ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
חמישי

אגרות-קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כרך א

תרפ"ח - תשי"ד

הוצאה רביעית

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושבע לבריאה

IGROIS KOIDESH
Volume I
Copyright © 1987
Second Printing 1993
Third Printing 1996
Fourth Printing 1997
by
Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders Department:
291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form, without prior permission, in writing, from the publisher.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994
Igrot-Kodesh.

(Kovets Shalshelet ha-or; hekhal 9., sha'ar 5.)
(sifriy. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh)
Title on t.p. verso: Igrois Koidesh.
Includes bibliographical references and index.
Contents: Kerekh 1. 688-704. ..Kerekh 23. 721.
1. Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994 –Correspondence.
2. Habad. 3. Rabbis—Correspondence. I. Title. II. Title: Igrois Koidesh. III. Series: Kovets Shalshelt ha-or' hekhal 9., sha'ar 5.
IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.
BM198.S33528 296.8'33 87-16855.
ISBN 0-8266-5800-8 (set)
ISBN 0-8266-5801-6

Manufactured in the United States of America

בס"ד.

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה כרך ראשון מסדרת אגרות־קודשי כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבו אגרות השנים תרפ"ח־תש"ד.

בראש הספר באים:

א) מבוא.

ב) צילום כתי"ק של כמה מהאגרות.

ג) מפתח האגרות.

ובסופו:

א) מפתח ענינים.

ב) מפתח מוסדות וארגונים.

ג) מפתח אנשים.

ד) מפתח מקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג**.

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי' לוין.

מערכת „אוצר החסידים"

ר"ח ניסן, ה' תהא זו שנת משיח
ברוקלין, נ. י.

*) עד עתה יצאו לאור בסדרה זו 19 כרכים: אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר ה„צמח צדק", נדפסו (בכרך אחד) בשנת הת"שמ. אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ומילואים לכרך הנ"ל — בשנת התשמ"א. אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (שני כרכים) בשנת התשמ"ב. כרך ג — בשנת התשמ"ז. כרכים ד־ה — בשנה זו. אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, כרכים א־ה — בשנת התשמ"ג. כרכים ו־י — בשנת התשד"מ. כרכים יא־יב — בשנת התשמ"ה.

**) כדי להבדיל בינם לבין הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א, באות הערות העורך באותיות קטנות יותר ושונות מהפנים.

מפתח כללי

פתח דבר 3

מבוא 5

צילומי כתי״ק 22

מפתח האגרות 27

אגרות קודש .... א

מפתח ענינים .... שלא

מפתח מוסדות וארגונים .... שמא

מפתח אנשים .... שמג

מפתח מקומות .... שמז

מבוא

ברוב הודיה ושבח להשי"ת הננו נגשים בזה להו"ל את סדרת אגרות־קודש אדמו"ר שליט"א, מן האגרות שהגיעו לידינו, שנכתבו במשך תקופה של 60 שנים, תרפ"ח־תשמ"ז ואילך לאויוש"ט.

הכרך שלפנינו הוא הראשון בסדרה, ובו מתפרסמים האגרות שנכתבו בין השנים תרפ"ח־תש"ד.

חלק מהאגרות, אלו שנכתבו כשו"ת, ביאורים בתורת הנגלה והחסידות והוראות בעבודת ה', כבר נתפרסמו בכ"מ, כהוספות לכ"ד כרכי ה„לקוטי שיחות"; ב„קובץ ליובאוויטש" „בטאון חב"ד" ו„יגדיל תורה", ובעיקר בספר „יגדיל תורה – תשובות וביאורים" ועוד.

אמנם חלק הארי של אגרות־קודש אדמו"ר שליט"א, ובעיקר אלו הקשורים לעבודתו הצבורית, בניהול שלשת המוסדות „מרכז לעניני חנוך", „מחנה ישראל" ו„אוצר החסידים – קה"ת", שמהן יש ללמוד את גודל העבודה רבת ההיקף הקשורה למוסדות אלו, וכן אלו הקשורים אל שאר מוסדות חב"ד שברחבי תבל, כל אלו הן עדיין בכתובים ומתפרסמות כאן לראשונה.

גם מאגרות הבאורים וההוראות ישנו חומר רב שעדיין לא ראה את אור הדפוס ומתפרסם לראשונה בסדרת ה„אגרות־קודש" שלפנינו.

שנת תרפ"ח

התקופה שבין השנים תרפ"ח־תש"ד, שבהן נכתבו האגרות שבכרך שלפנינו, היתה סוערת בתולדות ימי עם ישראל. גם תנועת חב"ד עברה בהן תקופות קשות.

בתחלת שנת תרפ"ח, בחדש מר־חשון, יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א מרוסיה והתיישב בריגא; שבועות אחדים לפני כן יצא מרוסיה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע עם בני ביתו ומזכירו והתיישבו בריגא.

עם הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לריגא שימש כמזכירו של המיועד להיות חותנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. פרטי הדבר לא ידועים לנו, אך הגיעה לידינו

אגרת בכתי"ק אדמו"ר שליט"א, בתור מזכיר ובחתי"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

ב"ה

[illegible] ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א

מוה"ר שמואל שי'

שלום וברכה!

מאשר קבלת [illegible] לשלוח אתו [illegible] ואנחנו פה [illegible] אף [illegible] לשבר דבר כי אם [illegible] המכתב בשלומו. ואשר כתבתי [illegible] ידידי הנזכר והנני [illegible] הכל המכתבים והנוסח [illegible] לנדבה, ובאיכותה [illegible] [illegible] ההתיסדות והנהגת אגודות [illegible] באורח, [illegible] אשר ישים [illegible] בדבר זה. ובזה הנני לבקש להביאו לו כי הוא ולדבר אתו [illegible] בזה, כאשר ידבר איש אל רעהו כי [illegible] לעבור [illegible], אשר [illegible] אותו, הנה [illegible] גדולה היא [illegible] כזה, ואיש אשר [illegible] בו, [illegible] נאות ונשגבות.

והנני הדו"ש ומברכו [illegible]

בארכיון נמצאת גם חוברת בכתי"ק אדמו"ר שליט"א, רשימת אגרות שנכתבו במשך חדש מ"ח תרפ"ח ע"י כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ותוכנן, וכן תוכן האגרות שהכתיב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע את כ"ק אדמו"ר שליט"א בתקופה זאת.

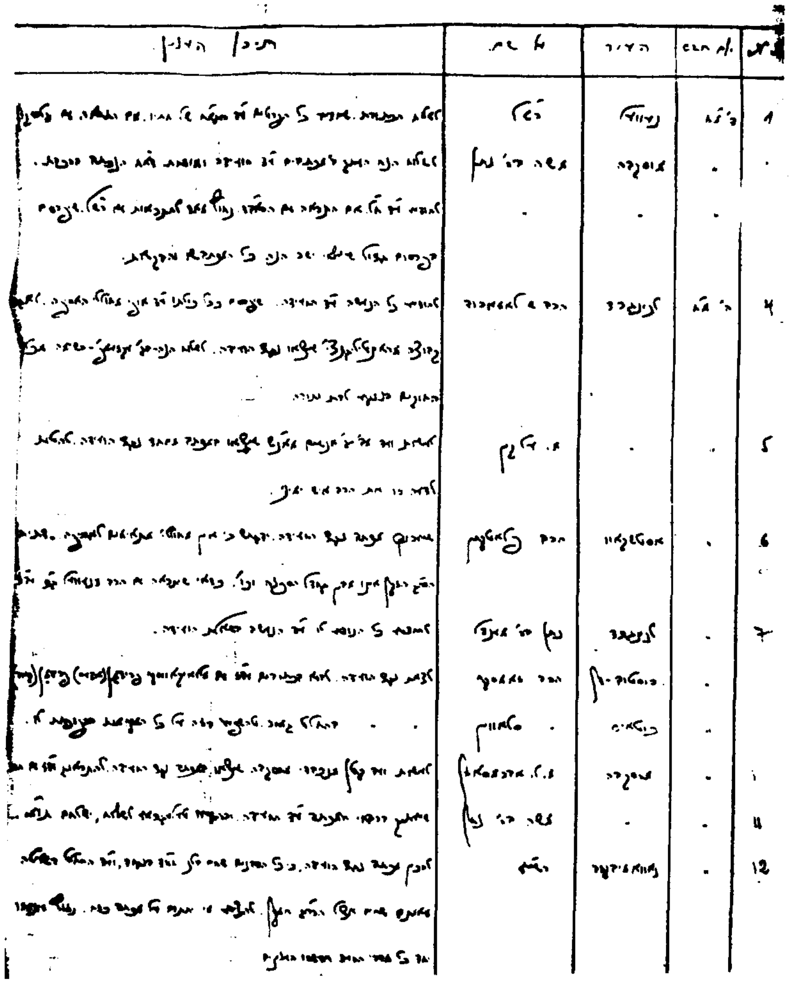

משנה זאת, תרפ"ח, השנה שבה גר כ"ק אדמו"ר שליט"א בריגא, הגיעה לידינו רק אגרת אחת, שכתב אל הגאון מרוגוטשוב, ותוכנה שאלות בביאור עניני התכונה המובאים בדרז"ל וברמב"ם.

בי"ד כסלו תרפ"ט נשא כ"ק אדמו"ר שליט"א את הרבנית שתליט"א בת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

אגרות תרפ"ט־תרצ"ג

בשנים תרפ"ט־תרצ"ג גר כ"ק אדמו"ר שליט"א בברלין. גם לשם היה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מוסר לידיו עבודות מיוחדות, חסויות בד"כ. אחדות מהן

LE PARC
MAISON DE RÉGIMES ET DE REPOS
DIRECTEUR:
Dr GEORGES GUTHMANN
DE LA FACULTÉ DE MÉDECINE DE PARIS

23, RUE PRADIER
VILLE-D'AVRAY, LE ב"ה ה כ"ה מנ"א רצ"ו.
TÉL. CHAVILLE 9-55 ET 3-42
REG. COMM. VERSAILLES 46.133

ידידי וו"ח אי"א
מוהר"ר מיכאל שי'

שלום וברכה.

אתענין לדעת מהנעשה אתו עמו, איך סידר עצמו בפר=
נסה הגשמיות. והעיקר בהפרנסה הרוחניות בקביעות עתים לתורה.
בשיעורי הלימודים בנגלה ובדא"ח, מתי לומדים ומה הם הלימודים.
ועבודה בהתועדות ובהחזקת כל עניני אנ"ש שי'.
בהתראותינו בריגא, הרבה לדבר על אודות העזרה בע=
זר השגת רשיוני כניסה -ויזעס- לא"הק ת"ו עבור אלו שאינם
דרושים לעוזר חומרי, כי אם עוזר על טרחה והתענינות, הנה כאשר
הש"י עזרהו לבוא לא"הק ראוי כי יתן וימסור עצמו להתענין ב=
טובתן של אלו אשר אודותם דיבר אז. ויהי' חבר טוב להחסידים הנ
עלים אשר יתעסקו בזה, והש"יה יהי' בעזרם בג"ור.
הש"ית יעזרהו בהמצטרך לו בגשמיות וברוחניות.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
המזכיר

ידועות לנו מתוך ההתכתבות שביניהם ועליהם מסופר במבוא לאגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ג ע׳ 8־14. ח״ד ע׳ 6. ומה שקשור במיוחד לכרך אגרות־קודש שלפנינו הן אגרות ג־ד, שבהן רואים אנו שכ״ק חותנו אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע הורה לו לכתוב הערות לשו״ת „צמח צדק״ בענין גילוח הזקן. כך גם הגיעה לידינו אגרת שכתב אליו כ״ק חותנו אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע (אגרות־קודש שלו ח״ב אגרת תרכא) „בטח קבלת העתקת המא׳ טבע מהדורא בתרא, כן המאמר החובה והיכולת לעשות בעד החסידות, אם למדתם בעיון הייתי חפץ

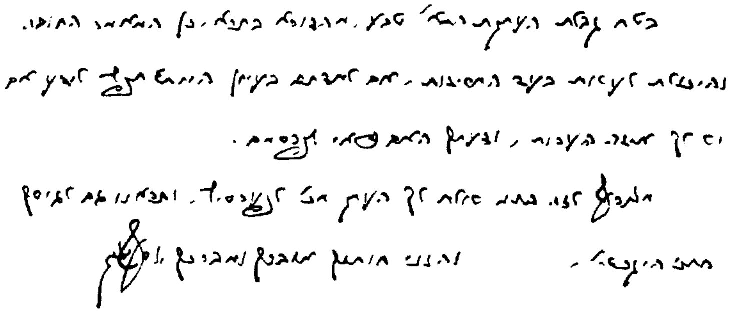

לידע אם יש לך איזה הערות, ודעתך האם כדאי לפרסמם". ובודאי היו דברים נוספים מסוג זה, שלא הגיעו לידינו.

גם משם התכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הגאון מרוגוטשוב אך רק שו"ת אחת נשארה לנו לפליטה היא אגרת ה.

בנוסף להתכתבות בתורת הנגלה, עם כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ועם הגאון מרוגוטשוב, ידועה לנו התכתבות נוספות מאותה תקופה, עם אביו הרה"ג והרה"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק שניאורסאהן רבה של יקטרינוסלב. אגרותיו אל אביו לא הגיעו לידינו אך מתוך אגרות אביו אליו, שנדפסו בס' לקוטי לוי יצחק – ליקוטים ואגרות־קודש (קה"ת תשל"ב) רואים אנו שרבה היתה ההתכתבות ביניהם בענינים עמוקים בנגלה חסידות וקבלה.

כך כותב לו אביו (שם ע' רנח) „ע"ד הערותיך על מכתבי נהנתי מהם מאד ... הערתך הא' ... הב' ... הג' ... הד' ... ע"ד קושיתך בבה"ז". בע' ש: „טוב הדבר שאמרת ... הודעני דעתך בזה ... נזכרתי שבמכתבך הקשת על המבואר בלקו"ת". בע' שב: „נהניתי מביאורך שאמרת על המארז"ל". בע' דש: „וע"ד קושיתך עוד הפעם על האמור בלקו"ת ... וע"ד קושייתך בהמבואר בתו"א". בע' שו: „וע"ד הערותיך ... ע"ד ההערה". ובע' שז: „עתה בדבר מכתבך בהחדושי תורה שחננך ה' ... והנך שואל להודיעך דעתי בלא כחל ושרק, להוי ידוע לך כי המאמר בכללותו טוב מאד, שיש בו חריפות ובקיאות בנגלה ובנסתר, ושכל ישר ועמוק בהבנת התורה בנגלה ובנסתר, ות"ל בעד זה שחננך בינה דעה והשכל, להבין ולהשכיל בתורתו ית', והמאמר הוא הפלא, חזק והתחזק והוסף אומץ, וה' יהי' בעזרך כי תשכיל לאמיתתה של תורה ותצלח ותעלה מעלה מעלה".

התכתבות זו בתורת הנגלה ובנסתר נמשכה במשך השנים התחילה בשנת תרפ"ח, שאז יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א את רוסיא ונמשכה עד שנת תרצ"ט, שאז נאסר האב, נשלח לארץ גזירה לכמה שנים, ובכ' מנ"א תש"ד שחל"ת. אמנם כל האגרות האלו, שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לאביו לא הגיעו לידינו, וידועות לנו רק מתוך ההזכרות האמורות ועוד כהנה בהמשך הספר לקוטי לוי"צ – אגרות קודש. בע' שכה: „ע"ד הערותיך בחדושי תורה א) בפסקי דינים ליור"ד ... ב) בתרגום יונתן פ' מטות ... ג) בלקו"ת ... ואשאלך אני, מה דאמור בעירובין". ועייג"כ שם בע' שנח. שפ. שפח. שצה. תא. ובכ"מ. וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

אגרות תרצ״ג־תרצ״ט

בשלהי חורף תרצ״ג עלתה המפלגה הנאצית לשלטון בגרמניה ומיד אז התחילה בגרמניה תעמולה אנטישמית ארסית ופרועה ורדיפה אכזרית של היהודים. מצב זה הכריח את כ״ק אדמו״ר שליט״א להגר מברלין לפריז.

הגירתו זו נזכרת באגרת שכתב לו אביו בערב פסח תרצ״ג (לקוטי לוי״צ אגרות ע׳ חצר) „בנפש שוקקה חכינו למכתבך מפאריז, וסוף כל סוף הגיענו סוף שבוע העברה. בואכם לשלום. התיישבו במקומכם החדש ותהיו במנוחה ושלוה והשקט עד העולם״.

באותה שעה היתה חבורת עסקני חב״ד קטנה בפריז שאליהם כותב כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע (אגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״א אגרת ד׳רפו – התוכן ולא הלשון ממש): „מקוה שבבוא חתני הרמ״ש שי׳ בוודאי, במדה ידועה, הדבר [ניהול העבודה הכללית] אויפלעבן״. על השתדלות כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע בסידור כ״ק חתנו אדמו״ר שליט״א בפריז ראה גם שם אגרת ד׳שלב.

בפריז גר כ״ק אדמו״ר שליט״א מאביב תרצ״ג עד אביב תש״א. בתקופה זו היה כ״ק אדמו״ר שליט״א העורך הראשי של מדור אגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע הנדפסות בקבצים מיוחדים ובקובץ „התמים״, כמסופר במבוא שם.

גם מתקופה זו לא הגיעו לידינו אגרות כ״ק אדמו״ר שליט״א, רק אחדות, מענה לשאלות בענינים בדא״ח, השיטות בצמצום (אגרת יא) ועל הטוב הנעלם באומות העולם (אגרת יד), בהלכות נשיאות כפים (אגרת טו) וכן אחדות בעניני הכלל:

בין השנים תרצ״ר־תרצ״ט היה כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע גר באטוואצק. עיקר ההכנסה לעבודת הקודש שלו ולניהול מוסדות חב״ד בפולין היתה באה מאגודת חב״ד שבארה״ב שבראשה עמד ה״ר ישראל דזייקאבסאן ע״ה. כל משלוחי הכספים מאגודת חב״ד שבארה״ב אל מרכז חב״ד באטוואצק, וכך גם לפעמים ממרכז חב״ד באטוואצק עבור פעילות מיוחדת בארה״ב, עבר ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א בפריז, כפי ההוראה שניתנה ע״י כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע באגרות־קודש שלו ח״ד אגרת תתפח „את השילוחים הבאים בבקשה לשלוח על שם חתני הרה״ג מוהר״ר מנחם מענדל שליט״א שניאורסאהן״.

במשלוחי כספים אלו וכך גם בשאר פעילות אגו״ח בארה״ב בשנים אלו כותב כ״ק אדמו״ר שליט״א באגרות רט, יב־יג שבכרך שלפנינו.

השיר והנקבע עם קדיש האם.

קדיש אב׳ ב״ה.

<u>אהבת ישראל.</u>

הקדמת ורד האל [המחבר ולא הלוי]

יסוד ומקורם לצדי שנפלו החסידים ואנשי מעשה
האהבה הנאמנה והאמיתית של כבודותם הק׳ מלובבת קדוש פ״ז, וכל
אדמו״ר שליט״א לכל אחד מישראל, ומסירות נפש ומעשים הכלליים
ופסקי לימוד ולקבוד גדר אהבת ישראל בכל האמת [אחד] עליהם ועשו להם.
ובזוכר בעד אבותינו ועלבור, בקהל ורבה באמרי דאת
ושמור הק׳ דברים של מים, הצדיקים ונשמתם לא הוו, דבוק וכל אהבת
ישראל ושמירה טובה לאחד מישראל במשמרת ונפש דבת מרעו.
ובזה הדין אני חלק משתדל לכל אדמו״ר שליט״א (ושיצא
בדרכים אשורות) הצדיקים בהן משרשם שבועות העשירי לא באו
בכוונים דיר.

המשרבות ~~[illegible]~~ נכנסו על סדר השנים.

<u>ימים דקדש</u>: א׳ קלצ גאמר מ׳ כסלו תש״י. אוסלב.
ב׳ מב׳ הי״נ אפר. תש״י. " האוכמשלש

[illegible]

לקורא המתחיל: המתחיל (כוונתי לא-מומחה) [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הצלת כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע

בשלהי אלול תרצ״ט נכבשה פולין ע״י הגרמנים. כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ובני ביתו עברו מאטוואצק לווארשא שם היו תחת השלטון הנאצי במשך החדשים תשרי־כסלו ת״ש, עד אשר בחמלת ה׳ על עמו ישראל הצילם מווארשא לריגא ומשם לארה״ב.

עיקר השתדלות הצלתו היתה ע״י מנהלי אגודת חב״ד בארה״ב אצל אישי ממשל בארה״ב, שהשפיעו על הגרמנים, שירשו את הצלת הרבי ובני ביתו ומזכיריו.

הקשר בין המתעסקים בארה״ב ובין הרבי בווארשא היתה דרך ריגא ופריז, היינו שהידיעות על מצבו של הרבי במקום מחבואו בווארשא היו מגיעות ע״י הנמלטים מהמצור בווארשא לארצות אירופה.

בריגא היה אז המזכיר הרח״ל שי׳, שהוא כתב את כל מה שנודע לו אל הר״י דזייקאבסאן ע״ה, מנהל אגודת חב״ד בארה״ב (ראה מבוא לאגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ה ע׳ 5־8).

בפריז היה כ״ק אדמו״ר שליט״א, שהוא כתב לר״י דזייקאבסאן הנ״ל את כל מה שנודע לו „הפרטים מאבינו״. מחמת הצנזורה של ימי המלחמה לא הי׳ יכול לכתוב את מכתביו בלה״ק וכתבם בצרפתית, וכשקיבלם הר״י דזייקאבסאן מסרם למי שמבין צרפתית שיבארם לו. אגרות אלו בצרפתית ותרגומן ללה״ק מתפרסמות כאן לראשונה מתוך עזבונו של הר״י דזייקאבסאן (אגרות טז־יט).

הצלת כ״ק אדמו״ר שליט״א

באביב תש״א כשהתחילו הגרמנים לכבוש את צרפת, ברחו כ״ק אדמו״ר שליט״א והרבנית שתליט״א מפריז לווישי ומשם לניצא (ניס). משם הצילם כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע לאחר השתדלות נמרצת במשך קרוב לשנה.

פרטי הדברים מבוארים במבוא לאגרות־קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ה ע׳ 21־26. ומה שנוגע לענינינו הוא שבתקופת המחבוא ב„ניס״ מיעט בכתיבה. גם הידיעות על מצבו ועל סידור ניירות ההצלה נכתבו ע״י אחד בשם „אברם״, כמסופר במבוא שם ע׳ 22.

בכ״ח סיון באו צלחה, כ״ק אדמו״ר שליט״א והרבנית שתליט״א, לנ. י. ובאותו יום כתב כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע אגרת בשורה (שם אגרת א׳תסז) „הנני בזה לבשרו אשר בתי מרת חי׳ מושקא תחי׳ ובעלה חתני הרה״ג הרמ״מ שי׳ שניאורסאהן באו היום צלחה לפה והנני ממהר לבשרו בזה״.

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, כ"ח סיון, תש"א
ברוקלין

ידידי עוז, הרה"ג הנכבד
הנודע לשם תהלה, משכיל
על דבר טוב וו"ח אי"א
מוהרד"ם שי'.

שלום וברכה!

הנני בזה לבשרו אשר בתי מרת חי' מושקא תחי' ובעלה חתני הרה"ג הרמ"ם שי' שניאורסאהן באו היום צלחה לפה, והנני ממהר לבשרו מזה, ובבקשה למסור בשורה זו לבנו ידידי מר אשר שי'.

ידידו הדו"ש ומברכו.

יסוד „מחנה ישראל"

בחודש זה עצמו התחיל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע את תנועת „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה" בקול קורא הראשון (ער"ח סיון) והשני (ט"ז סיון) והשלישי (תחלת תמוז). נדפסו באגרות-קודש שלו ח"ה אגרות א'תמז. א'תנה. א'תפ.

ענין זה היה מעיקרי פעולות כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנים הבאות, כאשר כמעט כל האגרות שבכרך שלפנינו נחתמות על ידו „בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", וזהו גם תוכן הנושא שברבות מאגרות אלו.

למטרה זו יסד כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע מוסד מיוחד בשם „מחנה ישראל״, הנזכר כבר בקול־קורא השני (ט״ז סיון) „שליסט זיך אן צו אונזער „מחנה ישראל״ . . . יעדער איד דארף זיך אנשליסן צו אונזער „מחנה ישראל״ ועלען מיר צוזאמען ווערען א שטארקע פעסטונג און דורך אונזער אחדות און תשובה בצבור פועל'ן ביי השי״ת ער זאל אונזערע שונאים בינדען די הענט!״

כעבור ימים אחדים, בכ״ח סיון, הגיע כ״ק אדמו״ר שליט״א לנ. י. ומיד מינה אותו כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ליושב ראש מוסד זה.

במעטפת „היום יום״ שנדפסה בחורף תש״ג מופיעה סקירה קצרה על „מחנה ישראל״:

כ״ק אדמו״ר שליט״א – נשיא
הרב מנחם שניאורסאהן – יו״ר ועד הפועל

מטרתה: להשפיע, ע״י הנהגתם של חברי׳ ומעשיהם, על חיזוק היהדות וקיום התורה והמצות המעשיות; לעורר לבות בני ישראל ולקרבם לתשובה, תורה ומעשים טובים.

לפרסם האמת, אשר „לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה שלמה ע״י משיח צדקנו״.

חברי׳: אין תשלום חבר כספי מכל הרוצה להיות חבר למחנה ישראל. כל יהודי שומר תורה ומצוה יכול להרשם בתור חבר למחנה ישראל, ומעשיו בפועל, בהנהגתו הפרטית ובהשפעתו על זולתו, הם הם מס החברות היחידי הנדרש ממנו.

עבודתה: עבודת החברים נעשית באופן סתר, היינו החברים פעילים בנסתרים, ושאיפתם להיות לדוגמא לאחרים בהנהגתם הנעלה ברוח התורה והמצוה, ולהשפיע על בני ביתם, מכריהם אשר באים אתם במו״מ, חבריהם בביהכ״נ שלהם וכו׳.

מחלקה מיוחדת בשם „מזהירי שבת מחנה ישראל״ נוסדה – להפצת רעיון שמירת השבת. אחת מפעולותי׳ – ארגון אגודות נשים מכל החוגים, אשר מצהירות כי לא תקנינה מאומה ביום השבת.

משניות בעל פה: נוסדה חברה משניות בעל פה, אשר כל ששת סדרי המשנה נחלקים בין החברים ע״פ הגורל [ארבעה פרקים, לערך, לחלק] באופן אשר כל הש״ס נלמדים ונשנים בע״פ משך השנה. כונת המפעל הזה, שנוסד בהצעת כ״ק אדמו״ר שליט״א, היא „לטהר האויר״ ע״י אמירת וחזרת המשניות בבית ובחוץ, ברחוב, בחנות, בסאבוויי, ובכל מקום נקי, וסוד גדול הוא „להקל חבלי המשיח ולקרב פעמי משיח צדקנו בחסד וברחמים״.

חברים חדשים לחברה משניות בעל פה מתקבלים בכל יום.

סיום הכללי לכל החברים – א״ח השבועות תשג״ה אי״ה.

חברות תהלים: „מחנה ישראל״ מיסד חברות תהלים חדשות ומחזק הישנות. החברות האלו מאוחדות לחברת תהלים העולמית, אשר נוסדה ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א בירושלים עיה״ק תובב״א מיקירי ירושלם, הנושאים רנה ותפלה בעד כל חברי חברות תהלים שבעולם ובעד כלל ישראל.

יסוד „מרכז לעניני חנוך״

יחד עם זאת, מיד באותו קיץ תש״א, יסד כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע את ה„מרכז לעניני חנוך״ (מל״ח) שמטרתו ליסד בתי ספר לבנות, מסיבות שבת, „שיעורי לימודי הדת״ (של״ה) לילדי בתי ספר ממלכתיים ושאר עניני חיזוק הדת לילדי ישראל, וגם עליו מינה את כ״ק חתנו אדמו״ר שליט״א, שינהל גם את המוסד הזה.

במעטפת „היום יום״ שנדפסה בחורף תש״ג מופיעה סקירה קצרה על ה„מל״ח״:

כ״ק אדמו״ר שליט״א – נשיא
הרב מנחם שניאורסאהן – יו״ר ועד הפועל
הרב ח. מ. א. חדקוב – מנהל
ניסן מינדל – מזכיר ראשי

המטרה – לדאג לחנוך בני ובנות ישראל ברוח ישראל סבא.

עבודת המרכז מסתעפת לכל ענפי החנוך ומקיפה כל הענינים אשר יש להם יחס לשדה החנוך. עבודה זו כוללת:

א. תעמולה בין הורי ישראל להכיר בצורך החיוני בחנוך הילדים והילדות, על טהרת הקדש, ולשלוח ילדיהם למוסדות חינוך המתנהלים על טהרת הקדש.

ב. שעורי ערב במקצועות למודי הקדש בעד כל אלה העסוקים משך היום בעבודתם.

ג. יסוד בתי ספר לנערות, לחנך בנות ישראל ברוח התורה והמצווה. בתי ספר באלה בשם „בית רבקה״ או „בית שרה״ כבר נוסדו בניו-יארק ומחוצה לה, ועומדים תחת הנהלת המל״ח; עוד רבים הולכים ומתיסדים.

ד. יסוד „מסבות שבת״ בעד ילדי ישראל להתועד ביום השבת תחת השגחת מחנכים מומחים, שומרי תורה ומצוה; סניפים מיוחדים לילדות תחת השגחת מחנכות מומחות שומרות תורה ומצוה. סניפים לעשרות כבר נוסדו בכל מרחבי אה״ב וקנדה, ומספרם הולך וגדול.

ה. שעורים פדגוגיים – לתת אפשרות למורים חרדים להשתלם, להשתכלל ולהתמחות במקצוע ההוראה בלמודי קדש.

ו. סדור תכנית למודים למוסדות חנוך.

ז. מחלקה לסטטיסטיקה.

ח. מחלקה להמצאת משרות בעד מורים ומורות.

ט. מחלקה לתמיכת מוסדות חנוך חרדים, מורים ותלמידים חרדים.

י. מערכת ספרים וירחונים: המרכז לעניני חנוך מוציא לאור, בשפת לה"ק, אידית ואנגלית, ספרי' לבני הנעורים, שני ירחונים, ספרי למוד וכו'.

הירחונים: „שמועסן מיט קינדער און יוגנד" (אידית), „טאקס ענד טיילס" (אנגלית), מכילים חומר עשיר ורב־גוני (ולא ראי זה כראי זה, כי החומר שונה בהם): דינים ומנהגים, ספורים מהתלמוד ומדרש מענין פרשות השבוע וההפטרות: כרונולוגי' ופרקים מדברי ימי ישראל, תולדות גדולי ישראל, וכו'. הירחונים מטרתם להעשיר ידיעות הקורא הצעיר ולהאציל עליו מרוח ישראל סבא; להמציא חומר לשיחות בין המורה ותלמידו, בין האב ובנו, ובין הילד וחברו.

ספרי' לבני הנעורים – „לא תשתחוו" (לה"ק), „דהי סאלדזשיער" (אנגלית).

סדר תפלות וברכות – עם תרגום מחודש ומוגה ברוח המסורה, פורמט־כיס ואותיות מאירות.

תכנית למודים – יצא לאור בקרוב.

ספר השנה – לה"ק.

לוח שנתי – אנגלית – אוצר בלום של ידיעות, מאמרי חז"ל, דינים

Tel. PResident 4-0507

Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.

מרכז לעניני חנוך
770 איסטערן פארקוויי,
ברוקלין, נ. י.

Rabbi Joseph I. Schneersohn, President

כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש,
נשיא

Chairman, Exec. Committee
Rabbi Mendel Schneerson

יו"ר ועד הפועל:
הרב מנחם מ. שניאורסאהן

Director
Rabbi M. A. Hodakovs

מנהל:
הרב ח. מ. א. חדקוב

Executive Secretary
Nissan J. Mindel, M.A.

מזכיר ראשי:
ניסן י. מינדל

ב"ה כ"ח אייר, תש"ג

למערכת החבר

שלום וברכה:

צו דעם שבועות און יובילעי נומער פון "חבר" וויל איך דא שרייבען א פאר ווערטער.

ומנהגים, חידות, וכו׳, שוה לכל נפש, וביחוד לתלמידי בתי התלמוד־תורה וישיבות: ענציקלופדי׳ בזעיר אנפין.
אלף־בית – למתחילים.

הזכרה הראשונה של המוסד הזה, שהגיעה לידינו, היא מחורף תש״ב, אז התחילה גם רשת בתי הספר לבנות „בית שרה״ ו„בית רבקה״ שתחת הנהלת המל״ח. אמנם בנייר המכתבים של המל״ח, שעליו נכתבו כמה מכתבים בשנת תש״ב, נדפס בכותרת „תש״א״. גם בסקירה על המוסד הזה שנדפסה ב„הפרדס״ (מנ״א תש״ה) מסופר שהמל״ח „נתיסד בשנת תש״א״. וא״כ נודע לנו מזה, שמיד עם בוא כ״ק אדמו״ר שליט״א לנ.י. נוסד ה„מל״ח״ וכ״ק אדמו״ר שליט״א נתמנה לעמוד בראשו.

MERKOS
L'INIONEI CHINUCH
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.

מרכז
לעניני חנוך
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

תחת נשיאות כ״ק אדמו״ר שליט״א מליובאוויטש

ב"ה ...כ"ז... לחדש ...כנ"א... ה'תש"א....

ידידי הרה"ג הרה"ח הנודע לתהלה,
חו"ב חו"כ וכו' וכו' מוהר"ר
שלמה אהרן בו"ה קזרנובסקי,
<u>ברוקלין</u>

שלום וברכה:
בהתאם לדברינו הנני שולח לכת"ר שי' העתקה
מהמעמאראנדום ששלחתי להאחים קרייבער שי'
אולי כדאי שכת"ר יתראה את ר' חו"ק תחילה
ולהשפיע עליו שיהי' לטובת הענין, ואח"כ מה טוב
הי' לו הי' נוכח גם בשעת התועדות האחים הנ"ל
לדון בענין בהחלט.

והנני ידי"ע דו"ש,
[signature]
הרב מנחם שניאורסאהן.

[illegible] כת"ר, [illegible]
[illegible]

יסוד „קה"ת"

במשך השנה שלאחריה, תש"ב, יסד כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע את המוסד השלישי – הוצאת ספרים „קרני הוד תורה" (קה"ת) וגם עליו מינה את כ"ק חתנו אדמו"ר שליט"א, כמסופר בקובץ „היום יום" בתחלתו „תש"ב . . . מיסד הוצאת ספרים „קרני הוד תורה" – קה"ת – ליובאוויטש" ובקיצור תולדות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: תש"ב – נתמנה ע"י כ"ק אדמו"ר חותנו בתור יו"ר ועד הפועל . . . „הוצאת ספרים קה"ת" (בכל הנ"ל ראה מבוא לאגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ו ע' 8-14).

אגרות תש"ב-תש"ד

רק אגרות יחידות משנת תש"ב הגיעו לידינו (כ-כג). רוב האגרות שבכרך שלפנינו הן מהשנים תש"ג-ד. רובן עוסקות בעניני שלשה מוסדות הנ"ל, אמנם דרכו של כ"ק אדמו"ר שליט"א היתה, שגם כאשר כתב בעניני המוסדות היה מוסיף בסופה ביאור מארז"ל מענינא דיומא ומקשר את הביאור עם הוראה למעשה בפועל. כך זכינו לריבוי גדול של ביאורים בדרשות חז"ל ע"פ תורת הנגלה והחסידות.

מחנה ישראל
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

MACHNE ISRAEL
770 EASTERN PARKWAY
Brooklyn, N. Y.

ב

ב"ה

יא) יודיע בפתקא מיוחדת איזה שיחות וקונטרסים -שהיו"ל מעבר לים- דורש הוא וכמה שכאו"א, ואספרה להממונים על השילוח. ואם במשך הזמן ימצאו ישלחו לו.

יב) להרב קעלמאן מאראנטא יכתבו שכ' התעוררות כהוראתו.

יג) במ"ש שטוב לומר עתה שרוצה הוא לבוא לכאן כמה פעמים במשך השנה, הנה ידוע מרז"ל בזה (ילק"ש תהלים יט) דוד דומה כו' ונפסק להלכה בטור ושו"ע (אדמה"ז) ואו"ח שתקפ"ב ס"ח, ומה שאמרו עד ד' שבועות הוא ע"פ עצתם גופא.

יד) תמי' רבה ביותר שזה זמן רב שלא נתקבל מאומה בסילוק החוב, והוא הולך וגדול.

טו) כבקשתו, מוסג"פ שכ' ע"ד משניות בע"פ ע"ד הנגלה לבר, ואם יש איזה הערות מעניינים שהשומעים והקוראים בכח יודיע.

טז) מ"ש ע"ד המוסגרים דשו"ע רבינו הזקן-עיין בשער הכולל פרק א'.

בברכה
לאלתר לתשובה
לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

אגרות אלו נכתבו בדרך כלל על נִיר המכתבים של שלשת המוסדות הנ״ל. בחתימה היה מוסיף „יו״ר ועד הפועל״, ולא פירש, שהרי הכוונה היא ליו״ר ועד הפועל של המוסד הנזכר בכותרת ניר המכתבים.

בהדפסת האגרות בספר שלפנינו, לא נעתקו, כמובן, כותרות נירות המכתבים, ולכן נתפרש בשולי הגליון, אצל חתימת „יו״ר ועד הפועל״, שם המוסד שממנו נשלחה האגרת.

כמה מהאגרות נערכו לאח״ז מחדש, ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א, ונדפסו במדור „תשובות וביאורים״ שב„קובץ ליובאוויטש״. אגרות אלו באו כאן במהדורתן האחרונה; מלבד במקום שרק חלק מאגרת נדפס במהדורא בתרא, שאז נדפסה האגרת, בשלימותה, גם במהדורתה הראשונה.

בכרך זה נדפסו רק האגרות שנכתבו בלה״ק ובאידיש (ואחדות בצרפתית). האגרות שנכתבו באנגלית יתפרסמו בעזהי״ת בכרכים מיוחדים.

חלק מהאגרות שנשלחו באנגלית נכתבו מתחלה ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א בלה״ק או באידיש, ונמסרו לתרגום ומשלוח באנגלית. אחדות מהן הגיעו לידינו בכתי״ק בלה״ק, הטופס שממנו תורגם לאנגלית. אגרות אלו נעתקו כאן בנוסחן המקורי.

* * *

לסיום עלי להודות להתמימים משה מנחם מענדל שי׳ איידעלמאן ויוסף יצחק שי׳ אולידורט שעבדו במרץ רב בריכוז וסידור אספי אגרות, כדי להקל מעלי הטורח ושאוכל להתעסק רק בעריכתן לדפוס וכתיבת הציונים והערות בשוה״ג ועריכת המפתחות. כך גם עברו על עלי־ההגהה לנקותן מטעויות הדפוס.

כמו כן עלי להודות לעובדי בית הדפוס, שעסקו במרץ ובזריזות על סידור הספר בדפוס. הודות להם זכינו להוצאת הספר לאור בכל הדרו, בזמן מוגבל זה של הכנות לפסח. התודה נתונה להם בשם כל המחכים להופעת הספר הזה.

ויה״ר שנזכה בקרוב להוציא לאור את יתר כרכי אגרות־קודש אדמו״ר שליט״א, כך גם נזכה להופעת עוד שיחות ומאמרים של כ״ק אדמו״ר שליט״א. ויחזק השי״ת בריאות כ״ק אדמו״ר שליט״א והרבנית שתליט״א, ויתן להם אריכות ימים ושנים טובות, ויוליכנו קוממיות לארצנו במהרה בימינו ממש, ונזכה ללמוד תורה מפיו של משיח צדקנו.

שלום דובער ב״ר ישראל יהודה שי׳ לוין

פ"א אדר [illegible] ריגא

ידידי הרב הג' המפורסם לשם ולתהלה, יקר המציאות
התורה, אוצר בלום וכו' [illegible] של התורה, בן תורה
רב הפועל בעד התאחדות ומורה דרך בנושאי כלים וכו'
מוהר"ר כאשר שליט"א

שלום וברכה!

מכתבו הנעים. ועד אחת המרובה הנה מצאתי
ד"ה המלך להרמב"ם ז"ל הכרה במצוות תפלה זו. ומצאתי
נוסח הרמב"ם ז"ל מ"ש על ספרי תפלה אחר [illegible]. ובמוסף
שלו החשבונות דהי' [illegible] ג"כ [illegible]. גם [illegible]
דהי' [illegible] נמצא מ"ש דספרי תפלה [illegible]. ובאוצר
ספרי אריסטו והרמב"ם [illegible].

והנני להדגיש [illegible] שאלת [illegible] בתנאה זו
[illegible] בהשאלת [illegible] הסוגיים דמתב [illegible] ([illegible])
([illegible]) - והרי גם שם [illegible] תפלה ישראל [illegible]
אחר ונמצא [illegible] ([illegible]) ([illegible])
([illegible]) ([illegible]).

ומכתב שאלתי ובקשתי להודע עד כמה שאפשר
להודות [illegible] שאלת תפלה [illegible] בני הגולה
כוס [illegible] וכו'. [illegible]
והיכל, ג' [illegible] [illegible] וכו'

והנני נשאר דו"ש מכבדו [illegible] הכ"מ
מנחם שניאורסאהן

כתובתי: [illegible] ריגא

M. Schneersohn
Poste-restante
Riga

נדפסה לקמן – אגרת א

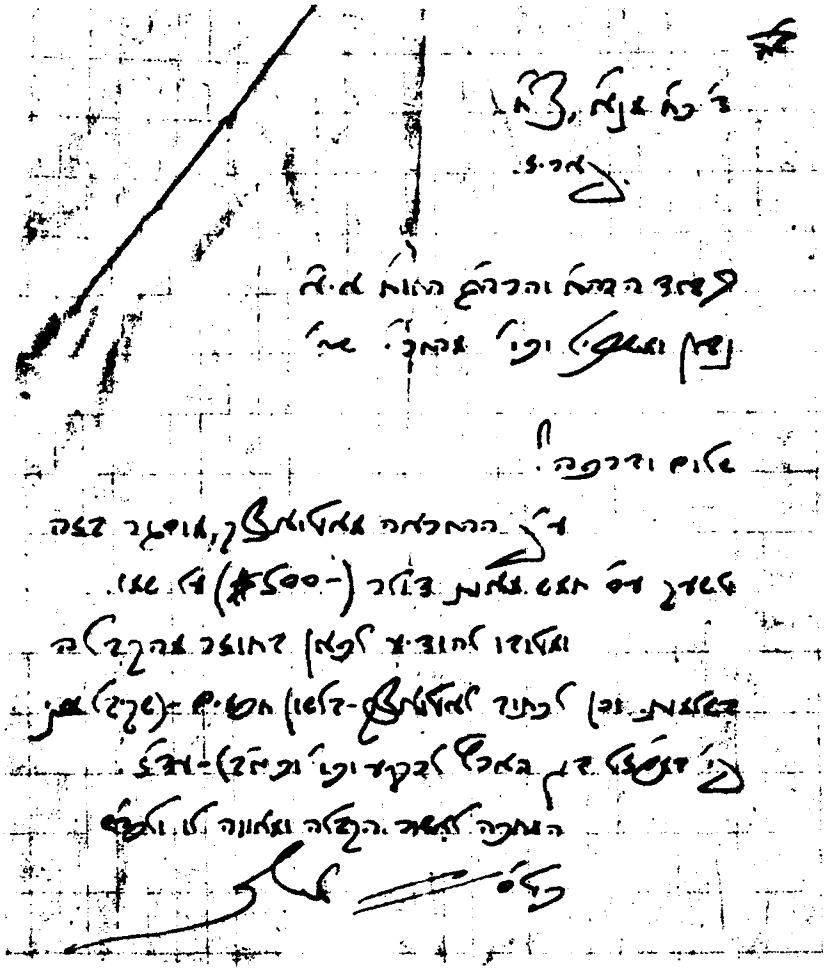
שלום וברכה!

($500.-)

נדפסה לקמן – אגרת ט

Paris 11/X 1939

Mon cher Rabbin !

Je vous remercie pour votre lettre du 22 et 25 dernier. Nous n'avons aucunes nouvelles de nos parents. Par une lettre de Mr Liberman nous avons appris qu'ils n'ont pas pu quitter Varsovie, et nous sommes très inquiets à leur sujet.

Je vous aurais donné très volontiers tous les dates et lieux de naissance de notre famille, comme vous l'avez demandé pour vous faciliter d'obtenir les permits americains. Malheureusement je les ignore, sauf ceux de: Mendel Horensztejn né 1905 à Januszpol; Cheyna Horensztejn née 1904 à Lubawicy; Haya Moussia Schneerson née 13 août 1901 à Smolensk de Joseph et Dina; Mendel Schneerson né 1 Mars 1895, de Leyvik et Chana Janowska, à Nicolaev; J'ai écrit à Mr Liberman en le demandant de vous donner tous les renseignements necessaires, mais je

trouvé que cela serait très utile, que vous de votre part, vous adressiez aussi directement et sans retard à lui ou Mr. Drabkin qu'ils vous fournissent les dates exacts.

J'ai aussi une faveur personnelle à vous demander : Il s'agit d'un ami intime de notre famille Mr. Alexandre Rainin habitant Paris, et il demande de lui obtenir un affidavite. Il et son épouse Sylvia sont assez riches et n'auront besoin d'aucune aide pécuniaire.

Mes remerciements cordiaux à Mr. Haskind pour sa lettre.

Je serais heureux de vous lire prochainement et je vous prie, Monsieur le Rabbin, d'agréer mes sentiments les plus distingués.

M. Schneerson

ב"ה

ה' בסיון 2001

יכלה ה' מיסד

שלום וברכה

שולחים אנו לך ברכה חודשית קטנה - תוכן שמח עם פרק
מאמר שלמה אלמגווי - דברי עידוד התרוממות ובטחון. ובזה רק
בפרשה הראשונה של רב וגם מאבק תהלים, אשר בחר בהם כל
מאמר שלמה להציג למולם ברתים צבאות, כאומר בקצים המולדת.
ובטוחים אנו אשר לבנים תפלת הקראתנה, ואתה תשמר תוך
באמונה, ומוסיף לך, אהבת כרים וקידוש לבתך והתורה והמצוה,
כבודנו להמשיך ברכה של בדפים אחדים מן שאמר פרק
מאמר שלמה באסיפה כרה בצבאות עם כר, לאמר:
„מחר קבוע מצוה גדולה על כל אחד ואחד לברכם ולהודיע לכל
„אחד ערכי הנשמה בכח רוח בירושלם או בלוב בדפים האלה:
„כבודתינו על מצוה כל הצבא תמיד צאבי יצים.
„אחינו אנשי הצבא! הצהרו להניח תפלין [illegible]
יום ויום ציצית החול.
„האיש אשר אמרו בשום אופן להניחם בדרך ינחם בצהרים,
„ובלבד שיהי קודם שקיעת החמה.
„ובזה סגולה אשר השית יחזיק מתוך בשלום לביתכם"
השגת בקיום המצות ובכל המצוה זו והצלחה עם את כל חבריך לבבך.
ולקראת השנה הבאה אנו מאחלים לך שנה טובה ומתוקה, אשר
בכבוד הכשרה כזה ברוך תפלה ותהי שנה וברכותי ותבוא
לביתך בריא ושלם, בהצלחות עם כיהודי עם פמוכילה
ובהצלחתך כל אחד, נצפה לתשובה שלכם על גשת צבאנו בר
לשנה טובה תכתב ותחתם!

הרב אברהם שיינגרבר
נו"ד

נדפסה לקמן – אגרת קא

מפתח

תרפ"ח

א	כ"א אדר	מוהר"י רוזין מרוגוטשוב	חכמת התכונה שבדרז"ל וברמב"ם	א

תרפ"ט

ב	כ"ח טבת	מו"ה זליק סלונים	מענה לברכת מז"ט לנשואי כאד"ש	ג

תרצ"ב

ג	כ"א אד"ר	כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א	הערות לשו"ת צ"צ בענין גילוח זקן	ג
ד	כ"ג אד"ר	כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א	בענין הנ"ל	יג
ה	ז' מנ"א	מוהר"י רוזין מרוגוטשוב	הפקר ביובל. טעם הקדמת נקבה לעונת נדרים	יד

תרצ"ח

ו	י"ב כסלו	מו"ה ישראל דזייקאבסאן	טשעק שנשלח לבנק שפשט רגלו. מאמרים ורשימות	טו
ז	כ' טבת	הנ"ל	טשעק מטעם אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. מאמרים ורשימות	טז
ח	ב' ניסן	הנ"ל	כנ"ל	יז
ט	כ"ח מנ"א	הנ"ל	טשעק כנ"ל. לאשר לאטוואצק בהסוואה	יח
יו"ד	כ"ז אלול	הנ"ל	מאמרים ורשימות הנ"ל	יח

תרצ"ט

יא	י"ט שבט	מו"ה ירחמיאל בנימינסון	ד' שיטות בצמצום, מחלוקת אדה"ז והגר"א. דעת בעל נפה"ח	יט
יב	כ' שבט	מו"ה ישראל דזייקאבסאן	משלוחי כספים	כא
יג	י"א מנ"א	הנ"ל	טשעק מטעם אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. כנס אגו"ח בארה"ב	כב
יד	כ"ח מנ"א	מו"ה ירחמיאל בנימינסון	גקה"ט שאין בהם טוב כלל. באוה"ע. הניצוץ בהעלם	כג
טו	[לפני ת"ש]		נשיאות כפים למי שא"י לחלק אצבעותיו	כה

ת"ש

טז	כ"ח תשרי	מו"ה ישראל דזייקאבסאן	הצלת אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע וב"ב. אפידייוויט לריינין	ל
			תרגום חפשי	לא
יז	ו' מ"ח	הנ"ל	השתדלות ההצלה	לב
			תרגום חפשי	לג

יח	כ"ז מ"ח	הנ"ל	ידיעות מבית הרב בווארשא	לג
			תרגום חפשי	לד
יט	ה' כסלו	הנ"ל	הבית שבו גרו בווארשא נשרף, הכתבים הצילו. הצלתם	לד
			תרגום חפשי	לה

תש"ב

כ	כ"ג אייר	מוהרמ"פ כ"ץ	הערות ל„שמועסן". בענין יעקב אבינו לא מת	לו
כא	כ"ז מנ"א	מוהרש"א קזרנובסקי	מעמאראנדום. שלום כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע	לז
כב	י"ג אלול	מוהרמ"ז גרינגלאס	עבודת „מחנה ישראל" בקנדה	לח
כג	[שלהי תש"ב]		תנועת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה. משניות בע"פ וחברת תהלים	מ

תש"ג

כד	ו' תשרי	מוהרמ"ז גרינגלאס	חומר לעתון ה„חבר" שע"י הישיבה במונטריאל	מא
כה	ח' תשרי	תלמידי תו"ת מאנטרעאל	תוכן ותפקיד „תמים"	מב
כו	עחהס"כ	מוהרא"א אקסלרוד	רמזי שמו אברהם אלי'	מד
כז	[כ"ה תשרי]		דין שחיטה ואסיפה בבהמה עוף דג וחגב	מו
כח	כ"ח תשרי	מוהרמ"א גרליצקי	נוסח המגיד מראשית אחרית. פי' צהר תעשה גו'	מח
כט	ד' חשון	מוהרמ"ז גרינגלאס	עניני מחנ"י ומל"ח במונטריאל	מט
ל	ד' חשון	מו"ה שלום פויזנר	עבודת מחנ"י ומל"ח בשיקגו	נא
לא	ט' מרחשון	מוהרמ"ז גרינגלאס	עניני מחנ"י ומל"ח במונטריאל	נב
לב	כ"א חשון		שמזכירים לחברי מחנ"י ע"ד ד' פעולות טובות	נג
לג	כ"ה מרחשון		חברת תהלים ומעלתה	נה
לד	כ"ה חשון	מו"ה משה דולצין	עבודת מחנ"י ומל"ח	נו
לה	ב' כסלו	מוהרמ"פ כ"ץ	ד' פעולות הטובות לחברי מחנ"י	נז
לו	ז' כסלו	מוהרח"צ קאניקאוו	ניהול ביה"ס בית רבקה	נט
לז	ט' כסלו	מוהרמ"ז גרינגלאס	עניני מחנ"י ומל"ח במונטריאל	נט
לח	ד' חנוכה	מוהריי"ע דובאראוו	נ"ח ענינה להאיר בחוץ	סא
לט	נר ד' דחנוכה	מוהרא"א אסקלרוד	כנ"ל	סב
מ	נר ד' דחנוכה	מו"ה שלום פויזנר	עניני מחנ"י ומל"ח בשיקגו, נ"ח ענינה להאיר ברה"ר	סג
מא	ד' דחנוכה	מוהרא"א יאלעס	הת"צ. נ"ח — להאיר בחוץ	סה
מב	ד' דחנוכה		עבודת מחנ"י	סו
מג	[ער"ח טבת]		מרז"ל לפום גמלא שיחנא. אין מזרזין כו'	סז
מד	זאת חנוכה	מוהרי"י שיינפלד	הפצת ספרי המל"ח	סט
מה	[ימי החנוכה]	מוהרמ"ז גרינגלאס	גקה"ט וחילוקיהם	ע

מו	י״ב טבת		ד׳ פעולות לחברי מחנ״י	עג
מז	כ״ג טבת	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מחנ״י ומל״ח במונטריאל	עד
מח	כ״ד טבת	התמימים, מאנטרעאל	יסוד „בית רבקה״ במונטריאל. מעלת נשים	עה
מט	ז׳ שבט		שעת לימודי הדת (של״ה). בית רבקה	עח
נ	[תחלת שבט ?]	מוהרח״ד גינזבורג	ב׳ טעמים לנ״ח מוסיף והולך, ב״ש וב״ה לשיטתייהו	עט
נא	י״א שבט	הנהלת תו״ת מאנטרעאל	מצבו הרוחני של בחור בוואנקובער	פא
נב	י״א שבט	מוהרי״י	הפצת ספרי המל״ח	פב
נג	י״ד אדר א	מוהרנ״מ, שו״ב	משניות בע״פ, פעולות מחנ״י ומל״ח	פג
נד	[שלהי אד״ר]	מוהרא״נ שקלאר	ביאור בתניא פי״ז	פה
			מהדורא בתרא מהנ״ל	צ
נה	א׳ דר״ח אד״ש	מו״ה מאיר מושקאט	עבודת המל״ח	צג
נו	א׳ אדר ב׳	מרת ב. שיפרין	ביטול הגזירות ע״י „לך כנוס״	צה
נז	ר״ח אדר שני		לא נזכר שם מרע״ה בפ׳ תצוה. מתי נאמרה פ׳ תרומה ותצוה	צז
נח	ב׳ אדר שני	מו״ה יוסף פלייער	פי׳ ישק כל עמי — נשיקה, משק, נשק	צט
נט	[ג׳ אד״ש]	מוהרי״ע דובראוו	קירוב בחור בוואשינגטון לתומ״צ	קא
ס	[ד׳ אד״ש]		ברכה לבר־מצוה. ביטול הגזירות ע״י לימוד התלמידים	קב
סא	[ה׳ אדר שני]		הנחת תפילין	קג
סב	ט׳ אדר שני	פאמיליע ראבינאוויץ	תנחומין לפטירת הרד״מ. הדפסת ס׳ לזכרו	קד
סג	י׳ אדר שני	מוהרשי״ל אליעזרוב	משניות בע״פ. חברת תהלים העולמית. מחנ״י באה״ק. טהרת האויר	קה
סד	י״א אדר שני	תמימים מונטריאל: גרליצקי	מגלה נקראת בי״א כו׳ בט״ו	קח
סה	י״א אדר שני	מוהרמ״ז גרינגלאס	יסוד בית רבקה במונטריאל. שונות	קי
סו	[י״ב אד״ש]		עבודת מחנ״י. ביטול הגזירות ע״י „לך כנוס״	קיב
סז	עש״ק פ׳ פרה	התמימים במונטריאל	המכתב ע״ד עבודת התעמולה	קיג
סח	ד׳ ניסן	אגו״ח ולעידיס עקזילרי נוארק	ה„בענטשערל״ שנשלח לחיילים	קיד
סט	[ו׳ ניסן]		במחלוקת בניסן או בתשרי עתידין להגאל — לשיטתייהו	קטז
ע	[ניסן]		בענין הנ״ל	קיז
עא	י״ג ניסן	מוהרמ״ז גרינגלאס	יסוד בית רבקה במונטריאל. שונות	קיח
עב	ח׳ אייר		בג׳ מקומות — להזהיר גדולים על הקטנים	קיט
עג	כ׳ אייר	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מונטריאל	קכ
עד	כ״ח אייר	מערכת החבר	לימוד התורה לפני ולאחר מ״ת	קכב
עה	א׳ סיון	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מונטריאל	קכה

עו	ה׳ סיון	מו״ה ירחמיאל בנימינסון	עבודת מחנ״י ומל״ח בלונדון. צמצום אינו כפשוטו	קכו
עז	ח׳ סיון	מו״ה יעקב כ״ץ	מצות פרו ורבו — נאך א איד	קכז
עח	ח׳ סיון	מוהרמ״צ ריבקין	עניני מחנ״י וקה״ת במאנטשעסטער	קכח
עט	י״ב סיון	מוהרא״ס נעמצאוו	ביאור ענין מליקה	קל
פ	ט״ו סיון		בהעלותך — עולה מאליה	קלב
פא	ער״ח תמוז	מוהרח״ב גינזבורג	ב׳ טעמים למוסיף והולך. שריפת היכל בט׳ וי׳. חלקו השמן לח׳ ימים. הטעם שהדלקה אינה עבודה. השלחן כו׳ מעכבים הקרבנות	קלב
פב	ב׳ תמוז	מו״ה יוסף וויינבערג	תעמולת שמירת השבת	קלז
פג	ט׳ תמוז	מוהר״א תרשיש	נציג מחנ״י למחנו	קלח
פד	ט״ז תמוז	מוהר״ז הלוי	עבודת מחנ״י ומל״ח. הפצת ספרים	קלט
פה	ט״ז תמוז	מוהר״ד שטוקהאמער	כל אחד מישראל סו״ס יזכה לעוה״ב (תחה״מ)	קמא
פו	י״ט תמוז	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מונטריאל. שייכות פ׳ בלק וארי לק״ש	קנד
פז	ר״ח מנ״א	מוהרי״ל הורוויץ	עניני מל״ח. אם השתתפו שבט לוי במלחמת מדין	קנז
פח	תחלת מנ״א		מהדורא בתרא מהנ״ל	קנט
פט	ז׳ מנ״א	מוהרח״ש פאלמער	הדפסת שיחת חה״פ. רמזי מאורעות חודש מנ״א	קסא
צ	ז׳ מנ״א	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מחנ״י ומל״ח	קסג
צא	ט׳ מנ״א		ע״י חיזוק היהדות מתקנים סיבת הגלות	קסד
צב	י׳ מנ״א	מו״ה יעקב כ״ץ	הדפסת שיחת חה״פ. השייכות לכהנים ולשם יעקב	קסה
צג	י״א מנ״א		חיזוק היהדות בעירו. ספרי קה״ת	קסז
צד	לפני ח״י מנ״א		השיטות בהשגח״פ מחכמי ישראל עד הבעש״ט ושיטת הבעש״ט	קסח
צה	כ״ט מנ״א	התמימים פערנדייל, נ. י.	הטוב הנעלם שבגקה״ט ובאוה״ע	קעו
צו	ט׳ אלול	מוהרמ״ז גרינגלאס	עניני מחנ״י ומל״ח. השמות ע״ב ס״ג ב״ן מ״ה	קעז
צז	כ״ב אלול	מו״ה יעקב רוזנהיים	ספרי המל״ח לבית יעקב	קפ
צח	כ״ב אלול		להרבות באלול בצדקה רוחנית	קפא
צט	אלול		מקור דרז״ל בקושי התירו כו׳ בשבת, ושכנתי בתוכם כו׳ בתוך כאו״א	קפב
ק	תש״ב־ג		בתי הספר בית רבקה	קפג
קא	ער״ה		התעוודות ובטחון לחיילים. הנחת תפילין	קפד

תש״ד

קב	בין כסא לעשור	תלמידי תו״ת מונטריאל	ר״ה עשי״ת ויוהכ״פ בחיי האדם	קפו

קג	ה' תשרי		הא"ב שהו"ל המל"ח. שמות הנקודות	קפח
קד	ו' תשרי		החוב' הנ"ל לחיילים, ר"ה	קפח
קה	י"ג תשרי	מוהרח"ש פאלמער	הדפסת שיחות חה"פ תש"ג. ד' מינים. שיחה ומאמר	קצ
קו	י"ג תשרי	מו"ה יעקב כ"ץ	בענין הנ"ל	קצב
קז	י"ג תשרי	מוהרמ"ל ראדשטיין	בענין הנ"ל	קצג
קח		מו"ה צבי שוסטרמן	חתונה בחיי האדם — ירידת הנשמה בגוף. הליכה ממעטת כו'	קצד
קט			חביטת ערבה — גבו' ממותקות. ורב חסד	קצו
קי	י"ב חשון		הדפסת ספר הילקוט יומי. זרוק חוטרא אאוירא אעיקרי' קאי	קצז
קיא	י"ח מרחשון	מוהרא"א יאלעס	אם צריך להודיע למשלח על קיום השליחות	קצח
קיב	י"ח מ"ח	מוהרח"ב גינזבורג	מעשה גדול — עבודת התעמולה לתומ"צ	קצט
קיג	י"ח מ"ח	מוהרמ"ז גרינגלאס	הספרים היו"ל	ר
קיד	יו"ד ,כסלו	מו"ה שמואל זלמנוב	מרז"ל אדם נידון בכ"י ומזונותיו ש"א קצובין כו'. פתגם חב"ד לעבט כו'. תליית המאורות ותחילת סיבובם	רא
קטו	יו"ד כסלו	מוהר"א פייגלשטאק	עבודת מחנ"י ומל"ח. נ"ח שבת ומקדש	רו
קטז	י"א כסלו		הספרים הנשלחים, איסור דנגישת הלוה	רז
קיז	ט"ז כסלו	מוהרמ"ז גרינגלאס	הספרים היו"ל. חודש השלישי של ימי החורף	רט
קיח	כ' כסלו	מו"ה מאיר גרינבערג	בן חמש כו' בן י"ג כו' י"ח כו' נשואין	ריא
קיט	כ"ד כסלו	מו"ה יוסף וויינבערג	איש ואשה נשמה וגוף וחלקו בעולם	ריג
קכ	ב' טבת	מוהרי"י שפירא	עבודת מחנ"י ומל"ח. נ"ח — להאיר ברה"ר	ריד
קכא	ב' טבת	מוהרש"ד גאנעלעס	קרן שלום. נ"ח — להאיר בחוץ	רטז
קכב	ב' טבת	מוהרח"ה האוולין	משלוח הספרים. נ"ח. אימתי קאתי מר כו'	ריז
קכג	ימי חנוכה		ילקוט יומי — התעוררות לחיילים	ריט
קכד	חורף		התעוררות ל„טשאפליינס"	רכ
קכה	ט"ז טבת		הטעם שמהדרין מן המהדרין דוקא בחנוכה	רכא
קכו	כ"ד טבת		בשאר מצות רק מהדרין	רכו
קכז	כ"ט טבת		היום יום. פסוקי דזמרה	רכח
קכח	טבת		התוועדות בח"י אלול	רל
קכט	ט' שבט	מו"ה אליעזר קרסיק	הדפסת הספרים	רל
קל	ט' שבט	מוהרח"י רוזנבלום	משלוח חבילות להורי כ"ק אד"ש	רלב
קלא	י"ד שבט	מוהרמ"ז גרינגלאס	עניני מחנ"י ומל"ח	רלג
קלב	י"ד שבט	הנ"ל	חזרת משניות בע"פ ע"פ נגלה	רלה
קלג	ר"ה לאילנות	מוהר"ר קעלמאן	עבודת מחנ"י ומל"ח	רמד
קלה	י"ט שבט	מוהרי"י שיינפלד	תעמולת הנחת תפילין לחיילים	רמה

קלה	כ"א שבט	מר בעזבאראדקא	הוראת ט"ו בשבט: שרש — אמונה, אילן — תומ"צ, פירות — השפעה על זולתו	רמז
קלו			מהדורא נוספת מהנ"ל	רמט
קלז	כ"ז שבט	מר חיים ליברמן	ביקורו במל"ח	רנ
קלח	ר"ח אדר	ר' יצחק נטע נאק	מקוה בעירו. רמזי בא' באדר משמיעין על השקלים	רנא
קלט	י' אדר	מו"ה יעקב כ"ץ	ילקוט יומי. הדלקת הנרות — עולה מאליה	רנד
קמ	פורים	מוהרמ"פ כ"ץ	ביאור רמזי מצות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. הזכרת ע"ז. תולש בלקיטת מן. ד' מצות ב"נ נכללים בתרי"ג	רנה
קמא	פורים	מו"ה דוד שטוקהאמער	מעלת חתנו על בנו. ישראל חתן הקב"ה	רסב
קמא*	פורים	מו"ה אליעזר קרסיק	הספרים הנדפסים	רסד
קמב	ח"י אדר	מוהרא"ש שטיין	רמזי ל' זה מזו וזו מזה בתנאים	רסה
קמג	ח"י אדר	מו"ה יצחק הענדל	רמזי ל' מצא אשה מצא טוב כו' בתנאים	רסז
קמד	כ' אדר	מו"ה שמואל זלמנוב	המשך לאגרת קיד	רסט
קמה	כ' אדר	מר ארי' יעקב לעהמאן	השתתפות בהדפסת קונ' ח"י אלול. צדקה רוחנית	רעא
קמו	כ"ז אדר	מוהרמ"ל ראדשטיין	עניני מחנ"י ומל"ח בשיקגו. קובץ ליובאוויטש. רמזי פ' פרה ופ' החודש	ערב
קמז	ב' ניסן	מו"ה אברהם העכט	רמזי ל' מצא כו' ויפק כו' בתנאים	ערה
קמח	ט' ניסן	מר חיים ליברמן	הו"ל עתון שבועי	רעז
קמט	ערב פסח	מוהרא"א אקסלרוד	צ"ל שמינית שבשמינית. פתגם: שמיני שמונה שמנה	רעז
קנ	תחלת קיץ		הדיוק בענינים המובאים בשיחות	רעט
קנא	א' אייר	מוהרח"צ קריגער	קשר בר מצוה לכ"ו ניסן — פטירת יהושע ראש לכובשים	רפא
קנב	ג' אייר		ג"פ נאמר להזהיר גדולים על הקטנים	רפג
קנג	י"א אייר	מו"ה אלי' יונג	בענין הנ"ל	רפד
קנד	אייר		דייק בשמא. עקביא בן מהללאל — עקב המתפלל	רפו
קנה	ט' סיון	מוהרא"ש שטיין	שבועות חתונת בנ"י עם הקב"ה. תשלומין — שבעת ימי המשתה	רצא
קנו	כ"ב סיון	מוהרא"א יאלעס	זכור ושמור מ"ע אחת או מ"ע ומל"ת. תש"י ותש"ר ברכה א' או ב'. בריאת הזמן וסדר זמנים	רצב
קנז	כ"ד סיון	מו"ה יעקב כ"ץ	החוברת שבועות. מטרת המל"ח. טענת המרגלים	רצה
קנח	כ"ט סיון	מו"ה יצחק הענדל	רמזי חתונה — האי עלמא כו' כבי הילולא	רצו
קנט	א' תמוז	מר צבי פאלמער	מצות תפילין והוראתה	רחצ

קס	א׳ תמוז	מוהרא״א אקסלרוד	בענין שמינית שבשמינית	שב
קסא	כ״ז תמוז	מוהרא״א אקסלרוד	בענין הנ״ל	שג
קסב	לפני מנ״א	מוהרא״א יאלעס	בס׳ אמת ליעקב, בהפרש בין תשובת היחיד והצבור	דש
קסג		מו״ה ישעי׳ הורוויץ	ביאור דברי השל״ה „בחמץ ומצה שמקריבין בשבועות״	שז
קסד	ד׳ אב	מוהרא״א יאלעס	הדפסת תשובה הנ״ל	שיב
קסה	ו׳ מנ״א	מו״ה שלום רבקין	דיוקים בתניא ואתה נפחת. פקו״נ דוחה כו׳ יעבור ואל יהרג. טעם חלל עליו שבת א׳. אהבה רעו״ד. אמרי בינה שבצוואת הריב״ש	שיג
קסו	י״ד מנ״א	מר צבי פאלמער	פ׳ מרד״ל שמצות תפילין מרופה בבנ״י	שכא
קסז	כ״א מנ״א	מוהרמ״י צעכאוואל	ביקור מחנ״י ומל״ח במחנה פליטים באסוויגא	שכד
קסח	יו״ד אלול	מר יוליוס סטולמאן	התפתחות כל דבר. הניצוץ אלקי שבכ״ד ובחירה חפשית	שכה

אגרות־קודש

אדמו״ר שליט״א

– כרך ראשון –

א

כ״א אדר פ״ח
ריגא

כבוד הרה״ג המפורסם לשם ולתהלה, בקי בחדרי התורה, אוצר בלום וגל אגוזים, שר התורה, דן ומורה, רב החובל בים התלמוד ומורה דרך בנושאי כליו וכו׳ .
מוהרר״י ראזין שליט״א

שלום וברכה!

מכתבו הגיעני. וע״ד חכמת התכונה הנה מצינו ביד החזקה להרמב״ם ז״ל הרבה במקצוע חכמה זו. וכנראה נשען הרמב״ם ז״ל ג״כ על ספרי חכמי או״ה בזה. וכמוש״כ לענין החשבונות בהל׳ קדוה״ח פי״ז הכ״ה. גם מש״כ בהל׳ יסוה״ת פ״ג נמצא ג״כ בספרי חכמי יון, וביחוד ספרי אריסטו ותלמידיו ומפרשיו.

ופניתי לכהדר״ג בברור שיטת חכז״ל בחכמה זו ובפרט בהשואת המקומות הסותרים ביותר וכמו (ברכות נ״ח) (פסחים צ״ד) – והרי גם

א

נדפסה בלקו״ש ח״כ ע׳ 541. קובץ יגדיל תורה ירושת״ו גליון יד ע׳ 37 והוגהה ע״פ גוכתי״ק.

מוהרר״י ראזין: הגאון מרוגוטשוב. אגרת נוספת אליו — לקמן ה.

ברכות נח: אמר שמואל נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו. ועיי״ש בהמשך הסוגיא.

פסחים צד: חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע וחכמי אומות העולם אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע. א״ר ונראין דבריהם מדברינו. ועיין לפנ״ז שם כל הסוגיא.

שם פלוגתת חכמי ישראל וחכמי או״ה ונראין דבריהם וגו׳ – ו(חגיגה י״ב) (ויומא כ׳) ו(ב״ב כ״ה) (ב״ב ע״ד).

וביותר שאלתי ובקשתי לבאר עד כמה שאפשר להעלות על הכתב **שיטת חכז״ל בתכונה** כפי המובא בש״ס תוספתא וכו׳, בענין הגלגלים, תנועות השמש והירח, ד׳ יסודות והיסוד החמישי שממנו הגלגלים, כוכבים וכו׳.

והנני נשאר דו״ש ומכבדו כערכו הרם

מנחם שניאורסאהן

צרוף מרקא לתשובה.
כתובתי:

M. Schneersohn
Riga, Posterestante

חגיגה יב: **הארץ על מה עומדת על העמודים כו׳ עמודים על המים כו׳ מים על ההרים כו׳.**

יומא כ: **א״ר לוי מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע.**

ב״ב כה: **ר״א אומר עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת וכיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע ורבי יהושע אומר עולם לקובה הוא דומה ורוח צפונית מסובבת וכיון שחמה מגעת לקרן מערבית צפונית מקפת וחוזרת אחורי כיפה.**

ב״ב עד: **אמר לי תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי אזלי וחזאי דעביד כוי כוי שקלתה לסלתאי אתנחתא בכוותא דרקיעא אדמצלינא בעיתיה ולא אשכחיתא, אמינא ליה איכא גנבי הכא אמר לי האי גלגלא דרקיעא הוא דהדר, נטר עד למחר כי השתא הכא ומשכחת לה.**

שיטת חכז״ל בתכונה: **ראה לקו״ש ח״י ע׳ 181.**

ב

ב״ה ה׳ כ״ח טבת תרפ״ט
ריגא

ש״ב הנעלה ונכבד, הוו״ח אי״א ועוסק בצ״צ באמונה וכו׳
ה״ה מו״ה זעליק נ״י

לברכה ושלום רב!

מכתבו מכתב ברכה ומז״ט הגיעני. כן קבלתי ימים אלו הד״ג הספר „ישמח משה״ ב״כ. ומקרב לבי אודה לו, ועל ברכותיו ואווי לבבו.

וכמים הפנים לפנים, יתברך גם הוא וכב״ב יחיו, בשפע חיים ברכה ושלום אשר יצליח בכל אשר יפנה, ואך טוב וחסד ימצאוהו בגו״ר, במנוחה אושר ועושר.

כברכת ואו״נ ש״ב דו״ש כה״י ומכבדו

מ. שניאורסאהן

רעיתי תחי׳ פ״ש ומוסרת תודתה על ברכותיו.

ג

ב״ה א׳ כ״א אד״ר ה׳תרצ״ב

כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א!

...בביכעל כתי״ק הצ״צ על משניות, שקבלתי במתנה מכ״ק

ב

נדפסה בלקו״ש ח״כ ע׳ 573. צילום כתי״ק נדפס במגדל עז ע׳ 25.

מו״ה זעליק: סלונים.

מז״ט: לנשואי כ״ק אדמו״ר שליט״א והרבנית שתליט״א בי״ד כסלו.

הד״ג: הדרשה געשאנק.

ג

חלקה נדפס בקובץ יגדיל תורה נ.י. חוב׳ ע ע׳ קמג בהערה.

בביכעל כתי״ק הצ״צ על משניות: ראה תיאור קצר מקובצי הכתי״, הוספות לצ״צ שעה״מ ח״א־ג ע׳ 114.

שליט״א, רשום במפתחות מתניתין דמכות ואינו חייב עד שיטלנו בתער, אבל בפנים לא נמצא מאומה על משנה זו. וכנראה הוא בביכעל הב׳ על משניות. וחפשתי פה ס׳ הנדפס על משניות, ולא יכולתי להשיגו. ואולי נמצא שם בחדו״ת, מהנוגע לכל הנ״ל.

מראיות הצ״צ בשו״ת מוכח דס״ל דגם במספרים (ואפילו דלא כעין תער) מדאוריתא אסור, ולא רק משום אסור דלא ילבש גבר, כי אם משום פאות הזקן. אלא דמשום דלי״ג לוקה ג״כ.

ומצאתי בדרוש תער השכירה ס״ו שכתב אנזיר: וחמור יותר מגלוח הזקן בכ״א שאינו אסור מדאוריתא רק בתער משא״כ בנזיר וכו׳. וס״ד להשוות בשני המקומות, שכונתו בדרוש תה״ש דאסור מלקות דאוריתא, שנזיר לוקה גם אמספרים כע״ת, משא״כ בזקן. אבל ל״מ כן מלשונו שכתב שאינו אסור מדאוריתא וכו׳. ואולי יש בזה משנה ראשונה ואחרונה, ואיזה מהם שנה רבי בזקנותו?

ועכ״פ, גם למש״כ בדרוש דא״ח הנ״ל דאסור השחתת פאה״ז מה״ת אינו אלא בתער דוקא כיון דאסור מד״ס לכה״פ, א״כ אין דרך האנשים להעבירו, ותו חייל על המעביר זקנו במספרים (וגם דלא כע״ת) אסור מה״ת משום לא ילבש גבר וגו׳, דלא איירי שם אלא משום אסור דגלות שערות וקדושת שערות.

בלוח המפתחות לס׳ דרך מצותיך ח״ב הנדפס, נרשם שדרוש תעה״ש הוא מתרס״ז, אבל איני יודע מתי נכתבו השו״ת ובפרט שו״ת זו. ובודאי ישנם עוד בכמה מקומות שמדובר ע״ד אסור גלוח הזקן שלא בתער, וא״א בלא חדוש. ומאד אתאוה לדעת מכ״ז, עם תוכן הענין.

בקשת סליחתי שטוחה על האחור במכתבי, כי השגת הספרים פה דורשת זמן, וישנם ספרים אשר קויתי להשיגם, אבל סו״ס לא יכולתי למצאם ע״ע, ומפכ״ז נתאחר מכ׳ כ״כ.

אצא מלפני כ״ק בבקשת סליחה עוד הפעם ואשאר חתנו דו״ש כה״י ומתברך מאת כ״ק

מנחם

בביכעל הב׳ על משניות . . ס׳ הנדפס: **בצ״צ חי׳ על הש״ס קס, א, ונמצא בכתי״ק מס. 227 ש, א.**

ומצאתי בדרוש: **התוכן גם לקמן בסוף ההערות לשו״ת הצ״צ.**

דרוש תער השכירה: **דרמ״צ ח״ב רצ, ב. אוה״ת נ״ך ח״ב ע׳ תשסז.**

ספרים . . להשיגם: **ראה גם אגרת שלאח״ז.**

הערות, בדרך אפשר, לי ולדכוותי, לשו"ת הצ"צ חיו"ד סצ"ג:
אם יש לאסור גלוח הזקן במספרים כעין תער, ואף שלא כעין תער

ס"א בתחילתו. יבאר: דחלוק דין שער בית השחי וביה"ע, דמותר להעביר במספרים כע"ת – לרב (נזיר נח:) – ולקוט לבנות מתוך שחורות אסור. והוא משום דמלקט לבנות בראשו או בזקנו הוא במקום דמינכר, משא"כ ביה"ש וביה"ע.

ולכאורה קשה. דא"כ גם בתער יהא מותר להעביר שער ביה"ש וביה"ע כיון דל"מ, דל"ד למלקט לבנות. וביותר יקשה אם נאמר, דהא דגם במלקט ורהיטני אסור לרב להעביר שער ביה"ש – לדעת השט"מ הובא לקמן – הוא איסור מה"ת (ומלשון הצ"צ לקמן ד"ה ושוב, דתני דין מלקט ורהיטני בבבא בפ"ע, ולא עירבה עם דין תער משמע דלא ברירא לי' מילתי' בזה), וא"כ שוה דין ביה"ש וביה"ע לדין מלקט לבנות. ומה טעם לקושית הצ"צ ותירוצו דביה"ש לא מינכר. גם לחלוק שעפ"י סברת התוס', הובא בסעיף זה, דרב מתיר מפני דעושה משום צער, ולא לנוי, מפני טעם זה גם בתער צ"ל מותר להעביר, וכמוש"כ בתוס'.

ואפ"ל: דטעם החלוק בין מספרים לתער, אף שהאסור הוא משום לא ילבש גבר, – ובפרט לדעת התוס' (לקמן ס"ב) דבמספרים כע"ת הוא סמוך לבשר ממש, אלא דאינו עוקר השער מעיקרו כתער – הוא משום דלא חשיב תקון נשים, כי לא הי' דרך הנשים להעביר שביה"ש וביה"ע ע"י מספרים (אי משום דניכר קצת רושם השערות לעומד מקרוב עכ"פ. – יעוין לקמן ס"י ד"ה ועוד טעם – או מאיזה טעם אחר), ולא היו מעבירין אלא בסם או בתער, וכדאיתא במו"ק (ט: וש"נ. הובא לקמן ס"ט) מעברת סרק (סם) על פני' שלמטה, ובר"ף גריס וא"ד מעבירין סכין ע"פ שלמטה. וכן בירוש' מו"ק (פ"א ה"ז) ומעברת כלי חרש (חד) על פני' (של מטה). שכ"ז הוא העברה בתער.

וס"ל להצ"צ דבמד"א דאפשר לחלק בין עושה כדרך הנשים א"ל, הוא רק במקום דל"מ, דבמקום דל"מ לא שייך אסור דלבוש בשמלת אשה (דאתי לידי תועבה), כיון דלא מינכר. וגם אינו חייב משום דמתקן בתיקוני איתתא, דא"ז תקוני איתתא להעביר במספרים. אבל אם הוא

הערות . . לשו"ת הצ"צ: נדפסו בקובץ יגדיל תורה נ.י. חוב' ע סי' לה.

אחדות מההערות נעתקו בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א לשו"ת צמח צדק (שנדפסו בהוספות לשעה"מ ח"א-ג נא, ג).

מקום דמינכר, מה לי באיזה אופן העביר השער, כיון דסו״ס שמלת אשה ועדי אשה עליו (ואתי לידי תועבה). ואינו דומה למקום דל״מ, דשם האָסור משום דמתקן עצמו בתקוני איתתא, ולכן רק בתער אסר רב, דזהו ממש תקון אשה, ולא במספרים.

ואפשר לומר, שזהו ג״כ דקדיק הלשון ברמב״ם (הל׳ ע״ז פי״ב ה״ט) דגבי ביה״ש וביה״ע כתב „שלא יתקן עצמו תקון נשים״, אבל גבי מלקט שערות לבנות נתן טעם „לוקה, מפני שעדה עדי אשה״. כי בביה״ש לא שייך לומר ע״ז עדה עדי אשה, כיון שהוא מקום דל״מ (אלא דהרמב״ם לשיטתי׳, דבשער ביה״ש אין אסור אלא מד״ס. ורבנן אסרו בכל אופן, גם במספרים שלא כע״ת).

אלא דלכל הנ״ל אתינא לדין חדש, דהעברת שער ביה״ש וביה״ע ע״י סם, דינו שוה להעברה ע״י תער. וצ״ע.

ויעוין לקמן סס״ח, שכתב אליבי׳ דרמב״ם, דשער ביה״ש וביה״ע אינו אסור אלא מד״ס (אף בתער) מפני שהוא בית הסתרים. אבל מלקט בראשו או בזקנו, דהוי בפרהסיא, אסור מה״ת. וציין לדבריו כאן.

שם. חלוק התוס׳ ביבמות (מח.) ד״ה לא, ותוד״ה בעי בנזיר (נט.).

מבואר בשבת (נ:).

סעיף א׳. לרב לוקה מה״ת אהעברת שביה״ש וביה״ע בתער.

וכן כתב ג״כ סס״ט. וכן הוא גם משמעות שטחיות סוגית הש״ס. אבל לפי מסקנת הש״ס דמתרץ – לל״ק דר״י – דלוקה מד״ס, ופי׳ בתוד״ה א״ר (נזיר נח:) דניחא לי׳ לשנוי׳ דלא ליפלגו הברייתות אהדדי. א״כ אפ״ל דגם לרב אינו לוקה אלא מד״ס. וכן כתב לקמן בדרך י״ל (סעיף ו׳). ומלשון התוס׳ (סד״ה א״ר הנ״ל) ומשמע דר״י פליג אדרב נראה דס״ל דבתרוויהו פליג אדרב: דאוסר גם במספרים, ודמחייב בתער מה״ת.

שם סד״ה ושוב. אלא הפי׳ – בשו״ת הגאונים – שמגלח כל שער ראשו לבד הפאות וכו׳.

ג״כ צ״ל, דלא אתי הצ״צ לפרש דעת הגאונים אליבי׳ דתוס׳, אלא לדעת עצמו (אף שדוחק ליישב זה בלשונו כאן ובפסקי דינים יו״ד סקפ״ב). דאלו פי׳ התוס׳ בשו״ת הגאונים הוא דמגלח גם הפאות,

וכראית הצ"צ דמדבעי למימר בתוס' דאיירי במצורע, ומצורע מגלח גם הפאות, ע"כ דאיירי במגלח גם הפאות. וכן מוכח גם ממאי דמסיים שם בתוס': ותדע דלא אשתמיט וכו', דאין מזה ראי', אלא אמי שמגלח כל שערו וגם הפאות. ואין להקשות לפי' זה, הא (לכ"ע) אסור לגלח הפאות. דאפ"ל דבתוס' גופא נזהר מזה, וס"ד לתרץ דקאי במצורע, דדוחה האסור דל"ת ול"ת, ודחי ואסיק – לתרץ קושיא זו – דבמגלח לרפואה (בחולה כזה שדוחה הל"ת), דע"ז כתבו הגאונים, דאף שלא ציוהו הרופאים לגלח שער ביה"ש וביה"ע מחמת חוליו, אין אסור להעבירו, דניול הוא לו, כיון דהעביר כל שערו וגם הפאות (מפני חוליו), וגם בלא הוכחת התוס', לא ניחא לי' להצ"צ לפרש כפי' הש"ך בשו"ת הגאונים, חדא דלשון כל גופו מראשו ועד רגליו משמע דגם ראשו בכלל, ועוד – דלא יקשה קושית היש"ש וב"ח ושכנה"ג שהביא בס"ס זה.

ס"ב. „וכ"פ בשו"ע אה"ע סקנ"ה סי"ח כדי שיהיו ניטלות בזוג הוא שעורא רבא דכולהו".

טה"ד, וצ"ל כדי לכוף ראשן לעיקרן הוא וכו'.

ס"ב בסופו. וכ"מ עוד בתוד"ה חזינא.

לא זכיתי להבין ראיתו, דלשון חזינא לר"י דל"ל, משמע דל"ל שערות כלל – וכן ממאי דמשני שנשרו מפני הזקנה, משמע דנשרו לגמרי – וא"כ ע"כ לא הי' יכול לתרץ דשקל במספרים דלא כע"ת, דאז הי' נשאר קצת אורך השערות, והוא ראה דל"ל כלל, וכן פי' הרא"ש. וא"כ מנ"ל לתוס' להביא ראי' מזה דגם במספרים אסור, אלא ע"כ דהתוס' לא אתי לאוכוחי אלא ממספרים כע"ת, ואזדי לטעמיהו דמספרים כע"ת, הוא סמוך לבשר ממש (ולא כרמב"ם. ועייג"כ רש"י מכות כא. ד"ה ת"ל). וא"כ אין ניכר אם נטל בתער או במספרים כע"ת. (וכמו דרב קאמר אמספ' כע"ת, מיקל בתער). וע"כ הו"ל לשנוי' דנטל במספ' כע"ת ומדלא אמר כן הוכיחו בתוס' דגם במספ' כע"ת אסור. וצ"ע.

וגם ראית התוס' צ"ע, דהא עדיפא מיני' משני לי' (דגם במספ' כע"ת ניכר רושם השערות לעומד מקרוב, וכנ"ל). ועוד – דמשני לי' אליבי' דאמת, דנשרו מחמת זקנה (אלא דע"ז אפ"ל דהראי' הוא ממה דס"ד להקשות). ואין במשמעות לשון הצ"צ, דמביא ראי' מסתימת לשון תוד"ה חזינא, שלא פי' במספרים כע"ת, ובפס"ד לא הביא ראי', אלא מתוד"ה ההוא ותוד"ה בעי.

ס״ה. והרי רש״י ותוס׳ בנזיר שם פי׳ דר״י אוסר אפילו במספרים כמשנת״ל. וצ״ל דס״ל לא כפירש״י ותוס׳ דנזיר אלא דר״י ל״מ רק בהעברת השער בתער וכו׳.

צ״ע דלא מוכח כן מרש״י כלל, ואין להביא ראי׳ מפירש״י אלא **דלהאוסר** במספ׳ – אף שלא כע״ת אסור, וכנ״ל ס״ב, או – דר״ח אוסר גם במספרים.

ס״ו. ובבה״ג שלנו גריס והאמר רחב״א אר״י כו׳ מזה מוכח כגירסא אלא כי קאמר רב כו׳ שלפ״ז בכ״א התיר ולכן פריך כו׳.

צ״ע בבה״ג, דלגירסא זו מאי משני לוקה מדרבנן, הא רב לגמרי התיר במספרים בכ״א. ודוחק לומר דכונתו לתרץ שעכ״פ לא תהי׳ פלוגתא רחוקה (שלרב יהא מותר גם מד״ס ולר״י – מה״ת אסור). ויעוין לעיל סס״ג, ולקמן ס״ט.

רס״ז. וא״כ ה״ה בסך נשא, דלא כשו״ת נו״ב מהד״ת ספ״א ועי׳ בלח״מ פ״ה מהנ״ז די״ב וכו׳.

יעוין בפחד יצחק מע׳ פאות ושו״ת חיים שאל – לחיד״א – ח״א סב״ן דמתירים גם במספרים כע״ת אבל בסם משובח יותר. וקושית הלח״מ, בחפוש מקור לדין הרמב״ם, בחילוק שבין סם לשאר מעבירין, תירצה הרמב״ם בסה״מ מ״ע צ״ב (הובא לקמן רסט״ו [ט״ז]) שחילוק זה מבואר במכילתא. ובזית רענן – על היל״ש – פי׳ הטעם דקיל בסם מפני שאין השערות נושרות מיד. עוד תי׳ קושית הלח״מ ברדב״ז, ס׳ בתי כהונה ח׳ בית ועד, אורח מישור סוף מס׳ נזיר, פני משה בירוש׳ נזיר (כנראה כונתו למרה״פ פ״ו ה״ג ד״ה כל) ובס׳ מרכבת המשנה [שו״ת חיים שאל ח״א ס׳ ב״ן].

ס״ז. אך קשה דא״כ הו״ל לרב לאשמועינן רבותא יתרה וכו׳.

לשיטתי׳ אזיל, דלסברת היש״ש הוא בהיפך. ס״ס זה.

שם. זה אינו דהא הרמב״ם כתב שגם השחתת פה״ז נאסר משום שעושין כן עכומ״ז וכו׳.

ולקמן סס״ט שכן הוא במדרש, תו״כ. והנה מלבד דלכאורה נכון החילוק, דבאיסור לי״ג, דאסורי׳ במה **שלָבוש שמלת אשה**, א״כ מ״ל אם לבשו כדרכו – בתער, או במספרים – א״ל, סו״ס לבוש הוא בו. ות״ק דראב״י יוכיח, דמחייב רק כשהולך ויושב בין הנשים אח״כ, וא״כ אין

נפ"מ, דבין כו"כ תועבה היא, אם ישב אח"ב בין הנשים, אבל בהשחתת פאה"ז, דגם להרמב"ם, האָסור הוא בהשחתת הזקן, וכמש"כ: דרך כעכומ"ז הי' להשחית זקנם לפיכך אסרה התורה להשחית הזקן וכו'. וכיון דהוא לא השחית – דאין השחתה וגלוח אלא בתער – פטור. ומלבד כ"ז, לא זכיתי להבין, דאטו יש להשות טעם שנתן הרמב"ם – או גם דרשת המדרש – שנלמוד פרטי הדין עי"ז, דאינו אסור, אלא דוקא היכא דשייך הטעם, להא דלא ילבש גבר שמלת אשה שזהו **גוף** האָסור, שיהי' דומה לאשה, ואינו טעם לאָסור, אלא פי' וביאור האָסור. אבל בפאה"ז האָסור מבואר בקרא: השחתת פאה"ז, ורק (שהרמב"ם נתן) טעם לזה, מפני שדרך כהני וכו'. והרמב"ם גופא יוכיח, דהתיר בפאות הראש במספרים (הל' ע"ז פי"ב ה"ח), אף שגם בפאה"ר פי' הטעם, משום דרך עכו"ם (רפי"ב שם), ובשער ביה"ש וביה"ע אסור גם במספרים, – עיין תוכן התשובה סד"ה מסעי' ז' – .

ודוגמא לדבר דאין סומכין על טעם המצוה, וגם אם היא דרשא דש"ס. בשו"ע סקפ"ג אין חלוק בין פנוי' לנשואה לענין אָסור נדה. ובנדה לא: תניא הי' רמ"א מפני מה אמרה תורה וכו' (ויש לעיין בתוהש"ל ובמנח"י שם).

ובד"מ וט"ז סקפ"א פירשו, דבזה פליג הטור על הרמב"ם, דלא נדרוש לומר, דלא אסרה תורה אלא בדרך שעשו עכו"ם, כיון שאין הטעם מפורש בקרא. אבל באמת, אינו מוכרח לומר דהרמב"ם יסבור כן. וכבר פי' בב"י ב"ח וכו' דברי הרמב"ם באופן אחר. וגם לפי פי' הד"מ וט"ז, אפ"ל דלא אתי הטור לומר אלא דלא נפסוק כן על יסוד דברי הרמב"ם, אבל לא דברירי לי', דזהו דעת הי"ד.

ס"ח. אלא דכאן אין להזכיר אָסור זה וכו'.

מתרץ בזה הא דל"ח במשנה מכות (כ.) גם לאו דלי"ג. ויעוין ס"ס זה. וצ"ע בלשונו פה, ולקמן דכתב וא"כ לפ"ז וכו' דאין חייב מדאורייתא משום לאו דפאה"ז יש לחייבו וכו', שהוא כמו **ענף** דא"ח מדאורייתא וכו'. וצ"ע בכ"ז.

סס"ח. ולפ"ז צ"ל מ"ש במשנה וכו'.

וכן צריך לתרץ גם אתו"כ פ' מצורע, הובא לקמן רסי"ח [י"ט].

ולתרוץ הא', הוי מצי למימר בתוספתא דמכות (פ"ד ה"ד) גם בשערות הזקן, יש תולש ב"ש ועובר משום ד' וכו' ומוציא נזיר ומכניס לי"ג.

ס״ט. מיהו י״ל דהעברת שער שייך ג״כ באשה וכו׳ תדע וכו׳.

לכאורה אינה ראי׳ גמורה מדין דמלקט, דמלקט לבנות מתוך שחורות הוי מטעם אחד הן באשה והן באיש בראש וגם בזקן, והוא כדי שיראה בחור, משא״כ בהעברת שער, דבאשה שמצינו העברת שער בביה״ש וביה״ע, הוא משום דנוי הוא לה, אבל באיש, בהעברת שער הזקן, הוא משום דיראה בחור, ולא משום נוי, דאדרבה נוי הוא לו כשיש לו זקן וכדאיתא ב״מ (פד.). ולקמן ס״י תפס העיקר כטעם הב׳ דלקמן, ועוד כיון דעכ״פ מנוי האשה הוא וכו׳.

ס״ט. דהא בתוס׳ ל״מ כן, ממ״ש דלכה״פ אסור במספרים מד״ס וכו׳.

כנראה ראיתו רק מסתימת לשון התוס׳, דאל״כ הרי אפ״ל דהתוס׳ ל״ק אלא דאין להביא ראי׳ מהש״ס אלא רק דיש אָסור גם במספרים, אבל אין להוכיח שאסור מה״ת, וגם הלשון לכל הפחות מוכח קצת כן.

ס״י. ודלא כשו״ת מהר״ם אלשקר סל״ה וכו׳.

יעוין – באריכות ע״ז – שו״ת המחבר בחאה״ע סקל״ט.

סס״י. ובלאה״כ בענין פאות הזקן וכו׳ בפאות הזקן וכו׳.

ט״ס. וצ״ל בב׳ המקומות פאות הראש וכו׳.

לסי״ד [ט״ו]. לכאורה הראיות שהביא בסעיף זה מהפסוקים דזקני ישראל, הא דראב״ע בברכות (יב: וכח.), בב״ר ס״פ נ״ח, וב״מ (פז.) אינם עוסקים אלא בחשיבות **לבון** שערות, ולא חשיבות שערות בפ״ע. והוא כעין ראי׳ לסתור. ובחדא״ג בב״מ שם כתב, דיצחק הי׳ ג״כ בחתימת זקן וכו׳ וע״כ בקש אברהם רחמים וכו׳ לבון שער וכו׳, וא״כ הי׳ לאברהם זקן עוד קודם שאמר לו הק׳ לבוש לבושי ומוכרח דקאי לבושי **אלבון** השערות.

גם בפסוק ועתיק יומין, שעליו נסמך המ״כ בפי׳ בב״ר שם (והוא במדרש תנחומא), לא נזכר כלל זקן, ומהמ״כ משמע שהוא מפרש ולבוש לבושי, שכמו שהק׳ נקרא עת״י כך נאמר על אברהם זקן בא בימים. וגם לאותן הגורסים ומחברים במדת״נ סוף פרשה זו ותחלת פרשה שאחרי׳, שמביא גם סיפי׳ דקרא דעת״י יתיב, ע״כ אין כונתם אלא למראה הלובן דלבושי׳ וגו׳ ושער ראשי׳ וגו׳.

לאותן הגורסים ומחברים במדת״נ: **ראה לקמן אגרת שלאח״ז.**

כן ההוכחה דסו"ס זה דא"כ בטלה מצות מפני שיבה וגו', לא זכיתי להבין. דלטעמיך מצות והדרת פני זקן, דקאי אזה שקנה חכמה דוקא, וה"ז אינו ניכר בחיצוניות, אלא דע"כ לומר דבמכיריו דחכם הוא קאי, וא"כ גם ראשי' דקרא מפני שיבה וגו' אוקמי בהכי.

אין לתרץ, דאין מביא ראי' אלא מפשיטות המקרא, וכפשוטו גם פני זקן בשנים. דזה אינו, דלריה"ג (קדושין לב:) דהלכתא כותי', זקן דקרא פי' יניק חכים, וכדמסיק בתוד"ה מאי (לב:) – ודלא כרש"י ד"ה וריה"ג – וגם לת"ק דפליג אריה"ג, עכ"פ תרתי בעינן: זקן בשנים וגם בחכמה, וא"כ גם לדידי', במכירו עסקינן, וא"כ גם שיבה נפרש כן.

ודוחק גדול לומר, דראיתו אליבא דפשטא הוא, דגבי זקן כתיב והדרת, שפי' נשיאות פנים וכבוד, וזה בידו לקיים, לאחרי שיגיע אליו וישאלנו אם ת"ח – יעוין נדרים (סב.) א"ר שרי לי' לאינש לאודועי נפשי' וכו' ופי' הרא"ש, כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויענשו – אבל מפני שיבה תקום, שהוא ברחוק ד"א, ע"כ דצריך להיות ניכר למרחוק, ואפשר רק ע"י הזקן.

ואולי אפ"ל, דכיון דת"ח צ"ל ניכר בלבושו ובהילוכו (רמב"ם הל' דעות פ"ה), גם באינו מכירו, ידע אם ת"ח בא לקראתו (יעוין חולין צא. כת"ח נדמה לו).

הערה.

א. יש להעיר, מדעת האומרים (ס' חסידים ס' תקע"ח, ושו"ת בית יודא חיו"ד סכ"ח. ודלא כהלכות קטנות ח"א קנ"ט, דכתב דמסתברא דא"צ) דמצוה לקום גם מפני זקנה. אין הספרים תח"י לעיין בהם, כי מנא לן לחלק בין זקן וזקנה, אתמהא.

ב. בספר המצות להרמב"ם כתב, מצוה ר"ט היא שצי[ו]נו לכבד החכמים ולקום מפניהם ולגדל אותם, והוא אמרו ית' מפני שיבה וגו' פני זקן וכו'. ולא זכר סתם זקן כלל, אף שהאריך שם בפרטי כבוד ת"ח. כן בראש הל' ת"ת כתב, יש בכללן ב' מ"ע א' ללמוד תורה ב' לכבד מלמדי' ויודעי', ובפנים שם פ"ו ה"א כתב, כל ת"ח מצוה להדרו וכו' אבל בה"ט א' שהוא זקן וכו' עומדין לפניו וכו' ולא זכר ל' מצוה (ויעוין שם בכ"מ. ובשו"ע יו"ד סרמ"ד: **מצות עשה** לקום מפני כל חכם וכו' וכן **מצוה** לקום מפני שיבה וכו'. ויעוין ברמב"ן עה"ת ויקרא י"ט ל"ב). ומשמע דעיקר המ"ע – גם אליבא דאב"י הוא דוקא בת"ח (וצע"ק לשון הש"ס שיבה כל שיבה

במשמע). וא״כ אזדא לה ראי׳ דלעיל. וכעין סניף לחזק, דהרמב״ם ס״ל דאין המצוה בעיקרה אלא כבוד ת״ח, הוא מ״ש במו״נ ח״ג פל״ו המצות וכו׳ אשר ספרנום בהל׳ יסוה״ת וכו׳ וכבוד חכמי התורה וכו׳ ובכלל זאת המצוה ג״כ להתנהג בבושת ובענוה כו׳ אמרו מפני שיבה תקום וכו׳.

ג. צ״ע בלקו״ת שה״ש (באור ע״פ שחורה אני רס״ז) שכתב וזהו דקיי״ל בקדושין ל״ב ע״ב דמפני שיבה תקום היינו זקן **וחכם**.

ד. משבח ומעלת הזקן יש להעיר משבת (קנד.) ב״מ (פד.) ב״ר פי״א. תענית (טו.) חולין (כד:) מס׳ סופרים (פי״ד הי״ז. וגירסת הגר״א שם).

סי״ט [כ׳]. ועי׳ בהר״ן בסנה׳ וכו׳ גזירה שמא ישבר הזוג.

לולא דמסתפינא הוי אמינא דכ״ז נדפס בסעיף זה בטעות, ומקומו לעיל בסעיף י״ז [יח] בתחילתו ששם הוכיח שתספורת דכסום יכסמו הוי במספרים.

ס״כ [כ״א]. ומ״ש בטואו״ח וכו׳ ומגלחים זקנם וכו׳.

כן הוא ג״כ גירסת הרא״ש סוף מס׳ ר״ה. ובספר בינה לעתים דרוש ב׳ מביא הגירסא דירושלמי ומגלחים שערם וכו׳.

בשד״ח הקשה עוד על האסור דגלוח הזקן גם במספרים, מרש״י כריתות (ה:) ד״ה מספר דפי׳ בל״א דשקיל במזי׳. וגם בזה אפ״ל, דהיינו לבד הה׳ פאות, וכדי שהמספרים דרך הלוכן, לא יפילו הטיפין היו עולות וכו׳. אלא דצע״ק, לפי הצ״צ דמגולחי זקן דירמי׳ (מ״א ה׳) קאי ג״כ אשלא במקום הפאות, והוא סימן אבלות, א״כ למה שקל אהרן למזי׳ (ומסוף תוכן השו״ת נראה דס״ל להצ״צ דלא נשתנה המנהג מאז ועד עתה). ואולי אפשר לחלק, דכאן במספרים וכאן בתער.

תוכן התשו׳ בסופו. והרד״ק שם כ׳ וכו׳ לדבריו מנהג שנהגו כן אבותינו מזמן קבלת התורה ע״ע וכו׳.

צ״ע דלרד״ק, אבלים היו מגלחים זקנם גם אז. גם כל ארץ איטליא וערי אדום היו מגלחים זקנם, וכמש״כ בשו״ת דבר״י (נזכר בראש השו״ת), בשו״ת שמש צדקה חיו״ד סי׳ ס״א, חת״ס או״ח סקנ״ט ועוד. וא״כ בטל מנהג זה עוד מימי הבינים.

מפתח ס"ג. ויש ליישב.

אולי כונתו, דלא ניחא לשנוי דברייתא איירי במספרים דוקא, דלישני׳ דהעברת שער אינה מד"ת וכו׳ משמע לי׳, דכל ענין העברת שער אינו מד"ת אלא מד"ס, ולא שנא באיזה אופן העבירם. ובזה אתי שפיר דבבריתא הא׳ תני המעביר שערו וכו׳ ולא העברת שער, כיון דל"א אלא בהעבירם באופן א׳ דוקא בתער. וכן רב ור"י נקטו דוקא מיקל אדם וכו׳ המעביר שערו וכו׳, ורק ברייתא זו, דאמרי בכל גווני, דאורי לן חיוב העברת שער בכללותו, תני העברת שער אינו מד"ת וכו׳.

המורם מתשובה זו דגילות הזקן במספרים אף שלא כעין תער אסור מן התורה, וגם חייב מלקות משום לא ילבש גבר (וקצת מספקא לי׳ להצ"צ בחיוב מלקות). וכ"ז במקום הפאות – הן לאסור דלא תשחיתו, הן לאסור דלי"ג, אלא דאנן לא בקיאי במקום הפאות ולכן אסור מספק בכל מקום.

אבל בדרוש תער השכירה ס"ו כתב: וחמור יותר – נזיר – מגילוח הזקן בכל אדם, שאינו אסור מדאוריתא רק בתער משא"כ בנזיר וכו׳. ואיני יודע איזה שנאה רבי במשנה אחרונה. אבל גם עפי"ז, כיון שעכ"פ מד"ס אסור גם במספרים ממילא הרי אין האנשים עושים כן, וא"כ תו חייל ע"ז אִסור דלא ילבש גבר, ולוקה מה"ת משום זה להנ"ל.

ד

ב"ה, ג׳ כ"ג אד"ר ה׳תרצ"ב

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א

בהוספה למכתבי, ע"ד אִסור גלות הזקן . . .

כתבתי במכ׳ הקודם – לסעיף י"ד [ט"ו] של שו"ת הצ"צ – שיש מחברים במדרש תנחומא סוף פרשה וראש פ׳ שלאחרי׳ ומביאים גם סיפא דקרא דעת"י יתיב. וטעות היא בידי, כי כתבתי ע"פ הרשום

מפתח ס"ג: הערות מו"ל שו"ת הצ"צ במפתחות שבסוף הספר.

ד

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ. י. חוב׳ ע ע׳ קמח, בשוה"ג.

בזכרון. אלא גירסת המדת״נ היא שמביאים גם סיפא דקרא הנ״ל. ועי״ז אפשר לומר, לפענ״ד, הכתוב במכתבי.

ובזה אשאר חתנו דו״ש כה״י ומתברך מאת כ״ק

מנחם

ה

ב״ה, ג׳ ז׳ מנ״א צ״ב

כבוד הרה״ג המפורסם לשם ולתהלה בקי בחדרי תורה
מרי דחטי סדרן ופלפלן גדול מרבן שמו
מוהרר״י שליט״א

ברכה ושלום!

ילמדנו רבינו דין הפקר ביובל, אם יוצאת מיד הזוכה מן ההפקר וחוזרת ליד המפקיר וכו׳.

כן טעם הרמב״ם בפיה״מ נדה (מ״ה ע״ב) שפי׳ ושני הנקבה לעונת נדרים פחות משני הזכר להיות חייהן קצרים וכו׳, ולא כטעם הש״ס שם. וגם מה טעם הוא להיות חייהן קצרים וכו׳.

מכבדו כגודל ורום ערכו

מ. שניאורסאהן

ה

נדפסה בלקו״ש חי״ז ע׳ 521. קובץ יגדיל תורה ירושת״ו גליון ט ע׳ 10 (ובשוה״ג שם באות ההערות המועתקות לקמן) והוגהה ע״פ צילום כתי״ק.

מוהרר״י: רוזין, הגאון מרוגוטשוב. אגרת נוספת אליו — לעיל א.

הפקר ביובל: ראה בספר רחש לבב [להרח״ש בירנבוים חתנו של הגרע״א] ירושלים תשי״ט בסי׳ ט׳ י׳, מ״ש בזה.

להיות חייהן קצרים: וכן פי׳ באבן עזרא (עה״פ ויקרא כא, ד) וטעם להזכיר אמו קודם האב כי הזכר חי יותר מהנקבה וכו׳.

מה טעם הוא: בנוסח דומה הקשה גם בספר מעשה רוקח על הרמב״ם בפי״א מהל׳ נדרים, וכתב שם לבאר, דבהכרח דכוונת הרמב״ם הוא לתת טעם לדברי ר״ח הא דנתן הקב״ה בינה יתירה לאשה הוא מפני שחייהן קצרים, ועי״ע בחדושי חת״ס לש״ס שם וש״נ.

ו

ב"ה, ג' י"ב כסלו, צ"ח
פאריז

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נבון ומשכיל חו"ב וכו'
מהור"י נ"י דזיקובסאהן

ברכה ושלום רב!

חכיתי, בשעתו, למכתבו מבשר מנסיעתו וביאתו שלום לביתו. ואח"כ נודעתי שהיתה ידיעה כזו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

עתה בבקשה באתי אליו, וזה תוכנה: תחלת חדש תמוז תרצ"ז נתקבל לכאן – על אדרסתי – מן ד. פאָטאַשניק בלטימורא, טשעק על סך שני מאות דולר, בשביל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

והנה בעל הבאַנק אשר לו ניתן הטשעק לגבות, שבק חל"ח ויורשיו פשטו את הרגל והולכים עתה בערכאות ומשפטים.

כדי לַיפּות כח טענותינו פה, נחוץ פה או הטשעק עצמו (שהוא נמצא או בהבאנק של פאטאשניק, או שכבר החזירוהו לפאָטשניק ונמצא אצלו) או, על כל פנים, אם הנ"ל אי אפשר, פוטוגרפיא מהטשעק **משני צדדיו**. וההקדם בזה ישובח.

ולכן בקשתי, לבא בקשור, אם בעצמו או ע"י עו"ד, עם פאָטָשניק, ולהשתדל שישלח לכאן בהקדם הטשעק או עכ"פ הפוטוגראפיא וגם הודעת זמן גבית הטשעק בארצה"ב.

איני כותב ישר לד. פאטשניק מפני שאיני מכירו.

וכדי למהר בכל זה כותב הנני מכאן, ולא ע"י הלשכה באטוואצק.

ו

מגוכתי"ק. **ראה גם ארבע האגרות שלאח"ז.**

מוהר"י דזיקובסאהן: **אגרות נוספות אליו — לקמן ז"י. יב"ג.**

מנסיעתו וביאתו שלום לביתו: **על נסיעתו בתור שליח אגודת חב"ד בארה"ב אל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בקיץ תרצ"ז ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ד אגרות תתקכו־לה.**

על אדרסתי . . טשעק: **ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ד אגרת תתפח: את השילוחים הבאים בבקשה לשלוח על שם חתני הרה"ג מוהר"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן.**

נחוץ . . הטשעק: **ראה אגרת שלאח"ז.**

ואל בינתו אשען, אשר יכלכל דבר באופן היותר טוב, ות״ח מראש.

אשתמש בהזדמנות זו להזכירו ע״ד מאמרי חה״ש העבר שלוה אצלי, ובודאי יחזירם לי עתה. כן אסיר תודה אהי׳ לו אם ישלח לי ג״כ איזה עקז׳ מהמאמר הניתן לו בפערכטאלס׳ (שבודאי הו״ל בדפוס, כדבריו בוינא).

הבטיח לי בוינא, להשתדל בבואו ביתו שלום בהשגת הרשימות – או העתקה מהם – „אשכבתא דרבי״, וכן לחפש אפשר יש איזה רש״ד משיחות ומאמרי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א בהיותו בארצה״ב, ובטח יקיים גם הבטחתו זאת.

אסיים באיווי כט״ס ואשאר מחכה מכתבו מענה על כהנ״ל

מ. שניאורסאהן

ז

ב״ה, כ׳ טבת, צ״ח
פאריז

כבוד הרה״ג הוו״ח אי״א נבון ומשכיל וכו׳ וכו׳
הרה״ח הר״י נ״י

ברכה ורוב שלום!

ע״פ ההוראה מכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א מוסג״פ טשעק על סכום שלש מאות דולר. ו„זהו ע״ח אותו הענין המדובר בואלדסענאטאריום״, כלשון המכתב אלי. ומטובו לאַשֵר קבלת הטשעק וגביתו, לכאן.

בפערכטאלס׳: **שם ביקר אצל כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע בקיץ תרצ״ז, כששהה אצל מעיינות הרפואה בפערכטאלסדארף שאצל וינה.**

הו״ל בדפוס: **בארה״ב.**

אשכבתא דרבי: **כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב נ״ע, שנרשמו ע״י ה״ר מרדכי דובער ריבקין שגר בתקופה זו בארה״ב. נדפסה בספר מיוחד בשם זה.**

בהיותו בארצה״ב: **בשנת תר״ץ.**

ז

מגוכתי״ק. לתוכנה ראה אגרת שלפנ״ז.

הר״י: **דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת שלפנ״ז, ובהנסמן בהערות שם.**

כלשון המכתב: **מכ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע.**

קבלתי מכתבו מיום ה' לחד"ז, והגיעני ג"כ הטשעק הישן של פאטאשניק, ות"ח על טרחתו.

ועתה אקוה אשר כדבריו במכתבו, יגיעו ימים אלו גם שאר הדברים. היינו מאמרי חה"ש, מאמרי פרעכטעלס' וכו'. והעיקר **כל** הרשימות שאפשר להשיג מימי היות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א במדינתם הן משיחותיו עם יחידים או ברבים וכו' וכו'.

ת"ח נתונה לו מראש, אם יודיעני מהנעשה בחלק הדפוס וההעתקה אצלם בפרט.

ובזה אשאר ידידו ודו"ש מאוה לו כט"ס

מ. ש.

ח

ב"ה, ד' ב' ניסן, צ"ח
פאריז

כבוד הרה"ג הוו"ח אי"א נבון ומשכיל וכו' מהור"י נ"י

שלום וברכה!

ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, מוסג"פ טשעק ע"ס ארבע מאות דולר – $400, והוא „ע"פ המדובר בהיותו בפערכטאלסדארף". ומטובו לאַשר קבלתו, בפוסט החוזרת, לכאן.

החותם באיווי חגה"פ כשר ושמח

מ. ש.

אם כבר הגיע זמנו, ודאי ישלח חזרה מאמרי דא"ח דחה"ש העבר, שלוה אצלי בהיותו בוינא, ות"ח מראש.

ח

מגוכתי"ק. לתוכנה ראה שתי האגרות שלפנ"ז.

מהור"י: דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ו, ובהנסמן בהערות שם.

ט

ב״ה, ד׳ כ״ח מנ״א, צ״ח
פאריז

כבוד הרה״ח והרה״ג הוו״ח אי״א נבון ומשכיל וכו׳
מהור״י שי׳

שלום וברכה!

ע״פ ההוראה מאטואצק, מוסגר בזה טשעק ע״ס חמש מאות דולר (– $500) על שמו.

ומטובו להודיע לכאן בחוזר מהקבלה בשלמות. וכן לכתוב לאטואצק – בלשון חכמים – (שקיבל ממני פי׳ במארז״ל בין הארץ לרקיע וכו׳ וכיו״ב) – עד״ז.

המחכה לאִשור הקבלה ומאווה לו ולכד״ש כט״ס

מ. ש.

יו״ד

ב״ה, כ״ו אלול, צ״ח
פאריז

כבוד הרה״ג והרה״ח חו״ב אי״א נבון ומשכיל מהור״י שי׳

שלום וברכת כוח״ט

קבלתי הפ״ש ע״י חתנו הנעלה שי׳, כן נמסרו לי המאמרים ששאל,

ט

מגוכתי״ק. לתוכנה ראה שלוש האגרות שלפנ״ז.
מהור״י: **דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ו, ובהנסמן בהערות שם.**
בלשון חכמים: **בהסוואה.**
בין הארץ לרקיע: **מהלך ת״ק שנה.**

יוד

מגוכתי״ק.
מהור״י: **דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ו, ובהנסמן בהערות שם.**
חתנו הנעלה: **ה״ר שלמה זלמן העכט, שלאחר נשואיו בא להשתלם בתורת ובדרכי החסידות בישיבת תומכי תמימים באטוואצק שאצל כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע.**

ות״ח ע״ז. ובודאי יקיים ג״כ הבטחתו להמציא לי העתקה מר״ד וכו׳, וכמו שמסר ג״כ ע״י חתנו שי׳, ובלא אחור זמן כ״כ.

לקראת השנה הבע״ל אברכו בכוח״ט, בשנת הצלחה בעבודתו ורוב אושר בגו״ר.

המכבדו ומאווה לו ולכל אשר לו כוח״ט וכט״ס

מ. שניאורסאהן

יא

ב״ה, ד׳ י״ט שבט, צ״ט
פאריז

כבוד הרה״ג והרה״ח וו״ח אי״א נבון ומשכיל וכו׳ וכו׳
מהור״י שי׳

שלום וברכה!

המכתב בצירוף העשרים ושמונה הגיע בזמנו.

ומה שכותב בענין הצמצום, אשר אחד ממכיריו אומר, שכל השיטות בזה הולכים למקום אחד

נפלאתי ביותר גם על קס״ד כזה, ובפרט אשר כת״ר מכנהו במכתבו

העתקה מר״ד: מרשימות דברים של כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע בעת ביקורו בארה״ב בשנת תר״צ. ראה לעיל ארבע האגרות שלפנ״ז.

יא

נדפסה בבטאון חב״ד גליון לא ע׳ 43. לקו״ש חט״ו ע׳ 470 והוגהה ע״פ צילום כתי״ק.

מהור״י: בנימינסון. בהמשך לזה אליו — לקמן אגרות יד. עו.

בענין הצמצום . . אחד ממכיריו: כנראה הוא מוה״ר אליהו אליעזר דסלר, שלפי העיון בס׳ התניא ובס׳ נפש החיים בא למסקנא שאין חילוק יסודי ביניהם, ועפי״ז ביקש לבאר לו „את גדר המחלוקת בענין הצמצום בין בעל התניא ז״ע והגר״א ז״ל, אם נחלקו בגדר ענין הצמצום גופי׳, הן כפי המבואר ב„נפש החיים״ למתבונן ומעמיק, דא ודא אחת היא״ (מרביצי תורה ומוסר ח״ג ע׳ סו).

בתחלה פנה בנד״ז, בקיץ תרח״ץ, אל ה״ר יצחק „המתמיד״ הורוויץ, שהשיב לו (קובץ יגדיל תורה נ.י. חוב׳ סא סי׳ קי) „הספר נפש החיים אינו ת״י כעת . . אכתוב לכת״ר ענין הצמצום כפי המבואר בתורת החב״ד״.

לאח״ז נשאל בזה כ״ק אדמו״ר שליט״א ומשיב באגרת שלפנינו שבעל נפה״ח חלק בזה על רבו הגר״א.

בשם לומד ספרי המקובלים, כי פשיטא אשר אינו כן כלל וכלל. ועוד בדור הראשון שאחר האריז״ל, שהוא גילה לנו סוד הצמצום, הי׳ בענין הצמצום חלוקי דיעות בין בעלי תריסין מן הקצה אל הקצה, כנראה בספריהם, ונמשכה המחלוקת גם אח״כ.

והוא בשני עניינים עיקרים: אם הצמצום הוא כפשוטו א״ל. סילוק או העלם. אם הצמצום הוא רק באור או גם במאור.

ואפשר בזה ד׳ שיטות א) הצמצום כפשוטו וגם בעצמותו. וראית הסוברים כן, דאיך אפ״ל דהמלך נמצא במקום האשפה ח״ו. ב) הצמצום כפשוטו אבל רק באור. ג) הצמצום דלא כפשוטו אבל גם במאור. ד) הצמצום דלא כפשוטו ורק באור.

והנה המתנגדים בימי אדה״ז אחזו בשיטה א׳ הנ״ל וכידוע, והיו מפרשים לית אתר פנוי מיני׳ היינו מהשגחתו, ואמרו אשר השיטה דהעצמות נמצא בכ״מ, היא סותרת לדינים דמבואות המטונפות וכו׳ וכו׳, וכמ״ש בכרוזים ומודעות שפירסמו בזמן הבעש״ט ואדה״ז. ועיג״כ שער היחוה״א פ״ז ואגה״ק ססכ״ה. וכמדומה לי שגם ב„בית רבי״ נדפס מכתב אדה״ז מדבר בזה.

שיטת בעהמ״ס נפש החיים, שמזכיר כת״ר במכתבו הוא כשיטה ג׳ הנ״ל. וחלק בזה על רבו הגר״א. – ובכלל, נראה שראה הר״ח מואלאזין ספרי חב״ד, ובפרט ס׳ התניא, ונשפע מהם, אף שאיני יודע זה בהוכחות גמורות.

אבל אנו אין לנו, אלא כשיטה ד׳ הנ״ל, שאין הצמצום כפשוטו, וג״ז לא במאור אלא באור, ורק בבחי׳ התחתונה שבאור שלפה״צ, וכמבואר בספרי וכתבי חב״ד.

ובימינו אשר זכינו לאורה, שנתבארה מסכת הצמצום, באריכות לפי ערך ובכמה וכמה פרטים, בספרי תורת חסידות חב״ד הנדפסים ואשר בכתב, הנה הרוצה לדעת ענין הצמצום, עכ״פ במדה ידועה, בהבנה והשגה, אין לזה דרך אחר אלא לעיין בהנ״ל. וכדי להוכח בזה, די לַהַשוות הנאמר בזה בשאר ספרים, שכנראה כמה מהם לא רצו לפַרט הדברים מאיזה טעמים, להמבואר בספרי חב״ד.

איני יודע איזה ספרים וכתבים ישנם אצל כת״ר כדי לציין אליהם.

מכתב אדה״ז מדבר בזה: **נדפס באגרות קודש שלו אגרת לד (ע׳ פה ד״ה ובפרט).**

ויעוין בענין הצמצום: תו"א ד"ה פתח אלי' (וישנם ע"ז הגהות אדנ"ע שהו"ל, בקופיר, באטואצק), לקו"ת הוספות לויקרא ד"ה להבין מ"ש בס' אוצ"ח, שער היחוד, ס' המצות מצות האמנת אלקות ושרש מצות התפלה (מתחיל מפרק ל"ד), סי' ע"פ זכר רב טובך. בדרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הנדפסים: אל יפטר אדם פ"ט, דרשו ה' רצ"א, על כן יאמרו רצ"א, שבועות רצ"ג דף ח', טוב לי רצ"ז.

כן בטח יש אצלו המשך רס"ו, ומבואר גם שם: מתחיל מד"ה ויולך ה' את הים, ומד"ה אנכי ה"א.

ושייך לענין הצמצום גם המבואר בתניא פמ"ח ומ"ט ונתפרש באריכות יותר בדרושי יביאו לבוש מלכות שבתו"א ושערי אורה.

ציינתי גם הידועים בטח לכת"ר לשלמות הדבר.

ואסיים בכבוד ואיווי כט"ס

מ. שניאורסאהן

יב

ב"ה, ה' כ' שבט, צ"ט
פאריז

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נבון וכו' וכו' מהור"י שי'

שלום וברכה!

מכתבו מסוף טבת הגיע. וכפי בקשתו, טלגרפתי לו ביום נתתי את מחאת האלף לגבי' פה, ובודאי קבל במועדו.

אף שזהו הוצאה יתרה וללא תועלת כלל, כי רובא דרובא, הרי

הגהות אדנ"ע: **נדפסו בקונ' בפ"ע, הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח, קה"ת תשמ"א.**
שער היחוד: **לאדמו"ר האמצעי, הנדפס בס' נר מצוה ותורה אור.**
ס' המצות: **דרך מצותיך.**

יב

מגוכתי"ק.
מהור"י: **דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ו, ובהנסמן בהערות שם.**

למחרת יום התקבל המחאות פה, נותנים הם לגבי' (אם אינו יום השבת וכה"ג, וכמובן), ובמילא, על להבא, אפשר בנקל לשער יום מסירת המחאות לגוביינא. והתורה חסה על ממונן של ישראל הן של יחיד הן של ציבור הן של ביהמ"ק. ואנן נמי חסינן.

המחאות של ע"ת, ר"ן, י"ת, ר"ן בעתם נתקבלו. כן הודעתי מכבר – במכ' להררש"ל שי' – שהגיעו הט' מאות מטשיקאגא.

מוסג"פ מכ' להררש"ל שי' ות"ח מראש על המסירה לידו.

הדו"ש כל הפ"ש ומאוה כט"ס

מ. שניאורסאהן

יג

ב"ה, י"א מנ"א, צ"ט
פאריז

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נבון ומשכיל וכו'
מוהר"י שי'

שלום וברכה!

כפי הוראה שקבלתי, שלוח בזה טשעק על סכום ארבע מאות וששים דולר. והוא „על פי המדובר בפערכטעלסדארף".

ומטובו להודיע **תיכף** בקבלתו בטעלעגראם (וכמו שהנני מבקש ג"כ בטעלעגראם שלי) לכאן שקיבל.

אנא למסור מכתב המוסגר בזה להרה"ג והרה"ח מוהרש"ל שי', ות"ח על הטרחא.

להררש"ל: **להרב ר' שמואל לויטין, שד"ר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לארה"ב.**

יג

מגוכתי"ק.

מוהר"י: **דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ו, ובהנסמן בהערות שם.**

המדובר בפערכטעלסדארף: **ראה בזה לעיל אגרות ז־ח.**

בטעלעגראם: **ראה אגרת שלפנ"ז, ושאני הכא, שבי"ט מנ"א נסע הר"י עם אחדים מתלמידיו, מארה"ב אל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע באטוואצק.**

מוהרש"ל: **מוה"ר שמואל לויטין.**

אשמח להודע בכ"ע בשו"ט, ובפרט מתוצאות הקאנוענשאן.

ואסיים באיווי כט"ס מחכה לאישורו

מ. ש.

יד

ב"ה, א׳ כ"ח מנ"א,־צ"ט
פאריז

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נבון ומשכיל וכו׳
מוהר"י שי׳

שלום וברכה!

מאשר בזה קבלת מכתבו, וכנראה מלשונו הגיע בזמנו מכתבי ע"ד ענין הצמצום.

ומש"כ בהא דאיתא בסש"ב ספ"א דנפשות או"ה הן משאר קה"ט שאין בהם טוב כלל „דא"כ איך שייך לאמור עליהם שכל מה דעבדי לגרמייהו עבדי וכו׳ ובכלל מה שייך אצלם כל הזמ"צ שנצטוו בהם ואיך שייך לענשם ע"ז בעת שאין להם שום בחירה לטוב".

הנה ל"פ דברים כדי הצורך בשבילי, וא"י על ברור מה הוקשה לו בכ"ז.

דבסש"ב כותב, דנה"ב שבישראל היא מק"נ שיש בה טוב, וממנה המדות טובות **שבטבע** כ"י וכמו רחמנות וכו׳, שהיא ענין טבעי באיש ישראל כמו טבע האש ליפרד מהפתילה וכה"ג, משא"כ או"ה שהם מקה"ט שאין בהם טוב, אין שייך שיהי׳ בהם ענין הטוב, דרק מטבע הטוב להיטיב. ומסיים דהא דחזינן שעושים טוב, אין כונתם לעשות

הקאנוענשאן: **כנס אגודת חסידי חב"ד בארה"ב בימים ח-ט תמוז תרצ"ט.**

יד

נדפסה בבטאון חב"ד גליון לא ע׳ 43. ובשינויי לשון קלים גם בס׳ לקוטי ביאורים תניא (קארף) ח"א ע׳ שפא. תניא עם מ"מ ליקוטי פירושים וכו׳ פ"א ע׳ מח. לתוכנה ראה גם לקמן אגרת פז.

מוהר"י: **בנימינסון.**

מכתבי ע"ד ענין הצמצום: **דלעיל יא.**

טוב כ״א לגרמייהו להתייהר וכו׳, וכמו הא דנ״נ דעשה צדקה, שלא היתה תכונה ואס זאל מאנען נתינת צדקה, אלא שרצה שתמשך מלכותו, וכשנודע לו שהעצה לזה צדקה עשה צדקה – ועג״כ ברש״י סד״ה כאן (ב״ב י:) „וא״ל מתחרט״ – והענין טבעי שבזה הוא הרצון להמשכת מל׳, לגרמייהו.

כן הציווי דזמ״צ קיומם והעונש ע״ז, הרי לכאורה אין לזה שייכות לטו״ר שבטבע הנפש – ונוגעים להתיאורים דחסיד ומושל בנפשו, ע״פ פי׳ הרמב״ם בפ״ו משמונה פרקים, ויעוג״כ מצות זכירת מעשה עמלק ס״ב, בסהמ״צ להצ״צ – דגם קיומם מפני יראת העונש מספיק. וביד הל׳ תשובה פ״י כתב שגם בישראל כך היא העבודה עד שתרבה דעתן, וגם הקיום מיראת המקום – עיין סוטה (לא.) יר״א האמור באיוב וכו׳ ובפי׳ רש״י שם. ובב״ב (טו:) י״א דאיוב מאו״ה הי׳ וכ״מ בסוטה (יא.) – אין יראת המקום מפני שמוראו גדול ומוטל על הבריות מגדר הטוב דוקא (ורק שהוא היפך חוצפא דעמלק, משא״כ ז׳ אומות), אלא דטבע האדם דכשרואה שרים רבים משתחוים לאיש א׳ תפול עליו אימה וכו׳, וכמש״כ מי לא ייראך מלך הגויים וגו׳. ופשוט אשר כ״ז הוא עדיין יראה חיצונית המבוארת בהערה לתקון חצות שבסי׳ ובסש״ב פמ״א מ״ב, ויעוין הגירסא ברש״י שבע״י סוטה (לא.).

ובדקות יותר וע״ד החסידות מה שיש לעיין בכ״ז הוא, דאיך שתהי׳ כונת העו״ג העושה טוב או מקיים אחת מזמ״צ, הרי סו״ס עביד טיבו ומקיים מצוה, ואיך ביכולתו לעשות זה, כיון שאין בו טוב כלל, וביותר יקשה זה על הס״א וקליפה עצמה, שהם שלוחים של מקום ופקודתו ית׳ שמרה וכו׳, וכדאיתא בסש״ב פ״ז ובקונטרס ומעין מבית ה׳ לאדנ״ע באריכות, ואיך אפשר הענין אם הם רע בלי טוב. אלא שכ״כ בזה בד״ה פדה בשלום העת״ר (ועד״ז הוא ג״כ בד״ה נ״ח העת״ר) וז״ל: מ״ש בסש״ב דבגקה״ט אין בהם טוב כלל אין הכונה שאין בהם שום ניצוץ כלל שהרי א״א להיות קיים שום דבר מהמקיף מ״מ בהכרח שיהי׳ בהם איזה ניצוץ כנ״ל רק שהניצוץ הוא שנתרחק ונחשך כ״כ עד שהוא כמו רע כו׳ והיינו שאין בו שום הרגש אלקי כלל וכלל כו׳ עכ״ל לעניננו – ואולי זהו ג״כ הכונה בקונ׳ ומעין ס״ד שהוסיף בל׳ הסש״ב ואע״ג דאיהו לא חזי „**בלומר בלי הרגשתם**״ – ועיג״כ במצות אחדות ה׳ בסה״מ להצ״צ שכתב: הסט״א עיקרה בעולם העשי׳ וכל נפשות העכומ״ז מושפעות משם ומושרשות שם ואין שם אלא ההוא נהירו דקיק מאור הקדושה שניתן שם מימי מלכי קדם **ולכן הם חייבים להאמין בבורא ית׳** עכ״ל.

ולהעיר מענין זדונות נ"ל כזכיות, וענין הנסיונות ע"פ מש"כ בד"ה אחרי ובאורו הנדפס בס"ס דרך מצותיך.

– ועצ"ע דהא זמ"צ ב"נ הם ענין של בירור, וא"כ הרי צ"ל ע"י יעקב דוקא . . . ומהם בנדפס באוה"ת ד"ה ראה ריח הג"ה וא"ו. ואואפ"ל דזהו רוחניות ופנימיות ההלכה – יד הל' מלכים פ"ח ה"י וי"א – צוה משה רבינו מפה"ג לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו ב"נ וכו' וצריך לקבל עליו בפני ג' חבריו וכו' והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שציוה בהן הק' בתורה והודיענו ע"י עב' שב"נ מקודם נצטוו בהן וכו'.

– ומדי דברי בהלכה זו אזכור חידושי', דמשמע, כאן ובהל' מילה פ"א ה"ו, דעל אי קבלת זמ"צ לחוד – אף שלא עבר בפועל – ב"נ נהרג. ומנ"ל הא.

החותם בכבוד ואיווי כט"ס.

טו

[לפני ת"ש]

בתשובה על שאלתו בשו"ע אדה"ז הל' נ"כ סקכ"ח סמ"ד שהובא הא דמגלה (כד:) דמי שיש לו מומין בפניו או בידיו לא ישא כפיו וכתב אדה"ז כגון שידיו הן כפופות או עקומות לצדיהן, שהוא פרש"י במגילה על תיבות עקומות עקושות שבברייתא, והשמיט פי' הר"ן עקומות שנתעקמה ידו אחורנית עקושות שאינו יכול לחלק אצבעותיו, ורוצה לומר שמחלוקת היא בין רש"י והר"ן גם לדינא, ופליגי בזה ג"כ הרמ"א שהביא בשו"ע המחבר סקכ"ח ס"ל, פירש"י וגם פי' הר"ן ובין אדה"ז שלא הביא אלא פירש"י, ומזה מוכיח דכיון דלרש"י ופסק אדה"ז נושא כפיו בעקושות דהר"ן, ע"כ דכוונת הר"ן אינו שאינו יכול כלל לחלק אצבעותיו, דאז ה"ה מום ודאי ומ"ט דרש"י ואדה"ז דפליגי עלי' אלא דפי' הר"ן הוא שאינו יכול להחזיק אצבעותיו מחולקות – כעשיית הכהנים כדי שיהי' ה' אוירים – כל משך זמן נ"כ, וכיון דלא הוה מום ממש, לכן ס"ל לרש"י, וכ"ה פסק אדה"ז, דנ"כ.

טו

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ. י. חוב' מז סי' נה. לקו"ש חכ"ג ע' 350. ועפ"פ הסגנון ועוד נראה שנכתבה לפני ת"ש.

ובהקדים אשר סמי רמ"א מכאן, כי הנרשם בשו"ע פי' תיבות בוהקניות עקומות עקושות, וכן בסל"ב תיבות אסטיס ופואה אינו מהרמ"א – וכדמוכח גם מהא דהמג"א וט"ז מפרשים תיבות אלו. –

הנה כמה תשובות יש בדבר, ומהם א) לא משתמיט בשום מקום לעשות בזה מחלוקת בין רש"י ור"ן לדינא – ולא למשמעות דורשין בלבד – וכמו שלא נמצא שבעלי ב' הפי' במלת בוהקניות חולקים לדינא זע"ז, ובפרט שהפי' מין נגע לבן הוא בש"ס (נדה יט, א).

ב) הא דהכהנים חולקים אצבעותיהם אינו אלא מנהג, וכמש"כ גם בשו"ע אדה"ז סקכ"ח ס"כ, ובשו"ת הגאונים – הובא בערוך מע' חלון, – שאין לזה בתלמוד כל עיקר, וא"כ לא זו בלבד דאם אינו יכול להחזיק אצבעותיו מפוזרות כל משך נ"כ אין לאוסרו מנ"כ, אלא גם אם בכלל אינו יכול לחלק אצבעותיו, אין כל טעם לומר דפסול מדינא לנ"כ, כיון דהאסור הוא מפני שמסתכלין בו ע"י מומו וגרים להיסח הדעת ובנדו"ז לא יסתכלו בו, כיון דאינו משונה מחבריו הכהנים, שגם הם אין מחלקים אצבעותיהם – מדינא דבריי̇תא.

ג) ז"ל שו"ע המחבר, מי שיש לו מום בפניו או בידיו כגון וכו' עקושות וכו' דפשוט דעקושות היינו אופן כזה שהוא מום, וע"ז הביא המג"א פי' הר"ן, ודוחק גדול ביותר לומר, דמה שאינו יכול להחזיק אצבעותיו מפוזרות כ"ז נ"כ נחשב למום, ומנ"ל להר"ן חדוש כזה ומאי דחקי' לפרש כן. ואין להקשות מבוהקניות דג"ז אינו מום, דאינו, דהא מברכין עליו ברוך משנה הבריות (ברכות נח, ב) ויש להעיר ג"כ מבכורות (מה, ב).

ד) בחולין (נו, א) איתא גירסא – כן הובא ברש"י דברים לב, ה, ומשלי ד, כד. ועיי"ש בד"ס – ששני' (של חולדה) עקומות ועקושות, ועפ"י פי' השואל בר"ן, איך יפרנס מלת עקושות כאן.

ה) והוא העיקר, עקושות הוא שם נרדף לעקומות (אלא שעקום אינו ל' תורה, משא"כ עקש ותולדותיו נמצאים כמה פעמים בתנ"ך) וכמו שמתרגם בכ"מ עקש עקשות וכה"ג בל' עקום, ומה ענין הא דאינו יכול להחזיק אצבעותיו מפוזרות, או גם שאינו יכול לחלק אצבעותיו, לעקמימות.

ולפע"ד נראה פשוט, דכמו דרש"י במגלה כונתו בפי' לבאר **החלוק** בין עקומות לעקושות ולא לחדש פיה"מ עצמם, וכמוש"כ „עקומות, כפופות, עקושות לצדדין" – כי הי' ידוע דשניהם הם היפך דישר ופשוט,

הנה גם בר"ן כן הוא, דכוונתו באור **חלוק** דעקומות ועקושות ולא פי' המלות מה דשוה בתרווייהו דשניהם פי' עקום וכדמוכח בתרגום כמה קראי, ואתי הר"ן לומר חלוקם דעקומות היינו שנתעקם אחורנית, ועקושות היינו שנתעקם באופן כזה שאינו יכול לחלק אצבעותיו (ואפשר זה, בפרט, אם נתעקמו לצדדין באופן שאין מקום לפזר אצבעותיו) ובזה א"ש בפשיטות כהנ"ל, ויובן ג"כ הא דלא הביא אדה"ז בשולחנו הטהור פי' הר"ן, כיון דשני הפי' דר"ן נכללים באופני עקמימות דפירש"י, ויש בכלל מאתיים מנה.

והנה בגוף השאלה דכהן שאינו יכול להחזיק אצבעותיו מחולקות כל עת נ"כ אם נ"כ א"ל, לכאורה הי' מקום לומר, דהן אמת שאם לא היו נוהגין הכהנים לחלק אצבעותיהם אין טעם לאסרו לנ"כ וכנ"ל, אבל עתה דכל הכהנים עושים ה' אוירים – ולו יהא משום מנהגא – והוא לא יעשה כזה, הרי סו"ס משונה הוא מחבריו ואתי לאסתכולי בי' ויגרום היסח הדעת, ולכן יש לאסרו לנ"כ ומטעם זה גופא לא יועיל גם אם יקשר אצבעותיו בציצית טליתו – כשאלת השואל – כיון דגם אז משונה הוא מחבריו ואתי להסתכל בו.

ונ"ל דגם סברא זו אינה, דאת"ל דאיזה שינוי שיהי' בו גורם שיסתכלו בו עד דאתי להיסח הדעת, והא דאמרו בוהקניות וכו' הוא לדוגמא בלבד, וע"ד שכתב בפיה"מ מגלה דאיסטיס ופואה ל"ד (והא דלא כתבו במשנה תורה הוא כידוע בכללי הרמב"ם, שדרכו ע"פ רוב לכתוב רק המבואר בהדיא) פליאה גדולה איך לא הובא בפוסקים חדוש זה דאיזה שינוי שיהי' בו אוסרו מלישא כפיו. גם ל' הש"ס ופוסקים ל"מ כן. גם בשו"ע אדה"ז סמ"ו – והוא מהב"י – בדקאמר טעמא שאין מועיל לכהן שיש לו מומין בפניו שישלשל טליתו במקום דחבריו אין משלשלין, מפני דכיון דמשונה הוא יסתכלו בו וכו', הלא עדיפא מיני' הול"ל, דזה גם כהן שאין לו מומין אסור לעשות כיון דמשנה המנהג ואתי להסתכל. גם אח"ז כתב „ואפי' רצו כל הכהנים לשלשל טליתותיהם אין להתיר שכיון שלא התרגלו כו' מכירים העם שבשביל זה שיש בו מום הוא ובאים להסתכל בו", דייק לומר „שיש בו מום" דלכאורה הול"ל אלא „שבשביל זה הוא", גם סיומו „ובאים להסתכל בו" הלא בכל הכהנים מסתכלים כיון ששינו מהרגיל. אלא ודאי דבעינן שינוי גדול שיגרום להסתכלות יתירה עד דאתי להיסח הדעת, ולכן שינוי דשלשול הטלית בלבד בלא מום אין מספיק לזה, ולכן כתב „אבל אם רצה **זה שמום בו** – והוא בדוקא – לשלשל טליתו אסור". וע"ד סברא זו שלא כל השינוים שוים, מצינו ג"כ בלח"מ הל'

נ״כ פט״ו ה״ב, דפי׳ דעת הרמב״ם דבשינוי דעקומות לא מהני דש בעירו משא״כ סומא (וצ״ע מירושלמי מגילה פ״ד ה״ח, הובא בתוד״ה אם, דמהני גם בעקומה), ועיג״כ בב״י דהא דאיירי בש״ס בסומא בעינו אחת, משום דהו״א דוקא סומא בשתי עיניו אסור לישא כפיו. ובמילא גם בנדו״ד כיון דלא נמצא בשו״מ דנחשב למום ואסור לנ״כ, הרי גם עתה, אף שמשונה מחבריו, אין יסוד לומר דזה בלבד מספיק לאסרו, ומחויב לנ״כ, ומטעם זה גופא גם מי שאינו יכול כלל לחלק אצבעותיו נושא כפיו, ובפרט שבימינו מנהג הקהל לכסות פניהם בטלית יש לעשות סניף מסברת הט״ז, הובאה בסעיף מו, אף שבבעל מום אין נוהגין כן.

והנה בזה שיקשר אצבעותיו בציציותיו כדי שיוכל לקיים מנהג ה׳ אוירים, נסתפק השואל אם יש לעשות כזה, כיון שיהי׳ הפסק בהשראת השכינה בין אצבעותיו. ומה שיש להעיר ע״ז הוא, א) ממש״כ אדה״ז ססל״ו דראי׳ בעלמא – בכהנים – מותרת אך נוהגין ליזהר מוכח דפוסק כהאומרים דעתה הוא רק זכר למקדש שאז היתה השראת השכינה, ולכן כתב בכל הסימן טעמא דהיסח הדעת, עיין רש״י מגילה (כד, ב) ד״ה כהן, תוד״ה בכהנים חגיגה (מז, א), מג״א סקכ״ח ס״ק ל״ח. ב) עכצ״ל דלא איכפת לן בהפסק כזה כהפסק דציצית, כיון דלא אשתמיט בשו״מ לומר, דבמקום שנ״כ בחול צריך להסיר רצועת התפילין מהאצבע קודם נ״כ, – והמחבר בפרט איירי במקומות דנ״כ בחול כמ״ש ר״ס קכ״ט ובס׳ כ״ז הביא הא דכורכין הרצועה על האצבע – אף שיש לחלק דרצועות דתפילין במקומן הן משא״כ הציצית בנדו״ד, וע״ד נגעים פי״ג מ״י ומקואות רפ״י ולכן הוי הפסק טפי. – וגם לפמ״ש בסעיף ל״ו דמנהג נכון שלא תהא טלית הכהן חוצצת בין ידו להעם, פשיטא שאינו דומה טלית משולשת לחציצת חוטי הציצית ורצועת התפילין, ויעויין שו״ע המחבר סתרנ״א ס״ז ברמ״א. ג) המדרש הובא בסעיף כ׳ דשכינה מציץ מבין חרכי אצבעותיהם, וא״כ אין כאן הפסק בין השכינה והעם, וגם לגבי הכהנים אין חציצה דהציצית ותפילין בטלים לגבי׳ כמוש״כ בסל״ו לענין הטלית, וצע״ק מסתרנ״א הנ״ל.

ויש עוד אופן בנדו״ד, ע״פ מש״כ בסעיף כ׳ דבין תיבה לתיבה רשאי לקרב האצבעות, ובודאי במשך זמן אמירת התיבה יוכל להחזיק אצבעותיו מחולקות כדבעי.

וצ״ע איזה משני האופנים עדיף, אם לקשר אצבעותיו בציצית, אף שעי״ז יהי׳ משונה מחבריו הכהנים, ואף דכנ״ל אינו גורם להסתכלות דהיסח הדעת גם אם לא היו משלשלים טליתם, דכ״ז הרי גם בראי׳

בעלמא נוהגין ליזהר וכנ"ל. או דקודם אמירת כל תיבה יחלק אצבעותיו, אף דעי"ז יש לחוש לטירוף, וגם שתיבות „וה"ה שאר אצבעות" שבסעיף כ' הם בחצע"ג, ובשארית יודא, הובא בשער הכולל פ"ט ס"ב, כתב שכל ספק שבשו"ע העמידו בחצע"ג.

עוד שאל השואל: אדה"ז סעיף ל"ו כתב שמנהג הנכון שיהיו ידי הכהנים חוץ לטליתם, אבל בפולין אין נוהגין כן, ואיך יתנהג.

כן במג"א ס"ק יט כתב בשם הזוהר לחלק כל האצבעות זמ"ז וסיים שאין נוהגין כן, ואדה"ז לא הביאו כלל, ובס' מנחת יו"ט על קצשו"ע הביא ג"כ מהזהר, ובשם ס' היכל הברכה שלא יגע אצבע בחבירו, ואם לאו נקרא עבריין, ואיך יתנהג.

ובודאי יש בשני הפרטים מנהג קבוע ובא במסורה אצל הכהנים מאנ"ש, ופוק חזי.

ומש"כ השואל דעשית ה' אורים הוא לקיים משגיח מן החלונות, כנראה הוא פליטת הקולמוס כי הוא ע"ש מציץ מן החרכים, וכמוש"כ אדה"ז בסעיף כ' וכן הוא בטור וכו' – ויעיין תנחומא, פ' נשא בפי' עץ יוסף, ובערוך השלם מע' חלון מה שציין, ודלא כהר"ש בובער דמקיים גירסא המהופכת –

וחלוק דחלונות וחרכים יעוין בלקו"ת ד"ה להבין ענין יו"ט שני של גליות וש"נ, ועיג"כ הוספות לביאוה"ז ס"פ בחוקותי.

מדפוסים שונים של שו"ע המחבר, יש לברר מי הוא בעל פי' מלות הזרות שבשו"ע.

יש לראות בס' קצות השלחן – לנאה מירושלים – אם העיר ע"ד הנ"ל, ולא יכולתי להשיגו פה.

יש לחפש בשו"ע הספרדים, אם מזכירים ע"ד הסרת רצועות התפילין בשעת נ"כ. פה השגתי רק כנה"ג ושירי כנה"ג.

טז

[כ״ח תשרי ת״ש]

Paris 11/X 1939

Mon cher Rabbin !

Je vous remercie pour votre lettre du 22 et 25 dernier. Nous n'avons aucunes nouvelles de nos parents. Par une lettre de Mr. Liberman nous avons appris qu'ils n'ont pas pu quitter Varsovie, et nous sommes très inquiets à leur sujet.

Je vous aurais donné très volontiers tous les dates et lieux de naissance de notre famille, comme vous l'avez demandé pour vous faciliter d'obtenir les permits américains. Malheureusement je les ignore, sauf ceux de : Mendel Horenstein né 1905 à Januszpol ; Cheyna Horenstein née 1904 à Lubawiecy ; Haya Moussia Schneerson née 13 Août 1901 à Smolensk de Joseph et Dina ; Mendel Schneerson né 1 Mars 1895, de Leyvik et Chana Janowska, à Nicolaev ; J'ai écris à Mr. Liberman en le demandant de vous donner tous les renseignements nécessaires, mais je trouve que cela serait très utile, que vous de votre part, vous adressiez directement et sans retard à lui ou Mr. Dubin qu'ils vous fournissent les dates exactes.

J'ai aussi une faveur personnelle à vous demander : Il s'agit d'un ami intime de notre famille Mr. Alexandre Rainin habitant Paris, et il demande de lui obtenir un affidavite. Il et son épouse Sylvia sont assez riches et n'auront besoin d'aucune aide pécuniaire.

טז

ארבע האגרות דלקמן נעתקו מגוכתי״ק ותורגמו ללה״ק ע״י הרה״ת ר׳ מנחם מענדל שי׳ פעוזנער.

באותה שעה הי׳ כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע במצור בווארשא. מזכירו הרח״ל שי׳ בריגא. כ״ק אדמו״ר שליט״א בפריז והה״ר ישראל דזייקאבסאן בארה״ב, שמשם התעסק בהצלת בית חיינו, ע״פ הידיעות שקיבל מריגא ומפריז.

ארבע אגרות אלו דנות כולם בידיעות שמתקבלות מבית חיינו בווארשא ועל השתדלות ההצלה. בכ״ז ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ה ע׳ 5־9.

מחמת המלחמה א״א הי׳ לכתוב המכתבים בלה״ק ונכתבו בצרפתית ובהסוואה.

Mes remerciements cordiaux à Mr. Haskind pour sa lettre

Je serais heureux de vous lire prochainement et je vous prie, Monsieur le Rabbin, d'agréer mes sentiments les plus distingués

M. Schneerson

[תרגום חפשי]

פריז 11/10/1939

רב יקר!

הנני להודות לכבודו על מכתביו מה־22 ו־25 האחרון. אין לנו כל חדשות מהורינו. ממכתב של מר ליבערמאן נודע לנו שלא התאפשר להם לעזוב את ורשא, ואנו מאד דואגים לשלומם.

ברצון הייתי נותן לכבודו את כל תאריכי ומקומות הלידה של משפחתינו כפי בקשתכם, כדי להקל עליכם בקבלת הרשיונות האמריקניים. לדאבוני איני יודע אותם כולם חוץ מאלו: מענדל הארנשטיין נולד 1905 ביאנושפאל; שיינא הארנשטיין נולדה 1904 בלובאוויץ; חי' מוסי' שניאורסאהן נולדה 13 באוגוסט 1901 בסמאלענסק מיוסף ודינה; מענדל שניאורסאהן נולד 1 במרס 1895 מלויק וחנה ינובסקי, בניקולייב; כתבתי למר ליבערמאן בבקשה למסור לכבודו את הידיעות הנצרכות, אבל חושבני שיהי' מאד לתועלת, שגם אתם מצידכם, תבקשו באופן ישיר ובלי איחור ממנו או ממר דובין, שהם יתנו לכם התאריכים בדיוק.

יש לי גם טובה אישית לבקש מאתכם: המדובר הוא אודות ידיד יקר מהמשפחה שלנו, מר אלכסנדר ריינין, גר בפריז, ומבקש לסדר עבורו אפידייביט. הוא ואשתו סילבי'. יש להם מספיק עושר כך שלא יהיו נצרכים לעזרה כספית.

רגשי תודה חמים למר חסקינד עבור מכתבו.

הורינו: **הוא כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ובני ביתו.**

תאריכי ומקומות הלידה: **הם התאריכים הכתובים במסמכים הרשמיים שלהם, השונים קצת מתאריכי הלידה הנכונים.**

מר דובין: **הר"ר מרדכי, נציג הסיים בלטבי'.**

אלכסנדר ריינין: **אגרות כ"ק מוהריי"צ נ"ע אליו — ח"א ד'רד. ד'רמא. ד'רפו.**

חסקינד: **הר"ר דובער.**

אשמח מאד לשמוע מאתכם בקרוב, ונא לקבל, כבוד הרב, את רגשותי הלבביים

מ. שניאורסאהן

יז

[ו' מ"ח ת"ש]

Paris 19/X 1939

Mon cher Rabbin !

Je vous accuse de votre estimée du 8 courant.

Certainement Mr. Liberman vous a signalé qu'hier il a recu — je ne sais pas encore les détails — de nôtre père et de la famille des nouvelles qu'ils sont en bonne santé.

Je suis sûr, qu'il n'est pas nécessaire de vous demander d'accélérer les demarches pour obtenir les visas américains pour nôtre père et la famille, et que vous faites tout vôtre possible.

Le salaire fixé pour nôtre père sera sûrement suffisant, et à cause de cela il ne serait pas empêché d'obtenir son permit le plus tôt possible.

En espérant que vous avez reçu ma dernière lettre, je vous serai très obligé de bien vouloir me tenir au courant de vos demarches.

Agréer, Monsieur le Rabbin, mes remerciements et mes sentiments les plus dévoués

M. Schneerson

יז

ראה הערה לאגרת שלפנ"ז.

[תרגום חפשי]

פריז 19/10/1939

רב יקר!

הנני לאשר פ"ש הלבבי מה־8 לחודש.

בטח הודיע לכם מר ליבערמאן שאתמול קיבל – איני יודע עוד את הפרטים – מאבינו והמשפחה ידיעה שהם בבריאות טובה.

הנני בטוח, שלמותר לבקש מאתכם לזרז ההשתדלות לקבלת הוויזות האמריקניים עבור אבינו והמשפחה, ושאתם עושים בזה כל מה שאפשר לכם.

המשכורת הקצובה לאבינו תהי' בטח מספיקה, כך שזה לא יוכל למנוע קבלת רשיונו בהקדם האפשרי.

בתקווה שקיבלתם מכתבי האחרון, ואבקש מאתכם להודיע לי את הפעולות הנעשים בקשר לזה.

ונא לקבל, כבוד הרב, את תודתי ורגשותיי היותר חמים

מ. שניאורסאהן

יח

[כ"ז מ"ח ת"ש]

Paris 9/XI 1939

Mon cher Rabbin !

Je viens de recevoir votre estimée du 30 dernier.

Je vous remercie chaleureusement pour votre lettre circonstanciée, étant donné que nous demeurons sans nouvelles de toute notre famille depuis le 19 Octobre, et nous sommes très inquiets à leur sujet.

Je vous prie, cher Rabbin, de bien vouloir nous informer

יח

ראה הערה לאגרת טז.

quand vous aurez quelques nouvelles sur notre père et la famille.

Nous sommes bien portants et en espérant vous lire prochainement

Agréez Monsieur le Rabbin, mes amitiés cordiales

M. Schneerson

[תרגום חפשי]

פריז 9/11/1939

רב יקר!

זה עתה קבלתי מאתכם פ"ש לבבי מיום ה־30 האחרון.

הנני להודות לכם בלבביות עבור מכתבם המפורט, היות שאנו נמצאים בלי כל ידיעות מכל המשפחה כבר מה־19 באוקטובר, ואנו מאד דואגים לשלומם.

והנני מבקש, רב יקר, להודיע לי כאשר תקבלו איזה ידיעות אודות אבינו והמשפחה.

אנו משתדלים בעקביות ומקווים לקבל ידיעות מאתכם בקרוב.

קבלו נא, כבוד הרב, רגשות הוקרתי

מ. שניאורסאהן

יט

[ה' כסלו ת"ש]

Paris 17/XI 1939

Mon cher Rabbin !

J'ai recu aujourd'hui une lettre de Mr. Liberman et je me dépêche de vous dire ce qu'il nous écrit.

יט

ראה הערה לאגרת טז. בהבא לקמן ראה מבוא לאגרות קודש ח"ה ע' 8.

L'immeuble de Szmotkin à Varsovie où avait habité mon père avec la famille a été complètement détruit par un incendie. Dieu soit loué, qu'ils sont tous sains et saufs.

Dans l'incendie ils ont perdu tous leurs effets, de facon que, comme il paraît, ils n'ont rien à se couvrir.

(Ils ont eu le courage de sauver les manuscripts. La bibliothèque est restée à Otwock.)

Depuis lors ils habitent chez Mr. Hirz Gurarie.

Je suis sûr, mon cher Rabbin, que vous faites tout ce qui est en vos moyens pour leur venir à l'aide et surtout pour les faire sortir le plutôt possible, vu leur situation.

Agréer, mon cher Rabbin, mes amitiés les plus distinguées

M. Schneerson

[תרגום חפשי]

פריז 17/11/1939

רב יקר!

קבלתי היום מכתב ממר ליברמאן, והנני נחפז למסור תוכנו לכבודו.

הבית של שמוטקין בוורשא, שבו גרו אבי עם המשפחה, נהרס לגמרי ע"י שרפה גדולה. ברוך השם, שהם כולם בריאים ושלמים.

בשריפה נאבדו כל חפציהם, כך, שכנראה אין להם עתה כסות בקרה.

(הי' להם אומץ־הלב להציל את הכתבים. הספריה נשארה באטוואצק).

מאז הם גרים אצל מר הירש גוראריי.

הנני בטוח, רב יקר, שהנכם עושים כל מה שבאפשרותכם לבוא לעזרתם ובעיקר להוציא אותם בהקדם האפשרי, לאור מצבם.

קבלו נא, רב יקר, רחשי ידידות הכי חשובים

מ. שניאורסאהן

הכתבים הספריה: ראה שם ע' 15־16.

כ

ב״ה כ״ג אייר תש״ב

כבוד ידידנו הרה״ג הרה״ח הנעלה, התמים המצוין וו״ח אי״א וכו׳, מוהר״ר משה פנחס נ״י הכהן, כץ, נוארק

שלום וברכה!

הננו מודים לו עבור ההערות שכתב לנו בנוגע לה„שמועסן״, ובע״ה נתקן בחוברות הבאות מה שנוגע להערתו סימן א׳.

בנוגע להערה ב׳ אי״א באו״א בדבור לקטנים, כי לכתוב „נפטר״ לא יבינו מה זה, והלא כן תרגמו גם בחדר מלפנים. (בפרט ע״ד יעקב אבינו לא מת, עיין בהערה להלן).

ועל הערתו ג׳, הנה עיקר הכונה הי׳ לספר ע״ד ציור הכלים כדי שידעו מזה, ולא להפליא ע״ד צפוי הזהב, ולכן לא נכתב ע״ד צפוי הקרשים.

בכלל שמחנו לראות כי קרא השמועסן בעיון, ואם תהיינה לו הערות גם להבא בטח יודיע לנו ונתענין בהן.

בהזדמנות זו הננו לבקשו להשתדל בהפצת השמועסן במחנו, כי גודל ערכם ותועלתם לקוראים הצעירים הן בטח הכיר, ונשמח לשמוע מה אפשר לו לעשות בזה.

בכל הכבוד, בברכת לאלתר לגאולה,

מרכז לעניני חנוך

בענין יעקב אבינו לא מת. עיין בחדא״ג שלא מת היינו בנפש, משא״כ בגוף. ולכאורה ל״מ כן בתוס׳. וי״ל דדברי התוס׳ הם לפי הקס״ד, ולא אחרי הקושיא וכי בכדי ספדו ספדיא וכו׳.

ועיין ברמב״ן עה״ת סוף בראשית שכ׳ „יעקב אבינו לא מת כו׳ ויראו אחי יוסף כי

כ

חלקה נדפס בלקו״ש ח״ד ע׳ 1260 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

כבוד . . כץ: **אגרות נוספות אליו — לקמן לה. מג. קמ.**

שמועסן: **התחיל להופיע, מימיוגרף, בחנוכה תש״ב. מטבת תש״ג ואילך התחיל להופיע בחוברות נדפסות. ראה לקמן אגרת מז.**

לכתוב „נפטר״: **נמשך כנראה לסיפור אלעזר הצדיק שבגליון הראשון „געשטארבן אין גרויסע יסורים״.**

ציור הכלים: **בגליון אדר.**

מת אביהם כי **להם** מת הוא" (אף שפי' שם גם באופן אחר). ובזח"א רמח: יעקב לא מית כו' שימשא לא מית אלא **אתכניש מעלמא** ואזל לגבי סיהרא. ועייג"כ ביאוה"ז פ' ויחי סד"ה ת"ח מצראי.

ובאלשיך (בראשית מז, כט) דיעקב דוקא לא מת, אבל היתה מיתה בישראל.

ויומתק עי"ז שינוי השמות בפסוק א[ל] תראי תולעת יעקב מתי ישראל, ע"פ דרז"ל בב"ר פ"ק, וכפי' מהרז"ו מתי ל' מיתה. אבל צ"ע מדרז"ל (זח"ב נ, ג. ע, א. רש"י תענית מ: ד"ה אף) וירא **ישראל** ישראל סבא. ובב"ר פצ"ו ואין אתה מת שנאמר ויקרבו ימי **ישראל** כו'.

והנה לכאורה פשוט דרק יעקב לא מת', משא"כ אברהם וכו' שנאמר בהם מיתה, וכן משמע בתו"א ד"ה להבין בי' ענין האבות ה"ה המרכבה ולקו"ת ד"ה ושמתי כדכד הב' סס"ג:

וברמב"ן (שם) שכ' וענין המדרש הזה כו', משמע דס"ל דבכל הצדיקים יש ענין זה, וכמו שמסיים שם ויובן הענין הזה במס' שבת ובמס' כתובות – נראה כונתו לשבת (קנ"ב:) וכתובות (קג.) ועייג"כ ב"ב (נח.). –

ואולי החילוק, דבכל הצדיקים הוא רק לעתים מזומנות כלשון הרמב"ן, אבל ביעקב תחופף עליו כל היום – ובאלשיך חילק דביעקב גם רוח ונשמה לא נסתלקו ובשאר צדיקים רק נפש. ועי' תוד"ה ונשמתו, שבת (קנג.) דמשמע דא"א להיות כל היום אם נשמתו גנוזה תחת כסה"כ. וזהו מעלה באם רק לפרקים יורדת.

וי"ל דהיינו דוקא במי שהי' בהם מיתה ונפסק קשור הנשמה והגוף, משא"כ יעקב אבינו דלא מת, דאדרבה העילוי הוא נשמה בגוף דוקא. ועדין צ"ע.

הערה לאחר זמן:

*) ראה תורת לוי יצחק על הש"ס למס' תענית שם (ע' ו ואילך), שזהו מצד שמדת יעקב הוא ת"ת – תתן אמת ליעקב (ושם ס"ע ז: אמ"ת ליעק"ב הוא תיבות יעק"ב ל"א מ"ת). עיי"ש באריכות. ובשיחת כ' מנ"א תשל"א.

כא

ב"ה, כ"ז לחדש מנ"א ה'תש"ב

ידידי הרה"ג הרה"ח הנודע לתהלה, חו"נ חו"ב וכו' וכו'
מוהר"ר שלמה אהרן נ"י קזרנובסקי,
ברוקלין

שלום וברכה!

בהתאם לדברינו הנני שולח לכת"ר שי' העתקה מהמעמאראנדום ששלחתי להאחים קריימער שי'.

כא

מצילום האגרת.

מעמאראנדום: תזכיר, ולא נתברר תוכנו.

אולי כדאי שכת״ר יתראה את ר׳ חז״ק תחילה ולהשפיע עליו שיהי׳ לטובת הענין, ואח״כ מה טוב הי׳ לו הי׳ נוכח גם בשעת התועדות האחים הנ״ל לדון בענין בהחלט.

והנני ידי״ע דושו״ט,

מ. שניאורסאהן

בטח כבר יודע כת״ר, אשר שלום כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א הוטב, ת״ל.

כב

ב״ה י״ג אלול, תש״ב

כבוד ידידנו האברך המצוין, וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס,
מאנטרעאל

שלום וברכה!

את שני מכתביו קבלנו בתודה, ובודאי קבל כבר המאמרים והקונטרסים ששלחנו לו.

בצרוף למכתבנו זה שולחים אנו לו קטע מה„מארגען זשורנאל״ אשר בו מאמר ע״ד עבודת „מחנה ישראל״.

חז״ק: חיים זלמן קריימער.

כב

מצילום האגרת.

מכאן ואילך נכתבו אגרות רבות על ניר המכתבים של „מחנה ישראל״ או „מרכז לעניני חנוך״, שלכן הסגנון הוא לפעמים בלשון רבים ולכן החתימה היא בסתם „יו״ר ועד הפועל״. למען השלימות יצוין בכל מקום מאיזה מוסד נשלחה האגרת. משנת תש״ג ואילך (ראה לקמן אגרת פט) גם של „קה״ת״.

האגרות נכתבו בד״כ במכונת כתיבה. לפני תואר הנ״ל נכתב, במכונת כתיבה, שמו הקדוש בהוספת „הרב״, ומעל זה באה חתימת יד קדשו. במקום שהועתק מהאגרת שנשלחה נעתקה החתימה ככתבה ובמקום שהועתק מהעתק המזכירות נעתקה ככתוב במכונת הכתיבה.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לקמן כד. כט. לא. לז. מה. מז. סה. עא. עג. עה. פו. צ. צו. קיג. קיז. קלא. קלב.

עבודת „מחנה ישראל״: ראה אגרת שלאח״ז. מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ו ע׳ 8־12.

באשר ימי אלול והימים הנוראים הבע"ל ראויים ביותר לנהל בהם תעמולה ע"ד עניני הרוח אשר עוסק בהם „מחנה ישראל", יואיל נא להשתדל שכבר בימים אלה יהי' המאמר המצורף הנ"ל, או מעין מאמר כזה, מודפס בעתון „הנשר הקנדי".

תקותנו חזקה שכבודו יחד עם חבריו שי' יתחילו תיכף בעבודה נמרצה בכל מקצועות „מחנה ישראל", כי עת לעשות היא, וה' יהי' בעזרם. ואציין כאן ראשי־פרקים בעבודה חשובה זו:

א) להדביק על כתלי בתי־הכנסיות את הר"ד של אחרון של פסח. – מה טוב אם קודם ר"ה ידפיסו כלו או קטע מהר"ד בעתון;

ב) לשלוח המכ' ע"ד חברות־תהלים לכל הבכנ"ס בכל מדינתם. בבתי הכנסת שיש להם מכירים כדאי לצרף גם מכתב פרטי מכם.

ג) להפיץ רעיון טהרת האויר ע"י חזרת אותיות התורה בע"פ בכל מקום, ובפרט משניות בע"פ.

ד) להשתמש בימי הסליחות ועשי"ת הבע"ל בתעמולה בביהכנ"ס וכיו"ב, בהתעוררות תשובה, בהודעה שזהו זמן חבלי משיח ולאלתר לגאולה ע"י לאלתר לתשובה וכה"ג.

כמובן שכל זה צריך להתאים לתנאי מדינתם ומקומם, ואל בינתם נשען.

אם תהי' תועלת עי"ז לעבודתם, יוכלו להודיע שבמדינתם סניף מחנה־ישראל נמצא ע"פ האדריסה ... (אם באפשר שלא יהי' במעון הישיבה מה טוב, כדי להדגיש שאין זה ענין של מפלגה **כלל וכלל**) ולב"כ ועה"פ של מחנה ישראל במדינתם נתמנה כת"ר. אף שבכלל טוב שיהי' קשור מכאו"א ישר לכאן, שאז כל דבר הקשה אפשר לברר תיכף אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

מכינים אנו קובץ מכ' כ"ק אדמו"ר שליט"א בכהנ"ל, ותיכף כשיודפס נשלח לו, ויודיע כמה עקז' נשלח.

הר"ד של אחרון של פסח: **בקשר לעבודת „מחנה ישראל". נדפסה בס' השיחות תש"ב ע' 114.**

המכ' ע"ד חברות תהלים: **אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ו אגרות א'תשפה־ו. ושם גם מכתב ה„מחנה ישראל" בזה ותקנות החברה.**

קובץ מכ': **ראה אגרת שלאח"ז.**

בברכת כתיבה וחתימה טובה, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה ופ״ש ובכוח״ט לכל חבריו,

מ. שניאורסאהן
יושב־ראש ועד הפועל

כג

[שלהי תש״ב]

ב״ה

גלייך ביי זיין אנקומען אין אמעריקע מיט צוויי און א האלב יאהר צוריק, האט כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א אנגעהויבען אן אונערמידליכע ארבייט אויף צו וועקען די אמעריקאנער אידען צו תשובה, תורה ומעשים טובים, אויף קלאהר צו מאכען, אז די גזרות קשות אויף אידען איז דאס די חבלי משיח, און אז איין רעטונג איז פאראן, און דאס איז –

„לאלתר לתשובה, וואס דורך דעם וועט זיין לאלתר לגאולה שלמה ע״י משיח צדקנו בחסד וברחמים״.

די רייד פון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א האבען געהאט זייער פעולה. אין ברייטע קרייזען פון דער אידישער באפעלקערונג האט זיך אנגעהויבען א תשובה־באוועגונג, און פארשידענע אידישע ארגאניזאציעס האבען אוועקגעשטעלט תשובה־פראפאגאנדע אויף זייער סדר־היום.

אום צו געבען יעדען די מעגליכקייט צו באקענען זיך מיט די רייד און בריף פון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א וועגען „לאלתר לתשובה״ און „לאלתר לגאולה״, דרוקען מיר דערביי א זאמלונג פון א טייל רייד און בריף פאר דער לעצטער צייט.

מיר זיינען מעורר און האפען, אז די רבנים און די בני־תורה שי׳

יושב ראש ועד הפועל: מחנ״י.

כג

נדפסה בראש קובץ מכתבים ושיחות כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע, תשובה תהלים משניות בע״פ ותלמידי הישיבות, ע״י מחנה ישראל, שלהי תש״ב. אודותיו בסוף האגרת שלפנ״ז.

און בכלל יעדער איינער ווער עס איז א בעל־השפעה וועט, אין איינקלאנג מיט דער אויפפאדערונג פון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, אויסנוצען די ימי־הסליחות און עשרת ימי־תשובה אויף:

א) קלאהר מאכען, אז די איצטיגע גזירות קשות אויף אידען איז דאס די חבלי משיח;

ב) מעורר זיין יעדען צו תשובה אמיתית וחזוק בקיום התומ״צ;

ג) דערקלעהרען דעם ענין פון טהרת האויר ע״י חזרת אותיות התורה, ובפרט משניות, אומעטום וואו מען מעג ע״פ דין;

ד) זעהן אז אלע זאלן זיך איינשרייבען אין חברות תהלים, וועלכע, איינשליסענדיג זיך אין דער חברת תהלים העולמית בירושלים תובב״א, וועלען זיך אזוי ארום באטייליגען אין איהר תפלה בעד כלל ישראל.

בברכת כתיבה וחתימה טובה, לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה.

מנחם שניאורסאהן,
יושב ראש ועד הפועל

כד

ב״ה ו׳ תשרי ה׳תש״ג

כבוד ידידנו האברך המצוין, וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב נ״י גרינגלאס
מאנטרעאל

שלום וברכה

במענה על מכתבם מכ״ו אלול ה׳תש״ב, הנה מוכנים אנו בע״ה

יושב ראש ועד הפועל: **מחנ״י.**

כד

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

מכתבם: **של תלמידי ישיבת תומכי תמימים במונטריאל, שניצלו מפולין ובאו למונטריאל בתחלת שנת תש״ב ובהם נוסדה הישיבה. ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ו ע׳ 18־20.**

לסייע להמציא החומר עבור ה„חבר" במדה האפשרית באם תמלאו את התנאים שהתנינו אתכם במכתבינו הקודמים.

הלא החלק השני מה„סאלדשער" יתפוס מקום גדול בעתון ורשאים אתם להדפיס גם דינים וספורים מה„שמועסן" **הקודמים** (לבד מאותו החדש שמופיע ה„חבר"), בתנאי שיהי' רשום בתחילת המאמר שלקחתם אותו מה„שמועסן" וכו' כמו שעשיתם בהדפסת ה„סאלדשער".

קבלנו את מכתבם מיום צום גדלי', ונשלח לו ה„שמועסן" מחודש חשון אי"ה כפי בקשתם. איננו יכולים לשלוח לו חמשה עקז' מן החודש כסלו העבר, כ"א רק מחודש שבט ואילך שנשלח לו ימים אלו, כי אין לנו עוד חוברות מכסלו ומטבת.

בברכת גמר חתימה טובה לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה.

מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

כה

ב"ה ח' לחדש תשרי ה'תש"ג

כבוד אברכי התמימים, אי"א וו"ח ואנשי מעשה תלמידי
ישיבת תומכי תמימים,
ה' עליהם יחיו,
מאנטרעאל

שלום וברכה.

ענטפער אויף אייער לשנה טובה בריף,

ה„חבר": **עתון לנוער ע"י הישיבה תומכי תמימים במונטריאל. ראה לקמן אגרת עד.**
יו"ר ועד הפועל: **מל"ח.**

כה

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 368 והושלמה ע"פ צילום האגרת וע"פ הוספה בכתי"ק שעל גליון העתק המזכירות.

הנה כל המברך יתברך בברכות מאליפות מעלה מעלה בנפש וגוף בתוספות מרובה על העיקר.

דער נאמען „תמים" באדייט, אז ער איז גאנץ אין קיום התומ"צ, וואס לויט מארז"ל איז רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח איברים, ושס"ה מל"ה כנגד שס"ה גידין.

חסידות וואס איז מגלה דעם פנימיות וואס אין יעדער זאך, האט מבאר געווען (לקו"ת ד"ה כי המצוה רס"ב ועוד) אז כדי תמים תהי' דורך תומ"צ איז דאס דורכדעם וואס דער קיום התומ"צ איז אין א אופן, וואס הוי' – וואס אלע מצות זיינען תלוי אין איינע פון די אותיות פון שם הוי' – זאל ווערען אלקיך, דיין כח און דיין חיות, אז דער לערנער זאל ווערען איין זאך מיט דער תורה, ותלמודו בידו, וואס דאס ווערט דורך דער הקדמה פון עבודת התפלה (תו"א ד"ה הבאים ישרש, לקו"ת כי תבואו גו' ושבתה ועוד).

והנה מי שחטא ופגם והעביר את הדרך און איז געווארען א בעל מום דורכדעם ר"ל, איז די תקנה אויף דעם – תשובה, וואס תשובה מביאה רפואה לעולם.

רפואה איז אבער מער ניט ווי מכאן ולהבא, ומקצת שמו – פון בעל מום – עליו (יומא פו, ע"א), צוריק א תמים ווי געווען איז ער נאך ניט,

ביז וואנעט ער קומט צו א העכערען אופן פון תשובה מאהבה רבה מעומקא דלבא שזדונות נעשו לו כזכיות (סש"ב פ"ז), וואס דאס איז עוקר דעם עון מתחלתו.

העלפען צוקומען צו אזא תשובה, וואס עס דארף זיין בכל מאדך (לקו"ת ד"ה ולא אבה וביאורו) איז דאס דורך א רבי'ן, וואס חכם עוקר מעיקרו (כתובות עד, ע"ב), דורך זוכן און געפינען ביים חוטא גופא דעם פתח חרטה.

– ובדא"פ יש להעיר לאפשריות דפתח חרטה אעון, ואשר רק חכם יכול למצאו מהא דארבעה הק' מתחרט עליהם כו' יצה"ר (סוכה נב, ב) –

ובקרוב ממש זאלען מיר אלע זוכה זיין צו משיח אתי לאתובי צדיקיא – בכל נפשך – בתיובתא – בכל מאדך.

– ויש להעיר מאגה״ק ס״ד ומלקו״ת סד״ה להבין ענין יו״ט שני של גליות –

בברכת חתימה טובה וגמח״ט, לאלתר לתשובה לאלתר לחיים לאלתר לגאולה,

מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

ר״פ מהמשך להנ״ל

והנה בב״נ רק מחוסר אבר פסול, ב״נ ובנ״י נעשה החלוק ע״י מ״ת שענינה ביטול הגזירה דבני רומי לא ירדו כו׳, אלא ששו״א נעשו לאחדים. **בדקות** זהו חידוש תורת החסידות אין עוד ממש, ד׳ אחד מלמטלמ״ע ומלמעלמ״ט. וזהו דב״נ רק מחוסר אבר – העדר המצוה לגמרי – משא״כ חסידים כמה ענינים – מומים – פוסלים – הידור מצוה ובכלל אלק׳ בגמט׳ **הטבע** ובגימט׳ **מום** וצ״ל ברא אלק׳ להבריא הטבע.

כו

ב״ה עחהס״כ ה׳תש״ג

כבוד ידידנו הרה״ג והרה״ח הוו״ח אי״א חו״ב וכו׳
מהורא״א שי׳

שלום וברכה.

במענה על ברכתו לשנה הבע״ל, הנה כל המברך יתברך בתוספת מרובה על העיקר בחומר ורוח, כה״ר וכב״ב שי׳.

יו״ר ועד הפועל: **מל״ח.**
מחוסר אבר פסול: **ע״ז ה, ב.**
בטול . . לא ירדו: **שמו״ר פי״ב, ג.**

כו

נדפסה בלקו״ש ח״כ ע׳ 559 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
מהורא״א: **אקסלרוד. אגרות נוספות — אליו — לקמן לט. קמט. קס. קסא.**

והנה כל המברך בוודאי משתדל עד כמה שתלוי בו שתקיים ברכתו וגם הברכה למל"ח ומחנ"י בכלל. ובטח גם כת"ר עושה ככל יכולתו בהבאת מטרות „מל"ח" ו„מחנה ישראל" – כפי שהתוה כ"ק אדמו"ר שליט"א – מן הכח אל הפועל, היינו ע"י עבודה ברוח התכנית שלהם.

וע"ד צחות י"ל ברמז השם אברהם אלי' דשמא מלתא הוא ור"מ מדייק בשמא (יומא פג, ע"ב) דבזה נרמז כללות כל ההשתלש' והעבודה.

השתל': אברם הוא אברהם הוא שכל הנעלם מכל רעיון, ח"ס, עד שצ"ל אמירה אשר אראך אראה אותך (תו"א דרושי לך לך) ואלי' הוא מלאך הברית יסוד סיומא דגופא, שליח למטה מטה (עי' ד"ה ועתה יגדל נא, עת"ר).

סדר העבודה: אברהם מז' רועים (סוכה נב, ע"ב) מים יורדים מלמעלמ"ט. ואלי' מח' נס"א מלמטלמ"ע (דרושי חנוכה).

כללות ענין העבודה: אחר חטא עה"ד העבודה היא לזכך את העולם ולהאיר את החושך אחרי אשר ז' דורות סלקו את השכינה מלמטלמ"ע (ב"ר פי"ט). וההתחלה להוריד השכינה למטה היתה ע"י אברהם שהתחיל להאיר בעולם ולכן ניתנה לו מצוות מילה כדי שעי"ז יהיו ההמשכות שע"י תומ"צ למטה בגשמיות (עי' לקו"ת לג"פ פ' לך לך ד"ה להבין בתוס' ביאור). אבל בכל זה פריעה לא ניתנה לו (יבמות ע"א ע"ב) כי בההתחלה אין עדיין מקום להמשכה כזו שעור הדק דפריעה יעכבנה (ד"ה למנצח על השמינית וקצת בי' הענין סוד"ה ואתם תהיו תר"ס).

אבל אח"כ ניתנה גם מצות פריעה, כדי שיוכל להיות גם גילוי אור הנעלה, ע"י העבודה במשך כל הדורות, שצ"ל לזה הסרת קליפה הדקה ג"כ וזכוך הגשמיות, ותכלית זיכוך הגשמיות הוא באלי' הנביא שעלה גופו בסערה (עי' סד"ה שמח תשמח דחשיב גם חנוך.

אבל יעויין תו"א ד"ה מי שם פה דחנוך אינו שייך כ"כ לעולם זה).

ובעבודה הענין דמילה ופריעה – גילוי דחצוניות ופנימיות הלב, ומלתם ומל ה"א (אגה"ק ס"ד. ביום השמע"צ עת"ר) אשר עתה הוא רק ומלתם, אבל ומל ה"א בכללות העולם יהי' בימוה"מ (אף שאברהם –

לקו"ת לג"פ פ' לך לך ד"ה להבין: **אוה"ת בראשית ח"ז תתרעז, ב.**

ובכלל בניצוץ פרטי אפשר זה גם עכשיו – הגיע לזה (עי׳ תו״א ולקו״ת לג״פ ד״ה בעצם היום הזה ובי׳) וזהו נעשה ע״י אלי׳ הבא „להכין לבם״ של ישראל (ל׳ הרמב״ם סוף הל׳ מלכים). וכמ״ש והשיב לב גו׳.

והשי״ת יזכנו לאלתר לתשובה שלמה לאלתר לגאולה שלמה,

בברכת חג שמח

הרב מנחם מענדל שניאורסאהן

יו״ר ועד הפועל

נ.ב. בענין מילה ופריעה והא דאברהם ודור המדבר לא נצטוו בפריעה יש ב׳ שיטות (עי׳ לקו״ת לג״פ ד״ה בעצם היום הזה פ״ה בהגהה וש״נ). ועפמ״ש בסהמ״צ סוף מצוות מילה ד״ה אמר הכותב, י״ל דאברהם **מצ״ע** לא הוצרך להעביר עור הפריעה **ואדרבה**,

אבל מצד עבודתו והמשכתו בעולם הטעם הוא – גם לשיטה הב׳ – שעדיין לא הי׳ הגילוי מהארה גבוה כ״כ וכנ״ל בפנים המכ׳.

כז

[כ״ה תשרי תשג״ה]

..וכדי שלא להוציא מכתב ריק ממרז״ל, אף שיש בו ענין מצות, אבוא בקצרה – והאריכות לכת״ר אך למותר – ובראשי פרקים.

דין שחיטה: בהמה מחוייבת לכ״ע מה״ת – בעוף יש פלוגתא, והלכה דצריך שחיטה – דגים א״צ שחיטה ובאסיפה סגי – חולין כז, ב. ושם. –

והענין מיוסד על המבואר בכ״מ בדא״ח ובא ברמז גם בנגלה: **ענין השחיטה**, אין ושחט אלא ומשך – חולין ל, ב – שמעתיקו למ״א לגמרי והוא ע״י נטילת נשמתו – עיין שבת עה, א – וחיותו ממקום שהי׳ ע״ע, שאז יכול ליהפך לדם ובשר האדם ולהוסיף בו כח לעבודת ד׳ עי״ז ולא לגרום נפילה ח״ו.

לקו״ת לג״פ ד״ה בעצם: **אוה״ת בראשית ח״ד תשכה, א.**

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״**.

כז

נדפסה בלקו״ש ח״ד ע׳ 1294 והושלמה ע״פ כתי״ק.

בהמה נבראת מן העפר ואינה יכולה להגבי' א"ע כלל על הארץ, אם לא אשר מי שהוא יגביהנה. ובעבודה: הגוף ונה"ב, אשר עיר פרא אדם יולד (איוב י"א, י"ב) ויצר לב האדם רע מנעוריו משעה שננער ויוצא לעולם (ירושלמי ברכות פ"ג, ה"ה) ולכן לכ"ע צריך שחיטה – שענינה כנ"ל – כי זהו כל ענין ירידת הנשמה למטה. שא"צ תיקון לעצמה כ"א לתקן הגוף (סש"ב פל"ז).

עוף נברא מן הרקק – מים ועפר – ופורח באויר מזמן לזמן, אלא שצריך לנוח בארץ כי נעשה עיף ויגע ע"י עפיפותו (ועי' ב"ר פל"ט הובא בתוד"ה כנפי' שבת מט, א).

ובעבודה: נפש השכלית שהיא ממוצע בין נה"ב ונה"א (לקו"ת רד"ה אם בחקתי השני, ונתבאר ענינה בארוכה במאמרי חג השבועות תש"ב) ויכולה להשיג בעניני אלקות אף שמהותו שכל אנושי ע"י שנפש האלקית מתלבש בו.

ולכן יש פלוגתא אם צריך שחיטה אבל הפס"ד דצריך שחיטה.

דגים נמצאים תמיד במקום חיותם ומיד שפורשים מתים (ברכות סא, ב).

ובעבודה: נפש האלקית שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' עם מקור החיים חיי החיים אלא שהוא כמשל המלך וכו' (סש"ב ספכ"ד).

ולכן שחיטה אין צריך כי נמצא במקום חיותו אבל צריך אסיפה, כי ע"י התלבשות בגוף ועבודת הבירורים בא ענין פיזור הנפש וכוחותי' בעניני עוה"ז וצריך לאספם ולקבצם.

– ובדקות יותר י"ל: עוף – נר"נ, פנימיים, דג – חי' יחידה, מקיפים, ואכמ"ל –

חגב א"צ שחיטה (רש"י חולין ס"ו ע"א. תוד"ה דלא שבת צ' ע"ב) – בטעמ"צ טעהמ"צ שמפני דשניהם מיסוד, משא"כ בהמה וחי' ושחיטה ממל' – ואואפ"ל **דאין לחם** דם (פיה"מ תרומות פ"י מ"ט. עדיות פ"ז מ"ד) – תאוות – כלל. **בטול** – ונהי בעינינו כחגבים (במדבר י"ג לג), אחדות – מלך אין לארבה ויצא חצץ כולו (משלי ל' כ"ז. ולא יפרדו אלה מאלה מצו"ד) – אבל יש גם כאסקופא הנדרסת, חבור עצבים וכו' וזהו שיש גם חגבים טמאים אבל כאן שגדול השלום כו' לכן גם הם צירן עכ"פ מותר.

ויה״ר אשר ע״י שחיטת היצר עתה ע״פ מרז״ל (סנה׳ מג, ב) נזכה במהרה להיעוד (סוכה נב, א) לע״ל מביאו הקב״ה להיצה״ר ושוחטו.

והוא יחיינו ויקיימנו ויאסוף גליותינו ע״י משיח צדקנו בקרוב ממש.

כח

ב״ה כ״ח תשרי, תשג״ה.

לידידי האברך המצויין, וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר משה אלי׳ שי׳ גרליצקי,
מונטרעאל, קנדה

שלום וברכה.

במענה על הזמנתו והזמנת אחיו תלמידי התמימים שי׳ לבוא להשתתף אתם בשמחת קשוה״ת,

הנה אחרי נתינת תודה על ההזמנה, הרי מפני סיבות שאינן תלויות בי, אין ביכלתי לנסוע מכאן על משך איזה ימים, ומוכרח אני להסתפק בהשתתפות בשמחתם מרחוק במקום אבל בקרוב ברוח.

ואשלח מזה ברכתי אשר המגיד מראשית אחרית –

(– וי״ל **ראשית** – ע״י העבודה עתה, אשר כללות ענין העבודה הוא מלמטלמ״ע, שתרעא לאעלאה בה הוא אשה יראת ד׳, עי״ז בא **לאחרית** – גילוי עלמא דחירות, יובל ולמע׳ יותר גילוי דממה״מ שזהו הגילויים דלע״ל, יתקע בשופר גדול, ובמורא גדול. עי׳ לקו״ת סד״ה להבין מ״ש בהגדה וד״ה והי׳ ביום ההוא יתקע ס״ו)

– יאמר לדבק טוב מצא אשה מצא טוב – אשר ע״י האשה הברכה נמשכת בחיים בשריים ופרנסה גשמיית ממש (עי׳ לקו״ת ס״פ ברכה).

וי״ל שזהו פי׳ הב׳ בהמגיד מראשית אחרית, המשכה מלמעלמ״ט,

כח

חלקה נדפס בלקו״ש ח״ט ע׳ 320 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

הרב . . גרליצקי: **אגרת נוספת אליו — לקמן סד.**

– הבאה ע"י העבודה מלמטלמ"ע כנ"ל, – מראשית, חכ' (ועי' בד"ה ויטע אשל תש"א שמורה על הפלאת ספי' החכ'), אחרית, מל', סוף ואחרית כל הספי' וההמשכות.

ואסיים במילתא מרגניתא ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – מוצש"ק פ' נח רצ"א – בהמשך למאמר דא"ח שאמר אז – ש"פ נח – צהר תעשה לתבה. והואיל לאמר:

אזוי לערנט מען אין געה"ת, דאס איז א פשט פון ג"ע. צהר תעשה לתבה זוהר תעשה לתבה, ואל אמה – און דעמאלסט וועט זיין אלקינו מלך העולם. תכלינה מלמעלה – שגם הכלים יעשו מלמע'. און דער רבי (אדה"ז) האט געגעבן איינעם דערמיט חיים בשריים בפועל ממש. עכ"ל.

החותם באיחולי ברכת הפקת רצון מד' הטוב בטוב הנראה והנגלה, ופו"ש כל התמימים שי', באהבה,

* * *

א"י אם יש אצלם המאמר צהר רצ"א הנ"ל, ולכן הנני מסג"פ, ובו נמצא ביאור ענין צהר גו' הנ"ל באריכות. ובאשר אין אצלי כ"א עקז' זה, מטובו להחזירו לי ות"ח מראש.

כט

ב"ה ד' חשון, תש"ג

כבוד ידידנו האברך המצוין, וו"ח אי"א וכו' הרב התמים
מוהר"ר מנחם זאב שי' גרינגלאס,
מאנטרעאל

שלום וברכה.

במענה על מכתביו מא"ח ומיום ד' שה"ע, על ראשון כו'

כט

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

שה"ע: שבוע העבר.

א) כל ענייני דפוס שבקש נשלח לו. ולפלא שלא הזמין מספר יותר גדול הרבה מה„אלף־בית" והלוח. ובפרט – האחרון שעשה רושם כביר והרבה קופצים עליו.

ב) הרנ"ק שי' כנראה עדיין לא בא לכאן.

ג) מהנדפס מאז בורשא, וכן הלקו"ת – שמסר לנו ידידנו הרי"ד שי' שבקשו לשלוח להם עשרה סעט. מחיר כל סעט – מכורכים – ארבעה דולר דכאן – הנה ע"פ מכתבו, מחכים להזדמנות דנוסע. אם רצונם בשילוח ע"י פוסט מטובו להודיע.

ד) סדר ברכות ותפלות הוא בענג'רל – עם העתק אנגלי – מוגה ומדויק, ולא סדור, ונמצא לע"ע בדפוס, ובקרוב יופיע אי"ה.

ה) מוסג"פ מכ' מועד הס"ת. בכלל נקבע פה סכום ההשתתפות בהוצאות הכתיבה לכה"פ דולר אחד לכל אות (מלבד לאלו שאין יכולים או שאינם רוצים).

ו) פליאה בעניינו שמתקשים בשלוח כסף לכאן, כיון שע"פ החוק כאו"א יכול לשלוח ממדינתם עד כ"ה שקל. וההקדם בשלוח, ובפרט בהשייך לס"ת, ישובח מאד.

ז) מהראוי אשר ישתדלו שהרנ"ד שי' דענבערג ירשום **א"ע וכב"ב** שי' בהס"ת. וישתתף בהוצאות הס"ת כראוי שיהי' לפום גמלא שיחנא, כי ההוצאות רבות, וכמובן אשר לא עם כ"א מדברים בזה, וד"ל. והוא הדין בהשתדלות עם אחרים השייכים לזה, כמו האחים אלבערט וכו'.

ח) שיחת שמע"צ ושמח"ת עדיין לא נסדרה. ומוס"פ, **ע"מ להחזיר**, שיחת ש"פ בראשית **ואינה מוגה**.

ט) ....

י) בהיות הר"צ שי' פליסקין פה, הבטיח לי השתתפותו בכל ענייני

לוח: לשנת ה'תש"ג, לוח כיס לתלמיד הצעיר, באנגלית. ידיעות, מחז"ל דינים ומנהגים וכו'. נערך ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בעילום שם המחבר) ותורגם ע"י ה"ר ניסן שי' מינדל.

ועד הס"ת: לקבלת פני משיח. ראה מבוא לאגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ו ע' 6־8. לקמן אגרת ל. לז. מ. סג. עא. עג. עח. פו. צו.

מל״ח ומחנ״י במדינתם, ובלבד שיאמרו לו מה עליו לעשות. ובודאי יתקרב גם הוא עצמו וביתו לכל ענינים אלו עי״ז שיתעסק בעבודה זו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

מטובו לפ״ש כל התמימים שי׳

ל

ב״ה ד׳ חשון, תש״ג

כבוד ידידנו הנעלה והכי נכבד, וו״ח אי״א, חו״ב עסקן רב פעלים התמים מהור״ש שי׳ פ[ויזנר]

שלום וברכה.

מכתבו מחוהמ״ס עם המוסג״ב הגיע. וכבקשתו נמסר להקוה״ק השייך להם. ומוסג״פ שתי קבלות ושלשה מכתבי הועד לס״ת.

תודה על העבר ובטח ישתדל גם על להבא. ובודאי זוכר השערתו, שבהגיע מכ׳ ועד הס״ת ישתתף מר וויקטאר בהוצאת כתיבת הס״ת.

מכל המכ׳ ע״ד תהלים ששלחו לביהכנ״ס דמחנו – יותר ממאה – לא נתקבל מענה אלא מבהכ״נ א) בני ציון, ב) לון[. . .] סינאגאג. ואולי כדאי לעשות תעמולה בעתונם עד״ז.

מהראוי להדפיס בעתונם ע״ד הלוח שהו״ל ע״י המל״ח מעין הנאטיץ המוסג״פ. ועד״ז נדפס כבר ויודפס עוה״פ במארגען זשורנאל. נשלח לו לוח לדוגמא. כן בטח ימסור הרמ״ל שי׳ כל המדובר עמו בענין זה.

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

ל

מהעתקה.

כבוד . . פויזנר: **אגרת נוספת אליו — לקמן מ.**

הרמ״ל: **ה״ר משה ליב רוטשטיין, שהי׳ באותה שעה מנהל אגודת חב״ד בשיקגו.**

בבקשה לשלוח ד׳ עקז׳ מהעתון שבו הי׳ המאמר ע״ד מחנה ישראל.

בטח התחיל כבר, כהבטחתו, להתענין בחדוש „המסיבות שבת״, ומחכים אנו לבשורותיו הטובות בזה.

ובודאי ישתדל בע״ה שתתקים גם „מסיבות שבת״ לנערות.

והנני ידידו עוז הדו״ש, בברכת לאל״ת־לאל״ג.

יו״ר ועד הפועל

נ. ב. אחרי כתיבת המכתב נתקבל מכתבו, והננו שולחים לו 10 לוחות כבקשתו.

בטח יש בתי יתומים בשיקאגא, ומטובו להודיע לנו פרטים, א) השם והכתובת, ב) מספר היתומים, ג) שמות המנהלים, ד) איזה רוח שורה בהם, וכו׳. ותודה למפרע.

לא

ב״ה ט׳ מרחשון, תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב נ״י גרינגלאס
מאנטרעאל

שלום וברכה.

1 – כבקשתו מוסג״פ האינואיס ומכתב לזה.

2 – עשר דקאנאדא ע״י הרנ״ק שי׳ נתקבל.

3 – מהרנ״ד שי׳ דענבערג נתקבל ששה שקל על הס״ת!! ומובן

המסיבות שבת: ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ו ע׳ 13־14.

לא

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

ששה שקל על הס״ת: ראה לעיל אגרת כט.

שאינו מתאים כלל וכלל. ואכפול עוה"פ מש"כ בזה במכ׳ הקודם בנחיצות השתדלות יתרה בזה מצדם – עמי׳ ודכותי׳.

4 – מתאים לפי תנאי מקומם, כדאי שגם בעתונם ידפיסו ע"ד הלות.

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

המכ׳ דד׳ מ"ח בודאי הגיעם.

לב

ב"ה כ"א חשון תש"ג

במענה על מכתבו,

א. מה שמזכירים בכל חדש את חברי "מחנה ישראל" ע"ד התחייבותם בעשית ד׳ פעולות הוא מפני שגדול ענין הזירוז. וע׳ ספרי נשא ובמד"ר פ"ד אין מזרזין אלא למזורזין. ובתו"כ ר"פ צו – הובא בפירש"י עה"פ – צו את אהרן, אין צו אלא ל׳ זירוז, וכהנים זריזים הם (שבת כ, א).

ב. ההערה שענין דהצנע לכת מה יהא עליו. – הנה פשיטא שא"צ להודיע ע"ד כל הפעולות וד׳ פעולות מספיק – וגם זה נודע אך ורק להנהלת "מחנה ישראל" – ובטח הנשאר נעלם מרובה על הגלוי, כי ד׳ פעולות במשך חודש ימים הוא דבר מועט ביותר – ורק מפני שרצו לקבוע תרומת חבר שוה לכל נפש, הסתפקו בד׳ פעולות, –

וקרוב לודאי, אשר אלו שאין אצלם כ"א ד׳ פעולות במשך **חודש שלם**, הרי לולא ההזכרה וההודעה להנהלה, גם זה לא היו עושים.

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

לב

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע׳ 418. בטאון חב"ד גליון לו־ז ע׳ 58 והוגהה ע"פ העתק המזכירות.

ספרי נשא . למזורזין: ראה גם לקמן אגרת לה, ובהנסמן בהערות שם.

אלא שנכנסים בכלל לעולם יעסוק כו' שמתוך כו' (פסחים נ, ב) ובתודה"ה העושה (ברכות יז, א) פי' שהוא ע"מ שיכבדוהו. – ובהל' ת"ת לאדה"ז ד' ג' פי' במדרי' יותר נמוכות. ועייג"כ סש"ב ספל"ט.

ג. במה שהעיר שזה ממעט בענין דלשמה. – הנה בארבע פעולות במשך חדש אין במה להתפאר,

כשיביא בחשבון המבואר בדא"ח אשר ימים יוצרו ולא אחד בהם, שבכמה ימים, שזמן הוא אבידה שאינה חוזרת, לא המשיך בחי' אחד (עי' לקו"ת ס"פ שלח). בה בשעה אשר הימים נוצרו וניתנו לאדם, כדי שבכל יום ימלא שליחותו למטה, שיהי' ולו – בוא"ו – אחד בהם כמ"ש בכ"מ ומהם בד"ה טוב לי תורת פיך תשג"ה (וכאן מפרש עפ"י הקרי ובלקו"ת הנ"ל ע"פ הכתיב. ועי' גם בפירש"י שמביא ב' פי'. ועייג"כ סוטה לא, א). ובודאי שמע מה שדבר כ"ק מו"ח אד"ש בסעודת שמע"צ דהאי שתא בענין א איד איז אחד וסיים דער אחד דארף זיך הערען ניט נאר בא זיך נאר פועלן אויך אויף אנדערע.

ובפרט כשישים אל לבו, שכל יום ויום **מרובה** קללתו משל חברו (סוטה מט, א), וא"כ פשיטא שבמדה טובה צ"ל אצלו אדרבה **תוספת** עילוי בכל יום לגבי חברו, שילך מחיל אל חיל בעוה"ז. – וי"ל שזהו שבסוטה מסיים ועלמא אמאי קאי מקיים אקדוש השם ות"ת (עיי"ש ברש"י), שהוא מתאים לענין ביהכ"נ ובהמ"ד, שזהו ההליכה דחיל אל חיל (סוף ברכות). אלא דבסוטה קאי בכללות העולם – **עלמא** אמאי קא מקיים – ולכן צ"ל ענין **שכל** ישראל שייכים בו קדושא כו' משא"כ בברכות דקאי ביחיד. –

והשי"ת יזכנו לימים שלמים שאז יהי' את מספר ימיך אמלא (עי' תו"א ס"פ משפטים) שי"ל שזהו כעין ענין תשובה שלמה שעל ידה באה הגאולה שלמה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

ד"ה טוב לי תורת פיך תשג"ה: **סה"מ אידיש ע'** 81.

בסעודת שמע"צ דהאי שתא: **סה"ש תש"ג ע'** 4.

לג

ב"ה כ"ה מרחשון, תשג"ה

כבוד הנכבד והנעלה אי"א וו"ח ורב פעלים מהור"ר...

שלום וברכה.

שמחנו לשמוע מפי ידידנו הרה"ג והרה"ח איש רב פעלים ר' מ[שה] פ[נחס] הכהן שי' כ[ץ] כי כמ"ע הוא בראש המיסדים את החברה תהלים בביהכ"נ אהבת אחים בני יעקב.

אשרי מי שזכה לדבר גדול כזה ושיש לו חלק בזכות כל אלה שאומרים תהלים ברבים בחברה זו. ובטח הולך הוא מחיל אל חיל ומשתדל יחד עם כל המסייעים אותו להשפיע על כל המתפללים בביהכ"נ שלו להרשם לחברה תהלים זו.

ובטח ידוע לו מה שאמר ה„צמח צדק": „אלו ידעתם כוחם של פסוקי תהלים ופעולתם בשמי רום הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהלים שוברים כל המחיצות ועולים בעילוי אחר עילוי בלי שום הפרעה ומשתטחים לפני אדון עולמים ופועלים פעולתם בחסד וברחמים".

מצרפים אנו בזה מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד אמירת תהלים ומכתב „מחנה ישראל" ע"ד חברת תהלים עולמית, ומקוים אנו כי גם חברת תהלים המתנהלת ע"י כמ"ע תואיל להרשם בחברת תהלים העולמית.

וזכות אמירת תהלים תעמד לו ולכל חבריו בחברת תהלים בביהכ"נ אהבת אחים בני יעקב להנצל מחבלי משיח ולזכות לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

לג

מהעתקה. ונראה שהיא אחת מהנזכרות לקמן ריש אגרת לה.

מה שאמר ה„צמח צדק": **ראה רשימת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בקובץ מכתבים תהלים (המצורף לס' התהלים ע' 210).**

מכתב . . חברת תהלים העולמית: **נדפסו באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע אגרות א'תשפה־ו, ובנספח שם.**

לד

ב״ה כ״ה חשון תש״ג

כבוד ידידנו התמים הנעלה, וו״ח אי״א עסקן רב פעלים
וכו׳ מו״ה משה שי׳ דולצין,
מקסיקה

שלום וברכה.

בתור תמים, המתענין ולוקח חבל בפעולות כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, בטח יתענין מע״כ שי׳ לשמוע ע״ד פעולות ב׳ המוסדות החשובים, „מחנה ישראל״ ו„מרכז לעניני חנוך״ אשר תחת נשיאות כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א.

והנה כבר נכתב ע״ד עבודת מחנה ישראל בהקריאה והקדושה, הירחון היוצא לאור ע״י אגודת חב״ד, וגם בהעתון מארגען זשורנאל (וקטע לוטה בזה). ות״ל נתרחבו פעולות מחנה ישראל, ונתרבו חברי׳ מכל חוגי שומרי תורה ומצוה, בלי הבדל מפלגה, ביסוד חברות תהלים, חברות משניות בעל־פה, וכו׳.

ובשעה שעבודת מחנה ישראל מוקדשה בעיקר לגדולים, הנה מרכז לעניני חנוך מוקדש בעיקר לבני ובנות ישראל, לחזק חנוכם שיהי׳ על טהרת הקדש. מרובים סניפי העבודה של מרכז לעניני חנוך, ביסוד חברת „מסבות שבת״ (ושלחנו לו חוברת עם דו״ח ע״ד עבודה זו), ביסוד בתי ספר לילדות, שעורי ערב למורים ומחנכים חרדים, בהוצאה לאור ספרי קריאה בעד ילדי ונערי ישראל, ובפרט החוברת החדשית „שמועסן מיט קינדער און יוגנד״ (באידיש ואנגלית), אשר זה עתה השלמנו בע״ה שנה ראשונה בהופעת 24 חוברות כאלו, אשר קנו לבות הצעירים, מוריהם והוריהם.

למותר להגיד כי עבודה זו ת״ל הצליחה לעשות פירות בהחזקת

לד

מהעתק המזכירות.

טופס דומה (מד״ה והנה כבר וכו׳) נכתב למוה״ר פנחס שלייף בברזיל, ובשוה״ג: אגב (נתרשל?) לשאלו אולי ידע או אפשר לו להודע ע״ד אחד התמימים שי׳ ר׳ שמחה שי׳ זאיאנס, יליד פאדאנאוו בפולין, ולמד בישיבת תומכי תמימים בווארשא. לפי השמועה הוא נמצא כעת בס. פאול או בריא דע זשענירא, ומעונינים אנו לדעת את אדריסתו, תודתנו שלוחה לו למפרע.

התורה והיהדות, ובהקמת דור חדש, דור ישרים, לכבוד ולתפארת ישראל סבא.

וידוע המא׳ מה׳ מצעדי גבר כוננו, אשר כל התמימים שי׳ באשר הם שם תפקיד מיוחד מוטל עליהם להכניס אור במושבותיהם של היהודים דאתר, ולפעול ככל האפשר ובמס"נ, בענין לכשיפוצו מעינותיך חוצה, ובפרט בימים אלה של עקבתא דמשיחא, אשר חובה כפולה ומכופלת מוטלת על כ"א מהתמימים ואנ"ש לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך, להיות ממזכי הרבים. ובטוח אני אשר מע"כ שי׳ יתאמץ להיות פועל ועושה בכל העניינים הנ"ל ולהשתתף בעבודתנו הק׳ המאחדת את כל התמימים בכל ארבע פינות העולם. ונשמח לשמוע ממנו בחוזר, מהנעשה ונפעל בזה ע"י מע"כ שי׳, ומכאן מוכנים אנו להיות לו לעזר וסיוע בהספקת החומר השונה, ואף מע"כ שי׳ יתאמץ בכל מיני מאמצים לעשות כל האפשר.

והנני ידידו דו"ש ומברכו, בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל דמחנה ישראל ומל"ח

לה

ב"ה ב׳ כסלו, תשג"ה

כבוד ידידנו הרה"ג הרה"ח הנעלה, התמים המצוין וו"ח אי"א וו"ח אי"א וכו׳ מוהר"ר משה פנחס נ"י הכהן כץ, נוארק

שלום וברכה!

כפי הצעתו נשלחו מכ׳ תודה והתעוררות להרב קאהאן ולמר שלום יעקב פרידמאן, ולמר חיים דוד פרידמאן, ולמר מינק, ולמר

לה

מהעתק המזכירות.

כבוד . . כ"ץ: **אגרות נוספות אליו — לעיל כ, ובהנסמן בהערות שם.**

כפי הצעתו: **ראה לעיל אגרת לג.**

פינגערמאן, שי' ובודאי ישתדל עתה, בהזדמנות הראוי, ובאופן המתאים, שיהי' מזה תועלת בענין של מעשה בפועל, שהיום לעשותם.

במענה על מכתבו, שיעוררו את חברי ה„מחנה" שלא יסתפקו בדבר הקל, אלא יעסקו כל אחד בעניינים שהם לפי ערכו וכחותיו

א. ענין ה„מחנה" ואופן העבודה בה הוא בלי עירוב פניות של כבוד והתפארות, שלכן נעשה בלי פרסום שמות החברים והעובדים, וברצון כ"ק אדמו"ר שליט"א. וזה גורם אשר

ב. קשה במאד, אפילו על ההנהלה, לבקר בדיוק פעולות החברים אם עסקו ופעלו כפי כל יכלתם וכפי תנאי הסביבה, או הסתפקו במועט, כדי לצאת ידי חובתם בלבד. ולכן ההנהלה

ג. סומכת על חזקה, שבודאי מי שנכנס למחנה של עובדים בשביל גודל ענין העבודה בחיזוק התומ"צ, ובפרט בזמן עקבתא דמשיחא וחבלי משיח ר"ל, **בלבד** בלי עירוב פניות עצמו, הרי בטח משתדלים שתהי' עבודתם כדבעי.

ד. ובפרט אשר ידוע מרז"ל (כתובות סו, ב ושם) דאי לא עביד כדבעי לי' למיעבד, נקרא אין עושה רצונו של מקום וגודל עונש על זה. ועי' ג"כ (ע"ז יז, ב) דומה כמי שאין לו אלוקה כו' כדבעי לי' לא עבד. ונתבאר בסש"ב פ"ל: וכל שלא הגיע כו' ומה לי בחי' סור מרע ומה לי בחי' וע"ט כו' אבל באמת כו'. דבורים נוראים! ואין על ההנהלה אלא

ה. לזרז מזמן לזמן – ע"פ מרז"ל (ספרי פ' נשא ובמ"ר פ"ז) אין מזרזין אלא למזורזים – ע"ד התחייבותם, בלי נדר, לכל הפחות בארבע פעולות טובות מדי חדש בחדשו (ועיין אגה"ק סי' י"ד ובפרטי כו' רק גבוהין יותר שמזה משמע שגם העבודה צ"ל מוספת והולכת בעילוי אחר עילוי. ומ"ש בתו"א ד"ה מי כד' אלקינו ובי' שנוסח התפילה בכ"י אחד הוא כו' יש לישב. ואכ"מ).

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

כתובות סו, ב ושם: סז, ב דאי כו' לפום גמלא שיחנא. ראה בהמשך לזה לקמן אגרת מג.
ספרי: ראה לקמן שם.

לו

ב״ה ז׳ כסלו, תשג״ה

כבוד הרה״ג והרה״ח אי״א וו״ח ורב הפעלים וכו׳ וכו׳
מהר״ר חיים צבי הירש שי׳ קאניקאוו

שלום וברכה.

במענה על מכתבו, יקבל בצרוף לזה המחאה על הסכום של חמשים דאלר, בתור הלואה לביה״ס „בית רבקה״ המתנהל על ידו, ובטח ישתדל להעמיד בקרוב ובע״ה את המוסד על יסודות של חי נושא את עצמו. וע״ד הצחות יש להעיר מתוד״ה שהחי (שבת צד.) שבמשכן – ומיום שחרב ביהמ״ק כו׳ ד״א של הלכה (ברכות ח, א) – לא היו נושאין דבר חי.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

לז

ב״ה ט׳ כסלו, תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס
מאנטרעאל

שלום וברכה.

א. מכתביו מיום ט״ז י״ט כ״א מ״ח עם המוסג״ב שיחת ש״פ

לו

נדפסה בלקו״ש חט״ז ע׳ 607 והושלמה ע״פ העתק המזכירות — מוגה בכתי״ק.

ביה״ס „בית רבקה״: הם בתי ספר שבהם לומדות ילדות אחה״צ, אחר גמר הלימוד בבתי הספר הממלכתיים. על רשת בתי ספר אלו שנוסדה ע״י המרכז לעניני חינוך במשך השנים תש״ב־תש״ד ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח ע׳ 9־11 לקמן אגרת ק. במשך תקופה זו נוסד גם ביה״ס „בית רבקה״ שלומדים בו גם לפני הצהרים והוא יסוד „בית רבקה״ הקיים עד עתה (ראה לקמן אגרת קס).

לז

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

בראשית ומכתב מר מנדלסון והגלוי׳ מעש״ק תולדות נכון הגיעו. ומכמה סיבות נתאחרה התשובה ע״ע. ובא המענה ועל ראשון כו׳ בזה.

ב. בודאי מתעסקים בענין רשימת הזכרונות כהבטחתם, בזירוז. ואל תאמר כשאפנה כו׳. ובפרט במקום אשר השכחה מצוי׳.

ג. הבלאנקען מהס״ת בטח קבל זה מכבר, ולפלא שאינו מאשר קבלתם. ובודאי משתדלים להמציאם לאנשים השייכים לענין זה. והאריכות בגודל ענין זה אך למותר. בודאי הגיעו הקבלות על כ״ה שקל ששלח להס״ת ע״י הבאנק.

ד. נשלח לו שאר עניני הדפוס שבקש, לבד אלו מהשמועסן מחודשים שעברו, שכבר נמכרו כולם – ולכן טוב שלהבא יודיע מקודם השערתו כמה יוצרך לו. – והלוח, שתוצאה הא׳ כבר אפסה, ונדפסת עתה הוצאה ב׳, ובהו״ל יושלח לו עוד המאה שבקש.

ה. עריכת הדא״ח שלו מתעכב מפני רבוי העבודה פה. וכשירחיב יושלח לו.

ו. מכ׳ ודוגמאות מהיו״ל ע״י מל״ח נשלח לת״ת המאוחדים וגם לעדת ישראל כהוראתו. (המכ׳ נשלח ח׳ כסלו).

ז. בקשתו להקוה״ק נמסרה.

ח. המובא בשיחת ש״פ בראשית: „געצואגטער״ היינו שחפף ראשו. ותוכנו: המסלסל בשערו, מקפיד על סדור ויופי בגדיו וכה״ג. „געפעעשטעטער״ – פי׳ מפונק.

ט. שיחת שמח״ת עדיין לא נסדרה (מלבד הקטע שבהקוה״ק). דשמע״צ, ישנה רק **אי־מוגהת**. ואם אינה עדיין אצלם יודיעני, ואשלח העתק׳ שלי **ע״מ להחזיר**.

י. מר ארלין מסר עשרה ש׳ בשמו. ונרשם ע״ח המגיע בעד עניני דפוס. ע״י ה„גוטער איד״ כלשונו לא נתקבל מאומה.

יא. נשלח ע״י ה„גוטער איד״ גם מהנדפס בורשא. ובטח הגיעם. ובודאי קבלו גם הנשלח ע״י מר ארלין תניא אחד ומאמרי ורשא. ישנם „תניא״ אי־מכורכים וחסרים שם עמוד קכט־קלו. תניא שלמים נשראו

רשימת הזכרונות: ראה גם לקמן אגרת פב, ובהנסמן בהערות שם.
מהס״ת: לקבלת פני משיח. ראה לעיל אגרת כט.

רק עקז' מתי מספר והמחיר נ' סענט, המכורכים מחיר – לתלמידים – ע"ה סענט. סעט לקו"ת מחירו ד' שקל (דכאן).

יב. תודה על הידיעות בעיר וויניפעג. שמענו אודות רב שם ושמו כאנאוויטש. הידוע להם מהותו.

יג. מוסג"פ מכתב חוזר הנשלח לכל חברי המחנה מדי חדש בחדשו, ואם יודיענו כתובת חברים במח' היינו שולחים גם להם. המענות על מכ' זה באים לפני כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נשיא המחנה.

יד. מוסג"פ העתק ב' מכתבי מענה לאחדים מחברי המחנה, על שאלותיהם ביחס לחוזר הנ"ל.

טו. בודאי יודיע ע"ד עבודתם בענין מסבות שבת וסידור בית רבקה, כמ"ש במכתבו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

לח

ב"ה ד' חנוכה, תש"ג

כבוד ידידנו הרה"ג הרה"ח הנעלה וו"ח אי"א איש אשכולות ורב פעלים וכו' מוהר"ע שי' דובאראוו, וואשינגטאן

שלום וברכה.

שולחים אנו לו – בחבילה מיוחדת – טופס מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ליום הת"צ **ולימים שלאחריו**, ולמותר להעיר שימת

חוזר . . מדי חודש . . שאלותיהם: **ראה לעיל אגרת לב.**
יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

לח

מהעתק המזכירות.
כבוד . . דובאראוו: **אגרת נוספת אליו — לקמן נט.**
מכתב . . ליום הת"צ: **הנדפס באגרות קודש שלו ח"ז אגרת א'תתצג.**

לב כת״ר לגודל נחיצת פרסומו בין החוגים היותר רחבים במחנו ובכ״מ שמצודתו פרושה, הדבקה בכתלי ביהכ״נ וכה״ג.

גם לפני ר״ה העבר נשלח לכת״ר עניני דפוס שונים בהנוגע להתעוררות תשובה וכו׳ משיחות כ״ק מו״ח אד״ש, ולפלא שלא נתכבדנו במענה ממנו עד עתה, ואף לא אישר קבלתם.

והנה נר חנוכה ענינה להאיר בחוץ ובר״ה, ומבואר בתו״א סד״ה כי אתה נרי ד׳, שזהו, בפרט, העבודה בדורותינו דעקבתא דמשיחא.

ונפסק לדינא שאפילו אם הוא דר בעלי׳ (ראיתי בני עלי׳ והם מועטין, כי עבודתם לצורך גבוה ומעלה מעלה, כמ״ש סש״ב ספ״י) ואין להם פתח (לעניני עוה״ז) צריך להניח נ״ח עכ״פ בחלון המאיר לר״ה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

לט

ב״ה נר ד׳ דחנוכה, תש״ג

כבוד הרה״ג הרה״ח וו״ח אי״א, איש אשכולות ורב פעלים וכו׳ מוהר״ר אברהם אלי׳ שי׳ אקסלרוד,
באלטימאר

שלום וברכה.

שלחנו לו טופס מכ׳ כ״ק מו״ח אד״ש להת״צ **ולימים שלאחריו**, ולמותר להעיר שימת לבו על חשיבת פרסומו בין חוגים היותר רחבים, בכ״מ שמצדותו פרושה: הדבקה על כתלי ביהכ״נ וכיו״ב.

והנה נר חנוכה: **ראה גם שלש האגרות שלאח״ז. לקמן קטו. קכב.**
יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

לט

קטע האחרון נדפס בלקו״ש ח״י ע׳ 312, והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
כבוד . . אקסלרוד: **אגרות נוספות אליו — לעיל כו, ובהנסמן בהערות שם.**
מכ׳ . . להת״צ: **ראה גם אגרת שלפנ״ז.**

מהתימה שלא הגיענו שום מענה על מכתב מל"ח מיום כ"א מ"ח.

ולסיים מענינא הנ"ל ומענינא דימי חנוכה, הנה נר חנוכה ענינה להאיר בחוץ ואפי' הוא דר בעלי' – ראיתי בני עלי' והם מועטים – צריך להניחה בחלון הסמוכה לרה"ר להאיר במקום החושך, גקה"ט (דרושי חנוכה רנ"ט) ונת' בתו"א סד"ה כי אתה נרי שזה ג"כ ענין דוה' יגי' חשכי דדורותינו עקבתא דמשיחא, וי"ל שבפרט בזמן דחבלי משיח וגזירות קשות ר"ל (סנה' צז, ב) צ"ל ענין דהקב"ה גוזר וצדיק מבטלה שזה בא ע"י שעושין מרשע בעל תשובה, וכפי' התרגום ופירש"י (ירמי' טו, יט) וע"פ דרז"ל (ב"מ פה, א) הוא ע"י ת"ת לבן ע"ה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

מ

ב"ה נר ד' דחנוכה, תש"ג

כבוד ידידנו הרה"ג הרה"ח הנעלה והנכבד, וו"ח אי"א
איש אשכולות ורב פעלים וכו' מהור"ש שי' פ[ויזנר]
שיקאגא

שלום וברכה.

במענה על מכתבו מי"ד כסלו.

א) מוסג"פ מענה, באופן רשמי, לחברת תהלים, וקבלה על הי"ב דולר.

ב) ימים אלו יושלח לו ההודעות מועד הס"ת עם הקבלות.

הנה נר חנוכה: **תוכנו גם באגרת שלפנ"ז ושלאח"ז.**

מ

קטע האחרון נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1257, והושלמה ע"פ העתקה.

כבוד . . פויזנר: **אגרת נוספת אליו — לעיל ל.**

ג) חבל שע״ע לא נדפס בעתונם ע״ד הלוח, והלא זהו ענין התלוי בזמן, ועם כ״ז טוב שיודפס באיחור זמן משלא יודפס כלל.

ד) כפי התקנות – שנעשו ע״פ הוראת כ״ק מו״ח אד״ש – גם נשים מתקבלות לחברות בח״ת (חוץ ממנוי שררה, וכמ״ש ס״ט בהערה). **ובכלל יש להקל בקבלת חברים וחברות.**

ה) שלחנו ע״ש אגו״ח מכ׳ להת״צ מכ״ק מו״ח אד״ש. והזירוז בפרסומו, ואם באפשרי גם בעתונם, אך למותר. וכותב אני גם לידידנו הרה״ח וכו׳ הרמ״ל שי׳ עד״ז.

ו) מוסג״פ חוזר הנשלח מזמן לזמן לחברי מחנה ישראל, עם מכתב מענה השייך לזה.

ולסיים מענינא דיומא:

נ״ח ענינה להאיר בר״ה מקום החשך, גקה״ט (דרושי חנוכה רנ״ט) ונת׳ בתו״א בד״ה כי אתה נרי שזהו ג״כ ענין דוה׳ יגי׳ חשכי דדורותינו עקבתא דמשיחא. וי״ל שבפרט בזמן דחבלי משיח וגזירות קשות ר״ל (סנה׳ צז, ב) צ״ל ענין דהקב״ה גוזר גזירה וצדיק מבטלה, שזה בא ע״י שעושין רשע בעל תשובה, וכפי׳ התרגום ופירש״י (ירמי׳ טו, יט) וע״פ דרז״ל (ב״מ פה, א) הוא ע״י ת״ת לבן ע״ה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו״ר ועד הפועל

התקנות . . בח״ת: **הנדפסות באגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז ע׳ שיד־ז.**

מכ׳ להת״צ: **ראה שתי האגרות שלפנ״ז.**

הרמ״ל: **ה״ר משה ליב רוטשטיין, מנהל אגודת חב״ד בשיקגו.**

חוזר . . מחנה ישראל . . מענה: **ראה לעיל אגרת לב.**

נ״ח ענינה: **ראה גם שתי האגרות שלפנ״ז. אגרת שלאח״ז.**

מא

ב״ה ד׳ דחנוכה, תש״ג

כבוד הרה״ג הרה״ח וו״ח אי״א ורב פעלים שפתיו ישמרו דעת ותו״א תהי׳ עליו וכו׳ מוהרא״א הכהן נ״י,
פילאדלפיא

שלום וברכה.

בידעי יחס כת״ר לכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, הנני מסגיר בזה טופס מכתבו ליום ת״צ העבר **ולימים שלאחריו.**

ולמותר להעיר שימת לב כת״ר לתוכן מכתב זה ולחשיבת פרסומו בין חוגים היותר רחבים.

וע״ד הצחות י״ל (שבת כא, ב) **נר** חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו **מבחוץ** – ובמ״ס (פ״כ ה״ה) בפתח הסמוך **לרה״ר** (וכשיטת התוס׳), מקום וזמן שהאמגושא יכול לומר מפלגך ולעילא כו׳ (סנה׳ לט, א), ולא רה״י, ואם הי׳ דר בעלי׳, שהוא מבני עלי׳, שהם מועטין (סוכה מה, ב) ואין להם פתח פתוח לעניני עוה״ז, עכ״פ צריך להניחה בחלון הסמוך לרה״ר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

מא

קטע האחרון נדפס בלקו״ש ח״י ע׳ 313, והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מוהרא״א הכהן: **יאלעס. אגרות נוספות אליו — לקמן קיא. קנו. קסב. קסד.**

נר חנוכה: **ראה גם שלוש האגרות שלפנ״ז.**

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״ש.**

מב

ב״ה, ד׳ דחנוכה, תש״ג

להנדיב הנכבד אי״א וו״ח וכו׳ מוה׳...

שלום וברכה.

זיכער האט איר שוין באקומען אייער מעמבערקארטע פון חברת משניות בע״פ.

די גמרא זאגט (שבועות לט, א) כל ישראל ערבין זה בזה. האט דער רבי שליט״א אויף דערויף געזאגט: „ערב״ האט דריי טייטשן – זיס, צוזאמענגעמישט, ערב. א איד א אידן איז זיס, א איד מיט א אידן איז אויסגעמישט, און א איד איז ערב פארן צווייטן אידן, עכ״ל.

דורך תורה אחת ווערן אידן א גוי אחד, וואס איז פאראייניקט מיט ד׳ אלקינו ד׳ אחד.

מיר האפן, אז איר וועט זיך ניט באגענוגענען מיט עינו טובה בשלו, און וועט זיין פון די מזכי הרבים, און איר וועט אנטייל נעמען מיט אלעס מעגליכעס אין דער ברייט פארצווייגטער ארבעט פון מחנה ישראל.

ווי כ״ק אדמו״ר שליט״א האט שוין מער מאל געווארנט, געפינען מיר זיך יעצט אין די לעצטע צייט פון גלות, און תורה און תשובה זיינען דער איינציקער מיטל צו פארלייכטערן די חבלי משיח.

די אהבה וועלכע יעדער איד דארף פילן צו א צווייטן אידן, רופט ארויס אין זיין הארצן דעם גרעסטן רחמנות אויף דעם וועלכער טוט ניט קיין תשובה אין היינטיקער צייט.

פון דעם צייטונגס אויסשניט וועלכן מיר לייגן דא ביי, וועט איר זען אויף וועלכן געביט, לויט די אומשטענדן, ס׳איז אייך לייכטער אנצופאנגען צו ארבעטן. בעפאר מען הויבט אן די ארבעט דוכט זיך

מב

נדפסה בלקו״ש ח״ב ע׳ 264 והושלמה ע״פ העתקה.

דער רבי . . געזאגט: ראה סה״ש ה׳תש״א ע׳ 144.

אפשר אז ס'איז שווער, אבער אז מען טרעט שוין צו דער ארבעט זעט מען, אז מיט דעם אויבערשטנס הילף טוט מען אויף.

אין ערווארטונג פון אייער באלדיקן ענטפער,

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

נ.ב. דער רבי שליט"א האט ארויסגעגעבן דעם בריוו וועלכן מיר לייגן דא ביי און עס איז א מצוה גדולה עס צו מפרסם זיין וואס מער, אויפקלעפן אין די שולן, א.א.וו.

מג

[ער"ח טבת תש"ג]

במענה על הערותיו

א) מה שהעיר אמה שהובא במכ' אליו מכתובות (סז, א) לפום גמלא שיחנא ממרז"ל אחד המרבה ואחד הממעיט,

הנה מאמר האחרון קאי באופן דהא דהמעיט הממעיט אין זה כלל מפני מעוט בכונת לבו לשמים, וכמו דמסיים ובלבד שיכון כו', אלא דקמ"ל – דשכרם שוה.

וע"כ היינו או שלא הי' ביכלתו להרבות (עי' ברכות ה, ב. דהובא מרז"ל זה אר"א **דבכה** על שלא למד **כרצונו** – לפי הקס"ד – וגם אמרו על ר"א – עירובין נד, ב – באהבתה תשגה תמיד. ובברכות יז, א. בפירש"י ד"ה ושמא: לא הי' לו **לב פתוח** כו') או שאין הרבוי בדבר זה

דעם בריוו: **ליום הת"צ ולאחריו — הנדפס באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז אגרת א'תתצג. ראה גם לעיל אגרות לח־מא.**

מג

חלקה נדפס בלקו"ש חי"ח ע' 450. קובץ יגדיל תורה ירושת"ו גליון ה ע' 9. קטעים נעתקו בלקו"ש חי"ב ע' 10 בשוה"ג והושלמה ע"פ העתק המזכירות. והיא אל הר"ר משה פנחס כץ. אגרות נוספות אליו — לעיל כ, ובהנסמן בהערות שם.

מה שהעיר . . מכתובות . . במכות: **לעיל אגרת לה.**

ענין (וזהו קושיית תוד״ה ללמדך – שבועות טו, א. – דאין שייך שם ענין דאחד המרבה כו׳ כיון ששני תנאים הנ״ל אינם: דהרבוי שם מצוה וגם הי׳ ביכלתם להרבות. ומשני דאחד המרבה כו׳ ידעינן דאין להתפאר כו׳).

משא״כ כשהמצוה ברבוי ויש ביכלתו, דאז לפום גמלא שיחנא וכו׳. ופשוט.

ב) מה שהעיר דמרז״ל אין מזרזין אלא למזורזין הובא גם במכות (כג, א)

איברא דגם באוצר הפתגמים להרב היימאן ציין רק למכות ובמ״ר, והשמיט דאיתא בספרי נשא. ואיפכא מסתברא, דעיקר מקור המאמר הוא בספרי, אלא להיות שאין ספר הספרי מצוי כ״כ נסמן גם לבמ״ר. (ויל״ע בספרי הכללים בחלוק דספרי ומדרש רבה, לענין אין למדין מן האגדות – ירוש׳ פאה ב׳ ד׳ – ועייג״כ לקו״ת בי׳ ולא תשבית ס״ה. גם הספרי הוא לתנאים משא״כ המ״ר). ובמכות הובא מאמר זה

א) לשנוי. וידוע אשר לפעמים אורחא דש״ס לשנוי גם בכל דהו (עי׳ בס׳ כללי הש״ס).

ב) בענין דשב ואל תעשה.

ג) דלא כרבא – דהוא בתרא – ובפלוגתא דר״י ורבנן. משא״כ בספרי די״מ דלא פליגי – ע׳ במפרשי רש״י ר״פ צו, בפי׳ המלבי״ם פ׳ נשא ועוד –

וכיון דקאי בענינא צריך להודועי

א) האפשרות דיהי׳ השכר שוה אף שזה מרבה כו׳ יש להעיר מהמבואר בענין דר״א בן דורדייא (לקו״ת להאריז״ל תהלים ס׳ לב ויל״ע בלקו״ת ד״ה כי ביוה״ז הא׳ ס״ד ותקעו הא׳ ס״ב) וממ״ש בתו״א ד״ה חייב אינש.

ב) לכאורה י״ל דבקרבנות צ״ל המובחר שבמין שרוצה להביא (מנחות פג, ב) אבל אין חיוב ברבוי מספר הקרבנות – אף שמקבל שכר על הרבוי. – ורק ראי׳ וחגיגה שנאמר בהם כמתנת ידו צ״ל כפי עשרו (חגיגה ח, ב) – וכן יכול להביא עוף, אף שעשיר הוא (עי׳ לח״מ הל׳ מעה״ק פט״ז ה״ג) – וזהו דיוק יתור לשון הש״ס במנחות (קד, ב) מי **דרכו** כו׳ היינו שכן הוא הדרך, אבל אפשר להיות שעשיר ג״כ יביא מנחה – ובזה יש לפרש ו) כונת פירש״י במנחות (קי, א) ד״ה אחד

המרבה שהוסיף תיבות „להביא קרבנות" היינו שמרבה במספר, ולא כבסוגיא דשבועות דקאי ברבוי באיכות. 2) יתור ל' רש"י בברכות (ה, ב) (יז, א) שכ' דאחד המרבה כו' בקרבנות נאמר, והיינו כי ל' אחד הממעיט משמע לרש"י דפי' דבידו להרבות ובכ"ז ממעיט. וכיון דבברכות קאי בת"ת, לכן מדגיש רש"י דבקרבנות – דוקא שנוי'. והטעם כנ"ל שאין חיוב כו', משא"כ ת"ת.

והא דהש"ס בברכות מביא ראי' מזה, היינו מהא דאם אין המעוט ממעט בכוונת לבו לשמים (ובת"ת אפשרי הוא רק אם אין ביכלתו, כמובן. דאם לאו, הרי עליו נאמר כי דבר ה' בזה – סנה' צט, א) הרי אחד המרבה כו' ובמילא בת"ת היכא דהמעיט מפני שלא הי' ביכלתו, הרי שכרו כזה המרבה. וק"ל.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

מד

ב"ה זאת חנוכה תש"ג

להנכבד והנעלה, אי"א חו"ב וכו' מהר"י שי' שיינפלד,
ראקסבערי, מאסס.

שלום וברכה!

בהתאם להוראת כ' כשהי' פה, שלחנו לבתו הכבודה תי' עניני דפוס היו"ל בעד הנוער ע"י המרכז לעניני חנוך, ובטח בגודל מרצה והשפעתה תשתדל בתו הכבודה שתי' אשר הירחונים וכו' יגיעו לידי הנערים והנערות ובזה תהי' ממזכי הרבים, אשר זכות הרבים יהי' תלוי בה.

תקותנו חזקה אשר גם בעתיד ישתדל כבו' כפי יכלתו להמציא

מד

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 636 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהר"י שי' שיינפלד: אגרת נוספת אליו — לקמן קלד.

לחוגי הנוער אשר השפעתו מגעת שם, את החומר היוצא לאור ע״י המרכז לעניני חנוך אשר כל מאויו לקרב את בני ובנות ישראל לתומ״צ ומסורת אבות. ואם אין גדיים אין תישים, והקטנים והתלמידים [ש]ל היום הם הם החכמים דיום מחר, ובזה תלוי׳ השראת השכינה על ישראל, וכלשון הירושלמי (סנה׳ פ״י ה״ב).

בימים האלו, ימי גזרות קשות כהמן וכמרז״ל (סנה׳ צז, ב), הנה העצה היעוצה ע״י חכמינו ז״ל (ב״מ פה, א) היא ללמד את בני עמי הארץ תורה ולהחזיר רשע בתשובה וכפי התרגום ופירש״י על הפסוק בירמי׳ שם, שאז מבטלים הגזרה. וכל אחד צריך לראות את העולם חציו זכאי וחציו חייב, והוא ע״י מעשיו הטובים מכריע העולם לכף זכות וגורם תשועה והצלה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

מה

[ימי החנוכה תש״ג?]

...יא) ע״ד שאלתו בהקוה״ק חשון תשג״ה אשר נשמט – (בהעתק סש״ב ספ״ו) במספר גקה״ט – אש מתלקחת. ור״ל כונת המעתיק אשר גקה״ט הם: רוח – א, סערה – ב, ענן גדול – ג.

הנה אף שיש למצוא יסוד לפי׳ רוח סערה שהיא **מעין** שתים, עפמ״ש בעבוה״ק (הובא בלקו״ת פ׳ קדושים) חלק ס״ת פי״ט – והוא בזח״ג קצו, א – דרוח סערה היינו זו״נ, משא״כ רוח לחוד או סערה

בימים האלו: **ראה גם לקמן אגרת מט.**
יו״ר ועד הפועל: **מל״ח.**

מה

חלקה נדפס בלקוטי באורים בתניא (קארף) ח״א ע׳ נה והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
ממה שנמשך להקוה״ק חשון תש״ג וממה שמסיים מענינא דיומא דחנוכה נראה שנכתבה בימי החנוכה תש״ג. אמנם אפשר גם שהיא משנה מאוחרת יותר ותחלת האגרת עם התאריך לא הגיע לידינו.
האגרת היא אל הרמ״ז שי׳ גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

לחוד, אבל זה רק לחדודי. ופשוט אשר בהק"ו הוא השמטת הדפוס. וצ"ל רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת.

ועיין בע"ח שמ"ט פ"ג ולקו"ת רד"ה ויקחו אליך פרה המדברים בענינא דספ"ו דסש"ב, ואיתא שם להדיא גם אש.

ורבו מלספור המקומות בכלל, אשר אש מתלקחת נמנית במספר הקליפות (ולדוגמא זח"ב קלא, א).

איברא אשר לכאורה צ"ע מה שמנה ופי' בסש"ב רו"ס וענן גדול, אבל ואש מתלקחת לא באה אלא ברמז בתיבת „וגו'" ובפרט אשר נודע עד כמה דייק אדה"ז בלשונו בספרו סש"ב. ובכל דפוסי התניא שראיתי, לרבות גם אלו שנדפסו בחיי אדה"ז, כתוב כנ"ל.

ובפשטות אואפ"ל, דאטו כי רוכלא ליזל וליחשוב, ודי ברמיזא.

והא דפי' „וענן גדול" ולא כתב „רוח סערה וגו'", הוא מפני דל' הכתוב הוא „רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב". ואי הוי כתב בסש"ב „רו"ס וגו'" הי' מקום לטעות דצפון הוא מגקה"ט. אבל „וגו'" שאחרי „וענן גדול" א"א לספק בכונתו. וגם תיבות „אש מתלקחת" סמוכות לתיבות „וענן גדול".

– ולולא דמסתפינא הוי אמינא שבסש"ב צ"ל ענן בלא וא"ו, וכל' הכתוב. וכמו שמתחיל ונקראו כו' שלזה מתאים אח"כ „ענן" בלא וא"ו. אבל בכל הדפוסים הוא בוא"ו –

עוד צריך להבין כונת מש"כ בסש"ב ונק' במרכבת כו', דלכאורה למאי נפ"מ בענינא כאן. ואואפ"ל דבא להורות מהיכן יצאו גקה"ט (וגם ק"נ) כיון שאין בהם טוב כלל (ועי' בזה באורך לקו"ת לג"פ ד"ה להבין ענין הברכות אות ז' ח'). וע"ז קאמר ונק' כו' שזהו שרשם למעלה.

– ועי' ביאור דאלה מסעי הג' בתחילתו. – ולא אמר זה לעיל ספ"א, דשם לא נזכרו גקה"ט אלא דרך אגב. –

ומדי דברי בענין זה באתי להעיר, שלע"ע לא מצאתי בדא"ח ביאור החלוק דגקה"ט עצמן בין אחת לחברתה, מלבד החלוק כללי שבבי' דאלה מסעי הנ"ל. ובמושכל ראשון י"ל שהם בג' קווין (ג' יסודות אש רוח וענן דהיינו מים ויסוד העפר נכלל בהם כידוע) קו הימין שבכחות הנפש – מים, השמאל – אש, והאמצעי – רוח.

וע"ד המוסר והעבודה מבואר ענינם בר"ח ש' היראה פ"ד. ובפרדס

שכ"ה פ"ז פי' – ע"פ הת"ז – שענן אש רוח היינו חד"ר. ובקהלת יעקב בערכם דאש ענן רוח הם בינה זו"ן דקליפה – ע"פ הקדמת ת"ז דרכובין בהם הוי' שבשם – ובערך ד' קליפות שהם חג"ת, נה"י, מל' דקליפה וק"נ היא א"ס וכח"ב דקליפה כו'. וא"כ ע"פ המבואר בד"ה ביום השמע"צ רדע"ת וד"ה לא תלבש שעטנז רע"ח (ועי' ע"ח שמ"ח פ"ג. מבו"ש ש"ו ח"ב פד"ה), דבקליפה הוא סדר הפוך: מל' ולמטה ממנה ז"א וכו', ולפ"ז אש מתלקחת למטה מרוח וענן, וצ"ע מלקו"ת מסעי הנ"ל. ובע"ח שמ"ט פ"ד משמע דסדרן ממטלמ"ע הוא רוח סערה ענן ואש.

ועיג"כ מ"ש ע"ד קליפה הג' שבאגוז (דהיינו אש) בזח"ג רכז סע"א ורע"ב – הובא בפרדס שם פו"ז – ובפע"ח ש' הפורים קרוב לסופו. ואכ"מ.

ולסיים בדבר טוב ומענינא דיומא:

הנה נ"ח מצותה וענינה להאיר ברה"ר **במקום החשך**, – ועיין תו"א סד"ה כי אתה נרי שזהו ג"כ וד' יגי' חשכי שבדורותינו עקבתא דמשיחא. – והנה חשך ר"ת חמור שור כלב כמ"ש סד"ה נ"ח רמ"ג (נדפס בהתמים ג') שהם גקה"ט חמור קו הימין שור קו השמאל וכלב – עמלק, כמ"ש בד"ה הנ"ל, דעת דקליפה – **וזה אפשרי רק ע"י תו"א** משא"כ תפלה, וכמשנ"ת בדרושי חנוכה רנ"ט.

והנה מוכח שם שזהו דוקא ע"י נגלה דתורה, תושבע"פ, שהוא במקום המתברר (עי' אגה"ק סי' כ"ו, הקדמת ביאוה"ז, קונ' ע"ח, מכ' הנדפס (בהתמים ג') לאדנ"ע ועוד).

ולולי דמסתפינא לומר דבר חדש, הנה לכאורה חלק **העבודה דלימוד** החסידות יש לו היתרון, דזה וזה, כי הוא פני' התורה ונמצא במקום המתברר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

מו

ב"ה, י"ב טבת, תשג"ה

כבוד ידידי הנכבד והנעלה מאד אי"א וו"ח הרב...

שלום וברכה.

במענה על מכ' מנר השביעי.

הנה בלי ספק גם הוא ימצא ד' פעולות טובות...ובהשתדלות מועטה.

ונפילת הרוח אך למותר, וכמה פעמים שמעתי מכ"ק מו"ח אד"ש שכמו שא"צ לטעות בחסרונות עצמו, כך צריך כ"א לדעת מעלות עצמו.

ונסיון הורה, שלפעמים המיעוט בערך עצמו הוא מתחבולות היצר להחליש או לבלבל מעשית איזה דבר בפו"מ. וידע אינש בנפשי'...

בטח ידוע לו שכתבתי למר...ע"ד הו"ל קונטרס מאמרי ושיחות שיקאגא לתקופת השנה – והעיכוב שימציאו הם הוצאות ההדפסה. ואין מענה לע"ע.

היודע הוא המצב בזה? היכולים הם להשפיע עליהם? כתבתי זה מכבר לידידנו הרה"ח וכו' הרמ"ל שי' עד"ז.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

השמטה. עיין מה שכתב ד"ה משכני הראשון תש"א ס"ג, וישתמש בדרך זה רק לשעה.

מו

מהעתקה.

ד' פעולות טובות: **שמתחייב כל חבר מחנה ישראל לעשות במשך כל חודש. ראה לעיל אגרת לב.**

כמו שא"צ לטעות . . מעלות עצמו: **ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"א אגרת ג'תתלז, ובהנסמן בהערות שם.**

כתבתי . . הו"ל קונטרס: **קונ' ביקור שיקאגא (קה"ת תש"ד), נדפס לע"נ ר' אליעזר ווייסמאן משיקאגא. ראה לקמן אגרת קמו.**

הרמ"ל: **הי"ר משה ליב רוטשטיין.**

מז

ב״ה, כ״ג טבת, תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין ה״ה אי״א וכו׳ הרב התמים
מוה״ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס
מאנטרעאל

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מי״ב וט״ז טבת ושתי הגלויות

א. הרב פאסטינסקי הוא רב בוואנקובער, ממוקירי חב״ד ומתומכי ישיבת תו״ת, וראוי שיבואו בקשור עמדו ג״כ.

ב. תודה עבור השתדלות בהפצת „השמועסן״. במקום מימיוגראף מתחילים אנו להדפיס את השמועסן, ובאשר בפעם הראשונה הי׳ תלוי בהכנות שונות, התאחרו לצאת לאור, אבל יופיעו אי״ה בשבוע זה ונשלחם אליו במספר המבוקש.

ג. להרב קאמיעניצקי שי׳, לבארענהאלץ, כהנאויטש, ולת״ת דטאראנטא נכתב אי״ה.

ד. בענין בי״ס לנערות נחוץ להשתדל בכל מיני השתדלות, שיוסד בעירכם. וכתוב בפרטיות במכתב הכללי שבטח יראהו ג״כ.

ה. שלחנו לכם היום כ־250 מהקו״ק של כ״ק אד״ש ליום התענית, אשר יצאו כעת לאור יחד עם התרגום האנגלי.

ו. שלחנו למר וואלאפסקי דו״ח מעבודת המל״ח בקשנוהו לפרסמו ב„נשר״. ואולי נצרך לזרוז בזה מצדכם.

ז. נתקבל הטשעק ונתחלק כהוראתו.

מז

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

מימיוגראף . . להדפיס: **ראה לעיל אגרת כ.**

במכתב הכללי: **שלאח״ז.**

הקו״ק . . ליום התענית: **ראה לעיל אגרות לח־מב.**

ת. בודאי אין צריכים לזרוז בענין המעמד שכתב לי זה מכבר. ותימא שלא הזכיר דבר עד"ז במכתביו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

זה עתה נתקבל מכ' עם הר"ד דשמח"ת, ומוסג"פ הר"ד דיו"ד כסלו.

מח

כ"ד טבת,
הלולא של כ"ק רבנו הזקן,
תשג"ה

כבוד ידידינו הרה"ג הרה"ח הנעלים והמצויינים,
אנשי חיל בחילה של תורה, התמימים יחיו,
מאנטרעאל, קנדה

שלום וברכה!

בטח ידוע לכם בפרטיות אודות עבודת ה„מרכז לעניני חנוך" אשר יסד כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א זה יותר מכשנה ודו"ח בקצרה נדפס ג"כ בהקריאה והקדושה תשרי-טבת תשג"ה.

והנה אחד מעקרי עבודתו הוא מקצוע חנוך **בנות** ישראל, אשר מכמה סבות רבה בו העזובה, ובפרט: יסוד בתי ספר בשבילן – בשם „בית רבקה" או „בית שרה" – ויסוד „מסבות שבת" לילדות.

בהתאם להרצאת מנהל המרכז הרב ח.מ.א. חדקוב שי' מבקורו במאנטרעאל, החליט המל"ח ע"ד יסוד כהנ"ל במחנם, ואח"ז, במדה האפשרית, במדינתם גם בעירות אחרות.

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

מח

חלקה הראשון נדפס באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ח ע' פה. לקו"ש חכ"ג ע' 420. חלקה השני בלקו"ש ח"ב ע' 668.

יסוד בתי ספר: **ראה בזה לעיל אגרת לו. לקמן סה. עא. עג. פו. קלא.**

ובזה הננו פונים אליכם, שתקחו ע״ע – כלכם, או אחד ואחדים מכם המתאימים לזה, ע״פ בחירתכם וחוות דעתכם – עבודה רבת ערך זו. וכלשון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א „ברית כרותה לתעמולה ועבודה שאינן חוזרות ריקם״. –

והנה פרטי תכנית העבודה בזה שונים בהתאם לתנאי כל מקום ומקום, אבל בכלליות תחלק לשלשה מקצועות, והן:

א) יסוד בית ספר לילדות ונערות,

ב) יסוד „מסבות שבת״ לילדות,

ג) ארגון שעורים – בצורה של קורסען או שיחות ידידיות – שמטרתם לחנך במשך זמן קצר מדריכות בשביל ה„מסבות שבת״, נואמות ומנהלות תעמולה בין הילדות והנערות ובכלל – אלו שיוכלו לקחת חלק בהעבודה לכל מקצועותי׳ הנ״ל.

הנסיון פה הורה, אשר יש לקוות להשפעה בחוגים היותר רחבים ולהתנגדות יותר קטנה באם כהנ״ל נעשה מבלי כל תערובת עוד איזה פני׳ וענין, ואפי׳ ענין של קדושה, או אפי׳ שם לווי, וכמו שגם כאן המל״ח הוא מוסד בפ״ע.

והנה התעוררות לעבודה במקצוע הנ״ל בודאי אך למותר הוא בכגון להו ולכוותייהו. ואבוא רק באיזה הערות, והן:

במכילתא – הובא בפירש״י עה״ת שמות (יט, ג) – שהקדים הקב״ה בית יעקב אלו הנשים לבנ״י זכרים. ובשמ״ר רפכ״ח הטעם שהן מזדרזות במצות, ד״א כדי שיהו מנהיגות את בניהן לתורה. ועי׳ שיחת כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, ריגא תרצ״ד, בזה.

וכן לענין השכר ארז״ל ברכות (יז, א) גדולה הבטחה שהבטיחן הקב״ה לנשים יותר מן האנשים.

ובפרט בזמננו עקבתא דמשיחא הנה עיקר העבודה הוא עבודת הצדקה וכמ״ש באגה״ק ס״ט ואין ישראל נגאלין אלא בצדקה, ואמרז״ל (תענית כג, ב) דבזה יתרון לנשים דיהבי רפתא על האנשים דיהבי זוזא.

וביאור מארז״ל בתענית בעבודה י״ל בדא״פ, דהנה אופן הפעולה עם זולתו – וגם עם נה״ב שלו עצמו – יכול להיות בשנים:

שיחת . . תרצ״ד: לקוטי דבורים סוף ח״ג.

א) קודם כל מחפש תחבולות שיעשה חברו כל המוטל עליו בירידתו בשליחותא דמלכא בעלמא דין, ולו שיהי׳ בקב"ע מצד חברו, דהיינו אף שעדין אינו מבין הכרח הדבר, ואין לו אהוי"ר (עיין רמב"ם הל׳ תשובה פ"י סוף ה"א: שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה). ומובן שמי שהוא בעצמו בעל קב"ע האָט ער אַ חוש והמשכה לאופן כזה, ובנקל ימצא ה,,אותיות" בדבור ובמעשה שיכולות להשפיע על חברו. ועוד אופן

ב) שמתחיל בהשתדלות להסביר לחברו גדולת הבורא ואהבתו ויראתו וכו׳, עד שעי"ז יבוא חברו מעצמו להכרה הישרה ולקיום התומ"צ. ומובן שאופן זה חביב על אלו שהם בעלי מוחין, משכילים, שהנהגתם היא ע"פ הטו"ד בדעת חזק בל ישונה.

וזהו מרז"ל בתענית: דכשבא עני, אין עני אלא בדעת, וצ"ל כמאמר הנביא הלוא פרוס לרעב לחמך גו׳ כי תראה ערום וכסיתו. ופי׳ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – שיחת פורים תרצ"א, קונטרס י"ג – אז מ׳זעט א אידן א נאקעטען אן ציצית און אהן תפלין וכסיתו. והוא ע"פ תדבא"ר פכ"ז וז"ל כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא אם ראית אדם שאין בו ד"ת הכניסהו לביתך ולמדהו ק"ש ותפלה ולמדהו פסוק א׳ בכ"י או הלכה א׳ וזרזהו במצות לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תומ"צ והוא דומה למי שהוא ערום. הנה אם העני פוגש באיש, שאיש דרכו וטבעו לילך בחוץ ובמרחקים ולסחור בכסף וזהב שלו, וכמבואר הענין בעבודה בדרושי פ׳ וישב, הנה גם להעני נותן זוזא, אהוי"ר. וכיון שזהו גדפין – וכמש"פ בסש"ב ספ"מ – והתכלית היא העבודה מאהבה, עדיין יש להעני טורח עד שיקנה סעודתו.

אבל אם פוגש באשה, דכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, בועליך עושיך ה׳ צבאות שמו – וכמש"פ בתו"א ד"ה לא תהי׳ דהאהוי"ר הם מתת אלקים כו׳ – וכמו עבד דכל מה שקנה כו׳, ועבודתה אינה אלא שעושה רצון בעלה, קב"ע, שגם האהוי"ר הם עד"ז, הנה נותנת להעני ג"כ ריפתא המוכן לסעודה, דמצד קב"ע יכול להיות גם בהעני שלא בהדרגה כלל. – ולהעיר מלקו"ת ס"פ וזאת הברכה, גם מסד"ה וד׳ אמר המכסה – דהמשך רס"ו – בפי׳ בינה יתרה ניתנה באשה יותר מבאיש.

ומס"נ קב"ע וקיום המצות בפו"מ זהו ג"כ ממעלת הרגל ודור דעקבתא דמשיחא – עיין שיחת כ׳ כסלו צ"ד אות ט׳.

שיחת פורים תרצ"א: לקוטי דבורים ח"ד תשכט, א.
שיחת כ׳ כסלו צ"ד: לקוטי דבורים ח"א קי, א.

ויה״ר שנזכה כלנו ב״ב להיעוד הנה אני לוקח את בנ״י מבין הגוים גו׳ ועבדי דוד מלך עליהם, מעשה גדול (תו״א דרושי ויגש. ועבדי דוד תרצ״ט), אשת חיל עטרת בעלה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מט

ז׳ שבט, תשג״ה

כבוד הרה״ג והרה״ח אי״א וו״ח
ורב הפעלים וכו׳ וכו׳ מהר״ר...

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער שרייבן צו כ״ק אדמו״ר שליט״א און דער „מרכז לעניני חינוך״ מיט אייער הצעה וועגן דער מיטוואכדיקער פראייע שעה פאר די סקול־קינדער:

כ״ק אדמו״ר שליט״א האט איבער געשיקט צו אונז אייער בריוו, און האט אונז מזרז געווען צו טאן אין דעם.

מיר האבן זיך געשטעלט אין פארבינדונג מיט מאנכע מענטשן וועלכע האבן פארשפראכן צו טאן אין דעם.

די צעטלאך האבן מיר פארטיק געמאכט, און געוויס האט איר עס שוין באקומען.

זיכער וועט איר אונז שיקען די באריכט וועגן אונזערע „בית רבקה״ וועלכע שטייען אונטער אייער הנהלה, ווי מיר האבן גערעדט טעלעפאניש. בייגעלייגט א מוסטער. בימים האלה ימי גזרות קשות כהמן וכמרז״ל – סנה׳ צז, ב – הנה העצה היעוצה ע״י חכמינו ז״ל – ב״מ פה, א – היא ללמד את בני עמי הארץ תורה ולהחזיר רשע בתשובה וכפי׳ התרגום ופירש״י על הפסוק בירמי׳ שם, שהמה מבטלים

מט

מהעתקה.

מיטוואכדיקער פראייע שעה: בפרטיות על ארגון שעת לימודי הדת, ביום הרביעי, לילדים הלומדים בבתי ספר ממלכתיים, ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז ע׳ 14־17.

בימים האלה: ראה גם לעיל אגרת מד.

תגזרה. וכל אחד צריך לראות את העולם חציו זכאי וחציו חייב. והנה ע"י מעשיו הטובים מכריע העולם לכף זכות וגורם תשועה והצלה וכלשון הרמב"ם בהל' תשובה ג' ד'.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

נ

[תחלת שבט תש"ג?]

...ומה שהעיר כת"ר בשולי מכתבו מהא דבמ"ס (פ"ב ה"ה) בהא דנ"ח מוסיף והולך הובאו ב' הטעמים שבזה „מעלין בקדש ולא מורידין כעין ימים היוצאים", אף שבשבת (כא, ב) הוא פלוגתא דאמוראי, כבר ציין לזה בפי' נחלת יעקב על מ"ס – הנדפס בש"ס – אף שלא פירש מאומה בזה וז"ל „גמרא דהכא סברי כתרי טעמי שבש"ס".

וי"ל דכיון דאין בידנו להכריע בין ב' הטעמים ואין אחד סותר לחברו, ואין נפ"מ בפועל שקולים הם ויבואו שניהם, וגדולה מזה מצינו בש"ס, דגם במקום שנוגע לפועל אמרו (ברכות נט, א־ב, וש"נ) הילכך נימרינהו לתרווייהו, ולהעיר ג"כ מפי' הרשב"ם ב"ב (עה, א) ליהוו כדין וכדין, ועוד.

וכיון דאתי לידי' נימא בה מילתא בטעמא דימים הנכנסים והיוצאים ומוסיף והולך או פוחת והולך, דזה תלוי בבירור אם הי' הנס דנ"ח הולך וגדול מיום ליום, או להיפך, והנה בשנת הנס שלא ידעו עדיין לכמה ימים יספיק השמן [(]וכבר הקשו המפרשים על התירוץ דחלקו השמן ביום א' לח' חלקים ויש עוד להוסיף קושיא מהא דזבחים (פח, א) כלי שרת אין מקדשין אלא מלאין אבל אם חסר השעור אין מקדשין, ומהא דמנחות (פח, ב) פשיטא דבמדה ראשונה כו') פשיטא, **שלעיני הרואים**, הי' הנס הולך וגדול מיום ליום, אבל אמרז"ל

נ

מהעתק המזכירות, והיא אל הר"ר חיים דובער גינזבורג רב בוואנקאווער. אגרות נוספות אליו — לקמן פא. קיב.

תחלת האגרת, ובה התאריך, חסרים. קביעת התא[ר]יך לתחלת שבט, שמסתבר להסמיכו לאגרת שלאח"ז. ומהתוכן נראה שמכתבו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א נכ[ת]ב בימי החנוכה.

בשבת (שם) שרק לשנה הבאה קבעוה לחנוכה, ואז הרי כבר איגלאי מילתא למפרע שהי׳ **בכח** השמן הנמצא בפך ביום א׳ לדלוק ח׳ ימים, משא״כ ביום ב׳ שלא הי׳ בכחו לדלוק אלא ז״י וכו׳.

וזהו טעם ב״ש כנגד ימים הנכנסין, ששיעור הדלקת כל ח׳ ימים הנכנסין נכלל ע״פ נס בכמות שמן זה, ומיום ליום הנס הולך ופוחת, אבל ב״ה אומרים דנס דימים הנכנסים אינו אלא **בכח** ולא יצא עדיין לפועל, ואין להחמיר ולהקפיד שכאו״א יכיר בנס כזה, כי רובא דעלמא אין לו אלא מה שעיניו רואות בפועל.

– ועי״ד מרז״ל יומא (כא, א) ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב –

ולכן צ״ל כנגד ימים היוצאין, הנס בפועל ממש ובפרט לענין הדה״נ שהוא ענין פרסומי ניסא **לרבים**, שמצד זה הנס הולך ומוסיף מיום ליום.

– וע״פ הנ״ל מבואר דגם בזה ב״ש לחומרא וב״ה לקולא –

וע״ד החידוד י״ל דכעין שיטות ב״ש וב״ה כאן מצינו גם במק״א,

והוא בעוקצין (פ״ג מ״ה) דגים מאימתי מקבלין טומאה בש״א משיצודו, כי אז, בכח, ה״ה מתים כבר כיון דפרשו ממקום חיותם ואינם אלא מחוסר זמן, ובה״א משימותו בפו״מ.

וכדי לסיים בענין של מוסר ועבודה בקצור עכ״פ הנה טעם השני בפלוגתת ב״ש וב״ה הוא כנגד פרי החג ומעלין בקדש.

דהנה שיטות שמאי והלל בעבודת האדם לקונו נתבארו בשבת (לא, א) שמאי לחומרא והלל לקולא.

ולכן מי שיצה״ר טימא את מקדשו ובא ליטהר ולהכנס תחת כנפות השכינה, הנה לב״ש תחילת ועיקר העבודה הוא בסור מרע, ובערת הרע מקרבך. וכשמתחיל בעבודה הרע בתוקפו, ונזקק ליגיעה גדולה ואור רב ודורשין ממנו יגיעה כזו, אבל מיום ליום הרע פוחת והולך ובמילא א״צ לאור גדול כביום א׳, ודוגמא לזה: פרי החג שמקריבים אותם כנגד או״ה שלא יצדה (ל׳ צדיא ורקניא) העולם מהם (ילקוט שמעוני ס״פ פנחס) אלא יהפכו לטוב ומיום ליום פוחת והולך הרע שבהם ולכן א״צ כבר למספר קרבנות גדול כ״כ

– ועפי״ז מובן שאין סתירה בין טעם דפרי החג פוחתין והולכין

כנגד או"ה (ע' פירש"י ס"פ פנחס וחדא"ג בשבת) ומרז"ל בסוכה (נה, ב) שהם לכפר עליהם –

אבל ב"ה אומרים שתחילת הכל צריך להכנס תחת כנפי השכינה אף שעדיין הרע בתוקפו אצלו, ויתחיל בעבודתו בעניינים של ועשה טוב, עבודה בקדש ממש ומצוה גוררת מצוה, ומעלין בקדש, שמעט מעט יוסיף אומץ להיות מוסיף והולך, עד שיודה ויהלל לשמו **הגדול**, שימחה זרעו של עמלק ויהי' השם גדול ושלם (ע' תוד"ה ועונין ברכות ג, א).

נשמח לשמוע מפעולותיו הטובות בעניני עבודת „מחנה ישראל" ו„מרכז לעניני חנוך" ובטח יכתוב לנו מזמן לזמן עד"ז ות"ח מראש.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

נא

ב"ה, י"א שבט, תשג"ה

כבוד הנהלת הישיבה תומכי תמימים במאנטרעאל

שלום וברכה!

הרב חיים דובער שי' גינזבורג מוואנקאוווער ב.ק. במכתבו אלינו בתוך שאר הדברים כותב כדברים האלה:

בבואי לונקובר מצאתי ראיתי פליט אחד המתגורר פה בחור צעיר . . שמו. מבואו מעיר ווין בירת אוסטרי' ולרגלי המלחמה נלקח הוא יחד עם יתר הפליטים כשבויי מלחמה במאסר – קעמפ – בקנדה בעיר קוויבק. וזה חדשים כמה אשר יצא לחירות משם בהשתדלות קרובו הדר פה בונקובר. והנה הבחור הזה הוא י"א באמת והי' מתופשי ביהמ"ד בעיר מולדתו הנ"ל והוא ממשפחה מיוחסת הוריו ג"כ ברחו לנפשם מפחד חרב האויב, והצליחו בדרכם לבוא לאמריקה, אולם בנם

נא מצילום האגרת.

אין לו רשות כניסה לבוא להתם. כעת מצבו החומרי של הבחור הזה הוא בפה רעוע למדי. עזרה מהוריו אין לו, יען שגם הם נמצאים במצב דחוק, והוא, כדי למצוא מקור משען לחם, נאלץ למסור עצמו לכל עבודה. ובשעות הפנויות שלו הוא עוסק בלמודים חצונים בבית אסכולה. והנני רואה בעין שסכנה צופי׳ לו פה, לבלתי יתפקר חלילה כיתר הצעירים בעיר ונקובר, אשר כל מגמתם היא להיות פורקי עול וריקנים מכל רוח יהדות. לזה נסיתי בכל כחי להציל מן הדליקה נפש ישראל זו, ודברתי על לבו כי מאושר יהי׳ באם יסע לישיבה עירה מאנטרעאל לישיבת תומכי תמימים. ודברי עשו רושם עליו, והוא מסכים לזה. ובאמת בשכלו היפה ובכל דרכו ומהותו הוא ראוי להיות נספח אל הישיבה, ולעלות מעלה עד כי גדול מאד. לכן במטותא מאת כמ״ע שיואל נא בטובו לפנות אל הנהלת הישיבה תו״ת במאנטרעאל שתסכים לספחהו אל הישיבה. ואם אשיג אני תשובה ראוי׳ ונכונה בזה, אז אמהר אני לעשות הכל, לשלוח אותו במוקדם האפשרי אל הישיבה!

בטח תתענינו בדבר **בהקדם האפשרי**, ותודיעו גם לנו מה שהחלטתם בזה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

נב

ב״ה, י״א שבט תשג״ה

כבוד הנעלה והנכבד אי״א וו״ח עוסק במלאכת ד׳ חו״נ וכו׳ מהר״י שי׳

שלום וברכה!

הנני לאשר קבלת מכתבו מער״ח שבט בצרוף המחאתו של חמשה

תתענינו . . מה שהחלטתם: **ראה לקמן אגרות סה. עא.**

יו״ר ועד הפועל: **מל״ח.**

נב

נדפסה בלקו״ש ח״ו ע׳ 309 והושלמה ע״פ העתקה.

דולר בעד החמש לוחות. נשלח לו עפ"י בקשתו 24 מחוברותיו החדשיות באנגלית מחדש טבת. החוברת משבט תופיע לט"ו שבט.

שמחים אנו לקראת החלטתו להשתדל בהפצת החוברות, ומודים לו על זה. ובטח יוכח בקרוב בתועלת הגדולה שמביאים לכל הקורא בהן.

זה עתה יוצא לאור על ידנו „סדר ברכות ותפלות" בנוסח מדויק והעתקה לאנגלית מנופה ונשלח לו תחת הנהלתו ובכלל בשביל חוגי הנוער אשר השפעתו עליהם – מחירו 15 סענט, לת"ת 10 סענט –.

אמר הכתוב כי האדם עץ השדה, כרם ה' צבאות בית ישראל, והפירות הם הילדים, כבנים כבנות, ומה גדולה אחריות המנהיג והגנן אשר בידו מסר בעל הכרם כרמו, שלכן אמרו רז"ל שלימוד הילדים נקרא מלאכת ד', ומה גדול זכותו אשר מנהו ד' לנוטר כרמו. ורואין אנו אשר כל הטבה, ואפילו קטנה, בגרעין, גורמת יפוי ושבח רב באילן הצומח ממנו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

נג

ב"ה יום ו' יד אדר א, תשג"ה

כבוד הרה"ג הוו"ח אי"א רב פעלים וכו'
מהרנ"מ שי' שו"ב

שלום וברכה!

קבלנו מכתבו עם רשימת החברים לחברת משניות בע"פ וחברת תהלים.

מודים אנו לו על השתתפותו בעבודתנו, ומקוים כי להבא עוד יוסיף אומץ לעזור לנו בעבודת זיכוי הרבים.

נג

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 676 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

זה לא מכבר היתה הגרלת משניות בע״פ, ומצרפים אנו לו בזה את כרטיס החבר, לשאר הנרשמים ע״י כמ״ע לחברת משניות בע״פ שולחים אנו את כרטיסיהם ע״פ כתבותיהם. גם האנשים המובאים ברשימתו לחברת תהלים נשלח שמם לירושלים ת״ו.

צוינו לשלוח את השמועסן לשלשת האנשים אשר שלח לנו את כתבותיהם, ובודאי מקבלים אותם במועדם, מצרפים אנו בזה את החשבון עבור זה.

נשמח לשמוע ממנו ע״ד פעולותיו הטובות בעניני „מחנה ישראל״, ו„מרכז לעניני חינוך״ מזמן כתבו את מכתבו אלינו עד עתה.

וידוע בדיני פרשת שבוע זה ואתה תצוה גו׳ להעלות נר תמיד, שהכהן צריך להדליק הנרות עד שתהא שלהבת עולה מאלי׳, וענין זה בעבודת האדם בימינו אלה – הנה אמרו (פסיקתא הובאה בילקוט שמעוני זכרי׳ ד׳) מנורת זהב כולה אלו ישראל שנאמר כולך יפה רעיתי, והכהן, היינו מי שחננו ה׳ ובחר בו לשרת לפניו בקדש (יעוין רמב״ם סוף הלכות שמיטה ויובל) עליו להשתדל בהדלקת הנרות, להדליק את הנר ה׳ נשמת אדם של מכיריו ומיודעיו – ולחזור ולהדליקו עד שתהא שלהבת י׳ של אור תורה ומצות עולה כבר בהם מאלי׳, ולא יצטרכו עוד למוכיח ומעורר, ושיעור הדלקה הוא עד בוקר – זה עולם הבא שכולו בוקר (ירושלמי חגיגה פ״ב ה״א).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

היתה הגרלה משניות בע״פ: **ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ו ע׳ 9־10. לקמן אגרות סג. עו, עח־ט. פא. פה. צ.**

נד

[שלהי אד"ר תש"ג]

ב"ה.

כבוד הרה"ח הוו"ח אי"א ורב פעלים נבון וכו' הרא"נ שי'

שלום וברכה!

מה שנסתפק בסש"ב פי"ז במש"ש כי באמת א"א לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה, אם הכוונה שא"א שיהיו סומוע"ט בפו"מ כלל, או שרק ע"י האופן דמוח שליט על הלב כשיתבונן בגדולת ה' כו' לא יבוא לעשיית המצות, אבל יכול לבוא לזה ע"י שיסייע בכח הקב"ע שלו וכיו"ב לההתבוננות שבמוח.

ומביא ראי' לפי' השני מהא א) דבמילי דעלמא כגון במו"מ גם ברשעים המוח שליט על הלב, וא"כ עכצ"ל דגם בהם יש טבע דשליטת המוח, אלא שמענישים אותם, שמצ"ע לא יפעול בעניני תומ"צ, ולכן אם מעוררו ע"י כח אחר פועל פעולתו. ב) אם נפרש דבשו"א לא יבואו לעשיית המצות (בלי תשובה מראש), א"כ אין מקום בי' ענין הרשעים בפרק זה המבאר איך **קרוב** הדבר לעשותו, אלא הו"ל לסיים מתחלה ביאור מלת מאד שבפסוק, ואח"כ לכתוב דכללות הפסוק לא קאי ארשעים כי א"א לרשעים כו'.

וכנראה ממכתבו – כי לא פי' דבריו די באר בזה – רצונו לומר בתירוץ קושיא זו לפי פי' ב' הנ"ל, שגם ארשעים קאי כי קרוב אליך גו' ולכן נתבאר ענינם בפרק זה, אלא שהוא בא ע"י סיוע כחות אחרים לההתבוננות שבמוחו.

והנה, אף כי גם לדידי הצדק כפי' השני – וכדלקמן –, אבל שתי ראיותיו יש להם פירכא.

א) הא דרשעים אין לבם ברשותם, הוא עונש על עונותיהם בעניני

נד

מצילום האגרת. חלקה נדפס, במהדו"ב, בקובץ ליובאוויטש גליון 5 ע' 78 ובתשובות וביאורים ע' 25, ומועתק לקמן (כיון שרק חלק נדפס שם לכן מועתקת גם המהדו"ק בשלימותה).

האגרת נכתבה בלי תאריך, והיא מענה לשאלת השואל ממוצש"ק תרומה ח' אד"ר.

הרא"נ שי': שקלאר.

תומ״צ, וא״כ מה שמתנהג בהנהגה שכלית בשאר דברים אינו ענין לכאן, כי למה יענישו אותם בדברים של מו״מ ועסק וכדומה. ואם נאמר שעונש זה הוא טבעיי ולא סגוליי, – ואין הלשון בתניא משמע כן, – וע״ד עבר ושנה כהיתר נעשה לו, לכאורה פשיטא שגם במו״מ וכו׳ יהי׳ ניכר שאין המוח שליט אצלו על הלב **בזה**, ולדוגמא הקופץ ידו מנתינת צדקה ואינו מועיל ההתבוננות שבמוחו, בודאי גם בעסקיו יוכר שהוא אוהב כסף אשר לא ישבע כסף וכה״ג.

ב) סיוע כחות אחרים מאן דכר שמי׳ בפי״ז, ולפי הנ״ל – העיקר חסר מן הספר. ובכל אופן: ע״פ המתבאר כאן, הנה כי קרוב אליך הדבר גו׳ לא קאי ארשעים, וכמש״כ **לחדיא** ולא דברה תורה במתים אלו כו׳. ובכ״ז הפיסקא אם לא מי שהוא רשע כו׳ מקומה בפי״ז דוקא, כי בו מבאר שבטבע ותולדה המוח שליט על הלב – שזהו מוכרח לפי׳ הפסוק – ועפי״ז יקשה מרז״ל הרשעים ברשות לבם (וזהו ג״כ סיום מרז״ל צדיקים לבם ברשותם, שהביא ברפי״ז) איך אפשרי זה היפך הטבע, ומבאר שזהו עונש כו׳, וא״כ סו״ס אינו מובן איך אמר קרא כי קרוב אליך גו׳ כיון שאין המוח שליט, ולו יהא בדרך עונש, ולכן מסיים ולא דברה תורה כו׳. ומחזק דבריו אלו, שלא לבד שברשעים אין הדבר **קרוב** אליהם, אלא שעוד זאת **שאי אפשר** להם להתחיל כו׳.

– ובכלל י״ל, דביאר מתחלה כל השייך **לכללות** הענין דכי קרוב אליך גו׳, ורק אח״כ בא לתוספת ביאור כו׳, כמש״כ רפי״ח.

* * *

ויש להעיר, בדא״פ ובמאמר המוסגר, רמז במש״כ בי׳ ענין הרשעים כאן: דהנה בפסוק כי המצוה גו׳ כי קרוב אליך גו׳ יש ב׳ פירושים: פי׳ הפשוט וכמו שמפרש בפי״ז – וכן משמע עירובין (נד, א) ומ״ר ס״פ נצבים – דקאי אתומ״צ, עבודת כל השנה, והעבודה היא ע״י אהוי״ר, ובהם ב׳ אופנים דממלא וסובב שבנפש: בכל לבבך, קרוב סתם אהבה שעד פי״ז, ובכל מאודך שכשהוא בהעלם הוא ענין האהמ״ס, קרוב מאד שביאורו מתחיל מפי״ח.

והנה לעבודה זו אין הרשעים שייכים, הן כפשוטו שהם עוברי רצונו וגרועים מקליפות וכו׳, וגם – הרי נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך גו׳, ואדרבה ע״י התומ״צ שלהם מוסיפים כח, לשעה עכ״פ בקליפות, וכמו שפסק בהל׳ ת״ת פ״ד ה״ג ועייג״כ אגה״ת פ״ו, ומש״פ בזה בקונטרס ומעין מאמר ז. וזש״כ ולא דברה תורה במתים כו׳ ועיין

באגה"ת פ"ז כלומר שחייהם נמשכים ממקום המות, שזהו ג"כ הסבה שע"י התומ"צ מוסיף כח בקליפות כמש"כ שם פ"ו.

ופי' ב' בפסוק כי קרוב גו' דקאי על מצות התשובה, וכמוש"כ בדרושים שע"פ זה בלקו"ת. וגם בזה ב' אופנים דממלא וסובב שבנפש: קרוב וקרוב מאד, ומובן מאליו דלפי' זה שייך ברשעים. ותשו"ת שעלי' מדובר בפי"ז הוא ממלא שבנפש קרוב, ותשו"ע קרוב מאד – סובב, מס"נ שלמע' מהדעת, אהמ"ס, שבבחי' אלו מדבר מפי"ח ואילך, וכמובן כ"ז **מדרושים הנ"ל**.

* * *

ונחזור לעניננו אם ברשעים – כפי' התניא בבחי' רשע – שייך סומוע"ט בפועל.

ופשוט שכן הוא, וראי' היותר מוכחת הוא ממעשים בכ"י וכמה ספורים ומרז"ל.

והנה לא זו בלבד דיש בהם קיום התומ"צ בדברים שאין יצרו עומד לנגדו כלל דפט"ו וספל"ט, אלא עוד זאת **דרואים במוחש** דמקיימים תומ"צ גם במקום דבא למלחמה עם יצרו ונזקק להתבוננות במוחו ושכלו, ומבלי שעושים תחלה תשובה על מעשיהם הראשונים. – והאם נאמר שהנכשל בעון כשבא לידי מלחמה גדולה ועצומה עם יצה"ר – דמקרי רשע גמור, – עלול באותה שעה לעשות **כל** מה שיצרו יסיתנו?! – ובסש"ב ג"כ מוכרח שלא כן הוא ממש"כ פי"א פ"ל ועוד. וגם פה על אתר מוכח כן, וכמו שדייק בל': אם לא מי שהוא רשע **באמת** כו' וזה עונש על **גודל ועוצם עונם** כו'.

והנה בכונת „רשע באמת" פי' בביאור תניא (שבקופיר. ונרשם עליו שהוא להרה"ח רש"ג נ"ע) „ר"ל עדמ"ש בפ"א והא דאמרינן בעלמא כו' מחצה על מחצה מקרי בינוני א"כ רוב עוונות אז נקרא רשע". והוא תמוה, שירמוז אמ"ש בפ"א, כי שם כ' שאינו אלא שם **המושאל** כו' אבל לענין **אמיתת** כו', ומשם צדיק ובינוני יובן לשם רשע, ואין לומר שיכוון למקום שכתב **הפכו**. ונ"ל דקאי אפי"א. ותיבת „באמת" באה לשלול מש"כ שם: לעתים רחוקים מתגבר הרע כו' נק' רשע בעת ההיא כו' ואח"כ גובר בו הטוב כו'. וראי' לזה – כי במדרי' רשעים אלו אין שייך לומר „גודל ועוצם עונם". ואולי אפ"ל עפמ"ש ספי"ג דאמת נק' רק אם אינו חולף ועובר (אם בפועל או עכ"פ בכח, ועיין לקו"ת רד"ה כי תבואו „וגם אחר התפלה נשאר רשימו כו'"). וגם בזלעו"ז – רשע באמת היינו

רשע ורע לו (רשע באמת – בפועל) או גם רשע המתחרט אלא שאין בו התגברות לנצח את הרע (רשע באמת – בכח). ועדיין צ״ע.

* * *

והנה איך שנפרש הכוונה רשע באמת צ״ע, כי לכאורה הנה מכל חטא ועון נעשה מסך מבדיל כיון שהם נגד רצה״ע וכן עי״ז מקבל חיותו מהיכלות הסט״א מקום המות, וא״כ הטעמים שלא דברה תורה כו׳ שייכים גם ברשע סתם. ואולי יתורץ במש״כ ספכ״ד „וא״כ החוטא כו׳ **בשעת מעשה** כו׳ אלא שלאחר מעשה החטא כו׳ חוזרים ועולים כו׳ ומתקרבים לקדושת נה״א כו׳״, ולא הזכיר עשיית תשובה, ובאגה״ת פ״ו **בשעה ורגע** שעושה הרע כו׳.

ומש״כ בפל״ט ורפ״מ הוא רק לענין עלית התומ״צ שלו, אבל הגוף ונה״ב עולים מאליהם.

והנה בד״ה צעקו וד׳ שמע תרל״א (הובא בביאור תניא הנ״ל) כ׳ בפי׳ פי״ז דהא דבבינונים המוח שליט על הלב הוא דוקא ע״י הקדמת התורה שנק׳ שלום משים שלום בפשמ״ע מוח ולב, וזהו בפיך ואח״כ בלבבך (ולא נחית שם לחלק בין לבו **ברשותו** והמוח **שליט**). וצ״ע לפרש עפ״ז דברי אדמוה״ז שכ׳ ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם, ופי׳ תיכף הטעם כי מוחו ברשותו כו׳ וכשיתבונן בו כו׳ ממילא יוליד כו׳ והמוח שליט בטבעו ותולדתו כו׳ והוא עונש כו׳.

ובד״ה כי קרוב אליך רע״ח וד״ה אנכי אנכי צ״ט דמפורש בהם ג״כ ח״א דפי״ז ביארו, דבכללות יש כאן ג׳ ענינים לבם ברשותם מוח שליט והם ברשות לבם והם במדרי׳ צב״ר. ומקדים בפיך ואח״כ בלבבך – דבבינונים הרי עבודתם הוא בהתבוננות בהשגות אלקות והתעוררות אהוי״ר צ״ל – הלימוד תחלה דאל״כ במה יתבונן ובמה יתעורר – (כ״כ בד״ה אנכי אבל בד״ה כי קרוב פי׳ כמש״כ בד״ה צעקו).

וזאת למודעי אשר מש״כ כאן שבבינונים המוח שליט על הלב וקרוב אליך הדבר גו׳, על הרוב ידבר, אבל לפעמים הנה אף שמתבונן לא יוכל למשול על הלב וכמש״כ בארוכה בפכ״ט. – ועוד יש לברר מפכ״ט בענין הבינונים, אשר מש״כ בפי״ב שהבינוני לא עבר עבירה מימיו כו׳ ולא נקרא עליו שם רשע אפי׳ שעה אחת כו׳, היינו שמצד **מצבו עתה** אין בו כל רשימו מעבירה כו׳ ואין בו שום ענין שיהי׳ סיבה שיעבור עבירה לעולם. אבל גם מי שעבר עבירה יכול להיות במדרי׳ אמיתית שם בינוני. ואף של״מ כן משטחיות הלשון, הרי ברור מלולו

בבינונים בפכ"ט: ובפרט כשיזכור כו׳. ועי"ז יתורץ ג"כ מש"כ בפי"ד והנה מדת הבינוני היא מדת כ"א כו׳ שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה. ועיין התמים ח"ת ס"ג ואילך בזה ואשתמיטתי׳ מש"כ בפכ"ט הנ"ל.

* * *

עוד יש להעיר: בפי"ז מבאר המדרי׳ אשר להם **קרוב** הדבר בפיך גו׳ משא"כ בשאר המדרי׳ אין קרוב אליהם הדבר. אבל אינו שולל הא דבתור הוראת שעה ולעת מן העתים יכול להיות ענין של תומ"צ ע"י התבוננות ומלחמה עם היצה"ר גם ברשע באמת. והל׳ א"א להתחיל לעבוד ה׳, משמעותן ענין של סדר וקביעות ולא ענין של עראי והוראת שעה (ואולי אפ"ל דקיום התומ"צ ע"י רשע באמת קודם שעשה תשובה אינו נכנס בכלל לעבוד את ה׳ שכתב כאן כיון שאדרבה מוסיף כח בקליפה עי"ז עד שיעשה תשובה כו׳).

ולשלמות מכתב זה הנני להעתיק בזה עוד איזה הערות בפרק זה.

והתורה היא נצחית, לכאורה מאי קמ"ל. ואולי שולל שלא נתרץ דאף דהמצוה הזאת גו׳ קאי גם אדורותינו כמו כל התומ"צ, אבל לא נפלאת היא גו׳ כי קרוב גו׳ הוא רק בדור שנכנסו לארץ וכיו"ב, אבל בדורות הנמוכים אין קרוב הדבר. ובכ"ז נצטוו ע"ז, כמרז"ל בעירובין (נה, א) שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחרי׳ כו׳. ועיין ספכ"ה ובזה יובן כו׳.

לאהבת ה׳ כו׳ אטו יראה מילתא זוטרתי היא וכ"ש אהבה. לכאורה כיון דבפסוק ל"נ כ"א בלבבך, דילמא קאי איראה שגם היא משכנה בלב, ועייג"כ לקו"ת האזינו הג׳ ס"א, ועכ"פ סר תוקף הקושיא „וכ"ש אהבה". וביותר יקשה עפמ"ש לקמן דלעשותו ר"ל האהבה המביאה כו׳ וכשיתבונן ... יוליד האהבה ... וזה כל האדם כי היום לעשותם כו׳ ובפמ"ב כ׳: והנה כל אדם מישראל יהי׳ מי שיהי׳ כשיתבונן כו׳ תקבע **בלבו** היראה לכל היום כולו כו׳ יראה המביאה לקיום מצותיו ית׳ בסומוע"ט, ובספמ"ג: סדר העבודה הקבועה ותלוי׳ בבחירת האדם צ"ל תחלה קיום התומ"צ ע"י **יר"ת** כו׳ ואח"כ יאיר עלי׳ אור האהבה, ועיין ג"כ קונטרס העבודה ס"ג איך שקיום התומ"צ סומוע"ט תלוי ביראה. – ומובן שאף שצריך לעורר גם האה"ט כו׳ כמ"ש פמ"א, בכ"ז עדיין קושיא הנ"ל במקומה עומדת.

ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם כו׳, עיין בפמ"ב שכ׳ שהנפש

צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת כו׳ וצריך להתבונן בזה שעה גדולה בכ״י כו׳ ורק אז בכח כ״א לבוא ליר״ת. וא״כ הרי כ״ש אהבה שצריכה לכל הנ״ל, וכאן כתב שהוא קרוב מאד ונקל לכ״א. וצ״ע.

ענין המוח שליט על הלב. הסיבה בגשמיות ע״ז ע״ל פנ״א „ואפילו הלב מקבל מהמוח ולכן המוח שליט עליו בתולדתו״.

ענין שליטה זו בעבודה – אתכפיא. כמבואר בדרושים המבארים קליפת עמלק: תו״א ד״ה זכור ועוד.

שליטה זו רק על חיצוניות הלב ולא על פנימיות הלב, עיין לקו״ת ד״ה והי׳ ביום ההוא ס״ג.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

[מהדורא בתרא של חלק מאגרת הנ״ל]

נסתפקתי במה שכתב בתניא פי״ז: **כי באמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה׳ בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה**, אם הכונה שאי אפשר שיהיו סור מרע ועשה טוב בפועל, או שאי אפשר שיבואו לקיום התומ״צ ע״י האופן דמוח שליט על הלב כשיתבונן בגדולת ה׳ כו׳ – שבזה מדבר בפרק זה. אבל אפשר להם לבוא לזה שיהי׳ קרוב גם אליהם הדבר בפיך ובלבבך לעשותו, והוא ע״י שיסייע כח הקבלת עול, וכיו״ב מכחות נפה״א, לההתבוננות שבמוח. ולפי פירוש השני דגם ברשעים קרוב הדבר ע״י סיוע כחות נפשיים אחרים. יתורץ מה שבא ענין הרשעים בפרק המבאר איך כי **קרוב** הדבר גו׳. משא״כ לפי הא׳, הרי הי׳ לו לסיים מתחלה ביאור **כל** הפסוק – היינו גם מלת **מאד**, שנתבארה בפי״ח ואילך – ורק אח״כ לכתוב דכללות הכתוב לא קאי ברשעים כי א״א לרשעים כו׳

ר׳ אלי׳ נחום שקליאר שו״ב, ברוקלין

תשובה. אתחיל במה דמסיים, דלכן בא ענין הרשעים בפרק המבאר איך כי **קרוב** הדבר, מפני, שע״י סיוע כחות אחרים להתבוננות, גם אליהם קרוב הוא לעשותו –

ולפענ״ד אינו, כי כחות אחרים מאן דכר שמי׳ בפי״ז, ולפי הנ״ל

העיקר חסר מן הספר. ובכל אופן: ע"פ המתבאר כאן הנה כי קרוב אליך הדבר גו' לא קאי ארשעים, וכמש"כ **לחדיא: ולא דברה תורה במתים אלו כו'.** ובכ"ז הפיסקא אם לא מי שהוא רשע כו' מקומה בפי"ז דוקא, והמשך הדברים כך הוא: מתחיל לבאר שבטבע ותולדה המוח שליט על הלב – שזהו מוכרח לפי' הפסוק – ועפי"ז יקשה מרז"ל הרשעים ברשות לבם (וזהו ג"כ סיום מרז"ל צדיקים לבם ברשותם, שהביא ברפי"ז) איך אפשרי זה והלא הוא היפך הטבע, ומבאר שזהו עונש כו', וא"כ סו"ס אינו מובן איך אמר קרא כי קרוב אליך גו', כיון שאין המוח שליט, ולו יהא בדרך עונש, ולכן מסיים ולא דברה תורה כו', ומחזק דבריו אלו, שלא לבד שברשעים אין הדבר **קרוב** אליהם, אלא שעוד זאת **שאי אפשר** להם להתחיל כו'.

– ובכלל י"ל דביאר מתחלה כל השייך לכללות הענין דכי קרוב אליך גו', ורק אח"כ בא **לתוספת** ביאור כו', כמש"כ רפי"ח[א]. –

* * *

ובגוף הספק בכונת התניא, הרי מעשים בכל יום וכמה ספורים בדרז"ל דגם ברשעים שייך סור מרע ועשה טוב בפועל.

והנה לא זו בלבד דיש בהם קיום התומ"צ בדברים שאין יצרו עומד

א) ויש להעיר בדא"פ רמז במש"כ בי' ענין הרשעים בפרק יז כשמבאר מלת קרוב: דהנה בפסוק כי המצוה גו' כי קרוב אליך גו' יש ב' פירושים: פי' הפשוט וכמו שמפרש בפי"ז – וכן משמע בעירובין (עב, א) ומ"ר ס"פ נצבים – דקאי אתומ"צ, עבודת כל השנה, והעבודה היא ע"י אהוי"ר, ובהם ב' אופנים ממלא או סובב שבנפש: בכל לבבך, קרוב סתם אהבה דלעשותו שבפי"ז, ובכל מאודך שכשהוא בהעלם הוא ענין האהמ"ס, קרוב מאד שביאורו מתחיל מפי"ח.

והנה לעבודה זו אין הרשעים שייכים, הן כפשוטו שהם עוברי רצונו וגרועים מקליפות וכו', וגם הרי נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך גו'. ואדרבה ע"י התומ"צ שלהם מוסיפים כח, לשעה עכ"פ, בקליפות, וכמו שפסק בהל' ת"ת פ"ד ה"ג ועייג"כ אגה"ת פ"ו ומש"כ בזה בקונטרס ומעין מאמר ז. וזש"כ ולא דברה תורה במתים כו' ועיין באגה"ת פ"ז: כלומר שחייהם נמשכים ממקום המות, שזהו ג"כ הסבה שע"י התומ"צ מוסיף כח בקליפות כמש"כ שם פ"ו.

ופי' ב' בפסוק כי קרוב גו' דקאי על מצות התשובה, וכמש"כ הרמב"ן, בעה"ט, ספורנו ועוד וכמש"כ בדרושים שע"פ זה בלקו"ת. וגם בזה ב' אופנים דממלא וסובב שבנפש: קרוב וקרוב מאד. ומובן מאליו דלפי' זה – שייך ברשעים ג"כ. ותשובה תתאה שעלי' מדובר בפי"ז הוא ממלא שבנפש **קרוב**. ותשו"ע הוא **קרוב מאד** – סובב, מס"נ שלמע' מהדעת, אהמ"ס, שבבחי' אלו מדבר מפי"ח ואילך, וכמובן כ"ז מדרושים הנ"ל. והנה תשו"ע צריך להקדים לפני בחי' תשו"ת, וכמש"כ באגה"ת, ולכן ביאור ענין הרשעים (אף שהוא בשלילה) בא בפרק המבאר מלת **קרוב**, לרמז שלפירוש השני בפסוק זה – **כאן** הוא מקומם.

לנגדו כלל, שעליהם מדובר בפט"ו וספל"ט, אלא עוד זאת **דרואים במוחש** דמקיימים תומ"צ גם במקום דבא למלחמה עם יצרו ונזקק להתבוננות במוחו ושכלו, ומקיימים אותם מבלי שעושים תחלה תשובה על מעשיהם הראשונים. והאם נאמר שהנכשל בעון כשבא לידי מלחמה גדולה ועצומה עם יצה"ר דמקרי רשע גמור, עלול באותה שעה לעשות **כל** מה שיצרו יסיתנו לעשות. ובתניא גופא ג"כ מוכרח שלא כן הוא ממש"כ פי"א פ"ל ועוד, וגם פה על אתר מוכח כן, וכמו שדייק בלשונו אם לא מי שהוא רשע **באמת** כו' וזה עונש על **גודל ועוצם עונם** כו'.

והנה בכונת **רשע באמת**, נ"ל דקאי אמ"ש בפי"א. ותיבת „באמת" באה **לשלול** מדריגת רשע שביאר שם, אשר אצלו לעתים רחוקים מתגבר הרע כו' נק' רשע בעת ההיא כו' ואח"כ גובר בו הטוב כו'. וראי' לפירוש זה, כי ברשעים אלו אין שייך לומר „**גודל ועוצם עונם**". ואולי אפ"ל, עפמ"ש ספי"ג **דאמת** נק' רק אם אינו חולף ועובר (אם בפועל או עכ"פ בכח. ועיין לקו"ת רד"ה כי תבואו „וגם אחר התפלה נשאר רשימו כו'") וגם בזה לעומת זה כן הוא דרשע באמת היינו רשע ורע לו (רשע באמת בפועל) או גם רשע המתחרט אלא שאין בו התגברות לנצח את הרע (רשע באמת בכח)[ב]. ועדיין צ"ע.

והנה איך שנפרש הכוונה **רשע באמת** צ"ע, כי לכאורה הרי מכל חטא ועון נעשה מסך מבדיל, כיון שהם נגד רצה"ע. וכן החוטא מקבל עי"ז חיותו מהיכלות הסט"א מקום המות, וא"כ הטעמים שפירש כאן בפי"ז שמפני זה לא דברה תורה כו' שייכים גם ברשע סתם, ואולי יתורץ במש"כ ספכ"ד וא"כ החוטא כו' **בשעת מעשה** כו' אלא שלאחר מעשה החטא כו' חוזרים ועולים כו' ומתקרבים לקדושת נה"א כו'. ולא הזכיר שצריך להיות עשיית תשובה דוקא קודם לזה. ובאגה"ת פ"ו: **בשעה ורגע** שעושה הרע כו'[ג].

* * *

ב) בביאור תניא (בקופיר ונרשם עליו שהוא להרה"ח רש"ג נ"ע) פי' בכונת „רשע באמת" „ר"ל עדמ"ש בפ"א והא דאמרינן בעלמא כו' מחצה על מחצה מקרי בינוני א"כ רוב עוונות אז נקרא רשע". והוא תמוה, שירמוז ממ"ש בפ"א, כי שם כ' שאינו אלא שם **המושאל** כו' אבל לענין **אמיתת** כו'. ומשם צדיק ובינוני, שאינו אלא שם המושאל, יובן לשם רשע. ואין לומר שיכוון למקום שכתב הפכו.

ג) ומש"כ בתניא ספל"ט ורפ"מ י"ל שהוא רק לענין עלית התומ"צ של החוטא, אבל נפשו החיונית וכן גופו עולים מאליהם.

עוד יש להעיר: בפי"ז[ד] מבאר המדרי' אשר להם **קרוב** הדבר בפיך גו' משא"כ בשאר המדרי' אין קרוב אליהם הדבר. אבל אינו שולל הא דבתור הוראת שעה ולעת מן העתים יכול להיות ענין של תומ"צ ע"י התבוננות ומלחמה עם היצה"ר גם ברשע באמת. ולשונו **א"א להתחיל לעבוד ה'**, משמעותו ענין של סדר וקביעות ולא ענין של עראי והוראת שעה. (ואולי אפ"ל דקיום התומ"צ ע"י רשע באמת קודם שעשה תשובה אינו נכנס בכלל לעבוד את ד' שכתב כאן, כיון שאדרבה מוסיף כח בקליפה עי"ז, עד שיעשה תשובה כו').

מעין דוגמא לדבר בפרק זה גופא: מ"ש שבבינונים המוח שליט על הלב וקרוב אליו הדבר גו', **על הרוב ידבר**. אבל לפעמים הנה אף שמתבונן לא יוכל למשול על הלב וכמש"כ בארוכה בפכ"ט.

נה

ב"ה, יום א', א' דר"ח אדר ב', תש"ג

להנכבד והנעלה, וו"ח אי"א, איש אשכולות וכו'
מו"ה מאיר זלמן נ"י הד"ר מושקאט,
פ. א. ב. 176, מאריעטא, א.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ג' שבוע העבר, לפלא שבא בתביעה אלינו, כי מעולם לא קבלנו מאתו לא מכתב ולא דמי חתימה. ובבקשה רבה, אשר כל השייך אלינו יכתוב ע"פ הכתובת שלנו. ובודאי תמולא בקשתו בדיוק.

החוברות אשר קבל עתה, הן חוברות אשר שולחים אנו **לדוגמא** ולפלא הי' לנו כי לא קבלנו מכ' מכתב מענה כל עת זו.

ד) ביאור חלק מפרק זה נמצא בד"ה צעקו וד' שמע (דשנת תרל"א), ד"ה כי קרוב אליך (תרע"ח), ד"ה אנכי אנכי (תרצ"ט).

נה

מהעתק המזכירות.

ועתה שמחים אנו להכניס את מע״כ שי׳ בין רשימת החותמים ויקבל את החוברות החדשיות תמידין כסדרן אי״ה. ובטח ישלח דמי החתימה. וגם ישתדל לרכוש להן עוד קוראים. כי גודל ערכן הן בטח הכיר מע״כ שי׳, ונכון לעשות את ה„שמועסן״ וה„טאקס״ ל„בני־בית״ בכל בית יהודי.

מהעלון הלוטה בזה יראה מע״כ שי׳ גודל העבודה הנעשית ע״י מרכז לעניני חינוך, העומד תחת נשיאות מו״ח כ״ק אדמו״ר שליט״א, בשדה החנוך, ועניני הדפוס השונים שיצאו לאור. שולחים אנו לכ׳ גם דוגמאות מעניני הדפוס שהופיעו זה לא כבר. בטח גם במחנו יש מקום להפצת עניני דפוס אלה ולהטבת מצב החנוך בכלל. ובפרט רוצים אנו להעיר תשומת לב כ׳ לענין „מסבות שבת״ (דו״ח ע״ד עבודת ה„מסבות״ בפרט נשלח לו), ואולי יאות מע״כ שי׳ לארגן „מסבות שבת״ במחנו.

בשמענו שמעו הטוב, בטוחים אנו אשר מע״כ שי׳ יתענין בכל לבו בעבודת מל״ח ונשמח לשמוע ממנו בקרוב מהנעשה במחנו למען החנוך החרדי.

בעת אשר קם המן ובקש להשמיד להרוג גו׳ הנה מרדכי, מלבד אשר בקש את אסתר שתתחנן לפני אחשורוש, אסף, כסיפור רז״ל, (מדרש רבה אסתר, בסופו) ילדי ישראל ולמד אותם תורה ובפרט הלכות השייכות לזמן שיבנה בית המקדש, וע״פ ל׳ חז״ל, עי״ז בטלה גזירת המן.

זאת אומרת, בשעת צרה היא ליעקב, מעיקרי הצלת כל עם ישראל הוא חנוך ילדי – וילדות – ישראל ברוח התורה והיהדות, והשרשת תקות הגאולה – ואל יאוש ח״ו – במהרה בימינו ע״י משיח צדקנו, בלבותם. ואז נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים גו׳ וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

– בתקוה לשמוע ממנו בקרוב, ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

יו״ר ועה״פ: מל״ח.

נו

ב"ה, א' אדר ב', תשי"ג

זעהר געעהרטע פרעזידענטין, מרת ב. שיפרין,
און חשובע מעמבערינס פון זעמבינער גמילת חסד
ליידיס עקזילערי,
ברוקלין

שלום וברכה!

מיט גרויס דאנק באשטעטיגען מיר די ערהאלטונג פון אייער ביישטייערונג אין דער סומע פון $10.00 לטובת דער בית רבקה מיידעל־שול פון טשעסטער סטריט, וועלכע איז איינע פון א רייה מיידעל־שולען וועלכע זיינען געגרינדעט געווארען פון מרכז לעניני חינוך.

מיר האפען, אז דאס איז ניט אן איינמאליגע אדער צופעליגע הילף, נאר אן אנהויב פון א שטענדיגע אינטערעסירונג און מיטהילף אין דער וויכטיגער און הייליגער ארבעט פון דער בית רבקה שול – אן אינסטיטושאן געווידמעט דער טריי־אידישער דערציאונג פון אידישע טעכטער.

זעהר געעהרטע פרויען! אין דער איצטיגער שווערער צייט פאר אונזער פאלק ישראל, דארפן מיר געדיינקען וואס עס האט זיך געטאן אין די צייטען פון דעם ערשטען המן, וועלכער איז אויפגעשטאנען געגען די אידען.

די וועלכע האבען דאמאלס געבראכט מיט דעם אויבערשטענס הילף א מפלה אויף המן'ען, זיינען געווען א פרוי און א מאן: אסתר און מרדכי.

אסתר האט ניט געקוקט אויף דעם וואס איר איז געווען גוט און זי איז ניט געווען אין סכנה, נאר זי האט איינגעשטעלט איר לעבען אויף ראטעווען אירע ברידער און שוועסטער.

אבער פאר'ן געהן אפשרייען די גזירת המן האט זי געזאגט צו

נו

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 636 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מרדכי׳ן: „לך כנוס את כל היהודים״ – געה קלייב צוזאמען אלע אידען מ׳זאל תפלה טאן.

דערצעהלען אונזערע חכמים, אז מרדכי האט צוזאמענגעקליבן צענהנדליגע טויזענדע אידישע קינדער און מיט זיי געלערנט תורה.

אין דער איצטיגער עת־צרה, ווען עס איז ווייטער געקומען א גרויסער המן, וועט דער המן אויך זיכער האבען א ביטערען סוף, און בא אידען וועט זיין אורה ושמחה, אבער יעדערער פון אונז דארף ארבעטען אויף דעם אז עס זאל קומען וואס שנעלער.

יעדער אידישע פרוי דארף ארויס מיט דער לאזונג: „לך כנוס! זאמעלט צוזאמען אידישע קינדער און יוגענט! האדעוועט זיי אין א גייסט פון מסירת נפש פאר אידישקייט און תורה! מיר פרויען, וועלען ב״ה זעהן, אז די מיטלען אויף אויפצוהאלטען די מוסדות זאלען ניט פעהלען! אבער זאלען אונזערע זין און טעכטער זיין אידען, אידישע תורה־טרייע אידען!״

דורך אזא ענטשלאסענהייט קומט א מפלה אויף די המן׳ס פון אלע צייטען גאר שנעל.

זעהר געערטע פרויען! זעהט אז אייערע טעכטער זאלען אויך געהן אין אייערע טריט, דורך באקומען די ריכטיגע תורה־טרייע דערציאונג אין די פאסענדע חנוך־אנטשטאלטען. זעהט אז די דאזיגע מוסדות זאלען האבען די מעגליכקייט צו עקזיסטירען און פארגרעסערען די צאל פון זייערע תלמידות, אזוי אז קיין אידישע טאכטער זאל ניט בלייבען אויסוועניג. אין די בית רבקה שולען וועלען אידישע טעכטער ערצויגען אלס שטאלצע, אידישע תורה־טרייע, שוועסטער, פרויען – די מוטערס פון קומענדיגען דור, און דערפאר, מיט העלפען די בית רבקה שולען העלפט איר פארזיכערן אונזער יוגענד, אונזער צוקונפט. און בזכות זה וועלען מיר זוכה זיין צו זעהן די מפלה פון דעם איצטיגען המן גאר איניכען, און צו די ריכטיגע אורה ושמחה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

בשם הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

נ. מינדעל, מזכיר

יו״ר ועד הפועל: **מל״ח.**

נז

ב"ה, יום ב' ר"ח אדר שני תשג"ה
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

בתשובה על מכ' ... במש"כ בענין דלא נזכר שם מרע"ה בפ' תצוה – **ובהוספה** למענה הנדפס – הנני בזה להציע כללות הדבר, ובמילא יתורץ מה שהקשו בספרים על בעה"ט וגם מה שהעיר כת"ר במכתבו.

וז"ל בעה"ט ר"פ תצוה: לא הזכיר משה בזה הסדר משא"כ בכל החומש שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, וקללת חכם אפי' ע"ת באה ונתקיים בזה עכ"ל.

והנה הקשו על בעה"ט דבסדר עקב ראה שופטים – ויש **להוסיף** עליהם תצא נצבים – ג"כ לא נזכר שם מרע"ה –. וי"ל בפשיטות דס' דברים מתחיל ואלה הדברים אשר דבר משה, וזה קאי על **כל** הספר, ועיין מגילה (לא, א) רש"י ד"ה משה: (שבת"כ) אמורין בל' ונתתי והפקדתי ושלחתי מי שהיכולת בידו לעשות אבל במשנה תורה כתיב יככה השם כו'. וברמב"ן עה"ת בתחלתו: משה רבינו כתב . . כשלישי המדבר . . ומפני שהענין כן ל"נ משה בתורה עד שנולד . . ואל יקשה עליך ענין משנה התורה . . כי תחלת הספר ההוא אלה הדברים אשר דבר משה . . כמספר דברים בל' אומרם עכ"ל. ויעויין ג"כ לקו"ת ד"ה אסור לאדם שיטעום ס"ב וס"פ ואתחנן.

ויש עוד להוסיף בי' בשאלת בעה"ט, דהנה ל' מחי' שייך בדבר שנכתב (שישנו כבר במציאות), וכשינוי ל' הכתוב (תהלים סט. כט) ימחו . . אל יכתבו. ועיין ר"ה (טז סע"ב) – וגדולה מזה מצינו דגם **אופן** המציאות נוגע, והוא פסה"ד (רמב"ם הל' שבת יא. טו) אין המוחק חייב עד שימחוק כתב העומד מעל דבר העומד. – וצע"ק מהא (שם ה"ט) דהמוחק אות **א** ע"מ לכתוב ב חייב –

נז

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 674.

למענה הנדפס: לא הגיע לידינו. וראה גם לקו"ש חט"ז ע' 342. חכ"א ע' 173.

– אלא משום דלמעלה אין הכח חסר פועל, אולי י"ל מחי' – בידי שמים – גם בדבר שלא נכתב עדיין אבל צריך להכתב עכ"פ. –

ומהתשובה יובן להשאלה, שגם היא אינה, אלא משום **שצ"ל** נזכר שם משה (אף שלי' בעה"ט ק"ק לפ"ז), דמשו"ז ל"ק אבראשית ומשו"ז ל"ק ג"כ אשאר הסדרות, – ומלבד טעם הנ"ל –, גם משום דאין **הכרח** שיזכר שם שם משה, – אבל בפ' תצוה – אף שראשיתה בא בהמשך אחד לוידבר ד' אל משה דר"פ תרומה, אבל סופה ועשית מזבח מקטר גו' הנה ציווי זה הוא ענין בפ"ע: דבתחלה ביאר כלי המשכן ובגדי הכהנים, שכ"ז הי' מן המוכן לכ"ה בכסלו או לר"ח אדר (כמ"ש בתנחומא ס"פ פקודי ויל"ש מ"א וא"ו) אח"כ באה פ' המילואים שענינה בסוף חדש אדר, וחזר וציוה על מזה"פ, שנעשה ביחד עם שאר כלי המשכן! וא"כ לכאורה הי' צ"ל דבור מיוחד ע"ז – ונפק"מ בין דבור מיוחד להמשך דבור הקודם, אף בהפסק בינתיים, הוא שצ"ל קריאה קודם לזה, וכמ"ש בספרא ר"פ ויקרא (דבצד השוה יש ללמוד שגם בדברות שקדמו לאוה"מ היתה קריאה קודמת לדיבור) – ובדוגמת שמות (לג יט – כא) ויאמר גו' ויאמר גו' ויאמר גו' מפני שהם ג' ענינים נבדלים.

וע"ז בא התירוץ שזהו בקיום מ"ש מחני נא גו', שלכן לא נכתב הדבור או שמפ"ז לא נתייחד הדבור, ועדיין צ"ע.

והנה י"א שפרשת תצוה נאמרה לפני מעשה העגל (זח"ב קצ"ה, א. וברמב"ן וראב"ע ר"פ תרומה ג"כ משמע כן) וא"כ הוי המחי' בדבר שבפועל. וי"א שנאמרה אחרי מעשה העגל (תנחומא תרומה ח. רש"י שמות לא. יח) וא"כ הוי מחני בדבר שהי' צריך להכתב, אף שהי' עדיין בכח.

הערות: א) מה שנאמר מזה"פ לבסוף, כבר עמדו ע"ז מפרשי התורה (עי' רמב"ן ספורנו במקומו). וע"פ דא"ח אואפ"ל, דמזה"פ ענינו פנימיות הלב (ושאבתם הא' ס"א) שהוא למעלה גם מהמוחין (לקו"ת והי' ביום ההוא יתקע ס"ג ועוד) אף שנמצא הוא בגוף – היכל דמשכן וביהמ"ק – ולא בראש – קה"ק דמשכן וביהמ"ק – והעבודה בזה יחידה שבנפש, ואינו מענין שאר עניני המקדש, – ובפרט ע"פ מש"כ בד"ה מזבח אדמה – רשימות על ס' שמות כנראה להצ"צ – ובד"ה זה יתנו רנ"ח דמזבח אדמה ואבנים היינו חיצוניות הלב והארת פנימיות הלב, ומזה"פ היינו עצמיות פנימיות הלב ולא רק הארת הנקודה – וכמשנ"ת ענינם בלקו"ת ד"ה כי תצא השני ס"ב־ג.

ב) מתי נאמרה פ' תרומה ותצוה, לכאורה, תנאי היא בזבחים (קטו, ב) ריב"ק אומר זו פרישת בכורות, וא"כ פרשת המשכן שנאמר בה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך גו' נאמרה אחר מעשה העגל, ועכצ"ל דבזה אין מוקדם ומאוחר, ורבי דאמר זו פרישת נר"א אצ"ל דהפרשיות נכתבו שלא כסדרן. והנה גדולה מזו שמענו דעת הזהר (ח"ב רכד, א) דגם פ' ויקהל והבאת הנדבות למשכן הי' קודם מעשה העגל, וקשה ממש"כ שם (קצה, א) לבתר סטא כו' מיד ויקהל גו', ואין מפרשי הזהר תח"י.

ג) לפרש הטעם דנתקיים מחני נא דוקא בפ' תצוה מפני שחל **תמיד** ז' באדר בשבוע זה כל' מכתבו, א"א, כי אין הדבר כן. ושנה זו תוכיח. ואואפ"ל מפני שעל **הרוב** יהי' כן. עוי"ל מפני שבה לבד נרמז משה בראשיתה ממש, להורות שאין המחי' אלא משום שגגה שיצאה גו'. . . .

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

נח

ב"ה, יום ג' ב' אדר שני תשג"ה
ברוקלין,

כבוד הנעלה והנכבד אי"א וו"ח עוסק במלאכת ה' חו"נ
וכו' מהור"י שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משבוע העבר, ע"ד שמפרש בלימוד התלמידים בבראשית (מא, מ) ועל פיך ישק, מלשון נשיקה, ומסתייע בזה בפי' בראשית רבה, ראב"ע, בעה"ט וטעמו: שאין לבלבל מוח תלמיד מתחיל בפי' חדש, בתיבה שאפשר לפרשה כפי מושכל ראשון של התלמיד. ויש מערערים בזה כיון שרש"י פי' ישק יתפרנס מל' ובן משק ביתי. ולא

מתי נאמרה פ' תרומה ותצוה: **ראה גם לקמן אגרת נט.**
תצוה . . ז' באדר: **ראה לקו"ש חט"ז שם.**

נח

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 662 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"י: **פלייער משיקגו.**

ביאר במכתבו טעם המערערים וכנראה הוא מפני שרש״י מפרש באופן אחר.

והנה ברור לפי דעתי, שאין זה טעם מספיק כלל כיון שאינו נוגע אלא בפשוטו של מקרא ואין זה ענין של הלכה. ורש״י עצמו בפירושו כתב השקפתו בזה. ולדוגמא בבראשית (לג, כ): ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים, והעיד עליו נכדו הרשב״ם בפי׳ בראשית (לז, ב): וגם רבינו שלמה אבי אמי . . . והודה לי שאילו הי׳ לו פנאי הי׳ צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשות בכל יום. ואין להאריך בדבר הפשוט. כל זה בנוגע להשאלה אם אפשר לבחור בפי׳ ראב״ע וכיו״ב במקום שרש״י מפרש באופן אחר.

אבל בנוגע לפי׳ פשט הפסוק ועל פיך ישק כל עמי יש לעיין בו.

דהנה תרגום אונקלוס, תרגום ירושלמי, ורש״י פירשו ישק – יתפרנס.

התרגום – כפי שהבין בו הערוך מע׳ נשק – ראב״ע (ופי׳ נשיקה אמר הראב״ע שהוא בדרך רחוקה, אף שהביא (תהלים ב, יב) המנהג לנשק את המלך ועיין ב״ר פ״ע נשיקה של גדולה) רשב״ם ושרשים לרד״ק פירשוה מל׳ נשק – אשר כל אלה הם ראשי **הפשטנים** במקרא – ובלשון נשיקה לא מצאתי לע״ע אלא בב״ר וזהר (ח״א קצו, א) ומובן אשר הן מ״ר הן הזהר מפרשים גם בדרך רמז ודרוש, כן מה שכתב בעה״ט הוא לפרש רמז המסורה אשר תיבת ישק נמצא ב״פ בתנ״ך, ואין זה הכרח שיהי׳ פירושם שוה בשני המקומות. ודוגמא בסדרה זו: לקמן (מג, לד) בתיבת משאת, שהביא בעה״ט את המסורה: ב׳ במסורה וישא משאת, משאת שוא ומדוחים, אף שבכאן פי׳ משאת הוא מנה או מתנה ובאיכה נבואה.

והנה מה שמאנו כהנ״ל בפי׳ ישק ל׳ נשיקה, נראה לי שהוא מפני כי אז יש לבאר הכתוב בשני אופנים א) על פיך – ע״פ ציוויך – ישק – לי, לפרעה – כל עמי, וכמ״ש במתנות כהונה בפי׳ הב״ר פצ״א, ולפי זה הוא מקרא חסר תיבת „לי״. ב) על פיך – אותך – ישק כל עמי, אבל לא נמצא בכתוב הביטוי „**על**״ כי אם „וישק לו״ – ובאיוב (לא, כז) ותשק ידי **לפי** –, אף שנמצא בלשון חכמים במשנה ר״ה פ״ב מ״ט ונשקו על ראשו ובברייתא נושקין על גבי היד (ברכות ח, ב).

ולכן לפי דעתי, יש לפרש ע״פ ישק כל עמי, אם מלשון משק כפרש״י או עכ״פ מלשון נשק, אף שלא נמצא במקום אחר בלא נו״ן.

ולבאר לתלמידים אשר רק שריד מעט נשאר מלשוננו בספרי התנ"ך – ובלשון הרמב"ם בהקדמתו לספר המצות „לשון ספרי הנבואה ... קצר בידינו" – ולכן כמה תיבות וביטוים לא נמצאו בהם אלא פעם אחת.

ובודאי ידוע לכבודו אשר התחל מר׳ סעדי׳ גאון מנו ספרו והתעסקו בפי׳ מלות בודדות הנמצאות בכה"ק. יעויין הביבליוגרפיא באוצר ישראל ח"ב מע׳ בודדות.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

מקוים אנו שיהיו אצלנו מעט לוחות ימים אלו, ואז נשלח לו העשרים ע"פ הכתובת שהורה.

בפשיטתא תרגם הפסוק „ועל מלת פומך נסב דינא כולא עמא". וכן בתרגום השבעים והוולגאטא תרגמו „ישמע".

וא"כ פי׳ **כוונת** הענין ולא תרגום התיבה בדיוק אבל ג"ז קרוב יותר לפי׳ מל׳ משק או נשק ולא נשיקה, כי לפי׳ האחרון הוא ענין של כבוד ולא שמיעה לפקודתו.

נט

[ג׳ אד"ש תש"ג]

כבוד ... הנעלה וכו׳ מהורי"ע שי׳

ירשנו נא לפנות אליו בבקשה דלקמן:

בוואשינגטאן עובד כעת בצבא בחור אחד ושמו ... אביו של הבחור הנ"ל הוא ירא וגם הבחור עצמו הוא רך הלבב ונוח לקבל השפעה טובה, בכל יום יש לו גם מעט זמן אשר פנוי הוא מעבודתו, אפשר להשפיע עליו, בעזה"י, שיניח תפילין, ושיאכל כשר גם במקום עבודתו.

נט

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ג ע׳ 500 וחלקה בחכ"א ע׳ 483 והושלמה ע"פ העתקה.
מוהרי"ע: דובראוו. אגרת נוספת אליו — לעיל לח.

הבחור הנ״ל יבקר את כת״ר, ולכן נא לקרבו בגשם וברוח, וגם להודיענו ע״ד תוצאות השפעתו, ותודה רבה מראש.

ומדי דברנו ע״ד איש צבא פרטי, אולי יש באפשרות כת״ר להתדבר עם עוד אנשים אחרים אשר יראת ה׳ נגע בלבם, וליסד ועד להמצאת מאכל כשר לחילים היהודים הנמצאים בעירו, בכמה עירות גדולות נוסדו כבר לעצמם כאלה, ובע״ה הצליחו להציל כמה מבני ישראל ממאכל טרפות.

מובן כי עומדים אנו הכן לסייע לכם בע״ה במדה האפשרית.

ולסיים בענינא דפרשתא הנני להעתיק במה שהוקשה לי ימים אלו, דהנה ב׳ דעות יש מתי נאמרה פ׳ תרומה תצוה, אם לפני מעשה העגל (זח״ב קצה, א) או לאחריו (תנחומא פ׳ תרומה ופירש״י) והוא כתנאי ריב״ק ורבי בזבחים (קטו, ב) אבל בזח״ב (רכד, א) משמע דגם הבאת הנדבות למשכן הי׳ קודם מעשה העגל, וצ״ע.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

ס

[ד׳ אד״ש תש״ג]

לחגיגת בר מצוה שלך, הנני לשלוח לך ברכותי, אשר ביום הזה שנהיית גדול תלך הלוך וגדול בלמודיך ובהנהגותיך, והוריך וא״ז יחיו ישבעו ממך רב נחת וענג.

בימי **מרדכי**, כשהיו ישראל בגולה, אמר המן האגגי להשמיד כל

מאכל כשר לחילים . . נוסדו כבר: **ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרות א׳תתקמג. א׳תתקסג. א׳תתקצה. ח״ב ד׳תקס ובכ״מ.**

הוקשה לי ימים אלו: **ראה לעיל אגרת נז.**

ס

נדפסה בלקו״ש חכ״א ע׳ 494.

לחגיגת בר מצוה: **ראה גם לקמן אגרת קנא.**

היהודים. מה עשה מרדכי – כנס צעירי ישראל ולמד עמם תורה, ועל ידי זה בטלה הגזירה.

בהיות עם ישראל על אדמתו, ואיש תחת גפנו, **אפרים ויהודה** גוי אחד בארץ, ושלמה בן דוד מלכם בראשם, ויבן בית לה׳, ציוו חכמינו אשר לא יבטלו התלמידים מתורתם לבנין בית המקדש!

כי התורה עץ חיים היא למחזיקים בה. בכח תורת משה אשר צווה בחורב [א]ל כל ישראל חקים ומשפטים, ועל ידי שמירת מצוותי׳, נעמוד בפני כל הקמים עלינו בגולה, ונזכה בקרוב ליום ה׳ הגדול אשר ישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ויגאלנו על ידי משיח **מנחם** משיב נפשנו.

חזק ואמץ בלימוד התורה ובקיום המצוות!

סא

[יום ו׳, ה׳ לחדש אדר שני ה׳תש״ג]

אונזער זייער חשוב׳ער פריינד הרה״ג ר׳ משה יצחק שי׳ העכט האט אונז מיטגעטיילט מיט באגייסטערונג וועגן אייער באשלוס צו לייגן יעדן וואכנטאג תפילין.

פון טיפן הארצין און מיט געפיל פון אהבת ישראל באגריסן מיר אייך אין אייער אזוי וויכטיקן שריט.

א קאפ אויף וועלכער מען לייגט תפילין טראכט ווי א איד, די הארץ לעבן וועלכער עס ליגן תפילין פילט ווי א אידיש הארץ, און א האנט וועלכע איז געבונדען דורך תפילין, – איז ווייט פון שלעכטע מעשים, נאר טוט שטענדיק מעשים טובים.

תורה און מצות איז אונזער לעבן, אייער לייגן תפילין איז א גליק, פאר אייך און פאר אייער פאמיליע, עס איז א טובה פאר אונזער גאנצער פאלק און שוץ פאר דער לאנד אין וועלכער מיר געפינען זיך.

סא

נדפסה בלקו״ש חי״ט ע׳ 441 והושלמה ע״פ העתקה.

מצוה גוררת מצוה, פון איין מצוה קומט מען צו, צו א צווייטער א.א.וו.

מיר ווינטשן אייך איר זאלט שטייגן אלץ מער און מער, גייסטיק, און איר זאלט זיין געזונט און באגליקן אויך מאטעריעל.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

סב

ב״ה, ט׳ אדר שני, תש״ג

חשובה פאמיליע ראבינאוויץ, שי׳
באסטאן

שלום וברכה!

דערמיט וויל איך אויסדריקן מיין טיפן מיט־געפיל צו אייער גרויסן פארלוסט פון אייער פאטער און מאן, הרב החסיד המפורסם לתהלה, וו״ח אי״א ר׳ דוד מאיר ז״ל.

מיר האבן אין אים געהאט א פערזענליכן, איבערגעבענעם פריינד, פאר אלע מוסדות פון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, און זיין אנדיינקען וועט בלייבן טיף איינגעקריצט אין אלעמענס הערצער.

המקום ינחם אתכם בתוך [שאר] אבלי ציון וירושלים.

חשובה פאמיליע ראבינאוויץ:

אזוי ווי עס פילט זיך יעצט א גרויסער מאנגל אין תניא׳ס און עס שטייט אונז פאר די גרויסע נויטווענדיקייט איבערצודרוקן דעם תניא אין דער באלדיקער צוקונפט, וויל איך אייך פארלייגן צו שאפן א פאנד

סב

מהעתקה.

פארלוסט . . ר׳ דוד מאיר: **בב׳ אד״ש.**

אויפ׳ן נאמען פון אייער זעליגען פאטער און מאן צו לאזן איבער דרוקן דעם תניא לזכר נשמת הרב המנוח ר׳ דוד מאיר ז״ל.

איך דארף אייך ניט ערקלערן די וויכטיקייט פון דער זאך און דעם גרויסן נחת רוח וואס איר וועט דערמיט פארשאפן פאר דער נשמה פון גרויסן נפטר ז״ל. אונזער פריינד, הרב הוו״ח אי״א ר׳ ישראל שי׳ דזשייקאבסאן וועט אייך פערזענליך איבערגעבן ווייטערע פרטים, און איך האף, אז איר וועט דער זאך געבן אייער ערנסטן יישוב-הדעת.

בברכת אריכת ימים ושנים, ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

סג

ב״ה, יום ד׳ י׳ לחדש אדר שני תשג״ה
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרה״ג הרה״ח הנודע לתהלה, משכיל על דבר טוב,
גזע תרשישים, אי״א וו״ח וכו׳ מוהר״ר יהודה ליב
שליט״א אליעזרוב
ירושלים ת״ו

שלום וברכה!

במענה על מכתביו למחנה ישראל ועי״ד הספר תורה לקבלת פני משיח, בצירוף רשימות המשתתפים בחברת משניות בע״פ והס״ת:

א) הכוונה ביסוד חברת משניות בע״פ לא היתה שרק בני הישיבות ילמדו משניות בע״פ, אלא שתקיף את **כל** בית ישראל, ולנהל תעמולה **שכל** הראוי ישתתף בחברה זו ע״י שילמד בע״פ את חלקו שהוא כשלשה חמשה פרקים בשנה, (כמשנה בשבוע) ויחזר על מה שיודע כבר

דרוקן . . לזכר נשמת: **לפועל נדפסה לעילוי נשמתו החוברת חנוך לנער (קה״ת תש״ג).**

סג

מהעתק המזכירות.

בלכתו **בחוץ** ובעמדו בחנות, בשבתו ברכבת ובכל הזדמנות אחרת, כדי לטהר את האויר, ובודאי כבר הגיעם קובץ מכתבי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א השני ויעיי״ש שיחתו בזה.

בטוחים אנו שבאם יסדרו את תעמולתם עפ״י הנ״ל, ימצאו אנשים למאות גם מבעלי עסק (אשר הם העיקר בעבודה בחוץ אמצאך בחוץ, גם ידוע ממעלות הבעלי עסק המבוארות בדא״ח, ומקצת המקומות נסמנו בביאור לד״ה מים רבים בלקו״ת לג״פ) אשר ישתתפו בחברה – וזאת להעיר אשר נחלט שהסיום יהי׳ משותף לכל החברים והוא ביום א״ח השבועות תשג״ה אי״ה.

ב) אמנם הצדק אתו כי כדי להרחיב את עבודת „מחנה ישראל״ בארצנו הקדושה הי׳ נחוץ ודרש מי שיסע אל כל המושבות וכו׳, אבל לדאבוננו איננו רואים עדיין לאפשר לקבל עלינו הוצאות כאלו, ובודאי, בחפוש הראוי, יוכלו למצוא בכל עיר ומושבה אנשים מתושבי המקום גופא שיתעסקו בכל עניני מחנה ישראל שלעמלק״פ והם הם יהיו ב״כ המחנה על אתר.

ג) הקבלות מחברת תהלים העולמית קבלנו, אבל א״א לתתם להמנדבים, כיון שנזכר שם גם שם הכולל, ובודאי ידוע לכת״ר אשר פה צ״ל זהירות יתרה בכל דררא דממונא שלא יהי׳ מקום ללזות שפתים כלל וכלל, ולכן בבקשה רבה, להדפיס קבלות מחת״ה **ביחוד** ולשלחם לנו בהקדם.

ד) מוסג״פ רשימת חברים בחת״ה, ומהראוי שיעשו מעין סרטיפיקאט – על נייר דק – לכל אחת מחברות תהלים הרשומה פה וישלחום לנו אחרי שיחתמו עליו כמובן ואנחנו נמסרם פה לבעליהם.

ה) כל היו״ל בהנוגע לעניני המחנה ומרכז לעניני חנוך נשלח מהכא להתם מזמן לזמן ובודאי מגיע במועדו.

ולסיים בדבר של תורה ומענין הנ״ל, לכאורה יש להביא ראי׳ נוספת לשייכות טהרת האויר לבעלי עסק דוקא, דהנה ענין האויר בעבודה ובנפש האדם נתבאר בכ״ד בדא״ח, ומהם תו״א בי׳ ד״ה נ״ח מצוה להניחה שהוא ענין האותיות – דומם – לגבי השכל ומצות לגבי

סיום . . א״ח השבועות: **ראה לעיל אגרת נג, ובהנסמן בהערות שם.**

טהרת האויר: **ראה לקמן אגרת קלב. ובתחלת אגרת פא.**

תורה, ומובן אשר אויר רע (שהוא גרוע הרבה גם מאויר עב המובא בלקו"ת ד"ה ע"כ יאמרו המושלים פ"ג, ועייג"כ סד"ה הסכת ושמע ישראל, תרצ"ג וכנראה שם לא נחית לחלק בין עב ורע, בענין אויר רע להעיר מנזיר נד, ב אויר ארץ העמים, סנהד' קט, א אויר מגדל) היינו אותיות דומם, מעשה דלעו"ז – וצריך לטהר את האויר ע"י קטרת – שהיא להעביר ריח רע כמ"ש בד"ה שעיר עזים תרס"ד (עיין מו"נ ח"ג פמ"ח בטעם מצות הקטרת שהיא להעביר ריח רע ובזח"ב רי"ט ע"א וע"ב דקטרת היא להעביר זוהמא וצע"ק דבזהר ובד"ה שעיר עזים קאי בקטרת שקודם התפלה, ומצות הקטרת – ובזה מדבר במו"נ – היא אחר הקרבנות והתפלה, ויעוין שער הכולל פ"ג סי"ב, אבל בתו"א ואור התורה דלקמן קאי ג"כ אקטרת שאחרי התמיד) דהיינו מצות מעשיות בכלל כמבואר בדרושי חנוכה ד"ה כ"ה בכסלו ונסמן באוה"ת – שזהו מדרי' בעלי עסק – ובפרט י"ל שהוא דבור אותיות שבתורה שבזה יש שני המעלות דתורה וגם דמצות, משא"כ מצות מצ"ע צריכים שמירה וכמ"ש בלק"ת סד"ה וזאת המצוה ובד"ה אחרי ה"א וביאורו, ושם סד"ה למען תירא שמור זה משנה כו' ובחי' זו בתורה הוא הבל הדבור שמדבר המשנה כו'. והבלא מפיק הבלא.

ובדא"פ אולי י"ל דטהרת האויר הוא רק ענין של הכנה לגאולה השלימה (וידוע ג"כ אשר קבוץ גליות שאין מתכנשות אלא בזכות המשניות עדיין יש להם מספר אבל יהי' דורו של משיח ועוה"ב שאין להם מספר) נת' בארוכה בד"ה ואלה שמות לאדהא"מ, ויובן גם בהנ"ל דהנה אותיות דתורה נק' סוסים, וסוס אשר רכב עליו המלך ומ"ת הדר קבלוה בימי אחשורש (שבת פח, ב) כך ע"י הכנת הסוסים נזכה ב"ב ליעוד ודמה לך לצבי או לעופר האילים אחשורש זכו אחישנה וכמשנ"ת בהוספות לתו"א.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

סד

ב"ה, יום ה' מגילה נקראת בי"א אדר שני תשג"ה

כבוד ידידנו הרה"ג הרה"ח הנעלים והמצויינים אנשי חיל בחילה של תורה, התמימים יחיו, ובתוכם הר"ר משה אלי' שי'
מאנטרעאל, קאנאדא

שלום וברכה!

אתחיל בבקש[ת] סליחה על אי המענה **בכתב** על מכתבם ע"ע, – והסבה בזה הטרדה רבה בסדור הלוח לחסידי חב"ד היו"ל ימים אלו – והמענה בע"פ הרי בטח מסר בעתו ובזמנו ידידנו הרה"ג והרה"ח וכו' מהרש"ל שי', ובודאי גם הטעלעג' נתקבלה במועדה. והנני בא בכתובים כדי לכפר – מענין רצוי ודורון – על הנ"ל ושיהי' גם מעין פארברייינגען בימי הפורים הממשמשים ובאים:

תנן מגלה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו כו' שהכפרים מקדימין ליום הכניסה, והענין בעבודת האדם ע"פ דא"ח בקצור – ועי' ביאור כל משנה זו במגיד משרים להב"י פ' ויקהל, –

מגלה ענינה ספור הנס, הנהגה שלמעלה מטבע, אלא שנס פורים הי' מלובש בטבע, והחילוק מבואר בדרושי פורים, ביאוה"ז ויקרא, פדה בשלום תרח"ץ. ובעבודה י"ל החילוק: עבודה שע"פ טו"ד (טבע), עבודה שהתחלתה למעלה מטו"ד בתוקף הרצון, אבל בענינים כאלו שאח"כ

סד

נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 373 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

הר"ר משה אלי': גערליצקי, שחתונתו התקיימה בימים אלה. אגרת נוספת אליו — לעיל כח.

במכתב ההזמנה כותבים „תלמידי תו"ת במאנטרעאל יצ"ו" במוצש"ק יתרו: אע"פ שאחינו החתן התמים משה אלי' שי' גערליצקי כבר כתב לכמע"ה — בשם כל התמימים דפה — שמשתוקקים אנו מאד שכבמע"ה יבקר אותנו, מ"מ מצאנו לנכון מפאת יוקר הענין לבקש עוה"פ את כבמע"ה לבוא לחתונת אחינו שי', כי לבד הזכות להחתן — ולנו — לפאר את השמחה בנוכחות כבמע"ה, לבד זה משתוקקים אנחנו מאד מאד שכבמע"ה יתועד אתנו ולנפוח בנו איזה רוח חיים (כידוע הפי' בדא"ח בענין חיים כו') שיגביה וירומם אותנו ממצבנו השפל, כי זה כג' שנים אשר אנו נמצאים בגולה רחוק ממקום בית חיינו, וזה כב' שנים שאין לנו שום משפיע רוחני שיורה לנו איך להשלים רצון כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי אע"פ שהננו מקבלים מכתבים מכ"ק אד"ש מ"מ דארפמען האבען דעם חסיד וואס ער זאל זיי קענען לייענען.

הלוח לחסידי חב"ד: היום יום.

מהרש"ל: מה"ר שמואל לויטין, שנסע בימים אלו להתראות עם התלמידים במונטריאל. ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז אגרות א'תתקסא. א'תתקפג.

ממשיכים בטו"ד ע"י שהרצון מכריח את שכלו (נס המלובש בטבע), ועבודה שלמע' מטו"ד לגמרי (נס גלוי). ועיין בד"ה ועתה אם נא פ' כי תשא רע"ח שי"ל שגם בנסים שלמע' מהטבע יש מדרי' – ולהעיר מל' רז"ל נס ונסי נסין (ברכות נז, א) נס בתוך נס (שמ"ר ס"פ וארא) כשעושה בו אהרן נסים כו' שעשיתי אני – משה – בו נסים כו' שהקב"ה עושה נסים (שמ"ר ס"פ בשלח) – וי"ל דהחילוק הוא הנהגה דחי' ויחידה או מס"נ דאברהם ורע"ק.

וקריאת המגילה היינו פרסומי ניסא בעולם, המשכת הנהגה זו בחיי יום יום. והנה הנהגה זו דקב"ע מבלי התחשב עם הטו"ד, יכולה שתהי' בחמשה מדרי': אם רק בהנוגע להפועל ממש מחדו"מ, גם בנוגע לאהוי"ר מדות, שכל, הנחה, ומושכל ראשון שלו, עצם הרצון והנפש, והם ד' אותי' שם הוי' שבנפש וקוצש"י. – וידוע אשר בשמות הנה טבע ונס, מתאים לשם אלקים ושם הוי' –

וזהו מגלה נקראת בי"א כו' בט"ו, כי י' ימים, עשרה טפחים, מטה, עשי' הגשמית, לא ירדה שכינה למטה מעשרה (סוכה ה, א) רה"ר רק עד י' (שבת ז, ב) וקריאת המגילה, נס ולא טבע, מתחיל מיום י"א.

והנה מקום שיש י' בטלנין – שכל י' כחות נפשו – בטלים ממלאכתן, שהם בביהכ"נ מצוין תמיד לתפילה (מגלה ה, א. ולהעיר ג"כ מתשובת הרמב"ם פירושו בזה) התחברות עם הקב"ה, נק' עיר – גדול ה' בעיר אלקינו – וקורין בי"ד, היינו שהמשכת הנהגה הנס[י]ת היא בכל ד' המדרי' הראשונות הנ"ל, כיון שכולם כדבעי, אבל לא בט"ו כי צריך זהירות מאויב כיון שמצד עצם הנפש, קוצש"י, א"י באיזה דרך מוליכין אותו (לקו"ת קצור דולא תשבית, תפילין דמ"ע רנ"ג), משא"כ מוקפת חומה, שמקיף הרחוק ג"כ בשלמות אצלו – קורין בט"ו, קוצש"י, –

– וז"ל בדרושי מג"א דרמ"צ ח"ב (שב, ב): מגלה נקראת בי"א עד ט"ו היינו גילוי שם הוי' כו' ובשם הוי' ד' אותיות נמצא ביום י"ד מאיר היו"ד אך בט"ו בכרכים המוקפים חומה ובשושן מאיר ג"כ קצש"י, עכ"ל.

אבל כשאין י' בטלנין, ועפמשנת"ל הענין, וא"כ הרי יש לעבודתו אחיזה בטו"ד טבע ואינו תושב קבוע דעיר אלקינו, ולכן זקוק לבן עיר שיקרא לפניו המגלה המשכת הנהגה נסיית בחיי נפשו, והקריאה

תשובת הרמב"ם: מכת"י, כרך א, סי' קכג (ירושלים תשי"ח), וש"נ.

אפשר שתחול בי״א, שיושפע שתהי׳ עבודתו בנוגע להפו״מ עכ״פ למע׳ מהטו״ד, או בי״ב גם במדותיו וכו׳. ותלוי בזה מתי חל יום הכניסה, שאז מתכנסין לעיירות למשפט, כי העלי׳ מבחי׳ בן כפר לבחי׳ בן עיר – אפילו לשעה – צ״ל ע״י משפט ובירור נוסף מקודם.

ומפרש בגמרא איך אפשר שבן עיר יקרא – וממשיך – בבני הכפרים, כי מה שייכות יש ביניהם, וכידוע ריחוק הערך שבין אצי׳ ובי״ע, חכ׳ שבנפש ושאר כחות, וע״ז מתרץ (מגילה ד, ב) שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכין, פי׳ ע״י שמבררים ומכינים ענינים הגשמיים שיהיו בערך בני העיר (וכמבואר המדרי׳ בזה: עבד כנעני, ע״ע, אמה העברי׳ – ס׳ המצות מצות יעוד) ע״ז נעשים „אחיהם״ – ל׳ איחוי – ובמילא בן העיר קורא לפניהם את המגלה.

ומסקנא דדינא (שם ב, א) אימתי – כל דין זה דכפרים – בזמן שהשנים כתיקונן כו׳, ויובן ע״ד המבואר בדרושי ר״ה בדא״ח בענין תק״ש ונטילת לולב בשבת בביהמ״ק ובגבולין, וזהו הואיל שמסתכלין בה – לענין אסור חמץ ג״כ, וגם אפשר שיכשלו באכילת חמץ בפסח, ובעבודה פשוטה לפי ערך כזו חיבו גם בני הכפרים לקרות בי״ד – להמשיכה בכל הציור קומה שלהם.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

סה

ב״ה, יום ה׳ י״א אדר שני תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין וו״ח אי״א וכו׳
התמים מוהררמ״ז שי׳

שלום וברכה!

בתשובה על מכתביו, ואתו הסליחה על האחור והסבה טרדתי בסדור הלוח לחסידי חב״ד שיו״ל ימים אלו.

סה

נדפסה בלקו״ש חכ״א ע׳ 492 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מוהרמ״ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

א) זה מכבר כתבנו להם ע"ד יסוד „בית רבקה", ולפלא גדול שעוברים בשתיקה על כל שאלה זו, ומידידנו כו' מהרש"ל שי' ג"כ לא שמענו טעם מספיק לדיחוי הדבר זמן רב כ"כ, והרי כל יום שעובר הוא אבדה שאינה חוזרת, וכמה ילדות ונערות היו יכולות להעשות בינתיים – בנוגע לעצמן – שומרות תומ"צ – ובנוגע להשפעה על אחרים – מופת וסמל בשנוי הנעשה בהנהגתן ע"י חנוך הראוי בבית רבקה, ובפרט ע"פ המבואר בדא"ח, הנה לו יהא שע"י חנוך הנ"ל, היתה נערה אחת עושה ברכה אחת במשך כל העת נוסף על הרגיל אבל ע"ז נתאחדה בתכלית היחוד ברצה"ע כו' ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד, ואף שצריך להבין איך הוא זה, אבל אדה"ז מעיד שכן הוא וגם ידוע פס"ד להלכה, שיראה אדם עצמו וכל העולם שקול וע"י מצוה א' כו' (רמב"ם תשובה ג, ד) איז אויף ווען לייגט מען עס אפ? ולא שח"ו וח"ו רצוני לומר מוסר ודברי תוכחה, אבל פלא בעיני יחסם לכל ענין זה, וכותב אני זה במכתבי אליו, כיון שהוא הי' העונה על שאלה זו בשם כל התמימים.

ב) מטובו להודיענו מה הי' סוף דבר ע"ד הבחור ... מונקובער וגם בזה יש להעיר ככהנ"ל בשאלה א. והאומנם ענין הספקת והחזקת נער אחד הוא דבר קשה כ"כ שא"א לפותרו.

ג) הוראתו באופן שילוח החבילות נתאחרה, ולהבא יושלח כמש"כ.

ד) בקשתו להקוה"ק והמעות בעתם נמסרו, וכן להרא"פ שי', ומוסג"פ חשבונו, ולמותר – בודאי – לזרזו ע"ד סילוק החוב, כי חסרון כסף מעכב עתה הדפסת איזה דברים.

ה) בקשה רבה להמשיך רשימת הזכרונות, ולהחזיר לי הר"ד ששלחתי לו להעתיקה.

ו) מה היו תוצאות הפצת השמועסן בהאי־סקול?

ואסיים במנהג היום זכר למצות מחצית השקל: אופנה, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט, הכל שוין, וע"י מחצה"ש בטלו שקלי המן (מגילה יג, ב) שגם גזירתו היתה על כל היהודים בשוה מנער כו' – ועיין שיחת פורים תש"א בזה – וניצולו ע"י שהיו בתנועות מס"נ, שגם בזה

יסוד „בית רבקה": **לעיל אגרות מז־ח.**

הבחור . . מונקובער: **דלעיל אגרת נא.**

הרא"פ: **ה"ר אברהם פריז.**

רשימת הזכרונות: **ראה לקמן אגרת פב, ובהנסמן בהערות שם.**

הכל שווין שאפי' קשב"ק כו' – כמ"ש בסש"ב פי"ט כ' – והכל כפתיים אצלו ית' ולא ידעי. והשי"ת יזכנו ב"ב לביאת מ"צ הבא בהיסח הדעת (סנהדרין צז, א) וכמש"כ באגה"ק ס"ד שזהו גילוי בחינת נקודת פנימיות הלב, שמצד זה כל ישראל למגדול ועד קטן, כולן מתאימות ואב אחד לכולנה וכמ"ש סש"ב פל"ב (משא"כ מצד מקורן בא"ח דחלוקין בגדולתן ומעלתן).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

סו

[י"ב אד"ש תש"ג]

...הטוב אשר הגיענו ע"ד התמסרותו לכל דבר הנוגע לחנוך היהדות, העירנו לבא לפניו במכתבינו זה.

בטח שמע כמ"ע ע"ד „מחנה ישראל" אשר נוסדה ע"י מו"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואשר בע"ה פעלה כבר הרבה לטובת חזוק היהדות כגון שמירת שבת, למוד התורה, טהרת המשפחה, הנחת תפילין וכדומה.

הרבה פועלת „מחנה ישראל" לטובת המצב הרוחני של החיילים היהודים.

ע"י „מחנה ישראל" נוסדה גם חברת משניות בע"פ המחלקת לחברי' עפ"י גורל חלקים מהמשניות (...פרקים בשנה) ללמדם בע"פ ולחזור עליהם בכל עת מצוא, בלכתם בחוץ, בעמדם בחנות בנסעם ברכבת וכו'.

שולחים אנו לכמ"ע במעטפה מיוחדת מאמרים המבארים מטרת ופעולות „מחנה ישראל" ובודאי גם במקומו יש כר נרחב ועבודה בכל מקצעות עבודת „מחנה ישראל", ונשמח לקראת מכתביו מבשרים טוב בפעולותיו בכהנ"ל.

סו

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 495.

בימי הפורים בימים ההם ביארו רז"ל (מגילה יג, ב) אשר שקלי ישראל, שהיו נותנים בכל שנה מחצית השקל, בטלו את שקלי המן שנתן לאחשורוש ביהודים לאבדם.

והנה מחצית השקל נתנו, להניח יסוד בית משכן ה׳ הראשון שהי׳ אצל בני ישראל דהיינו האדנים למשכן, ואח"כ היו נותנים לקנות בהם קרבנות הצבור, ובשניהם – העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט.

זאת אומרת: כשהמן קם ורוצה להשמיד להרוג גו׳ העצה היעוצה היא: לך כנוס את כל היהודים, ואיך ובמה יתאחדו כל היהודים בהתעוררות הראוי׳, הוא בהנחת יסוד בית המקדש אשר בלב כל אחד ואחד מישראל דאס פינטעלע איד וואס בא יעדערן בלי הבדל מפלגה כי בזה הכל שוים: העשיר בידיעות והדל ופשוט ביותר, וכשמניחים היסוד, אז מ׳דערוועקט די פינטעלע בונים בית מקדש מפואר, זעהט מען אז יעדער איד איז א הייליגער היכל וואו דער אויבערשטער רוהט, מ׳דארף נאר וויסען ווי עם אויפוועקען.

בברכת פורים שמח ולאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

סז

ב"ה, עש"ק פ׳ פרה תשג"ה

אל התלמידים התמימים שיחיו במאנטרעאל

שלום וברכה,

במעטפה מיוחדת שולחים אנו לכם עשרים העתקות ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחד העוסקים בועד לתעמולה ע"ד חנוך חרדי.

מטעם ידוע לנו מרשים אנו לחלק את המכתב הנ"ל רק בין המשתתפים בעבודת המרכז לעניני חנוך ע"י עבודתם בשדה תעמולה ע"ד חנוך, יסוד „מסבות שבת" והדרכתן, הפצת עניני הדפוס של המל"ח וכדומה.

סז

נדפסה באגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז ע׳ קכו בשוה"ג לאגרת א׳תתקמח, שעלי׳ מוסבת האגרת שלפנינו.

נא להודיענו את רשימת האנשים אשר נתתם להם את המכתב הנ״ל בצירוף כתובתם, ובמה משתתפים בעבודת המל״ח.

באם נחוצות לכם עוד העתקות מהמכתב הנ״ל כדי לחלקם עפ״י התנאים הנ״ל, נא להודיענו, ונשלח לכם אי״ה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

סח

ב״ה יום ו׳ ד׳ לחדש ניסן תשג״ה

כבוד ידידינו וו״ח אי״א, עסקנים חרוצים רבי מעש,
חובבי תורה ורודפי צדקה וכו׳ אגודת חב״ד ולעידיס
עקזילירי בעיר נוארק נ.דזש.
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

מיט גרויס דאנק באשטעטיקן מיר דעם עמפפאנגען פון אייך די סומע פון צוויי הונדערט דאלאר (‎$200‏–) אלס ביישטייערונג אויף די הוצאות פון ארויסגעבן דעם „בענטשערל״.

עס איז גאר ניט אפצושאצן די גרויס פון דעם זכות אנטיילצונעמען אין אזא מצוה. בא טויזענטער אידישע קינדער ווערן בע״ה פארשטארקט אידישקייט דורך דעם בענטשערל, און די מיליאנען ברכות וועלכע וועלן אי״ה געזאגט ווערן אין דעם בענטשערל וועלן זיין מליצים טובים אויף אלעמען וועלכע האבן אין דעם מיטגעהאלפען.

מיר האפען אז אייער נדבה איז ניט פון א איינמאליגן כאראקטער, נאר אז איר וועט מיט אלע מעגליכקייטן זוכן אויך אויף ווייטער צו העלפן בע״ה דעם מרכז לעניני חינוך, אין זיין ברייט פארצווייגטער חנוך ארבעט.

. אבער וויסענדיק אייער גרויסע איבערגעגעבענקייט פאר

סח

נדפסה בלקו״ש ח״ז ע׳ 251 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

בענטשערל: שנשלח לחיילים. ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרת א׳תתקסד.

אידישקייט און שטארקע ענערגי, ווילן מיר אויך האפן, אז איר וועט זיך ניט באנוגענען נור מיט שאפן געלט, נור וועט אויך טאן אלעס מעגליכעס אויף צוציען וואס מער קינדער אויף באקומען אן עכט אידישע דערציאונג אין דער „בית שרה" פון נוארק ווי אויך אלע אנדערע ארבעט וואס ס׳איז נויטיק פאר דער אויפבליאונג פון דער סקול בע"ה.

אין דעם חדש ניסן דעם חדש פון גאולה דארפן מיר אלע, מעהר ווי אלעמאל, געדיינקען דאס וואס די חכמים דערציילן אונז וועגן דער גאולה:

אין זכות פון די פרויען צדקניות זיינען די אידן אויסגעלייזט געווארען פון מצרים, זיי זיינען געווען די, וואס האבען אויפגעשטעלט דעם דור פון הונדערטער טויזנטער אידישע קינדער, קינדער וועלכע נאך קליינערהייט האבען זיי „געזעהן" דעם אויבערשטן און דערקענט די נסים מיט וועלכע ער האלט אויף און שטארקט זיין פאלק, און צו קריעת ים סוף ווען די מצריים, די פיינט פון די אידן זיינען אלע דערטרונקען געווארען און די אידן זיינען געבליבען גאנץ און אוועק, אונטער דער אנפירערשאפט פון משה רבינו, אויפ׳ן וועג קיין ארץ ישראל, זיינען אט די קינדער געווען די ערשטע צו אויסשרייען: זה א־לי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו. און דאס איז געווען די ערשטע שירה וואס דער גאנצער אידישער פאלק האט צוזאמען געזונגען.

בא דער גאולה שלימה במהרה בימינו וועט ווידער – ווי דער מדרש דערציילט – דער אידישער פאלק זינגען, א שיר חדש, לאמיר זשע צוגרייטן אלע אידישע קינדער זיי זאלען מיט שטאלץ קענען אויסרופען:

זה א־לי – דאס איז מיין ג־ט – ואנוהו – דורך אונזער גוטער אויפפירונג אין צייט פון גלות, וועט ער איצט אויפשטעלען זיין וואהנונג דעם בית המקדש.

מיר ווינשען אלע אייערע מעמבערס א כשרן פריילעכען פסח און הצלחה אין אייער ארבעט.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

יו"ר ועד הפועל: **מל״ח.**

סט

[ו' ניסן תשי"ג]

...ולסיים מענין החדש:

אמרז"ל (ר"ה י, ב) תניא רא"א כו' בתשרי עתידין להגאל רי"א כו' בניסן עתידין להגאל (ועיי"ש כז, א בתוס' סד"ה כמאן) ומפרש טעמייהו דר"א יליף שופר משופר דר"ה, תקעו בחדש שופר, ולר"י יליף מליל שימורים, הנאמר ביצי"מ, ליל המשומר ובא מוימ"ב.

וי"ל דפלוגתתם בגאולה לענין **הזמן**, מתאמת לפלוגתתם בגאולה במצב **נפש** בנ"י אז בקיום התומ"צ. והוא בסנה' (צז, ב) דרא"א דישראל נגאלין ע"י **שמעצמן** עושין תשובה – שזהו ג"כ רמז שופר דר"ה, וכמו שהאריך הרמב"ם בהל' תשובה פ"ג ה"ד, ובכלל הוא ענין חדש תשרי וכמרז"ל (ויק"ר פכ"ט) תקעו בחדש שופר אם שפרתם מעשיכם כו' במאזנים לעלות כו' תשרי, תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך.

ורי"א דאפי' אין עושין תשובה מעצמן נגאלין, כי הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן כו' ומחזירן למוטב – והוא כמו ביצי"מ, שנגאלו בזכות קבלת התורה (שמ"ר פ"ב), ואמרז"ל (שבת פח, א) שכפה עליהם הקב"ה כו' מכאן מודעה כו'.

וי"ל דזהו דיוק הל' בר"ה (שם) משומר ובא **מששת ימי בראשית**, שג' תיבות אלו הם לכאורה שפת יתר, אלא שהוא לרמז שאינו תלוי בעבודת האדם מצ"ע.

ויש להעיר ממש"נ אלה תולדות השוה"א בהבראם גו' ואדם אין גו' ואמרז"ל (ב"ר פי"ג) ואדם אין להעביד את הבריות להקב"ה.

והנה בכ"ז חילוק גדול מאז ועד עתה, כי במ"ת עדיין לא היו מצווין, ולכן יש להם מענת אונס ומודעה רבה, משא"כ עתה דמצווין, הנה גם כשבאה התשובה ע"י מלך קשה, כיון שהוא ע"י שהקב"ה מעמידו עליהן, ע"ז אמרו דבודאי בלב שלם עושה, וכמו שביאר הרמב"ם (הל' גרושין פ"ב ה"כ) הטעם: מי שתקפו יצה"ר לבטל מצוה

סט

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 143 והושלמה ע"פ העתק המזכירות. לתוכנה ראה גם אגרת שלאח"ז.

כו׳ והוכה עד שעשה כו׳ אין זה אנוס כו׳ מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות כו׳.

בברכת חג כשר ושמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

ע

[ניסן תש"ג]

...ובחדש גאולה זה: הנה אמרז"ל (ר"ה י, ב ושם) שרא"א בתשרי עתידין להגאל (ועיי"ש כז, א תוס׳ סד"ה כמאן) ומפרש טעמייהו דר"א יליף שופר מר"ה ולר"י ליל שמורים המשומר ובא מוימ"ב.

וי"ל דלשיטתייהו אזלי בסנה׳ (צז, ב) דרא"א דנגאלין ע"י שמעצמן עושין תשובה – שוב ראיתי שכ"כ בסי׳ מהרי"ד – וזהו ג"כ הילפותא משופר דר"ה וע"פ מ"ש הרמב"ם בהל׳ תשובה (פ"ג, ה"ד), ועייג"כ ויק"ר (פכ"ט) שופר אם שפרתם כו׳ תשרי ותשבוק ותכפר כו׳.

ורי"א דאפי׳ אין עושין כו׳ הקב"ה מעמיד להן כו׳ ומחזירן למוטב, והוא כמו ביצי"מ שנגאלו בזכות קבלת התורה (שמו"ר פ"ג) ואמרז"ל (שבת פח, א) כפה עליהם כו׳ מכאן מודעה כו׳.

והנה ידוע שיש עולם שנה נפש, והנ"ל הוא בשנה ונפש, ואואפ"ל דבעולם החילוק הוא ע"פ פשוט, דלר"א צ"ל זכו דוקא וא"כ הוא ענין אחישנה, ור"י אפ"ל גם לא זכו בעתה. ומבואר הנפ"מ בעולם בתו"א סד"ה עד דלא ידע ובשערי אורה סד"ה יביאו לבוש מלכות.

והנה בכ"ז אינו דומה למודעה רבה דמ"ת, כי א[ז] עדיין לא היו מצווין ויש טענת אונס, משא"כ עתה דמצווין, ע"י האונס עושין **בלב שלם**, וכמו שביאר הרמב"ם (גירושין פ"ב, ה"כ) דמי שתקפו יצה"ר לבטל מצוה כו׳ והוכה עד שעשה כו׳ אין זה אנוס כו׳ מאחר שהוא רוצה להיות מישראל כו׳.

ע
נדפסה בלקו"ש ח"ד ע׳ 1292. לתוכנה ראה אגרת שלפנ"ז.

עא

ב״ה יום א׳ יג ניסן תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב שי׳

שלום וברכה!

במענה על מכתביו:

א) ע״ד „בית רבקה״, אמנם ידוע עד כמה שטרודים אתם באלה הענינים הצבוריים שהנכם עוסקים בהם, ואשר עומדים ברומו של עולם ואי אפשר להרפות מהם חלילה אף במקצת.

אבל בשים לב, כי יסוד בתי ספר לנערות על טהרת הקדש הוא בזמן הזה ובמקומות אלה שאלה של הצלת נפשות בנות ישראל, וגם כי החנוך של הבנות משפיע במדה מרובה גם על החנוך של אחיהם, על הרוח של משפחתם, ועל טהרת האויר ברחוב היהודי בכלל, בשים לב לכל הנ״ל איני יודע אם הענין סובל דיחוי.

ומי מכם יודע כי אתם היחידים במדינתכם מהידועים לנו שאפשר לפנות אליהם בהצעה כזאת.

וכל זמן שלא עלה עדיין בידכם ליסד ב״ס לנערות, ראוי עכ״פ להשתדל בסידור מסבות שבת לנערות, שזה יותר קל. והנסיון הראה, כי מסבות האלו משפיעות אח״כ על חברותיהן ללכת ל„בית רבקה״, ובכלל בשנוי הנהגתן לטובה.

ב) בענין הבחור מואנקוווער, איני יודע טעמם בשלילת הענין (ואף שאינני על אתר, בכ״ז אין דעתי מסכמת עמהם **כלל וכלל** בזה, אבל מעולם הנני משתמט מהנהגה של „קבלו דעתי״ ואף בנדו״ז כן הוא) אבל, בכל אופן, צריכים אתם לענות להרב שכתב אודות הנ״ל מכתב

עא

נדפסה באגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח ע׳ פו והושלמה ע״פ צילום האגרת.

מוהר״ר מנחם זאב: **גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

בית רבקה: **בעיר מונטריאל. ראה לעיל אגרת מח.**

הבחור מואנקווער: **דלעיל אגרת נא. סה.**

מנומס בצרוף טעם, המתקבל גם אצל אחרים, מפני מה דחו בקשתו, ויהי כבוד חברך חביב כו׳.

ג) בקשתו בעניני הדפוס נתמלאה, וכן המעות שנתקבלו (נו״ן שקל) נתחלקו כהוראתו.

ד) בכתיבת הס״ת עומדים כבר בע״ה בפ׳ האזינו, ולכן כל הרוצה להשתתף באותיות צריך למהר בזה. ולדוגמא: אפי׳ מחבריו התמימים ישנם שלא נרשמו עדיין!!

עב

ב״ה יום ה׳ ח׳ לחדש אייר תשג״ה
ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

...וע״ד הצחות י״ל בפרשת שבוע זה, אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים:

בג׳ מקומות (יבמות קיד, א) באת התורה להזהיר גדולים (בדעה) על הקטנים (בדעה) והם:

דם – כי אף שהיו שטופים בדם לאכלו (וכדברי ר׳ יודא, ספרי הובא בפירש״י דברים יב, כג) בכל זה אל יאמר מה תועיל השתדלותי בחנוך טוב, כיון שמושקע הוא בתאוות לבו.

שקצים – אף שהאוכלם עושה זה רק להכעיס את בוראו (הוריות יא, א) כי גם נפשו קצה בהם, ואם כן הרי לכאורה מה תקוה ישנה בדבור אליו.

טומאת כהנים – אשר ענין הטהרה וטומאה אינו דבר שאפשר להסבירה בשכל (רמב״ם סוף הל׳ מקואות) וגם אינו שייך אלא לכהנים אשר בהם בחר ד׳ לעמוד לשרת לפניו וא״כ יכול המחנך לומר איך אוכל להסביר ענינים כאלו – ובפרט שיכול לענות לו: אהי׳ ככל הגוים ואין ברצוני להיות ממלכת כהנים ועם קדוש.

הס״ת: של משיח. ראה לעיל אגרת כט. לקמן עח. פו.

עב

נדפסה בלקו״ש ח״ב ע׳ 679. וראה לקמן אגרות קנב־ג. לקו״ש ח״ז ע׳ 147.

ולכן הזהירה התורה שאל נאמר נואש, וכל אחד מישראל, יהי׳ מי שיהי׳, מוזהרים עליו להשתדל בכל האפשרי להעמידו על האמת ולעורר נקודת היהדות אשר בו.

ובפרט קטנים ממש, אשר הם כחומר ביד המחנך אותם.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

עג

ב״ה יום ג׳ כ׳ אייר תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין אי״א וו״ח וכו׳ הרב התמים
מהר״ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכב ניסן וגלויתו מכז ניסן ומכתבו מח׳ אייר:

א) משתתפים אנו בשמחתכם לרגלי קנין הבנין עבור הישיבה ושולחים לכם את ברכותינו מקרב לבב.

ב) נהנינו לקרוא במכתבו ע״ד פעולות הטובות שנעשו בע״ה במחנכם בכלל, ובפרט מה שנוספו תלמידים לישיבה, הרושם הטוב מהאספה הפומבית, ויסוד „מסבות שבת״ לנערים ולנערות.

ג) טוב מאד שהתחלתם כבר לדון ע״ד יסוד „בית רבקה״ והבה נקוה כי הרצון הטוב יצא בע״ה מן הכח אל הפועל בהקדם הכי אפשרי.

ד) ע״ד סדר ההנהגה במסיבות שבת יוכלו להודע מאלבום ששלחנו לו, ומהדו״ח ע״ד מסבות שבת אשר שלחו לו מכבר ומהאינסטרוקציות למדריכים ולמדריכות אשר שלחנו לכם.

עג

נדפסה בלקו״ש חכ״ג ע׳ 420. אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ ג״ע ח״ח ע׳ פז והושלמה ע״פ צילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

קנין הבנין עבור הישיבה: **במונטריאל. ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרת א׳תתקפב.**

מסיבות שבת . . בית רבקה: **ראה לעיל אגרת מח.**

ובאם יש לכם שאלות מפורטות הנה נא לכתוב לנו אודותן.

ה) צוינו לשלח לו את עניני הדפוס במספר שבקש.

ו) שמחנו לשמוע כי עלה בע"ה בידי הר' ר"י שי' וויינבערג ליסד „מזהירי שבת" גם קראנו הכתוב בעתון ע"ד פעולותי'.

בטח יודיענו לעתים קרובות מכל הנפעל ע"י „מזהירי שבת".

ז) נהנינו מהודעתו ע"ד פעולות הג' אהרן שי' קליין, נתן שי' פעליג ואליעזר שי' סילווער.

ח) הכרטיסים לבקר את „מסבות שבת" אשר הדפסתם ושלחתם לנו לדוגמא אמנם מצאו חן בעינינו, אבל איננו מבינים איך יוכלו להשתמש בהן בשבת, ובאם גם יודיעו המחלקים בעת חלוקתן כי אין להביאן בשבת, סוכ"ס השכחה מצוי' גם בין המחלקים, והמקבלים את הכרטיסים עלולים, כרגילות תמיד בכרטיסי כניסה, להביאן בשבת.

ולבד כל זה, הנה יש לחוש משום מראית עין של הרואים את הכרטיסים ואינם יודעים את התירוצים על הקושיות המתעוררות לרגלי זה.

ט) גלושטיין שי' מסר אחד עשר דאללאר ו־50 סענט עבור הס"ת.

י) בענין „שיחות" אשר יצאו לאור עוד בריגא ובורשא, נא להודיענו לאיזו מהן הוא מכון בכדי שיקל לנו לברר אם אפשר להשיגן.

יא) ר' אלי' נחום שי' בארענהאלץ, מוכר ספרים בטאראנטא, בתוך שאר דברים כתב לנו כי כדאי שיבא מי שמה לאיזה זמן, כדי לחזק את ענין טהרת המשפחה, אולי אפשר לכם להתענין בדבר . . .

וויינבערג . . מזהירי שבת: **ראה לקמן אגרת פב.**

הכרטיסים לבקר: **ראה לקמן אגרת עה.**

עד

ב״ה כ״ח אייר, תשי״ג

למערכת החבר

שלום וברכה!

צו דעם שבועות און יובילעי נומער פון „חבר״ וויל איך דא שרייבען א פאר ווערטער.

דער יום־טוב וואס האט זיין נאמען „שבועות״ ווייל „שבעה שבועות תספר לך״ – זיבן וואכען זאלסטו ציילען איז גראדע דעם טאג פון יום־טוב אליין ציילט מען ניט. די אלע טעג ביז עס אבער מוז מען ציילען און דאן ערשט איז יום־טוב. און וואס דאס איז איינער פון די חלוקים אין די שלש רגלים: חג המצות און חג הסכות זיינען אין דער תורה פארבונדען מיט א באשטימטען טאג אין חודש, שבועות אבער ווערט אין דער תורה אנגעצייכענט אלס דער פופציגסטער טאג פון אנהויב ציילען (עיין ראש השנה ו, ב).

וואס קענען מיר אפלערנען דערפון?

* * *

שבועות איז דער יום־טוב ווען דער אויבערשטער האט אונז געגעבען די תורה.

פאר מתן תורה האט מען אויך געלערנט תורה, ווארום שוין דער ערשטער איד אברהם אבינו איז געווען זקן ויושב בישיבה און אזוי אויך אלע דורות נאך עם (יומא כ״ח:). אבער דאן איז מען געווען אינו מצווה ועושה, מען האט געלערנט מיט אייגענע כחות, ניט האבענדיג נאך דעם ציווי אויף דעם, האט מען געקאנט שטייגען נאר לויט די אייגענע כחות, און אפילו די וואס האבען געהאט גרויסע כחות זיינען געשטיגען העכער און נאך העכער אבער – דאך אלץ מיט א גבול, ווארום יעדער נברא איז דאך באגרעניצט.

עד

נדפסה בלקו״ש ח״ח ע׳ 255 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

למערכת החבר: עתון לנוער ע״י הישיבה תומכי תמימים במונטריאל. ראה לעיל אגרת כד.

איז געקומען מתן תורה האט דער אויבערשטער געזאגט (שמות רבה פי"ב): התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל, דורך דעריוף וואס **אני המתחיל**, וואס איך גיב זיך אייך אפ מיט דער תורה (שמ"ר פל"ג) וועט איהר קאנען שטייגען למעלה מעלה בלי גבול.

און נאך איינס – נאך מתן תורה קענען דאס אלע, סיי א קטן דעה סיי א גדול בדעה, ווייל יעדער איד האט זיין חלק אין דער תורה.

דערפאר ווערט עס אויך אנגערופן מתן תורה – לשון מתנה – ווארום אזא תורה מיט מאור שבתורה קענען באקומען נור במתנה און ניט אויסהארעווען מיט אייגענע כחות.

– דערמיט פארשטעהט מען אויך פארוואס משה רבינו בהר סיני הי' לומד תורה ושוכח אז לסוף אמר איני יודע דבר, ביז וואנעט דער אויבערשטער נתן לו במתנה (שמ"ר פ' מ"א. וראה באלשיך) חאטש מיר ווייסען (יומא כ"ח:) אז מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם שנא' לך ואספת גו' אז משה האט אסך צעהנדליגע יאהרען פריער געלערנט תורה. –

א מתנה גיט מען אבער ניט יעדערען מ'דארף דאס זיין ווערט, ואי לאו דעבד נייחא לנפשי' לא יהיב לי' מתנתי'.

מיט וואס האבען אידן פארדינט די מתנה?

דורך דעם קיום התורה והמצוות פון זייערע אבות וואס בזכות האבות ניתנה תורה (שמות רבה רפכ"ח), און די הכנה איז געווען דאס וואס אידען זיינען ארויס פון מצרים ערות הארץ און געציילט די טעג ווען וועלען זיי שוין מקבל זיין די תורה און געגרייט זיך צו דעם (מדרש הובא ר"ן שלהי פסחים, עייג"כ זהר ח"ג דף צ"ז).

* * *

און דאס אלץ דארפן מיר אלעמאל געדיינקען: מ'דארף געדיינקען אז לערנענדיג תורה לערנט מען תורת ה' און ס'דארף זיין דער ברכו בתורה תחלה – ברוך אתה ה' נותן התורה – לשון הוה, דער אויבערשטער גיט די תורה איצט אין דעם מאמענט ובמתנה פונקט ווי בא מעמד הר סיני, וואס דערפאר דארף זיין מה להלן באימה ביראה ברתת ובזיע אף כאן באימה ביראה ברתת ובזיע (ברכות כב.). ס'דארף זיין יראת חטאו קודמת לחכמתו וואס נאר דאמאלט איז חכמתו

מתקיימת (אבות פ״ג מ״ט). דאן דארף מען ציילן הארעווען און ליכטיק מאכען אין די אלע ניין און פערציג שערי בינה וואס דער מענטש קען צו זיי דערגרייכן מיט אייגענע כחות, און דורכדעם אלעם איז ער זוכה צו תספרו חמשים יום, אז אין לערנען תורה ווערט ביי אים וד׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום (סנהדרין צג:), ער לערנט און איז מכוון צום אמת לאמתו. און אין עבודת וידיעת ה׳ גיט מען מלמעלה הארות נעלות ביותר [יעויין ר״ן נדרים לח, א, רמב״ן תחלת פי׳ עה״ת ועוד. ואף דאמרז״ל (נדרים שם) חסר אחד שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים, הנה כבר אמרו (ע״ז ה, א) אלמלא הן לא חטאו כו׳ אני אמרתי אלקים אתם].

* * *

שטעלענדיג זיך אלס ציל – מיט דער גרינדונג פון דער צייט־שריפט „חבר״ – צו דערגרייכן אויך אין הייזער וועלכע זיינען ביז איצט געווען ווייט פון אידישקייט, דארף מען געדיינקען: אז ווי ווייט א איד זאל זיך ניט געפינען און ווי טיף ער זאל ניט פאלן קען ער ארויס מאפילה לאור גדול, מ׳טאר זיך פון עם ניט מייאש זיין און מען דארף אויך עם זאגען אז ער טאר זיך ניט מייאש זיין.

מען דארף עם דערציילן, אז אני ד׳ אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארמ״צ, דער אויבערשטער בכבודו ובעצמו העלפט עם און ציט עם ארויס פון זיין גראבקייט, פונקט ווי ער האט ארויסגענומען די אידן פון מ״ט שערי טומאה אין מצרים.

מען דארף עם זאגן אז ער דארף נאר דערוועקן זיין רצון, זיין נקודת פנימית היהדות – פינטעלע איד – וועט ער שטייגן העכער און העכער, ביז אז, דורכמאכנדיג אלץ וואס ער קען דערגרייכן מיט זיינע אייגענע כחות וועט ער באקומען במתנה מלמעלה אז מקדשין אותו הרבה מלמעלה (יומא לט.), און עס וועט זיין בא עם חרות מן היסורים, חרות מן הגלות.

מיט וואונש פון הצלחה אין אייער ארבעט, ובברכת קבלת התורה בשמחה ופנימיות, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו״ר ועד הפועל

יו״ר ועד הפועל: מל״ח.

עה

ב"ה, א' סיון תשג"ה

כבוד ידידנו האברך המצוין וו"ח אי"א וכו' הרב התמים
מוהר"ר מנחם זאב שי' גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על גלויתו מכ"ז וכ"ט אייר:

א) צוינו לברר ע"ד הט"ק והיארמירקלאך.

ב) משום טעמים של חה"ש, מראית העין, לזות שפתים וכו' וכו' אין נראית בעינינו **כלל וכלל** שיטת חלוקת כרטיסי הכניסה ליום שבת קודש.

ג) לפלא שלא הודיע כמה לשלוח מהשמועסען דסיון.

ד) מוסג"פ הר"ד דימים הראשונים דחהמ"צ – **אינו מוגה** – המ"מ עה"ג הם **שלי** – ע"מ להחזיר, כמובן.

בברכת קבלת התורה בשמחה ובפנימיות לו ולכל אחיו שי'

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

עה

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"ד ע' 343 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

כרטיסי הכניסה ליום שבת קודש: **כדלעיל אגרת עג סעיף ח.**

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

עו

ב״ה, ג׳ ה׳ סיון, תשג״ה

הרה״ג והרה״ח הוו״ח אי״א נבון ומשכיל וכו׳ התמים
מהור״ר . . . שי׳

שלום וברכה!

על יסוד מה ששמעתי ע״ד כת״ר ומהותו, הנני כותב בלי הקדמות. – בודאי ידוע לכת״ר בפרטיות ע״ד עבודת „מחנה ישראל״ ו„מרכז לעניני חינוך״ אשר נוסדו ע״י כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א זה מכבר, וכמה מפרטי עבודתם וסניפי׳ נתבארו ב„הקריאה והקדושה״, בשיחות כ״ק אד״ש, בקובץ „היום יום״ ועוד.

– מובן מאליו שאין כוונת המייסד שיסתפקו מחנ״י ומל״ח בעבודה בארצה״ב וקאנאדא, בלבד, כ״א שימצאו אנשים המתאימים לרוח הפרוגרם הנ״ל במקומות שונים, ואנשים אלו יקחו על שכמם העבודה במקום דירתם, בעצמם ובהתעוררות מכיריהם שיסייעו בידם.

– והנה איזה פעמים כתבנו לכת״ר ע״ד עבודה במקצועות הנ״ל, ולא נתכבדנו במענה. ובאשר עתה הזמן גרמא באתי בזה עוד הפעם, והוא:

א) סיום ש״ס משנה בע״פ נקבע ליום א׳ טו״ב סיון ואז יעשו גם הגרלה לשנה הבע״ל המסתיימת א״ח השבועות תד״ש. – מטרת חברת משניות בע״פ נתבאר היטב בקובץ מכתבי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א השני, אשר בטח הגיע לידו זה מכבר – ומפני ריחוק המקום שא״א לעורר את כאו״א מכאן הננו להציע לפניו, שיקח ע״ע ריכוש חברים לחברה זו, ויחלקו ביניהם ש״ס משניות בע״פ, אם בהשתתפות עם ידידנו אנ״ש אשר במאנצעסטער אשר עשו כנ״ל עוד בשנה העברה, או בחבורה בפ״ע, ובאופן שיקבעו הסיום ליום אחד הוא אחה״ש תד״ש, ות״ח אם יודיענו מפעולותיו הטובות בכל זה.

עו

חלקה הראשון נדפס בלקו״ש חכ״ג ע׳ 421 והשני בחט״ו ע׳ 471 והושלמה ע״פ כתי״ק.

מהור״ר: ירחמיאל בנימינסון.

סיום ש״ס משנה בע״פ: ראה לעיל אגרת נג, ובהנסמן בהערות שם.

בקובץ . . השני: שלהי תש״ב. ראה לעיל אגרת כג.

ב) במשך הזמן הו"ל פה כמה מעניני דפוס, וגם בזה הכוונה שיתפשטו בין השדרות היותר רחבים, – וידוע הדיוק בל' יפוצו מעינותיך חוצה, חוצה דוקא (עיין שיחת שמח"ת תר"ץ אות ל"ב). – והצעתנו לפני כת"ר לקחת על שכמו הטרחא, למצוא איש המתאים שיתעסק בהפצתם ומכירתם (שלא יהי' אסיא דמגן מגן שויא) למען אשר באופן כזה יגיעו לאנשים רחוקים ג"כ, וכדי שלא לעכב הדבר נשלח לע"ע – ע"ש כת"ר – עשרה מכל מין, ומטובו להודיע מקבלתם. ות"ח מראש אם יענה בהקדם על כל הנ"ל.

בודאי זוכר כת"ר ע"ד מכתבו אלי בענין הצמצום, והנה יתבונן האדם לו הי' נמצא בזה המקום ובזו הרגע אתו עמו ממש: האדמו"ר שלו אדמו"ר הזקן, הבעש"ט, האריז"ל, רשב"י בעת האידרא, ר"ע בעת דרשו במעשה מרכבה, כה"ג כמו שהוא בקה"ק וכו' וכו' עד מרע"ה ברגע מ"ת – הלא לא הי' לו שום תפיסת מקום ומציאות כלל, והנה באה תורת הדא"ח ופסקה למסקנה, שאין הצמצום אלא באור ולא ח"ו במאור, והמאור נמצא עתה פה ממש כמו שהוא נמצא בקה"ק דעולם העשי', ברגע מ"ת על הר סיני, בעולם האצי', בעולמות הא"ס כמו שהוא לפני הצמצום הראשון כשהי' אור הא"ס ממלא את כל המציאות!

בברכת קבלת התורה בפנימיות, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

עז

ב"ה, יום ו' ח' סיון, ה'תש"ג

כבוד הוו"ח אי"א נבון ונעלה וכו'
מהר"י הכהן שי' כ"ץ

שלום וברכה!

געוויס האט איר צייטיג ערהאלטען די שמועסן, וואס מ'האט אייך

שיחת שמח"ת תר"ץ: לקוטי דבורים ח"ב שיא, א.
מכתבו אלי בענין הצמצום: הנזכר לעיל יא.

עז

חלקה נדפס בלקו"ש ח"י ע' 187 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהר"י הכהן שי' כ"ץ: אגרות נוספות אליו — לקמן צב. קו. קלט. קנז.

ארויסגעשיקט לויט אייער באשטעלונג זייענדיג דא, און האט זיך אויך משתדל געווען אז זיי זאלן אנקומען אין די נויטיגע ערטער.

ווי גרויס איז די זאך פון מזכה זיין את הרבים, איז זיכער איבעריג צו מאריך זיין אין דעם, און דער פאר האפען מיר אז אויך אין דעם צוקונפט וועט איר טאן אויף דעם געביט, און צוביסליך פארברייטערן די ארבעט צוציענדיג נאך מענשן וואס זאלן אייך העלפן אין דעם.

איך האב געהערט פון כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, אז דער אלטער רבי האט אמאל געזאגט: תורה איז ג-טליך און רוחניות און די ערשטע מצוה צו געשריבן ווערן אין דער תורה איז מצות פרי׳ ורבי׳? נאר וואס דען! די תורה איז דרכי׳ - און דער סדר אין איר - דרכי נועם, די מצוה ראשונה איז: א איד דארף ווערן עס זאל זיין נאך א איד, עכ״ל.

מיט וואונש פון חג שמח און קבלת התורה בפנימיות,

ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

עח

ב״ה, יום ו׳ ח׳ סיון, תשג״ה

כבוד ידידנו הרה״ג הרה״ח הנודע לתהלה אי״א
חו״נ בעל מדות תרומיות וכו׳
מוהר״ר מנחם צבי שליט״א ריבקין
מאנטשעסטער

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מקודם חה״פ

א) בקשתו ברכה נמסרה לכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, ובטח יקבל מענה ישר.

יו״ר ועד הפועל: מחנ״י.

עח

נדפסה בלקו״ש חי״ח ע׳ 433 והושלמה ע״פ צילום האגרת.

ב) בכתיבת הס״ת לקבלת פני משיח כבר הגיעו לפ׳ האזינו, ולכן כל הרוצה להשתתף – ובמשך זמן הכתיבה – עליו להזדרז בזה.

ג) סיום ש״ס משנה בע״פ נקבע ליום א׳ טו״ב סיון, ואז יעשו גם הגרלה לשנה הבע״ל – עד א״ח השבועות תד״ש, ובודאי, אשר כת״ר, בעזרת ידידינו שי׳ אשר במחנו הט׳ יסדרו גם אצלם חלוקת ולימוד משניות בע״פ, וביתר שאת משנה שעברה.

וזאת למודעי, אשר כוונת חזרת משניות בע״פ אינה רק בשביל בני הישיבות ויושבי אהל, כי אם בשביל **כל** בית ישראל, היינו שגם בעלי עסק ילמדו איזה פרקים **בע״פ**, ובלכתם **בחוץ** בעמדם בחנות וכה״ג יחזרו עליהם, כדי לטהר את האויר, ובודאי הגיעם זה מכבר קובץ מכתבי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א השני, ויעו״ש שיחתו בזה.

ד) שלחנו ע״ש כת״ר במשך הזמן כמה מענייני דפוס שיו״ל פה על ידי „קהת״, ובודאי הגיעו במועדם, כן נשלח לו עוד מ„סדר ברכות ותפלות״ כהוראתו, ותודה רבה אם יודיענו מקבלתם, וכן אם שלחו – וכמה – חלופס לאה״ק.

וגם בזה מה טוב הי׳ אם הי׳ מארגן, ע״י מי מעושי רצונו, ועד להפצת ומכירת ענינים אלו, אשר הועד הי׳ מודיענו כמה עקז׳ לשלוח מכל סוג, והי׳ מתעסק בהפצתם ומכירתם.

ה) התמים חוב׳ ח׳ נשלח לו כבקשתו, וכן הקובץ היום יום.

ואסיים באיווי אשר ע״י ההרגש בפנימיות זמן מתן תורתנו – שבזה אין שינוי, ומה להלן באימה כו׳ אף כאן באימה כו׳ – וע״י ענין חג השבועות שתלוי בספה״ע שלרוב הפוסקים הוא רק מדרבנן בזמה״ז, כי פעולת עבודת הבירורים **תתגלה** רק לע״ל בגמר הבירורים (ולפי שישנה גם עתה לכן י״א שספה״ע הוא מה״ת, עיין סש״ב פמ״ו תו״א ס״פ בראשית ועוד) נזכה לחג הביכורים כשיבנה ביהמ״ק במהרה בימינו.

לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו״ר ועד הפועל

הס״ת . . האזינו: **ראה לע״ל אגרת עא.**

סיום ש״ס משנה: **ראה לע״ל אגרת עו.**

סדר ברכות ותפלות: **ראה לע״ל אגרת סח.**

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

עט

ב״ה, יום ג׳ י״ב לחדש סיון, תשג״ה

כבוד ידידי וו״ח אי״א חו״ב נו״מ וכו׳ מהורא״ס שי׳ שו״ב

שלום וברכה!

אתו הסליחה על איחור תשובתי על מכתבו ע״ע מסיבות שונות, ועל של עתה באתי, והוא:

סיום ש״ס משנה בע״פ נקבע ליום א׳ טוב סיון ואז יעשו גם חלוקה לשנה הבע״ל היינו עד א״ח שבועות תד״ש, ותקותנו אשר כת״ר בצרוף עם ידידנו הרה״ג והרה״ח כו׳ הרמ״ץ שי׳ וכל אנ״ש יחיו יסדרו גם אצלם חלוקת משניות בע״פ על להבא וביתר שאת משנה העברה.

שלחנו למחנם הט׳ במשך הזמן מהנדפס פה על ידינו – נשלח על אדרעס הרה״ג והרה״ח כו׳ הרמ״ץ שי׳ ובבקשה רבה שיהי׳ בעזרתו, וכן יעורר את כל השייך לזה, להשתדל בהפצתם ומכירתם ע״י אירגון ועד מיוחד מצעירים בעלי מרץ לתכלית זו, או באופן אחר המתאים לפי תנאי מקומם, ויה״ר אשר יקוים בב״ב היעוד שיפוצו מעינותיך חוצה – דוקא – ויבוא משיח צדקנו.

כתבנו ע״ד כהנ״ל להרמ״ץ שי׳ ובודאי הגיעו במועדו, ואיש את אחיו יעזורו וחפץ ד׳ בידם יצליח.

ומשלים בתורה, במ״ש כת״ר בבי׳ עניני מליקה – ודפח״ח.

ועל יסוד מרז״ל דדברי תורה הם כפטיש יפוצץ סלע וכמה פנים לתורה. עוי״ל – בקיצור – ענין המליקה בעבודת האדם, וע״פ המבואר בתורת החסידות.

מליקה היא מן העורף, היינו שמתחיל בהפרדת הראש מן הגוף ובפרט הלב, מן העורף ורק אח״כ בא לסימנין.

בעבודה חילוק דפנים ועורף: פנים עבודה שע״פ טו״ד, שהלב ובמדותיו מתנהג ע״פ הוראת המוח שבראש.

עט

נדפסה בלקו״ש ח״ד ע׳ 1295 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מהורא״ס: **נעמצאוו.**

סיום ש״ס משנה: **ראה לעיל אגרת עו.**

הרמ״ץ: **רבקין, שבאגרת שלפנ״ז.**

עורף, קשה עורף שצריך להשתמש בענין קב"ע וכפי׳ בעל כרחו של הלב כדי שתהי׳ הנהגתו כדבעי למהווי.

עוף ובהמה בעבודה שזהו בינונים ורשעים, (ודגים הם בחי׳ צדיקים כמ"ש בכ"מ, אשר באדם גופא ג׳ בחי׳ צדיקים בינונים רשעים, זהו נפה"א נפש השכלית והגוף והנה"ב, ובמדרי׳ זו נתבאר עניינים במכתב הקודם), והנה נתבאר בתניא (פי"ב י"ג ועוד) אמיתית תואר בינוני ורשע, שאף הבינוני לא עבר עבירה מימיו והרע שבחלל השמאלי אינו יכול להוציא תאותו מכח אל הפועל מפני שהמוח שליט אצלו על הלב מ"מ הרע הוא בתקפו וגבורתו אצלו ואדרבה נתחזק יותר במשך הזמן, ולכן צ"ל העורף, הכח דכפית מדותיו מבלי הכנס בטענות שכליות עם הרע בשלמות ומן המוכן אצלו, ובפרט שלפעמים ועתים רבים יש להם טמטום הלב ואור הנשמה והשכל אינו מאיר כ"כ והעצה לזה הם רק ביטושים ולהרעים על היצה"ר (עיי"ש פכ"ט), ואצ"ל אשר בבהמה, רשע שהרע יש לו אחיזה גם באותיות דמחדו"מ שלו דומם שבנפש שזקוק לקב"ע דומם שבעבודה, ואם טרם ששחט הבהמה פסק אצלו כח הקב"ע – הבהמה טרפה (עי׳ חולין יט, ב) והנה בד"א בחוץ אבל כשמקריב העוף לקרבן בביהמ"ק, ששם היו הנשמות מתבטלות כנר בפני האבוקה, שאין לו רצון וחפץ אחר כלל שזהו ענין השתחוואה פנימית, צ"ל אתעדל"ת מעין אתעדל"ע, עבודתו ג"כ בבחי׳ פנים בשלמות לפי מדרגתו (משא"כ בבהמה כי לפום גמלא שיחנא) ולכן מולק מצד העורף ונשאר רק פנים, ואז מסיים בסימנין, והוא דוקא בעצמו של כהן ולא ע"י שכהני שלוחי דרחמנא נינהו, ששלוחו כמותו, כי ע"י עבודה בבחי׳ פנים נעשה יחוד פב"פ – ובזה יובן מה ששחיטה כשרה בזר משא"כ מליקה – ומשחרב ביהמ"ק יש מעין זה בשעת התפלה ות"ת שביהכ"נ וביהמ"ד נקראו מקדש מעט.

ביאור ויסוד לכהנ"ל יובן ממ"ש בסש"ב פי"ב: „כ"א בעתים מזומנים כמו בשעת ק"ש ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות" ובפי"ג ובתורת ה׳ חפצו כו׳ כבשעת ק"ש ותפלה ושם בסוף הפרק מוכח דאהבת הבינונים בשעת התפלה היא מעין עבודת הצדיקים לקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכת הא׳ ס"ב דרושי עמלק ועוד.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

במכתב הקודם: **ראה לעיל אגרת כז.**

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

פ

[ט״ו סיון תש״ג]

. . . בתודה למפרע על המענה ובאיווי אשר בהעלתך את הנרות עד שתהא שלהבת עולה מאלי' אשר בגלות הוא זמן ההדלקה ולע״ל יקוים שתהא שלהבת עולה מאלי' ויבב״ב אכי״ר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

פא

ב״ה יום א' ער״ח תמוז, ה'תש״ג

כבוד הרה״ג והרה״ח הוו״ח אי״א
נכבד ונעלה וכו' מהרח״ב שי'

שלום וברכה!

על של עתה באתי, להודיע לכת״ר, אשר בשבוע העבר נסדר פה סיום ש״ס משנה בע״פ של חברת משניות בע״פ אשר ע״י „מחנה ישראל״, ואחרי הסיום נעשתה ג״כ חלוקת הש״ס בע״פ לשנה הבע״ל (אחה״ש תשג״ה – תד״ש), ועוה״פ באנו לעודד את כל ידידינו ובכלל לומדי וחובבי תו' – וכת״ר בפרט – להשתתף בחברה זו, ולפרסם בין כל מכיריהם ומיודעיהם בענין טהרת האויר ע״י אותיות התורה,

– (וי״ל בנגלה דאורייתא רמז ושייכות האויר וחזרת התורה בע״פ, בסנה' קט, א. אויר מגדל משכח כו' סימן רע **לתורה**, ענין אוירא דא״י מחכים (ב״ב קנח, ב) הוא בנוגע להבנה והשגה) –

פ

נדפסה בלקו״ש ח״ח ע' 455.

פא

מהעתק המזכירות.

מהרח״ב: **גינזבורג. אגרות נוספות אליו — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.**

סיום ש״ס משנה: **ראה לעיל אגרת עו.**

רמז ושייכות האויר: **ראה גם לעיל אגרת סג.**

ולהשתדל שגם הם יכנסו בחברה זו ויחזרו משניות בע"פ בלכתך בדרך גו' וכמבואר בארוכה בשיחות כ"ק מו"ח אד"ש עד"ז. וע"י השתתפות אלו החוזרים בחברה אחת הנה עוד נוספת המעלה דאינו דומה מרובים העושים את המצוה כו'.

סליחת כת"ר אבקש על אשר לא עניתי על מכתבו בזמנו, מפני טרדות וסיבות שונות, ואף שגם עתה אין הזמן גרמא כ"כ, אבוא בכ"ז בהערות אמ"ש במכתבו.

א) מה שלא נראה בעיני כת"ר התירוץ בהא דבמ"ס פ"ב ה"ה כליל ב' הטעמים מעלין בקדש וכעין ימים היוצאים כחדא, אף דבשבת (כא, ב) הוא פלוגתת אמוראי, וכתבתי דמצינו בכ"מ כה"ג וכמו בברכות (נט, א ושם) הלכך נימרינהו לתרווייהו ובב"ב (עה, א) ליהוי כדין וכדין ול"נ לכת"ר להשוותם, כי בברכות ובב"ב צריך לשני הענינים וכמ"ש במהרש"א ותר"י שם משא"כ במ"ס דאחד מהטעמים מספיק, ואי משום הא לא אריא, דגם בהא י"ל, דבמ"ס ס"ל כמה נמוקים דצריך לתרווייהו.

(אף דבש"ס משמע קצת דלא ס"ל כן, וכמו שגם בהא דברכות וב"ב מ"ד אחד חולק על חברו ובכ"ז מסקינן כתרווייהו)

ושערי נמוקים לא ננעלו, ולא אביא אלא אחדים: במי שמתחיל להדליק באמצע חנוכה, מטעם דימים היוצאים פשיטא דמדליק כשאר עמא, מהטעם דמעלין בקדש לחוד אפשר הי' להסתפק בדין זה (עיין או"ח סו"ס תרע"ב), הטעם דמעלין בקדש כו' **מכריע** שנדליק כנגד ימים היוצאין ולא כנגד ימים הנכנסין, מעלין בקדש שולל בעיקרו רק שלא יהי' פוחת והולך, ועכצ"ל כן, דאלת"ה יקשה מפני מה דינא דמוסיף והולך אינו אלא הידור דהידור ולא קבעו המצוה מתחלה באופן זה דמוסיף והולך אף דילפינן מקרא דמעלין כו'.

מעלין בקדש ילפינן מקרא וכנגד ימים כו' הוא רק סברא.

ב) מה שהביא הקושיא אר"י דאמר בתענית (כט, א) אלמלא הייתי באותו הדור קבעתיו בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף, והרי ר"י ס"ל בב"ק (כב, א) אשו משום חציו ומסביר הנימוק"י דהיינו דכל מעשה המבעיר נגמר בעת הדלקת האש, וא"כ הרי גם בחורבן הבית

התירוץ: **דלעיל אגרת ג.**

הקושיא . . אשו משום חציו: **ראה בזה לקו"ש ח"א ע' 126.**

כיון שהציתו אש בתשיעי נגמר אז המעשה ומפני מה רצה לקובעו בעשירי. והנה בגוף סברת הנימוק״י יש להאריך ואכ״מ, אבל בהנוגע להנ״ל לא הבנתי הקושיא, דהרי בתענית דנים באיזה יום יתאבלו בנ״י על הפורענות שלהם ואינו נוגע להשאלה מתי נגמרה השתתפות העכו״ם בזה, ולדוגמא המכה את חברו ומת לאחר כמה ימים מחמת המכה, פשיטא שקרוביו מתאבלין ביום המיתה ולא ביום ההכאה.

ג) מש״כ שבחורבן ביהמ״ק שהיתה אשו של הק׳ הרי בידו להחזיר חציו בכל עת, יש להעיר מר״ה (יח, א) דגז״ד שיש עמו שבועה אינו נקרע וכן הי׳ בחורבן הבית, דבזה קאי קרא דנכתם עונך שהובא שם, וכ״כ להדיא בפתיחתא דאיכ״ר ס׳ כד מיד **נשבע** הק׳ כו׳, גם את״ל דרב בר״ה (שם) פליג – (וצ״ע איך יפרש רב קרא הרשום בכתב אמת דקאי בגז״ד דצבור, עיין יבמות קה, א) –

הרי הי׳ הדבר תלוי בתשובה (ובר״ה לא, ב ו״ח נתעכבה כו׳ שמא יחזרו בתשובה) והכלביד״ש חוץ מיר״ש (ברכות לג, ב).

ואולי י״ל, בסברת כת״ר, דזהו סיבה צדדית מפני מה אינו מחזיר חציו, אבל לא שמצ״ע זריקת החץ (הצתת האש) היא באופן שא״י להחזיר.

ד) מה שהקשה מנ״ל בנס דחנוכה דכבר ביום הא׳ הי׳ בכח השמן לדלוק ח״י, כיון שזהו ענין נסיי ואין שייך בו חוקי הטבע, וא״כ י״ל דבכל רגע או בכל יום הי׳ מתחדש הנס (כנראה לזה כונתו, אף שלא פירש להדיא)

וכמה תשובות בדבר א) אני כתבתי שאם נאמר שע״י הנס נעשה שיהי׳ בכח השמן ביום א׳ לדלוק ח״י יובן בטוב סברת ב״ש שמדליקין כנגד ימים הנכנסין, דלכאורה אינו מובן מה ענין ימים הנכנסין להדליק עליהם ביום א׳. ובא כת״ר ומקשה שלא נאמר כן וא״כ לא תהי׳ מובנת סברת ב״ש, ב) כל הענינים שמפני זה זקוקים היו לנס ח״י (טהרה ז״י ועשית השמן יום א׳, הליכה ד׳ ימים ושוב ד׳ ימים וכו׳) כבר הי׳ מציאותם ביום הא׳ ולא נתחדשו אח״כ, לשנה הבאה איגלאי מילתא שאופן הנס הי׳ שלא יהי׳ הפסק בהדה״נ, ואופן וכוונה זו הרי היו גם ביום א׳ ולא הי׳ להם מקום לשרות אלא על הפך השמן. ג) אפושי ניסי למגנא למה לו, ולדוגמא בנס דצפחת השמן לא חסר (מ״א י״ז), מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק (תענית כה, א) וכו׳ האם נאמר דבכל רגע הי׳ מתחדש הנס, ועוד: את״ל כן יקשה למה הי׳

דולק והולך ביום (שם בתענית) דשרגא בטיהרא כו' גם מנ"ל דמדה טובה ממהרת לבוא ממדת פורעניות (שבת צז, א), ויש להעיר דבברכות (נד, א) חשיב אשתו של לוט בחדא מחתא עם אבני אלגביש, ומובן אשר אין משם ראי' אלא רמז בעלמא. ויל"ע במכות מצרים דקצתם סרו מעצמם וקצתם ע"י תפלה.

ח) מש"כ אני במכתבי הקודם בתי' הב"י דחלקו השמן שבפך לח' חלקים דצ"ע מהא דזבחים (פח, א) דכ"ש אין מקדשין אלא מלאין, וא"כ לא היו נרות המנורה מלאין שוב ראיתי שטעות הוא בידי כי השמן למנורה נתקדש לא ע"י נרות המנורה כ"א ע"י מדת חצי לוג שהי' במקדש וכדאי' במנחות (פח, ב), ועכצ"ל כן כי גם בכל יום לא היו נרות המנורה מלאים כי היו מחזיקים יותר מחצי לוג כדמוכח שם (פט, א) דאמר מלמעלה למטה שיערו.

ותימה לאיזה צורך היו נרות המנורה גדולים יותר מחצי לוג, וי"ל ע"פ מ"ש בירוש' הובא בתוד"ה ושיערו (שם), שאם לא מצאו אלא פתילה גסה היו מוסיפים במדת השמן.

ו) בהא דהעיר כיון דהדלקה לאו עבודה היא (יומא כד, ב) ולדעת הרמב"ם גם לכתחילה כשרה בזר (ביאת מקדש פ"ט ה"ז) א"כ למה אין מחנכין המנורה אלא בהדלקה (מנחות מט, א).

ולכאורה הטעם מבואר: דהנה ענין החנוך הוא התחלת השמוש בכלי זה בענינו (עיין רש"י עה"ת שמות כח, מא) וענין המנורה פשוט בכמה קראי שהיא להעלות נר תמיד ולכן פשיטא שחינוכה הוא הדה"נ, אלא שחידשה מתני' שהוא בין הערבים דוקא, והרמב"ם (תו"מ פ"ג הי"א) הוסיף בל' המשנה „ולא את המנורה אלא בז"נ בה"ע" וכ' „אלא **בהדלקת** ז"נ" ע"פ הגמרא (שם נ, א) שהעיקר הוא שצ"ל הטבה בבקר, וא"כ אין נפ"מ מתי היתה עריכת הנרות

– שג"ז עבודה כדכתיב יערוך אותו אהרן (שמות כז, כא, ויקרא כד, ג) וכדאיתא ביומא (כד, ב) איכא נתינת פתילה כו' איכא נתינת שמן –

אם בבקר אם בערב, ובלבד שההדלקה היא באופן כזה שתהי' ההטבה בבקר.

והא דאין הדלקה עבודה, אינו מפני שהארת הנרות אינו דבר חשוב אלא מפני שעשית **האדם** בזה אינה חשובה, כי אין בזה טורח ידי בנ"א וכמ"ש בתי' (ד"ה הדלקה ביומא שם) כי עלית השלהבת, שזהו ענין המנורה, הוא **מאלי'**, וא"כ אינו נוגע לחינוך המנורה.

ז) עוד כ׳ כת״ר דע״פ מה דאיתא בירוש׳ שקלים (פ״ד ה״ב) דהשלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת מעכבים את הקרבנות ובמגילת תענית (פט״ו) איתא דח״י היו עוסקים בבנין המזבח ונגמר ביום ח׳, ואי״כ לא הוי אז מזבח, וממילא הטבת המנורה לאו כלום הוא ובודאי הדה״נ אז ל״ה רק מצוה בעלמא בלי שום סרך עבודה, ולית בה דינא דאין כל״ש מקדשין אלא מלאין, וסרה בזה ג״כ קושית העולם למה צריך לנס הא טומאה דחוי׳ בצבור, וז״א דאז הדה״נ הי׳ מצוה ולא קרבן.

ותימה דטומאה ושבת ילפינן מחד קרא כדאיתא בתו״כ פ׳ אמור הובא ברמב״ם הל׳ תו״מ (פ״ג ה״י) וא״כ לפ״ז איך הדליקו אז את המנורה בשבת, ובכ״מ משמע שהדליקו ח״י רצופים, עוד יקשה איך ישתמשו במנורה שהוקצבה לעבודה בענין שאינו עבודה, ומיהו בזה י״ל דכיון דעשו אז מנורה חדשה כדאיתא בר״ה (כד, ב) וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט (תוספתא פ״ב דמגילה, יד הל׳ ביה״ב ספ״א)

אבל תימה מנ״ל מצוה זו דהדה״נ אם נאמר דאין בזה החיוב שבתורה ואדרבה הוי אש זרה אשר לא צווה אותם, והנכנס לקדש שלא לעבודה לוקה (רמב״ם הל׳ ביאת המקדש פ״ב ה״ד).

ואגב דאתי לידא נימא בה מילתא:

במ״ש במגלת תענית, יש להעיר ממ״ש שם פ״ח, בכ״ג במרחשון איסתתר סוריגא מן עורתא כו׳ וכשגברה יד בית חשמונאי כו׳ ובאותו היום שסתרוהו עשאוהו יו״ט ושם רפ״ט בג׳ בכסלו איתנטלו סימואתא מן דרתא (העזרה) כו׳ וכשגברה יד בית חשמונאי כו׳ ובאותו יום שבטלום עשאום יו״ט דמשמע שעוד בסוף מ״ח ותחלת כסלו התחילו בטהרת העזרה וא״כ צ״ע למה חכו עד כ״ה בכסלו, והנה מצאתי בכתובים אחרונים ס׳ חשמונאים א׳ ד׳ „יבנו מזבח חדש כו׳ ויחדשו את כל כלי הקדש וישימו את המנורה אל ההיכל כו׳ ועל המנורה העלו את נרותי׳ כו׳ ויהי ביום החמישי ועשרים לחדש הט׳ הוא כסלו כו׳ וישכימו בבקר ויעלו עולות על המזבח כו׳ ויחוגו את חנכת המזבח ח׳ ימים״, אלא דמסתפינא להביא ראי׳ מספרים אלו, אף שבכ״מ מובאים דברי בן סירא, חכמת שלמה ועוד.

בדינא דירוש׳ הנ״ל דהשלחן כו׳ מעכבים כו׳ וע״פ המסקנא שם מעכבים בעבודת פנים עכ״פ

(ומ״ש בקה״ע שם ד״ה ואפילו „כגון ארון״, בודאי הוא טה״ד כי

במקדש שני לא הואי ארון, אבל קשה דלילפי מיני' דשימה אינו מעכב וגם פרוכת לא יעכב כן מ"ש שם בפני משה ד"ה ורבי „וכגון בשלחן" אינו מובן דשלחן גם לר' יוחנן מעכב כיון דכתיב בי' צלע, והול"ל פרוכת)

ובתוספתא פ"ו דמנחות איתא השלחן המנורה והמזבחות מעכבין זא"ז ולא הוזכרו פרוכות, וגם אינו מחלק בין עבודת חוץ ופנים. ואולי אפ"ל הטעם דלא עיכב בהם הכתוב, משום דבארון ופרוכות אין בהם עבודה, כי הזאת הדם דפרוכות ובין הבדים הוי הזאה אע"פ שלא נגע – תוד"ה אלא זבחים טו, א. ועיין מל"מ הל' עבודת יוהכ"פ פ"ג ה"ה

והנה ברמב"ם לא מצאתי לע"ע דין הנ"ל.

ונ"ל דלהרמב"ם ש"ס דילן פליג אירוש' ותוספתא, וראיתו מזבחים (נט, א) מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו, ואם עבודת עצמו א"מ כ"ש שא"מ עבודת אחרים, ומיני' ילפינן לשאר הכלים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

פב

ב"ה יום ב' ב לחדש תמוז, ה'תש"ג

כבוד ידידנו האברך המצוין וו"ח אי"א
הרב התמים מוהר"י שי' ווינבערג
מאנטרעאל

שלום וברכה!

במענה על מכתביו בבקשה לברר טעם אי קבלתו מענה על מכתביו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א המספרים פרשת עבודתו בעניני שמירת שבת וכיו"ב.

פב

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 267 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהר"י שי' ווינבערג: **אגרת נוספת אליו — לקמן קיט.**

פרשת עבודתו בעניני שמירת שבת: **ראה לעיל אגרת עג סעיף ו.**

הצעתי עד"ז עוד לפני חה"ש ושבוע זה עוד הפעם, והנה סמוך לחה"ש מלפניו ואחריו לא הי' הזמן גרמא לעני' כ"א בעניינים תכופים ביותר, ובודאי שבוע הבע"ל יקבל מענה על שאלותיו מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

בהזדמנות זו אעורר אותו עוה"פ על המשך רשימת הזכרונות משנות תרצ"ט – ש"ת, שהפסיק בהם בתחילתם.

וצ"ע במ"ש אם יום תעזבני יומים אעזבך אם הוא רק בתורה (וכן משמע קצת בזהר ח"ג לו, א) או שהוא גם בשאר עניינים של קדושה (לכאורה כ"מ ברש"י – דברים יא, יג – שהביא זה בהמשך לוהי' אם שכוח תשכח המדבר ביר"ש) או שהוא ענין טבעי ושייך בכל עניינים שאפשר בהם שכחה, ויל"ע בהמשלים שהובאו ע"ז ירוש' סוף ברכות.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

פג

ב"ה יום ב' ט' לחדש תמוז, ה'תש"ג

כבוד ידידנו הרב הנכבד והנעלה וו"ח אי"א וכו'
מהר"א שי' תרשיש

שלום וברכה!

כ"ק אדמו"ר שליט"א מסר לנו את בקשת כמ"ע ש„מחנה ישראל" תשלח שליח למחנהו כדי לחזק את ההשפעה על תלמידיו שי' לנסע לישיבה.

בהתאם לזה הננו לבקשו להודיענו: א) אם מוצא יותר לנכון

רשימת הזכרונות: **ראה לעיל אגרת לז סעיף ב. סה. לקמן פו. קיז. קלא. קטע מזכרונות אלו נדפס בס' „שמועות וסיפורים" ח"ג (ה"ר רפאל נחמן כהן, כפר חב"ד תשל"ז) ע' 220־230.**
יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

פג

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 422 והושלמה ע"פ צילום האגרת.

שהשליח יבוא כעת, או אם יותר טוב בסוף הקיץ, קרוב להתחלת זמן החרף בישיבות.

ב) אם יספיק לזה שיבא השליח רק ליום השבת.

מענין אותנו לדעת ע"ד פעולותיו בשדה „מחנה ישראל" ואף שבימי הקיץ כמ"ע טרוד ביותר, בכ"ז הנה בטח יוכל להשתמש ברגעים שנפגש בקיץ עם רבוי אנשים שאינו רואה אותם בימי החורף, כדי לעורר על איזה ענינים של חיזוק היהדות, וגם מעט דברים היוצאים מן הלב ונכנסים – לכן – אל הלב, משפיעים בע"ה הרבה, ובזמן מוקדם או מאוחר יכולים לראות את הפירות הטובים...

פד

ב"ה יום ב' ט"ז תמוז ה'תשי"ג

כבוד הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נו"מ וכו'
מהור"ז שי' הלוי

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל, ומוסג"פ קבלה על נדבתו שני (2) דאללאר בשביל „מחנה ישראל".

הנדבה להישיבה ולכולל חב"ד נמסר להם, ובטח יושלח לו קבלה ישר מהם.

כרטיסי חבר לחברת משניות בע"פ נשלח זה מכבר לבניו שי', ובודאי הגיעם במועדם.

הייתי מציע לכת"ר להשתתף גם בשאר עניני „מחנה ישראל" וה„מרכז לעניני חנוך".

ואשר אדמה אני אשר בנקל ביכולת כת"ר לפעול בהנ"ל בפרט הוא בשתים: א) הפצת הקונטרסים והשיחות שנדפסו – בין כל אלו שיש לו

פד

מהעתק המזכירות.

השפעה עליהם ע״י הסברת גודל ערכם בהתעוררות לתשובה ויר״ש, ובפרט בזמן הזה עקבתא דמשיחא, ומבואר ענין לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה במכתבי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א הנדפסים בקובץ מכתביו השני.

ב) לראות שגם בניו שי׳ יפיצו שיחות הנ״ל וה„שמועסן״ – באידיש ובאנגלית – הנדפסים בשביל ילדי וילדות בנ״י ותוכנם עניינים המקרבים את הילדים לתורה ויהדות.

המחיר של הקונטרסים שיחות ו„שמועסן״ הנ״ל מצער היא, והמתענין בהם בודאי ירצה לקנותם. והכל תלוי בזה שימצא איש שירצה וידע איך להסביר תוכן השיחה או הקונטרס לאלו שאין יודעים עדיין מהאור כי טוב הוא.

ובודאי ידוע לכת״ר תורת אדמו״ר הזקן ע״פ מה׳ מצעדי גבר כוננו וז״ל: אז א איד קומט אין א ארט, איז עס צוליב א כוונה טאן א מצוה הן א מצוה שבין אדם למקום והן א מצוה שבין אדם לחבירו, א איד איז א שליח של מעלה, א שליח וואו ער איז, איז ער דער כח המשלח.

וכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א כותב בא׳ ממכתביו: מצינו דעיקר חיבתו של הקב״ה לאברהם אע״ה הי׳ למען אשר יצוה – כפירושו – יחבר – את בניו ואת ביתו, היינו דכל גודל עבודתו בהנסיונות אינו בערך לגבי הא דיצוה ויחבר אחרים, מה שיזכה אחרים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

תורת אדמו״ר הזקן: **היום יום י׳ תמוז.**

בא׳ ממכתביו: **אגרות קודש שלו ח״ו אגרת א׳תריז. וראה גם שם ח״ג אגרת תרנט.**

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

פה

ב"ה יום ב' ט"ז לחדש תמוז ה'תש"ג

כבוד הוו"ח נכבד ונעלה אי"א וחרד על דברו כו'
מהור"ד שי' הלוי

שלום וברכה!

באשר תמה על אשר אמרתי בהמשך הסיום ש"ס משנה בע"פ, אשר כל אחד מישראל יהי' מי שיהי', אפילו רשע גמור, ר"ל, כל ימיו יש לו תקוה, וסוף סוף, אם ברצונו או ע"י כפי' מלמעלה, אם בחייו או לאחר מותו, מעלין אותו משערי הטומאה אשר נשקע בהם, מעבירין אותו דרך כמה ענינים של טהרה וזיכוך, עד אשר גם הוא מתאחד ודבק בשרשו אוא"ס ב"ה.

והקשה ע"ז אשר תמוה הדבר ויש כמה סתירות ע"ז.

לכן הנני להעתיק בזה איזה מארז"ל אשר שימשו יסוד למה שאמרתי, ולבאר ולתרץ מה שיש להקשות ע"ז.

שאלה

שמעתי אומרים אשר, ע"פ המבואר בדא"ח, כל אחד מישראל, יהי' מי שיהי', ואפילו רשע גמור כל ימיו, ר"ל, יש לו תקוה. וסוף סוף, אם ברצונו או על ידי כפי' מלמעלה, בחייו או לאחר מותו, מעלין אותו משערי הטומאה אשר נשקע בהם, מעבירין אותו דרך כמה ענינים של טהרה וזיכוך, עד אשר גם הוא דבק ומתאחד בשרשו ומקורו אוא"ס ב"ה.

ולכאורה תמוהה שמועה זו ביותר, וכמה סתירות ע"ז מן הכתוב וממרז"ל.

ר' דוד שטוקהאמער
שו"ב נוארק נ.ד.

פה

אגרת זו נדפסה, במהדורא בתרא, בקובץ ליובאוויטש גליון 6 (י"ט כסלו־ט' אדר תש"ה) ע' 6 ואילך, ומשם נעתקה בס' תשובות וביאורים ע' 28 ואילך.

הנדפס כאן הוא מהדורא בתרא הנ"ל, ונוסף הקטע הראשון והחתימה מהעתק המזכירות.

מהור"ד: שטוקהאמער. אגרת נוספת אליו — לקמן קמא.

הסיום ש"ס משנה: בט"ו סיון, כדלעיל אגרות עו. עח. עט. פא. על אמירת הסיום ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א מסופר בהקריאה והקדושה גליון 35 ע' ג.

שמעתי אומרים: מכאן ואילך — מהדורא בתרא הנדפסת.

תשובה

מקור שמועה זו מבואר בכ״מ, ומהם:

בד״ה כי ישאלך בנך ס״א – דשנת הש״ת, וז״ל: כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב דקאי על עולם התחי׳ . . . וההבדל בין ג״ע לעולם התחי׳ הוא דבג״ע כתיב מי יעלה בהר ה׳ גו׳ נקי כפים ובר לבב כו׳, דיש כמה תנאים בכדי שיוכל לעלות בג״ע . . . ויש שזוכים לעלות רק לג״ע התחתון ולג״ע העליון אינם זוכים . . . וכללות הגילוים בג״ע הוא רק לנשמות ולא לגופים. ובעולם התחי׳ היינו תחה״מ, אמרו **כל** ישראל יש להם חלק לעוה״ב שהכל יבואו לגילוי דתחה״מ, והגם שיהי׳ בזה דין ומשפט ועוד קשה יותר מכמו הדין ומשפט שעל הגילוים דג״ע . . . וכללות הגילוי יהי׳ לנשמות בגופים דוקא. עכ״ל.

ויסוד לדברים אלו בדרוש רבינו הזקן ד״ה להבין ביאור ענין האבות ה״ה המרכבה (בתורה אור פ׳ יתרו) ס״ג־ד, וז״ל: ענין עוה״ב שהוא ג״ע ותחה״מ ומבואר במפרשים׳ וברמב״ן בשער הגמול שעיקר השכר עוה״ב הוא בתחה״מ, שמעלת תחה״מ היא יתרה מג״ע העליון. והנה בג״ע יושבין נשמות הצדיקים בלא גופות . . . ותחה״מ הוא שיעמדו בגופיהם . . . אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב בתחה״מ חוץ מאותם שמנו חכמים. עכ״ל.

וראה ג״כ בלקו״ת פ׳ שלח רד״ה אני ד״א (הראשון) וד״ה אני ד״א (השני) סס״ג.

וכיון אשר כמה מאמרים הנה, **בהשקפה ראשונה**, סותרים הם את

ו) ראה מפרשי המשנה סנהדרין ר״פ חלק, רס״ג בס׳ האמונות והדעות סוף מאמר תחה״מ, נ״כ הרמב״ם הל׳ תשובה פ״ח ט׳ ועוד. וכבר השיב לאלו החולקים על הדעה המובאת בפנים – בס׳ עבודת הקדש ח״ב פמ״א־מג, הובא בקיצור בשל״ה בהקדמה חלק בית דוד.

והנה בימים ההם הי׳ מקום לדעות מחולקות בעניינים האלו, אבל אחרי אשר נגלה דבר ה׳ אל – (ל׳ הרח״ו בהקדמתו לשער ההקדמות) – „עיר וקדיש מן שמיא נחית הרב הגדול האלהי החסיד מו״ר כמהר״ר יצחק לוריא אשכנזי זלה״ה מלא תורה כרמון במקרא במשנה בתלמוד בפלפול במדרשים והגדות במעשה בראשית במעשה מרכבה״ וקבלוהו כל ישראל עליהם לפוסק אחרון בכל עניני סתרי תורה וסודותי׳ – אין מקום כלל למחלוקת והלכה כדברי האריז״ל, שהיא היא הדיעה המובאת בפנים וכמבואר לקמן.

הנ"ל, הנני להעתיק בזה איזה ממרז"ל אשר, לפענ"ד, שימשו יסוד להאמור בדרושי דא"ח אלו, ולבאר ולתרץ מה שיש להקשות ע"ז.

* * *

א. והנה בתחלה יש לברר מש"ס ופוסקים, אשר **אפשר** הדבר שגם רשעים גמורים חמורים[2] יבואו סוף סוף לזכות בתחה"מ (משא"כ בג"ע, כנ"ל). והוא:

א) תנן (סנה' צ, א) כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כו' ואלו שאין להם חלק כו' ירבעם אחאב ומנשה כו'. ופסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג) שכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אע"פ שחטאו כו' ואלו הן שאין להם חלק כו' במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב, כשמת בלא תשובה, אבל אם שב מרשעו כו' אפילו **כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב** (עיין ירושלמי פאה פ"א ה"א) יש לו חלק לעוה"ב כו'.

ומוסיף והולך: כל הרשעים והמומרים וכיו"ב שחזרו בתשובה כו' במטמוניות כו' אע"פ שעדיין שובב הוא שהרי **בסתר שב ולא בגלוי** מקבלין אותו בתשובה. עכ"ל.

ב) למטה מזה: מי שלא שב אפילו בסתר כי אם מת ברשעו, אם יש לו תרופה.

אמרז"ל (סנה' קד, א) ברא מזכי אבא, פי' שאם הבן צדיק מביא לחיי עוה"ב את אביו, **שכבר מת** וצריך הי' להיות נמנה בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב, והיינו אפילו בלא תפלה ע"ז מצד הבן, כי בתפלה גם אבא מזכה ברא, וכמוש"כ בתירוץ שני בתוד"ה דאתיי (סוטה י, ב)[3].

ולא עוד אלא שאפי' השתדלות ותפלת אחרים, שאינם קרוביו, מהני, וכדאי' בחגיגה (טו, ב) דהועיל ר' יוחנן לאלישע אחר (ואפילו להביאו לג"ע) אף שלא הי' קרובו ולא תלמידו[4].

---

2) ראה יבמות לב, ב. סנהדרין מז, א.

3) עיין עדכ"ז בס' ראשית חכמה פרק גידול בנים ובס' חנוך לנער – לכ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע – ע' 19 ואילך.

4) ולכאורה צ"ע, דכיון דר"י לא היתה לו שייכות מיוחדת לאלישע בן אבוי', א"כ מפני מה דוקא ר"י בקש להצילו וגם הצילו.

וי"ל דהנה הגורם לאחר שיצא לתרבות רעה, פי' רז"ל כמה סבות שאירעו לו בזמנים שונים. – ומסתבר לומר דלא פליגי **במציאות**, ומר אמר חדא ומר א"ח ולא פליגי או

– אלא שאין תפלת אחרים יפה כ״כ כמו תפלת הבן והאב, כי כמה מעלות בתפלה בהתאם לאיש המתפלל, מקום התפלה ועוד. ואכמ״ל –

עוד יש להביא ראי׳ דתפלת אחרים מהני אף לאחר מיתה, מהא דאיתא בספרי ס״פ שופטים **שלכל** יוצאי מצרים שמתו כבר יש כפרה ע״י שזקני בית דין דעיר **אחת** היו מביאין עגלה ערופה. וראה בסו״ס חסידים, במפרש שם בזה.

ואפשר הי׳ לחלק מנדו״ד, דשאני התם שב״ד הם שלוחי כל העיר ובעיר זו אירע העון וא״כ אינם אלא מסלקים מעל יוצאי מצרים ומכפרים עליהם על העון שעשו משלחיהם.

אבל לא משמע כן כיון דמספרי זה למדו לדור צדקות בעד המתים, כדאיתא באו״ח (סו״ס תרכ״א), ומנהג ישראל לדור גם בעד מתים שאינם קרוביו.

ובכל אופן אינו דומה ממש לנידון דידן, כי שם קאי במתים **צדיקים** דמשערינן שאם היו בחיים היו הם נותנים לצדקה, אבל לרשעים לא מהני, וכמ״ש במג״א שם.

ג) למטה מזה: מי שהוא מסוג אלו שאין להם חלק לעוה״ב ולא שב ולא התפללו עליו ולא נתנו צדקה עבורו אין לו חלק לעוה״ב דוקא כשלא נפרעו ממנו לאחר מיתה, אבל אם נפרעו ממנו הפרעון מצילו ומועיל לו, וכמרז״ל (סנה׳ מז, א) סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה (דיש לו כפרה בכך, רש״י). ואפילו ברשעים חמורים ביותר מהני להו, כדאיתא שם (קג, ב ושם) שיהויקים ראוי הי׳ למנותו עם ירבעם אחאב ומנשה – ואדרבה הכעיס עוד יותר ממנשה – אלא שנתכפר לו ע״י שנתבזה אחרי מיתתו.

דפליגי איזה סבה היא העולה על כולנה, אבל כולהו איתנהו בי׳ והא והא גרים – וסיבה הראשונה לכולם הי׳ מה שהריחה אמו כשהיתה מעוברת ממנו והוכרחה לאכול מאותו המין (כ״ה גירסת תוד״ה שובו – חגיגה טו, א – בירושלמי. וכ״ה במ״ר רות ג, יג וקה״ר ז, ח וביל״ש שם. ועיי״ג לקמן ע׳ רלח בזה).

והנה מאורע זה יכול לשמש טענה להקטין אשמת אלישע ב״א. אבל, ע״ד שארז״ל (יומא לה, ב) הלל מחייב את העניים כו׳ כיון שגם הוא הי׳ עני ובכ״ז כו׳, הרי גם בנדו״ד ר׳ יוחנן מחייב את אלישע ב״א כיון שגם הוא, אמו כשהיתה מעוברת ממנו הריחה כו׳ ובכ״ז כו׳ (יומא פב, ב עיי״ש. וביל״ש קהלת בנוגע לאמו של אלישע: ולא היתה יכולה להכיל עד כו׳).

ולכן בקשת איש אחר לא הי׳ מועיל כ״כ לאלישע ב״א, אחרי דעובדא דר״י מחייב אותו, ודוקא ר״י הצילו, כיון שגם הוא שהי׳ יכול להיות קטיגור נעשה סניגור. וק״ל.

וגדולה מזה מצינו בירושלמי (כלאים פ"ט ה"ג) דאפילו ירבעם וחבריו שמנו באותן שאין להם חלק לעוה"ב, הנה ע"י אשר – שנים רבות אחרי מיתתן – נשרף גופן נעשית בהם מדת הדין ובצירוף זכות הארץ יזכו לתחי'[5].

– ואין להקשות דא"כ מאי שנא ירבעם וחבריו דמנו אותם במתני' שאין להם חלק לעוה"ב, אף שנתכפר להם אח"כ, ולא מנו את יהויקים.

דאינם דומים זל"ז: ביהויקים הא דקבורת חמור יקבר הי' זה גזר

---

5) אין להכריח דסוגית הירושלמי בזה היא דלא כהלכתא כי הש"ס דידן פליג עלי', וכדאיתא בר"ה (יז, א) אבל המינין כו' ושחטאו והחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחבריו יורדין לגיהנם ונדונין בה לדורי דורות, (ועיין לקמן ג"כ בזה) – די"ל דלא פליגי, ובר"ה **כגון** קאמר אבל לא הם ממש, כיון דבהם נעשה מדת הדין לאחר זמן.

ועיין בסנה' (קד, ב) דורשי רשומות היו אומרים כולן (אפילו ירבעם וחבריו) באים לעוה"ב. ומשטחיות ל' הסוגיא שם משמע דפליגי אמתני'. אבל אין נ"ל דהאמוראים דהסוגיא בירושלמי ס"ל כדורשי רשומות ופליגי אמתני' דאין להם חלק – דמדאינו מזכיר בירושלמי מתני' דחלק **כלל** משמע דאינו ענין להשאלה. והטעם הוא כנ"ל, שלאחר זמן נפרעו מהם ובהא גם מתני' דחלק מודה. והשאלה והספק שנסתפקו בירושלמי הוא רק אם הפרעון והזכות מספיקים הם.

עוד יש לחלק בין מתני' לירושלמי: דבחלק קאי בתחה"מ לנשמתם ולהגוף שלהם גם יחד וע"ז קאמר דירבעם וחבריו אינם קמים כי **גופם** כלה. ובירושלמי קאי **בנשמתם** שהיא תקום לתחה"מ אבל בגוף **אחר**. וע"ד מ"ש בס' הגלגולים פ"ה ובשער הגלגולים הקדמה יא – הובא דבריהם לקמן ס"ד, עיי"ש.

וסמוכים לדבר דהמשנה אין להם חלק לעוה"ב ג' מלכים ירבעם כו' אינה מדברת בנשמתם, הוא ממשנה חברתה באותו פרק ובאותו ענין גופו, דאיתא שם (קז, ב) דור הפלגה אין להם חלק לעוה"ב. והקשו מזה (תורת שמואל – לאדמו"ר מהר"ש נ"ע – שער וא"ו פי"ד. וכ"ה בדרוש דש"פ צו תרל"ט) על מ"ש בפע"ח (שער חהמ"צ פ"א) שישראל שבמצרים היו גלגול דור הפלגה. והתירוץ הוא שפי' המשנה הוא **שגופן** לא יתוקן לעולם, אבל נשמתן נזדככה בשעבוד מצרים.

– ועד"ז צריך לתרץ, לפי דעת רע"ק דאמר (במשנה שם) שדור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, מש"כ (ש' חלקוטים שמות ג, ד. ש' הגלגולים הקדמה כ') אשר דור המדבר יתגלגל בדרא בתראה. ויעויין בס' עשרה מאמרות מאמר חקו"ד ח"ב פ"ח שפי' דעת רע"ק באופן אחר –

שוב מצאתי ג"כ בפי' המשנה (שם) מרגלים אין להם חלק לעוה"ב, דמפרש בזהר (ח"ג רעו, א): לקו בגופייהו ומיתת גרמייהו מיתו. וביאר במקדש מלך שם: מיתת גרמייהו הוא האמור במשנה שאין להם חלק לעוה"ב שר"ל שלא יקום גופם בתחי' אבל נשמתם נתגלגלה. (ולפ"ז סרה קושית הניצוצי אורות שם).

ובמג"ע אופן קנח (הובא בילקוט חדש סוף מע' דוד): גם ירבעם יתוקן לעתיד כו' ניצוץ שלו של קדושה. ויל"פ כונתו על הנשמה לבדה.

אבל פשטות הסוגיא בירושלמי משמעותה אשר ירבעם וחבריו גם **גופם** קם בתחה"מ. עיי"ש.

ובכל אופן שנפרש דעת הירושלמי, הרי **הסוגים** שמנו חכמים שאין להם חלק לעוה"ב – גופם כלה אבל נשמתם קמה בתחה"מ, וכנ"ל בס' ובשער הגלגולים.

דינו **שלו** על עשית החטא ובחייו כבר נגזר עליו, משא״כ בירבעם וחבריו שלא הי׳ עונש השריפה עליהם כי אם **על ארץ ישראל** ולאחר כמה שנים, אלא שהם היו קבורים שם **ובמילא** גם גופם נשרף, ולכן **עד אז ומצד עצמם** חל עליהם הענין דאין להם חלק לעוה״ב.

* * *

ב. לאחר שנת״ל **אפשריות** הדבר יש להביא ראי׳ **שיהי׳** כן, שכאו״א מישראל, יהי׳ מי שיהי׳, יתאחד סוף סוף בשרשו ומקורו, והוא:

נת״ל דתשובה לכל מהני. והנה ארז״ל (רמב״ם הל׳ תשובה פ״ז ה״ה וכדעת ר׳ יהושע בסנה׳ צז, ב): וכבר **הבטיחה תורה** שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן.

והנה יכול האומר לומר, שבכהנ״ל הנה, כמו בכ״מ הרי גם פה, התורה על הרוב – רוב בנ״י – תדבר, ואין מזה ראי׳ **שכאו״א** מישראל, ואפילו רשעים גמורים, ישובו. אבל מבואר הדבר בערובין (כא, ב) דקאמר שם: תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים תאנים הרעות אלו רשעים גמורים, ושמא תאמר אבד סברם ובטל סכוים ת״ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו עתידים שיתנו ריח.

ומדקאמר שיתנו ריח – ראי׳ ג״כ שאין לומר שרק יפסוק דינם ויהיו לא חיים ולא נדונים ושרוים בלא טובה ובלא רעה – כל׳ התוד״ה (ב״מ נח, ב). – ועיין שבת (פח, ב) ע״פ עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו, ובפירש״י (שה״ש ז, יד) הדודאים נתנו ריח הטובות והרעות . . . אלו פושעי ישראל . . . **כולם** מבקשים פניך ועל פתחינו כל מגדים יש בידנו **שכר מצות הרבה**, עכ״ל. והוא, כנ״ל, שאפילו פושעי ישראל יש להם חלק לעוה״ב מפני שהם **מלאים מצות כרמון**.

עוד שם בעירובין (יט, א) דקרא (ישעי׳ בסופו) ויצאו וראו גו׳ ואשם לא תכבה קאי בפושעי אוה״ע, אבל פושעי ישראל מיחייבו רק ההוא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומפיק להו (היינו שפוסק דינם. ועוד זאת) **ומקבל להו**, בר מישראל שבא על הנכרית כו׳. וגם בזה פי׳ בתוד״ה חוץ (ב״מ נח, ב) דהכונה היא דישראל הבא על הנכרית אינו עולה מיד אלא שוהה שם יב״ח.

אלא שראי׳ זו יש לדחות ע״פ מ״ש בתוד״ה פושעי (סוף חגיגה) דלא קאי על פושעי ישראל בגופם, ובכ״ז לא יקשה על התוס׳ בחגיגה למה מפרש – בעירובין – קרא דישעי׳ בפושעי או״ה ולא בפושעי ישראל

בגופם, כי זוהי אוקימתא מרווחת יותר, ודוחק. וצע"ק בדברי תוס' הנ"ל מתוד"ה כי (ר"ה יז, א).

והנה בנין אב **מקרא** שכאו"א מישראל יתדבק בשרשו הוא מה שנאמר (ש"ב יד, יד) וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, והובא פי' בשו"ע אדה"ז הל' ת"ת (פ"ד ס"ג): רשע יחזור בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמ"ש כי לא ידח ממנו נדח. ובתניא (ספל"ט): **שבודאי** סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח. ועיג"כ לקמן בזה.

(וצע"ק ברמב"ן ש' הגמול ד"ה ועכשו נחזור, שכתב: לבלתי ידח ממנו נדח אלא לאותן שאינן עומדין בדין שנכרתין בו ואובדין שם).

* * *

ג. והנה כשנעמיק בטעם הדבר, במילא יובן שהוא **מוכרח** להיות כן.

והנני להעתיק בזה – כיון שאינו ספר מצוי – ל' עמק המלך (בתחלתו ש' תקוני התשובה ספ"ג) וז"ל: ועתה בנים שמעו לי יראת ד' אלמדכם ואהבתו הק' עמנו בני א־ל חי, למה לו כולי האי לטרוח עצמו ברשעים האלו המכעיסים אותו בכל עת ובכל רגע, ב' תשובות בדבר התשובה הא' כו' אע"פ שהם רשעים גמורים כו' ניצוצי קדושה בהם כו' שהם נצר מטעי כו' והיא חלק אלקה **היא נצחי** כו' והנשמות הם רושם אור עצמותו וכל (אולי צ"ל „דכל") הנופח מעצמותו הוא נופח כו' ועוד טעם שני מעשה ידי להתפאר כו' הק' הוא ומעשה ידיו **חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים ואי אפשר שתתבטל** כו'.

והתשובה השנית היא תועלת תפלת אאע"ה כו' והראה לו הק' גיהנם ושעבוד מלכיות כדי שעל ידם יצורפו ויתלבנו כל האובדים האלו כו' כי לא כלו רחמיו על כל היצור.

ועד"ז כ' שם בש' עולם התוהו פל"א.

עוד כ' (בשער או"א ספמ"ו): לבלתי ידח ממנו נדח כו' וכל כך למה מפני שהק' עצמו בנה עולמות והחריבן להיות טו"ר בעולם גברה בהם הרע כ"כ עד שיורש גיהנם כו' ומפני שהוא גרם בניזקין לכן מוריד שאול ויעל ומעלה אותם כו' והם ילכו מחיל אל חיל עד הגיעם אחר זמן רב **להמנות עם הצדיקים** כו'.

ובמדרש שמואל ריש מס' אבות בפי' משנת כל ישראל כתב וז"ל:

עולם הבא הנזכר כאן הוא עולם התחי׳ ולא ישא אלקים את נפש הרשע עד כי ברוב הימים ימצאנה מטוהרה ואז נגנזת במחיצת הצדיקים כו׳ וכן ע״ז הדרך לכל הנשמות עד שיתוקנו כולם כו׳ וז״ש הכתוב ועמך כולם צדיקים כלומר **בהכרח** יהיו כולם צדיקים לפי שהוא ית׳ חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, עכ״ל.

ועד״ז הוא באלשיך פ׳ שמיני.

ויסוד לדברי כהנ״ל הוא בליקוטי הש״ס להאריז״ל מס׳ אבות, וז״ל: כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב כו׳ רק שזה יתקן עצמו בזמן מועט וזה בזמן מרובה אבל **סופם** הוא להמנות עם הצדיקים ומשום זה שהקב״ה כביכול מטריח את עצמו עם רשעים כאלו לתקנם כו׳ ולמה כן בשביל שהם נצר מטעי שהוא נצחיי והם רושם אור עצמותו וכל הנופח מעצמו הוא נופח. עכ״ל.

ויעוין ג״כ ברמב״ן בש׳ הגמול (הובאו דבריו לקמן) שכתב: הנפש שהיא עליונה **אי אפשר** שתהי׳ בטלה ואובדת כו׳.

* * *

ד. אחרי שבסעיפים הקודמים נתבאר: א) אשר **אפשר** הדבר שכאו״א מישראל, יהי׳ מי שיהי׳, יזכה לתחה״מ. ב) כי מבואר בכ״מ **שיהי׳** כן. ג) כי **מוכרח** הוא שיהי׳ כן,

נבוא בזה לתרץ מרז״ל הנראים כסותרים להנ״ל.

ויבוארו כאן אחדים ממרז״ל אלו, ומהם יובן להשאר:

א) תנן (סנה׳ צ, א) כל ישראל יש להם חלק לעוה״ב כו׳ ואלו שאין להם חלק כו׳.

ואף לפי מה שנת״ל בס״א, אשר תשובה, פרעון לאחר מיתה, או תפלה וכיו״ב מהני שיזכו גם אלו לעוה״ב,

הרי עכ״פ אלו מסוג זה שלא עשו תשובה ולא נפרעו מהם ולא התפללו בעדם לא יקומו בתחה״מ –

– והרי כן כתב ג״כ בדרוש להבין ביאור ענין האבות (שהובא בס״א) דכל ישראל יש להם חלק לעוה״ב בתחה״מ לבד **מאותם שמנו חכמים** –

וה״ז סותר למשנ״ת סעיף ג׳ שכל נשמה **בהכרח** הוא שהיא נצחית

ואו"א שתתבטל כי היא נצר מטעי כו' וסו"ס תמנה עם הצדיקים. וכמו שאין אף נשמה אחת שאינה, ח"ו, נצר מטעי ומעשה ידי כו', כמו"כ א"א שתהי' אפילו נשמה אחת שתאבד ולא תקום בתחה"מ.

ודוחק גדול לומר אשר איש כזה, שיהי' מן הסוג שאין לו חלק לעוה"ב ולא יפרעו ממנו ולא יתפללו בעדו וכו', לא הי' ולא עתיד להיות – אף שבכמה ענינים, ומהם גם כאלו שנתבארו בכתוב ובש"ס באריכות, אמרז"ל עליהם שלא היו ואינם עתידים להיות (סנה' עא, א)[6].

– אבל באמת אין בזה סתירה. דהנה תחה"מ האמור בכל מקום היינו לנשמה עם הגוף שניהם יחד, וכנ"ל בתחלת מאמר זה.

ואותן שמנו חכמים שאין להם חלק לעוה"ב היינו שהגוף שלהם כלה ונאבד, אבל הנשמה, שהיא נצר מטעי כו', תקום לתחי' **בגוף אחר**[7]. ומבואר זה בשער הגלגולים הקדמה יא' ובס' הגלגולים פ"ה, **וז"ל: אם הניצוץ (נשמה הפרטית)... חטא חטא א' מאותן חטאים שגופיהם כלה ב"מ ואבד ואין לו תחה"מ אז כיון שאותו גוף כלה הנה הניצוץ... מתגלגל בגוף ההוא השני והוא יקום בתחה"מ עם כל חלקי הניצוץ וגוף הראשון נאבד ונכרת**[8].

---

6) עד"ז הוא ג"כ במכות (ז, א) אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם ובזבים (פ"ב מ"ב) אין אחריות זבים עליכם. צע"ק במנחות (לז, א) או קום גלי. ולהעיר מב"ב (כג, ב) נדה (כד, א). ויעויין בקו"א לתניא ד"ה ולהבין פרטי ההלכות. ואכ"מ.

7) לפי המבואר בזה, הרי הבבא ואלו **שאין** להם חלק לעוה"ב – אינה **בניגוד גמור** לרישא דמתני' כל ישראל **יש** להם חלק, כי ביחס לנשמתם הנה גם הנמנים באותם שאין להם חלק, גם הם נשמתם יש לה חלק לעוה"ב. ובזה י"ל דיוק לשון המשנה **כל** ישראל יש כו' **ואלו** שאין להם כו' – אף שביטוי הרגיל בכגון זה במשנה, והוא לשון קצרה, הוא: **כל כו' חוץ**.

– ואין לומר שחוזר עוה"פ ומבאר **ואלו שאין להם חלק לעוה"ב**, מפני שהפסיק בינתיים, בהבאת הראי' **שנאמר ועמך** כו' להכלל: כל ישראל כו' – שהרי במשנה ריש זבחים ומנחות מפסיק ג"כ בין הכלל והיוצא מן הכלל, בביאור דיני הכלל, (וראה ג"כ יבמות פ"ב מ"ח) ובכ"ז מסיים: **חוץ** כו'. כן אין לומר שהוא מפני דנפישין מילין דאלו שאין להם חלק לעוה"ב – שהרי כן הוא ג"כ במשנה ריש חגיגה (וזבחים ומנחות הנ"ל) ובכ"ז איתא שם **חוץ** כו' –

אלא הטעם הוא שתיבת **חוץ** משמעותה חוץ ויוצא מן הכלל לגמרי, משא"כ הלשון **ואלו** כו'.

8) בשער מאמרי רז"ל להאריז"ל (סנה' צ, א) ובשער הגלגולים הקדמה כד' מבואר חלוק בין **נשמות** כל ישראל שיש להם חלק לעוה"ב ואותן שמנו חכמים שאין להם חלק. ואין מזה סתירה מה שנתבאר בפנים **דנשמות** כל ישראל, **באין יוצא מן הכלל**, יזכו בתחה"מ.

כי מבואר שם – בכתבי האריז"ל אלו – שמדבר בשכר **הנשמות** ובעולם הבא היינו

ב) (תענית ז, א) א״ר אבהו גדול יום הגשמים מתחה״מ דאלו תחה״מ לצדיקים ואלו גשמים בין לצדיקים בין לרשעים. ואף דמסיים שם ופליגא דר׳ יוסף, הרי מדהביא הרמב״ם (בפיה״מ כל ישראל) דעה זו של ר״א[9] משמע דס״ל דהלכתא כותי׳. וא״כ זהו סותר להמסקנא דלעיל דכאו״א יקום בתחה״מ. וביותר תגדל הסתירה על פי הגירסא בתענית (שם): דאלו תחה״מ לצדיקים **גמורים** (כן הובא בס׳ העקרים מ״ד פל״א ובס׳ עבוה״ק ח״ב פמ״ב) ובפרט ע״פ מ״ש בתניא (פ״י ופי״ד) ביאור מהות צדיק גמור שע״ז אמר רשב״י ראיתי בני עלי׳ והן מועטין כו׳ והוא מעין עוה״ב כו׳.

אבל – מאמר ר״א בלאה״כ דורש ביאור כדי שלא יחלוק על המשנה **דכל ישראל** יש להם חלק לעוה״ב ואינו ממעט במשנה אלא האומר אין תחה״מ מן התורה וכו׳.

ועי״כ צ״ל דצדיקים דקאמר ר״א הן הם צדיקים דקרא דועמך כולם צדיקים שזה קאי על כל ישראל, לבד מאותן שמנו חכמים, וכמ״ש ע״ז המפרשים כמה טעמים שכל ישראל צדיקים הס[10]. **ועי״פ** מ״ש בס״ג יש להוסיף ביאור בזה, דהנה נת׳ שם דקודם שיזכו לתחה״מ יצטרפו ויתלבנו ויוטהרו מעונם עד שיהיו במעלת צדיקים, ורק אז ירשו ארץ. נמצא דכל שיהי׳ להם חלק לעוה״ב יבואו למעלת צדיקים גמורים (וכנ״ל בתניא שצדיק גמור זהו מעין עוה״ב) מקודם ואח״כ יקומו בתחה״מ. נמצא מבואר מאמר ר״א בהתאם לכהנ״ל.

ג) בכרת דע״ז וכיו״ב אמרז״ל (סנה׳ סד, ב) הכרת תכרת **הנפש** גו׳ הכרת בעוה״ז תכרת בעוה״ב. וברמב״ם (תשובה רפ״ח) כתב: הרשעים כו׳ יכרתו וימותו כו׳ נכרת ברשעו ואבד כבהמה וזהו כרת כו׳.

ואף שהרמב״ן בשער הגמול (הובאו דבריו בשינוי ל׳ קצת במפרש על הרמב״ם שם) אין דעתו כן, וכמ״ש וז״ל: הכרת כו׳ זאת הנפש שהיא עליונה א״א שתהי׳ בטלה ואובדת ולא שתשוב בהמית ותצטרף אל

עולם הבא **בעת ותיכף** אחר פטירתן, שג״ז נכלל בשם עוה״ב כנ״ל בד״ה להבין ביאור ענין האבות (ועיין רמב״ם הל׳ תשובה פ״ח ה״ח ונ״כ. ודבריו מתאימים בזה למ״ש במדרש ר״נ בן הקנה והוא בהשמטות לזהר ח״א רס״ה ע״א מס׳ הבהיר והובא ברמב״ן ש׳ הגמול ובעקרים. ובס׳ עבוה״ק שם חלק ע״ז, וצ״ע) ולא קאי בעולם התחי׳, בשכר נשמות **בגופים**, כלל.

9) וצ״ע שהרמב״ם מביא דעה זו מבראשית רבה (פי״ג, וא״ו. עיי״ש ביפה תואר) ולא מתענית.

10) ראה ג״כ בזה זח״א צג, א ור״פ נח ובאור התורה להצ״צ שם.

היסודות הארבע כו' (אלא הנפש לאחר מיתה) נמשכת בדעתה להתעלות ולהדבק בעליונים כשאר כל הדברים שתולדותם לשוב (ליסודם) ועובי הגסות וגסות החטאים שהבדיל בינה ובין יוצרה מונעים אותה כו' וזה מענין הכרת שהוא לומר שהיא נכרתה מיסודה.

אבל בכ"ז גם הוא כותב שם: והרשעים הגמורים החמורים שנדונין **לדורי דורות** כו' כדכתיב כי תולעתם לא תמות כו'. –

וכונתו בזה למינים מסורות והאפיקורסים כו' שעליהם אמרז"ל (ר"ה יז, א) יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות כו' גיהנם כלה והן אינן כלין.

– ועיין בלקו"ת להאריז"ל פ' בא, ס' הליקוטים פ' לך לך, ס' הגלגולים פ"ו, וז"ל: הענין של כרת אינו אלא בחלק הנפש כו' אמנם הרוח והנשמה כו' אין הם בכרת (ויש להעיר גם מעהמ"ל ש' עולם התוהו פ' סג) –

אבל נת' כבר בס' עשרה מאמרות (מאמר חקו"ד ח"ה פ"א) שהולך ומונה שם ו' כתות ליום הדין והנ"ל הם בכתה הששית, ומסיים וז"ל: גיהנם ננעלת בפניהם ונדונין בה לדורי דורות כו' אחר דורי דורות כו' אפשר שיבחנו גם המה בחכמה נעלמה מן החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, והוא טעם גיהנם כלה והם אינן כלין, שאנו מפרשים אותו כפי מה שפי' חכמים בפסוק חצי אכלה בם, מה התם חצי כלים והוא תכלית יסורים, אף כאן גיהנם כלה והוא תכלית העונש, שהחצים והגיהנם לא ישבותו כל ימי היותה מקצוף עליהם ומגעור בם, אמנם סו"ס הם אינם כלים (שיתוקנו כולם בתיקון הכולל, מפרש) כו' ולקושטא דמילתא אין לך דבר נצחי אלא במדת הטוב (משא"כ יסורין וגיהנם כלים, מפרש) עכ"ל.

וככל הנ"ל הוא גם בס' עמה"מ (ש' תקוני התשובה פ"ג) שכתב ברשעים חמורים ביותר וז"ל: נדחים לגמרי כו' עד עת בוא דברו ית' וית' שמו ברחמיו הגדולים והרבים שהוא עושה לבלתי ידח ממנו נדח, ובא עת פקודתו ית' שמו מעלה אותן מעט מעט לתקן אותן ולצרפן, מתחלה מגלגל כו' וכן סוד הכרת, סלקא דעתך שהנשמה תקבל כלי' לגמרי, ואינו כן, אלא פירושו הוא שנכרתת ממקור החיים ומתגלגלת כו'.

ושם בשער קרית ארבע פקנ"ב מוסיף ביאור וז"ל: אחר ימות המשיח יחדש הק' עולמו וגם מקום הגיהנם יטוהר ויתקדש ויהי' נוסף

על גבולי הג״ע עם הרשעים פושעי ישראל שבתוכה כו׳ חצי הגיהנם כלים ויתטהר בקדושת הגן ויהי׳ שם מחול הק׳ עם הצדיקים.

ד) (פסחים נד, א) אור שברא הק׳ בשני בשבת אין לו כבי׳ עולמית (שהוא אור של גיהנם, רש״י), ולכאורה סותר להנ״ל,

אבל כבר פי׳ בעשרה מאמרות (מ׳ חקו״ד ח״ה פ״ה) ובעמה״מ (ש׳ שעשועי המלך פ״א) וז״ל: ומה שאר״י הגיהנם אין לו כבי׳ עולמית, אין כוונתו לומר שלא יפסוק אלא עולמית, כל זמן שיהי׳ זה העולם לא יכבה אבל כשיחריב הקב״ה העוה״ז ויבטל הרע ויהי׳ כולו שבת ומנוחה לחה״ע אז יתבטל ג״כ הגיהנם.

ה) (ר״ה יז, א) פושעי ישראל בגופן כו׳ לאחר י״ב חדש גופן כלה **ונשמתן** נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים.

ולכאו׳ משמע שלא תהי׳ תחי׳ לנשמתן ג״כ,

אבל פי׳ הרמב״ן בשער הגמול, וז״ל: נשמתן נשרפת ונעשית אפר כלומר שנתבטל צורתה ממה שהיתה, כדבר הנשרף המושב לאפר, ורוח הק׳ ית׳ רוח הנחה ורצון מפזרתן תחת כפות רגלי הצדיקים, כלומר במדרי׳ שהיא למטה מעונג הצדיקים ומנוחתן.

ועד״ז הוא בעש״מ (מחקו״ד ח״ה פ״ז), ובעמה״מ (ש׳ או״א פמ״ו) שכ׳ על מרז״ל זה כי יהיו אפר כו׳: וזה יעוד נפלא אשר יש בו חסד ואמת אל כת הרשעים כו׳ יהיו כלו קדש, ולערך הצדיקים שהם למעלה מהם נקראים בל׳ משל אפר תחת כפות רגלי הצדיקים.

* * *

ח. נשאר עדיין לבאר מה שאינו מובן **באפשריות** התקון.

הנה נת״ל שרשעים גמורים חמורים תקנתם על ידי שבאים בגלגול, ועייג״כ ראשית חכמה ש׳ היראה ספי״ג בשם מורו הרמ״ק (וכ״כ בס׳ שיעור קומה ס׳ פד) דגלגול מטהר וממלא מה שא״א לגיהנם לטהר ולמלאות.

וא״כ יקשה, ע״פ מארז״ל דרק ג״פ (מלבד פעם הראשונה שבאה הנפש למטה, וכמש״כ בש׳ הגלגולים הקדמה ד׳ ובס׳ הגלגולים פ״ו) בא בגלגול, והוא בזהר חדש (כי תצא דף קז), דאמר ר״ש אינון חייביא אם ח״ו לא יצדק **באלו השלש פעמים** (**שבא בגלגול**) שוב אין לו תקנה וזה הכרת תכרת הנפש ההיא מלפני כו׳.

ואף שמספר זה הוא דוקא בחייביא, אבל צדיקים אפשר שיתגלגלו כמה פעמים וכמ״ש ועושה חסד לאלפים לאוהביו (כמ״ש בת״ז סוף תי׳ לב. ועיין בש׳ ובס׳ הגלגולים – שם – הטעם ע״ז), עכ״פ ברשעים חמורים אחרי שבאו ג״פ בגלגול ולא תקנו עותתם לכאורה אבדה תקותם,

אבל הענין נתבאר בכ״מ ומהם בשל״ה (פ׳ כי תצא בחלק תו״א) בשם מהר״ש אלקב״ץ וז״ל: ואלה המתגלגלים כאשר לא שבו אל השם בג׳ פעמים כו׳ עוד לא יתגלגלו כי אם בחיות ובבהמות טהורות וטמאות, הקל קל קודם, וז״ש פעמים שלש עם גבר, משם והלאה בבהמה, ומי שלא ירד לסוף דעת האלקי רשב״י ע״ה חשב שהוא ז״ל הרחיקו, והמתבונן בדבריו יבין כי הוא ז״ל הקריב מציאותו. עכ״ל.

– (ועייג״כ מ״ש בזה בתקוני זהר סוף תי׳ לב, ובגלגולים שם) –

ובעמה״מ (ש׳ תקוני התשובה פ״א) כתב: עם גבר דייקא שלא יבא עוד בגלגול בנ״א עד שילך נע ונד בארץ, ואז יתגלגל בדצח״ם או בגלגול שדין ומזיקין כו׳ והיא תחת מקור החיים וז״ש ונכרתה הנפש ההיא מלפני כו׳ שנגזר עליהם עונשין אחרים הקשין מהגיהנם (ואח״כ הם י״ב חדש בגיהנם), ויש תקוה לאחריתו אחר שקבל ענשו, כי לא כלו רחמיו על כל בריותיו. עכ״ל.

* * *

ואסיים במ״ש בעמה״מ (ש׳ רישא דז״א ספמ״ח): ברוך ה׳ אלקי אברהם איש החסד, שלא השבית חסדו ואמתו מעמו ישראל לבלתי ידח ממנו נדח, כי לא כלו רחמיו על כל היצור שנאמר ורחמיו על כל מעשיו, נמצא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו״ר ועד הפועל

פו

ב״ה יום ה׳ יט לחדש תמוז, תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצויין וו״א אי״א וכו׳ הרב התמים
מוהר״ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה׳ לח״ז והגלויות שקדמו לו:

א) לר״י שי׳ וויינבערג כתבתי ובטח נתקבל כבר, ועוררתיו ע״ד המשכת רשימת הזכרונות שנפסקה בראשיתה והרי השכחה מצוי׳ וכו׳.

ב) נתקבל מכבר 22.75 דאללאר מהתמים יעקב לעמאן, במכתבו מיום ה׳ – כ״ה שקל. ובאתי להציע: באשר החוב שלהם הולך וגדול, אי ההכנסה מהעניני דפוס מונע בידנו מלהו״ל כמה וכמה דברים נחוצים, לכן מהראוי להשתדל א) למצוא נדבן שיסלק את החוב הישן ועכ״פ רובו, ב) למצוא נדיבים, אשר יקחו ע״ע הוצאת הדפסת איזה קובץ, שיחה, שמועסן מחדש א׳ או ב׳ וכה״ג (וכמובן יודפס שם המנדב, וכמו שעשינו בקובץ מכ׳ שני, חנוך לנער וכו׳) ובודאי, ביחד עם אחיו התמימים שי׳, ימצאו דרך להביא הנ״ל מן הכח אל הפועל.

ג) החבילה עם המכתבים לקלאצקין חזרה אלינו משום איזה סיבה, אבל כבר שלחנו אותה שוב, ותמהים אנו מה שלא קבל אותה עדיין, כשיפיצום **אל נא ישכחו למחוק** מהקעפול את התיבות „צו דר׳ קלאצקין״.

פו

קטע האחרון נדפס בלקו״ש ח״ב ע׳ 691 והושלמה והוגהה ע״פ צילום האגרת.

קטע אחרון זה נכתב גם באגרת ט׳ תמוז (אולי בהמשך לאגרת פג דלעיל) שאז היתה פרשת בלק ולכן מתחיל בה „פרשה דשבוע זה״. ואגב גררא נמשך לשון זה גם בהעתק אותו קטע לאגרת יט תמוז שלפנינו. לשון זה נשאר בהעתק המזכירות וממנו נעתק ללקו״ש שם, אמנם בטופס הנשלח תוקן „פרשה דשבת זה״, ר״ל שבת העבר. כך באו בו עוד כמה תיקוני לשון.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

לר״י . . כתבתי: לעיל אגרת פב.

המכתבים לקלאצקין: אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרת א׳תתקפח, שנדפסה בשעתה בקונ׳ בפ״ע ובגליון גדול, ע״מ לפרסם. ראה לקמן אגרות צ. צו.

ד) בנוגע להעתקת המאמר מהקוה״ק „פארוואס משיח קומט ניט״ והפצתו כשאדע חוו״ד כ״ק מו״ח אד״ש בשאלה זו, אכתוב לו.

ה) תודה על המשא ומתן עם הסוכן מהעתון בדבר הפצת הוצאתינו, ונקוה לשמוע ע״ד תוצאות טובות בפועל.

ו) מוסג״פ כרטיס חבר משניות בע״פ להרח״ש שי׳ גרינהאט (מה טוב שיודיע בכל פעם, אם צריך לכתוב תואר הרב, א״ל) וא״י מפני מה לא קבל ע״ע.

ז) הר״ד דחה״פ קבלתי, ומוסג״פ ר״ד די״ט כסלו תשג״ה – ואינו מוגה – ע״מ להחזיר, כמובן.

ח) מרשימת הקונטרסים ששלח ע״י הת׳ גלושטיין שי׳ כבר נמסר לו שאינם. אם יתקבלו יודיעוהו.

ט) מספרי הריא״ז מרגליות יש אצלי רק הס׳ עמודי ארזים (יעויי״ש ג. א ע״ד כופיתא דחמרא המוזכר בשיחת יט״כ הנ״ל, ובדף מג, א ע״ד הצ״צ) שאר ספריו לא ראיתי. היש אצלו כפולין?

י) כ״ק מו״ח אד״ש יסע לנוח, כנראה, למקום שהי׳ אשתקד.

יא) השמועסן מחדש תמוז נשלחו לו טרם הגיע לידנו מכתבו ומשום זה נשלח כמו שכתב במכתבו הראשון . . . מכל אחד. ונא להודיענו תיכף כמה לשלח מחדש מ׳ אב.

יב) אך היום הגיעו לרשותנו סכום מצומצם של הס׳ „חכמי ישראל בעש״ט״, המחיר פ״ה סענט, בלי הכתב והמכתב – ע״ה סענט.

יג) שלחנו לו לדוגמא ט״ק אחד ומצנפת אחת, והנה התמים ר״ז שי׳ שעכטער התחיל להתעסק בזה ע״פ מכתב שקבל ממנו, ושבעתי רצון מזה כי מפני כמה טעמים נכון שהמו״מ עד״ז ובכלל כל עסק הט״ק יהי׳ שלא בהשתתפותינו.

יד) הנתחדש דבר מה ע״ד בקשת בארענהאלץ?

טו) ע״ד עניני הקוה״ק נמסר להמערכת.

המאמר מהקוה״ק „פארוואס משיח קומט ניט״: **בגליון 28 טבת תש״ג.**

כ״ק . . אשתקד: **בחורף תש״ב במוריסטאון. ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ו אגרות א׳תרלה. א׳תרעז. ח״ח ב׳תסא. ב׳תפא.**

בקשת בארענהאלץ: **דלעיל אגרת עג.**

טז) בהזדמנות זו מעורר עוה״פ שישנם גם מחבריו ובפרט מהבעה״ב ואנ״ש שבמחנם שע״ע לא השתתפו עדיין בכתיבת הס״ת.

יז) איך הוא המצב בעניני מסיבות שבת, בית רבקה והעבודה בקעמפ בימי הקיץ?

יח) את הבענטשערלאך נשלח לו אי״ה בשבוע זה.

יט) יצאו לאור „ספרנו״ חלק ראשון וחלק חמישי, דוגמאות יקבל יחד עם הבענטשערל מוסג״פ סקירה אודותם, מהראוי לפרסמה בעתונות שבמדינתם. וכשתמצאו לנכון רשאים אתם גם להקציב על חשבון המל״ח סכום בלתי גדול למודעה בזמן המתאים לפי תנאי מדינתם (אם עתה או לפני התחלת זמן הלימוד).

כ) שלחו לו דוגמא מ„שמע ישראל״ מחירו 15 סענט, ולפלא שלא אישר קבלתו, גם שולחים אנו לו לדוגמא „חנוך לנער״ מחירו 30 סענט.

ונחכה למענה על כהנ״ל.

ולסיים מענין הפרשה דשבת זה, אמרז״ל (ברכות יב, ב) בקשו לקבוע פ׳ בלק בק״ש כו׳ משום דכתיב בה האי קרא כרע שכב כארי גו׳. ובס״א גרס קרא דהן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, וע״פ מ״ש בתנחומא ע״פ זה: עמדו משנתם עומדים כאריות חוטפים ק״ש וממליכים להק׳ כו׳.

ולהבין דיוק הדמיון לארי דוקא ושייכותו לק״ש – ועיין תוספתא דשביעית ספ״ו דחטיפה היא תכונת הזאב וכ״ה ג״כ בב״ר פצ״ט –

אך – ענין ק״ש הוא יחוד השם ושממליכים להק׳, היפך הסברא דשתי רשויות ח״ו. וכשמתבונן באמיתית ענין היחוד (וכמשנ״ת בשהיוה״א ובכ״מ) שהוא איך שאין עוד מלבדו ואין דבר נפרד, הרי בא לזה **שבכל דבר וענין** ישתמש בו לעבודת קונו, ולכן בא תומ״י לואהבת את ד״א בכל לבבך בשני יצריך (ברכות נד, א) גם ביצה״ר (לקו״ת רד״ה שמע ישראל), ועדמ״ש הרמב״ם בהל׳ דעות פ״ג ה״ג: נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ד׳ תמיד כו׳ ואפילו בשעה שבועל כו׳. אף שארז״ל (יומא סט, ב) דאי לאו יצה״ר פסק החימום (וצע״ק בתו״א בד״ה ומרדכי יצא). – ובדקות יותר יובן מתורת הבעש״ט ע״פ כי תראה

מעורר עוה״פ: **ראה גם לעיל אגרת עא.**

מסיבות שבת בית רבקה: **ראה לעיל אגרת מח, ובהנסמן בהערות שם.**

חמור גו׳ עזב תעזב עמו. – וזהו הדמיון לארי, דארז"ל (ב"ק טז, ב) דאורחי׳ לאכול מחיים דוקא ולא לאחר מיתה, היינו שגם ביצה"ר יקיים ואהבת את ד"א, ועיג"כ ב"מ (פד, א) א"ל חילך – זה הכח גופא שע"י שוור לירדנא – לאורייתא.

ולכן השכר על הן עם כלביא יקום גו׳ הוא מדה כנגד מדה כרע גו׳ מי יקימנו, דכיון דביצה"ר גופא קיים ואהבת, הרי שלום בעיר קטנה שלו ובמילא שלום גם בעולם.

ולהעיר מט"ז או"ח סו"ס תקפ"ה בפי׳ ר"ת שופר. ועיין אוה"ת ע"פ ואיכה אשית ס"ג, וכנראה זהו מדרי׳ יותר גבוה, והנ"ל הוא שייך למשנ"ת בדרושי פרה אדומה בענין בשני יצריך, ולכן לא העיר באוה"ת לדרושים אלו.

ועיין בלקו"ת ד"ה ואהבת סוס"ב וס"ג.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

פז

ב"ה יום ב׳ ר"ח מנ"א, תש"ג

כבוד ידידנו אי"א וו"ח רב פעלים, חו"ב וכו׳
התמים מהרי"ל שי׳ הלוי

שלום וברכה!

מאשרים אנו בתודה קבלת מכתביו עם כל הנלוה אליהם, ובטח קבל בינתיים מכ׳ המזכיר שלנו.

צוינו לשלח את ה„שמועסן" לכל מי שכמ"ע בקש עבורם כן נשלחו כרטיסים לחברי „משניות בע"פ" אשר רכש, וכל המוסיף מוסיפין לו.

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

פז

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע׳ 693 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהרי"ל: הורוויץ.

המחיר של „חנוך לנער" 30 סענט.

תודה עבור הבטחתו לדבר עם מנהלי הת"ת ע"ד „ספרנו" באם יקנו מספר רב יקבלו הנחה 20־30 פרוצנטים.

מצרפים אנו לזה מכתב חוזר מהמל"ח למוסדות החנוך ע"ד ספרנו, אולי יואיל נא כמ"ע להודיע לנו הכתבת של כל הת"ת ושאר מוסדות החנוך שבעירו, כדי שנוכל לשלח החוזר גם להם.

בהתאם עם שיחתנו ע"ד הנחיצות לרכוש חותמים תמידים על כל הוצאות „קהת", שולחים אנו לו גליונות – חתימה, ובטח יועילו לו למלא בע"ה, את הבטחתו בזה.

אם ירצה ליתן במתנה להספרי' של „קהת" ס' „למנחמ"י" הכפול שאצלו, ת"ח.

ת"ח על הצעת השערתו בסיום מכ' אדנ"ע ע"ד סתימת דלת שצ"ל „ואח"כ יכול לסותמה", ואם אודע בזה דבר מה אודיענו.

ולסיים מענין שבת זה:

אם השתתפו גם משבט לוי במלחמת מדין ב' גירסות ישנם בספרי – הובא ביל"ש – ע"פ לכל מטות ישראל: א) לכל, להוציא שבט לוי, היינו שלא יצאו במלחמה ב) לכל, לרבות שבט לוי וכן היא גירסת רש"י, שהעתיק כן בפירושו ע"פ זו.

וי"ל הרמז בעבודה דהנה איתא ברמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) דשבט לוי אין עורכין מלחמה כשאר ישראל, וא"כ צ"ל למה נשתנית מלחמה זו?

ומובן ע"פ משנ"ת בדרושי החלצו (בלקו"ת ושל אדנ"ע רנ"ט ועיין „היום יום" עמוד עד) דמלחמת ז' עממין בעבודה היינו ז' מדות רעות, גסות הרע, והכבוש הי' להתיישב בארצם ולהיות אדם חורש אדם זורע וכו', ובמילא לויים הובדלו מעניני העולם (רמב"ם שם) ותפקידם הוא יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, יוד) שאדם חורש וזורע סותר לזה (עיין ברכות לה, ב) אין להם שייכות מצד עצמם לענינים הגשמיים ולא לגסות הרע.

ס' „למנחמ"י": הערכת אישיות אביו הרד"צ חן מה"ר אברהם חן (ת"א תרצ"א).

מכ' אדנ"ע: אגרות קודש שלו ח"א אגרת נד. וע"פ התיקון שלפנינו הדפיסה כ"ק אדמו"ר שליט"א בהוספה לשדי חמד ח"י ע' 4474.

אם השתתפו . . מדין: ראה לקו"ש חכ"ג ע' 210.

משא״כ מדין שלא היתה המלחמה לכבוש מקום ישוב, כ״א לנקום נקמת ד׳ וכמ״ש הרמב״ן (במדבר לא, כג וכו׳) ובעבודה ענינו דקות הרע, ולכן גם הלוי צריך להחלץ למלחמה זו.

ובזה יובן ג״כ עוד הפרש שבין מלחמת מדין לשאר מלחמות, שבמלחמה זו הי׳ אלף למטה, בשוה מכל השבטים, בין מרובה באוכלוסין בין המועט באוכלוסין.

והטעם פשוט ע״פ הנ״ל שבמלחמת כבוש כדי לנחול הארץ אשר לרב תרבו את נחלתו וגו׳, צריך הי׳ שבט הרב להרבות גם ביוצאי צבא גם עפמשנת״ל הענין בעבודה מובן דהנה רע שבגלוי תלוי בריבוי האחיזה בענין העולם, ל״ט מלאכות דימי החול, משא״כ דקות הרע שמצוי בעובדי ד׳ ג״כ עיין בהחלצו לאדנ״ע.

אבל הרי עבודה קשה היא לבער דקות הרע (וכנראה מאריכות וקושי גלות האחרון זה, שלא בערך לגלות בבל), לכן צ״ל המלחמה דוקא ע״פ הוראת משה רבינו (ואתפשטותא דמשה בכל דרא ובפרט בגלותא בתראה דרא דעקבתא משיחא, וכמ״ש בת״ז תי׳ ס״ט ובלקו״ת להאריז״ל פ׳ ואתחנן) והליכה למלחמה, הוא באופן „דוימסרו״ במסירת נפש (ספרי הובא ביל״ש) ועי״ז לא נפקד איש במלחמה, וכולם נכנסים לא״י ע״י משיח צדקנו בב״א.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

פח

[מהדורא אחרת מהנ״ל תחלת מנ״א תש״ג?]

ולסיים מענין שבת זה:

אם השתתפו גם משבט לוי במלחמת מדין ב׳ גירסות ישנן בספרי

יו״ר ועד הפועל: מחנ״י.

פח

מהעתק המזכירות. והיא נכתבה ע״פ ההגהות בכתי״ק ע״ג האגרת שלפנ״ז, וא״כ מסתבר שנכתב לאחרי׳, בסמיכות אלי׳.

– הובא ביל״ש – ע״פ לכל מטות ישראל: א) לכל, להוציא שבט לוי, היינו שלא יצאו במלחמה; ב) לכל, לרבות שבט לוי. וכן היא גירסת רש״י, שהעתיק כן בפירושו ע״פ זו.

וי״ל דהנה (רמב״ם סוף הל׳ שמיטה ויובל) שבט לוי אין עורכין מלחמה כשאר ישראל, וא״כ צ״ל למה נשתנית מלחמה זו?

והטעם פשוט, כי מלחמת ז׳ עממין הי׳ הכבוש להתיישב בארצם ולהיות אדם חורש אדם זורע וכו׳, ובמילא לויים שהובדלו מעניני העולם (רמב״ם שם) ותפקידם הוא יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, יו״ד), אשר אדם חורש וזורע סותר לזה (עיין ברכות לה, ב) אין להם שייכות, מצד עצמם, לענינים הגשמיים.

משא״כ מדין שלא היתה המלחמה לכבוש מקום ישוב (כי רק אח״כ באו בני ראובן כו׳). כ״א לנקום נקמת ד׳, וכמ״ש הרמב״ן (במדבר לא, כג), גם הלוי צריך להחלץ למלחמה זו.

ובזה יובן ג״כ עוד הפרש שבין מלחמת מדין לשאר מלחמות, שבמלחמה זו הי׳ אלף למטה, בשוה מכל השבטים, בין מרובה באוכלוסין בין המועט באוכלוסין; ומובן ע״פ הנ״ל, כי במלחמת כבוש כדי לנחול הארץ, אשר לרב תרבו נחלתו וגו׳, צריך הי׳ שבט הרב להרבות גם ביוצאי צבא, משא״כ במלחמת נקמת ה׳.

וי״ל הרמז בעבודת האדם לקונו, עפמשנ״ת בדרושי החלצו (בלקוטי תורה ושל שנת תרנ״ט) דמלחמת ז׳ אומות היינו כיבוש ז׳ מדות רעות, גסות הרע, ולכן שבט לוי „ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש . . אשר נדבה רוחו אותו (עבודת הלב) והבינו מדעו (עבודת המוח) להבדל לעמוד לפני ה׳ לשרתו ולעבדו (רמב״ם שם)״ אינו שייך למלחמה כזו, משא״כ מדין שענינו דקות הרע כמ״ש במאמרים הנ״ל גם הלוי ודוגמתו בכל בנ״י צריך להחלץ ולצאת במלחמה.

אבל הרי עבודה קשה היא לבער דקות הרע (וכנראה מאריכות וקושי גלות אחרון זה, שלא בערך לגלות בבל), לכן צ״ל מלחמה זו דוקא ע״פ הוראת משה רבינו (ואתפשטותא דמשה בכל דרא. ובפרט בגלותא בתראה דרא דעקבתא דמשיחא, וכמ״ש בת״ז תי׳ כ״א ובלקו״ת להאריז״ל פ׳ ואתחנן). ועוד זאת שהליכה למלחמה זו הוא באופן „דוימסרו״ במסירת נפש (ספרי הובא ביל״ש).

ולכן גם השכר הוא מדה כנגד מדה, שכמו שההליכה היא מבלי

התחשב עם השכל כ"א במסנ"פ, גם הנצחון הוא למעלה מדרך הטבע, כי לא נפקד אפילו איש אחד במלחמה, וכולם נכנסים לא"י ע"י משיח צדקנו בב"א.

בברכת ופ"ש כב"ב יחיו ופ"ש הרה"ג והרה"ח וכו' מהור"י שי' וכהדו"ש לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

פט

ב"ה יום א' ז' לחדש מנ"א, תשג"ה

כבוד הנעלה וו"ח אי"א עסקן נמרץ ורב פעלים כו'
מהר"ש שי' פאלמער

שלום וברכה!

ת"ח על השאלה לשלום כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, מצב בריאותו הוא ע"ד הרגיל, ומובן אשר חום השורר שבועות אלה גם הוא פועל חלישות, וחבל על אשר עד עתה לא הי' ביכולתו לנסוע לנאות דשא לנוח ולהנפש מעט מן העבודה העמוסה עליו.

והרופא לכל בשר בטח יחון בריאותו, וילך הלוך וטוב כאו"נ כל ידידנו ואנ"ש שיחיו.

בתודה הננו לאשר קבלת המחאתו על סך קי"ב דולר וחצי להוצאת הדפסת שיחות חח"פ של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

כן קבלנו כסכום הנ"ל מכבוד הוו"ח אי"א נכבד ונעלה כו' מהר"י שי' כ"ץ, ולכן מוסרים אנו את הכתבים להדפסה, ותיכף כשיו"ל יושלח לו.

פט

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1333 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מהר"ש שי' פאלמער: **אגרת נוספת אליו — לקמן קה.**

הדפסת שיחות חה"פ: **שנדפסה ע"י הרח"ש פאלמער וע"י יבדל"ח הר"י כץ. ראה אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז אגרת ב'פה, ובהערות שם. לקמן צב. קה־ז.**

נוספת על התודה ברכת מזל טוב, על שזכה בענין חשוב כזה, להיות מן המזכים את הרבים, להאיר בע״ה את נפשם באור דברי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, ולהתעורר עי״ז לתורה, לעבודה ולגמילות חסדים.

במאורעות ימים אלו דחדש מנחם אב, אמרו רז״ל בסיבת החורבן, אשר בית ראשון חרב על מאסה של תורה שלא היתה חשובה בעיני ישראל שבדור ההוא אף שעסקו בה (בבא מציעא פה, ב), ובית שני חרב על עון שנאת חנם (יומא ט, ב).

ולכן מצינו אשר בנין בית מקדש ראשון

– שהיתה קדושתו שלמה, משא״כ בית שני שחסרו בו ארון וכו׳ (יומא כא, ב) –

נבנה דוקא ע״י **שלמה**, אשר שלמה הי׳ שמו כי שלום ושקט הי׳ בימיו (דה״י כב, ט) אפילו עם אותם העמים אשר נלחם עמהם דוד אביו

– היפך בתכלית משנאת חנם –

וגם לימד תורה את העם והשתדל ע״י ענינים של יראת שמים שיאחזו ישראל בתורה כסיפור רז״ל (עירובין כא, ב)

– היפך בתכלית ממאסה של תורה –

ובכל זמן ומקום הנה כל איש העושה פעולה לזכות את הרבים, מפני אהבת ישראל שבקרבו חנם בלי פני׳, ובפרט פעולה המביאה סוף כל סוף לחיזוק התורה והיהדות מקרבת גאולתינו ובנין בית המקדש ע״י משיח צדקינו, אשר גם הוא כשיבוא אינו פותח אלא בשלום (ויקרא רבה ספ״ט).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

במאורעות ימים אלו: **ראה גם לקמן אגרות צא. צג.**
ע״י שלמה: **שהוא שם מקבל האגרת, ועד״ז לקמן אגרת צב.**
יו״ר ועד הפועל: **קה״ת.**

צ

ב״ה, יום א׳ ז׳ מנ״א, תשג״ה

כבוד ידידנו האברך המצוין אי״א וו״ח וכו׳
הרב התמים מהר״ר מ״ז שי׳ גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ״ו לח״ז:

א) יקבל בצירוף לזה את חשבון המגיע מאתו ונא ונא למהר ככל האפשרי במלוי הבטחתו להשתדל בסלוק החוב, כי יש בזה חשיבות אף בהקדמת יום אחד ממש,

ב) לפלא שלא הגיע עדיין חבילת המכתבים לקלייצקין, ובטח יש איזה מעצור בדרך.

ג) השמועסן ממנ״א שלחנו לו במספר המבוקש ע״י הדואר, אף שבלתי מובן לנו עדיין מדוע לא ירצה במשלוח ע״י עקספרעס, כי לכאורה מרוויחים עי״ז הרבה בהוצאות המשלוח, כי כאן איננו משלמים בעד זה כלום לעקספרעס.

ד) צוינו לשלח לו גם את שאר עניני הדפוס שבקש.

ה) בענין הט״ק יכתב לו התלמיד זלמן שי׳ שכטר.

ו) תמהים אנו מה שלא הודיענו אם עשיתם דבר מה בענין פרסום במכ״ע ע״ד הסיום של משניות בע״פ, וכמו״כ ע״ד „ספרנו״ (לפלא שאינו מאשר גם את קבלת מכבתנו בצרוף „שני המכתבים״ מכ״ק אדמו״ר שליט״א ובצרוף מודעות ע״ד „ספרנו״).

צ

מצילום האגרת (*בחתימת המזכיר, מוגהת בכתי״ק אדמו״ר שליט״א*), **ומועתקת בזה למען השלימות.**

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

חבילת המכתבים לקלייצקין: **ראה לעיל אגרת פו סעיף ג.**

בענין הט״ק . . שכטר: **ראה לעיל שם סעיף יג.**

הסיום של משניות בע״פ: **בט״ו סיון, דלעיל אגרות עו. עח. פה.**

שני המכתבים: **חוברת מימיוגראף הכוללת את „שני המכתבים״ שבאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז א׳תתקפז. ב׳עה.**

ז) עומדים כעת על הפרק לצאת לאור אי"ה הקונטרס „ומעין", שיחת פסח העבר, וקובץ ע"ד הצ"צ; חלק מזה כבר בבית הדפוס.

ח) בשאר שאלות יענה לו אי"ה בימים הקרובים הרמ"ש שי' בעצמו.

הר"ד דיט"כ בטח כבר הגיעו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

אהרן זילברמינץ
מזכיר

צא

[ט' מנ"א]

. . . ומסיים בפרשת היום, אמרז"ל (ב"מ פה, ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) אשר חורבן בית ראשון אף שהי' ע"י עונות אבל אם היתה התורה חשובה בעיניהם הנה המאור שבתורה הי' מחזירם למוטב ולא הי' הבית חרב, ובית שני חרב משום שנאת חנם וכדאיתא ביומא (ט, ב).

ועתה בעקבתא דמשיחא אשר כמרז"ל (סנהדרין צז, ב) כלו כל הקצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע"ט עלינו, על כל אחד ואחד במקום מגורו, להשתדל באהבת ישראל ובחביבות התורה והמצות ביתר שאת ויתר עז.

ושני דברים אלו מתקיימים בבת אחת כשמתעסקים בענינים של חזוק התורה והיהדות בין השדרות הכי רחבים של עם ישראל.

כי אין לך אהבה גדולה מזו כשמשתדל ביגיעת נפש ויגיעת בשר להציל את חבירו – כל ישראל חברים – מרדת שחת ע"י חטאים ועונות.

ואין לך לתורה חשיבות גדולה מזו כשמבאר ומסביר לכל אחד ואחד שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, והיא נצחיות בכל זמן ובכל מקום, וגם חיי עולם – זה – נטע בתוכנו ע"י התורה ומצות.

צא

מהעתק המזכירות. ראה גם לעיל אגרת פט.

וימהר השי"ת לגאלנו בקרוב ממש ע"י משיח צדקנו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

צב

ב"ה, יום ד׳ י׳ לחדש מנ"א. תשג"ה

כבוד הוו"ח אי"א נכבד ונעלה
מו"מ באמונה מהור"י שי׳ כ"ץ

שלום וברכה!

בתודה הננו לאשר את קבלת מכתב מר"ח מנ"א בצירוף ההמחאה על סך מאה ושנים עשר דולר, ו־50 סענט, להוצאות ההדפסה של שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בימי חה"פ תשג"ה.

גם מכבוד הוו"ח אי"א נכבד ונעלה מהר"ש שי פאלמער קבלנו המחאה על סכום כנ"ל, ולכן מוסרים אנו את הכתבים לבית הדפוס, ותיכף כשיצא לאור יושלח לו מספר עקז׳ כפי אשר יודיענו.

נוספת על התודה ברכת מזל טוב, על שזכה בענין חשוב כזה, להיות מן המזכים את הרבים, להאיר בע"ה את נפשם באור דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ולהתעורר ע"ז לתורה, לעבודה ולגמילות חסדים.

בשני סוגי בני אדם מיושבי אוהל ובעלי עסק, בכמה ענינים גדולה מעלת הבעלי עסק, ובפרט הוא בזה, שמלבד שהם עצמם לומדים תורה – שזהו חוב על כל אחד ואחד כמ"ש בשלחן ערוך – הנה הם נותנים ג"כ היכולת לאחרים לעסוק בתורה, שמפני זה הקדים זבולון לישׂשכר (רש"י דברים לג, יח. והוא בבראשית רבה פע"ב).

צב

מהעתקה.
מהור"י: **כץ. אגרות נוספות אליו — לעיל עז, ובהנסמן בהערות שם.**
ההדפסה של שיחות: **ראה לעיל אגרת פט.**

וגדלה עוד המעלה בזה אם נעשה הדבר, חנם בלי פני'.

וזהו ענין אהבת ישראל, לעשות טוב עם יליד עם ישראל אפילו אם מעולם לא ראה אותו (כמאמר רבינו הזקן, ראה היום יום ע' כח), שאז הרי אין מקום לפניות.

ובפרט שייך זה לכהנים, וכמו שאומרים וציונו לברך את עמו ישראל באהבה דוקא, אשר גם מי שהוא חוץ לבית הכנסת מתברך, אף שאין הכהן יודע מי שם, כדאיתא בשו"ע.

והנה נודע אשר באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ועל ידי הצדקה **חנם**

– ואמרז"ל (כתובות נ, א) אשר ההשתדלות שיהי' לאחרים ספרים ללמוד בהם זוהי צדקה –

מקרבת היא הגאולה, אשר על הגלות והגאולה נאמר (ישעי' נב, ג. ועיין סנהדרין צז, ב דקאי בגלות זה) **חנם** נמכרתם **ולא בכסף** תגאלו.

וצריך לבקש ע"ז בחסדו חנם של הקב"ה, וכמו שביאר רבינו הזקן (אגרת הקדש ס"ב) שזוהי מדתו של **יעקב** ולא די לו בהבטחה שהבטיחוהו.

ואז אלוקינו אשר אמרו רז"ל במליצתם (סנהדרין לט, א) כהן הוא יברך את עמו ישראל בשלום, זה שלום מלכות בית דוד (במדבר רבה פ' י"א) במהרה בימינו ע"י משיח בן דוד.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

לכהנים . . יעקב: **שהוא מקבל האגרת יעקב הכהן שי' כץ. וראה גם לעיל שם.**

צג

ב"ה, יום ה' י"א לחודש מנ"א, ה'תש"ג

להנדיב הנכבד והנעלה אי"א וו"ח וכו' מוהר"ר...

שלום וברכה!

אונז וואונדערט וואס לעצטנס הערן מיר ניט פון אייך, אונז וואלט געפרייט ווען איר שרייבט אונז א בריוו ווי עס גייט אייך פערזענליך, און וואס טוט זיך וועגן פארשטארקן אידישקייט ביי אייך אין שטאט, ווי מיר האבן גערעדט ווען איר זייט דא געווען.

די חברה משניות בעל פה מעמבער קארט האבן מיר אייך ארויס־געשיקט, און זיכער האט איר עס באקומען.

עס וואונדערט אונז וואס איר האט נאך ניט באשטעלט די קובצים „היום יום" און חנוך לנער וועלכע זיינען לעצטנס דערשינען און וועלכע האבן ארויסגערופן אין דער חסידישער וועלט גרויס צופרידענקייט. זיכער האט איר זיי נאך ניט באשטעלט ווייל איר זייט ניט געווען אינפארמירט וועגן זייער דערשוינען און דערפאר שיקען מיר אייך ארויס צו פינף פון יעדע קובצים, פאר אייך און אייערע פריינד. אויב איר געפינט אז דאס איז צופיל קענט איר זיי די איבעריקע צוריק שיקען אויף אונזער חשבון.

אין דעם חדש החורבן – יהפך ב"ב לשמחה ולששון – דארפן מיר אלע געדיינקען, אז על מה אבדה הארץ (בבית ראשון) על מאסה של תורה (ב"מ פה, ב) ובבית שני – איבער **שנאת חנם** (יומא ט, ב)

און דער זכרון דארף ארויס רופן דעם שטארקן ווילן, אף טאן אלץ אין **אהבת ישראל חנם** בלא פני' (זע היום יום ט"ו כסלו וואס דער אלטער רבי – בעל התניא ושו"ע – האט געזאגט אין דעם), ובפרט אויף פארשטארקען **חיבת התורה** וואס דאס קומט דורך ערלקערן, אז עס איז חכמתו ית', ובכלל דורך התעוררות ליראת שמים.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

צג

נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 488 והושלמה ע"פ העתקה.

צד

[לפני י״ח מנ״א תש״ג]

השגחה פרטית
מבואר בזה שיטות שונות בהשגחה־פרטית
מחכמי ישראל עד הבעש״ט ושיטת הבעש״ט

א

שיטת הבעש״ט:

השגח״פ בכל פרט ופרט ממאורעות האדם **וגם הדצ״ח**. ומובאה שיטה זו בדא״ח **אשר תחת ידי**: ד״ח שער התשובה פ״ט, ד״ה את ד׳ האמרת, רע״ת. ד״ה הטה אלקי, תרצ״ד. לקו״ד י״ט כסלו תרצ״ד אות ג־ד.

מוסיף על כל הנ״ל בד״ה על כן יאמרו תרצ״ו, שכ׳: „ענין השגח״פ שמבאר מורנו הבעש״ט, דלא זו לבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגח״פ מהבורא ית׳, והשגח״פ הלזו היא חיות הנברא וקיומו, אלא דעוד זאת דתנועה פרטית דנברא פרטי הרי יש לה יחס כללי לכללות כוונת הבריאה . . . תנועה אחת של דשא פרטי משלים הכוונה העליונה בענין הבריאה״.

הערה א. המדובר ע״ד השגח״פ בשהיחוה״א רפ״ב ואגה״ק סכ״ה, היינו ענין ההשגח״פ **בכלל**, שיש מינים כופרים בזה, וגם **באפשריותה** – אף שמודים שכל הבריאה היא בדבר ד׳ מאין ליש, כדמוכח מהתשובה שם – ומבוארת שיטתם במק״א דס״ל דהבריאה היתה בדרך השתלשלות עו״ע, שכל עלול פועל שינוי בהעילה, ולכן אי אפ״ל שמלובש ומשגיח גם בעולמות השפלים (לקו״ת ד״ה ששים המה השני, ס״ב) שזהו השפלה, וגם יפעול רבוי (תו״א רד״ה ארדה נא). ולכן לדעתם

צד

נדפסה בלקו״ש ח״ח ע׳ 277 והוגהה ע״פ העתק המזכירות. והיא אל הה״ר משה דובער רבקין.

היא נכתבה בלי תאריך, והתאריך הניתן בזה הוא ע״פ מכתב אישור מה״ר מדב״ר הנ״ל, המתחיל:

אור ליום ה׳ עקב תשג״ה

ידי״נ הרה״ג הרה״ח חדב״נ הרמ״ש שליט״א

שלום וברכה!

קריתי ושניתי ושלשתי ורבעתי את אשר רשם כת״ר בענין השגח״פ וראיתי את אשר הפליא והגדיל בבקיאות והעמיק והרחיב כיד ה׳ הטובה עליו.

עכצ"ל עזב ד' את הארץ, והוא רק אלקא דאלקיא. ומטעם זה גופא כופרים גם באפשריות ענין הנסים (תו"א ד"ה ואלה שמות). ותשובתם – דאדרבה מוכרח לומר דכח המהוה עומד **תמיד** בדבר המתהווה, וא"כ נמצא הוא תמיד גם בעולמות התחתונים. (ועיין פלח הרמון לר"ה פאריטשער ד"ה ארדה נא ס"ב בזה).

הערה ב. ההשגחות בעין א' אל יראיו, בב' עינים, בעין א' שלמע' מהשגחת ב' עינים (לקו"ת סד"ה כי תשמע בקול ועוד) חלוקים **באופן** ההשגחה אבל לא **בפרטיותה** (לשיטת הבעש"ט, משא"כ לשיטות שקדמוהו). ולא עוד אלא שכולם מדרי' נעלות בהשגחה עכ"פ נס מלובש בטבע – ולכן גם בעין א' הוא דוקא ליראיו. – והנהגת הטבע היא למטה מהשגחת עין א' והוא, כביכול, בקשו לסמותה דב"ר פמ"ב. וכמבואר כ"ז באוה"ת ד"ה אשר יאמר היום. ועל כרחך צריך לפרש כן גם בד"ה הטה אלקי בהקוה"ק אדר תש"ב, ובשאר המקומות.

ב

שיטת חכמי ישראל עד הבעש"ט:

השגח"פ על כאו"א מבנ"א והשגחה **כללית, על המין**, בחי וצומח.

וז"ל במו"נ ח"ג (פי"ז), אחרי שמנה כמה דעות בענין ההשגחה:

„והדעת החמישי והוא דעתנו ר"ל תורתנו . . שההשגחה האלקית באישי מין האדם לבד . . אבל שאר בע"ח וכן כ"ש הצמחים . . השגחה מינית לא אישית . . (פי"ח) ולא תהי' א"כ ההשגחה האלקית בבנ"א כולם בשוה . . הסכלים הממרים . . ענינם נבזה וסודרו בסדר שאר אישי מיני בע"ח נמשל כבהמות נדמו".

ובשומר אמונים (לתלמידו של הרמ"ז, נזכר בשרש מצות התפלה סעיף לד) בסופו כתב: אין שום דבר הווה במקרה בלתי כוונה והשגחה אלקית, כדכתיב והלכתי עמכם בקרי, הרי שאפי' מדרי' המקרה מיוחסה לו ית', כי הכל מאתו בהשגח"פ. ואמנם פרטי ההשגחות . . . כפי מה שמצאתים בס' המקובלים ובפרט בס' אלימה, מיני הנבראים שבעוה"ז שאינם בעלי גמול והם ג' סוגים בע"ח צומח ודומם . . השגחתם הוא ע"י השרים המופקדים על כל אחד מהמינים . . להשפיע על כללות המין . . אמנם השגח"פ כגון אם יחי' שור זה או ימות . . אין כח בשר העליון להשגיח בזה, וכל הבע"ח וכ"ש הצו"ד לא יושגחו על פרטי ענינים כאלו, לפי שהמכוון מהם יושג במיניהם לבד, ואין צורך

שתהי׳ ההשגחה על אישיהם, ולכן כל ענין אישיהם הוא במקרה גמור ולא בגזירת השי״ת, זולת אם יגיע מזה איזה ענין אל השגחת האדם . . . ולא שגזר השי״ת על אלו הדגים שימותו או שיחיו . . . אבל גזר על האדם הזה מזונו ופרנסתו . . . ועד״ז נמצאת השגחה לאדם בבע״ח שלו כגון אם ישמין שורו . . . אם תשבר כדו, עכ״ל. – (ונמצא דוגמא, לזה שכ׳ בדגים, באגה״ק סכ״ה וז״ל: ואף שבן אדם שהוא בעל בחירה מקללו . . . ומתחייב על רוע בחירתו אעפי״כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום. וברמב״ם ספ״ו מהל׳ תשובה הוא כנדו״ד ממש) –

ומה שהביא מס׳ אלימה, הוא בס׳ אלימה רבתי להרמ״ק שכתב שם – (עין כל תמר ה׳ פ״א) – וז״ל: אין לעלות בדעת שום מאמין שימצא שום פעולה קטנה או גדולה שיהי׳ ע״ד מקרה ח״ו, אלא הכל בהשגחה עליונה ולא השגחה מהכחות המחודשים בין מלאכים או כסאות או ספי׳ ח״ו, אלא הכל בסוד השגחת הא״ס כו׳.

והולך ומבאר פרטי ההשגח״פ כנ״ל בשומר אמונים.

והנה ליישב הסתירה מרישא דדברי הרמ״ק והשו״א שכ׳ שאין דבר במקרה, לסיפא שכ׳ דענין אישי הבע״ח הוא במקרה גמור, י״ל שלתרץ זה אמר בשו״א שאפי׳ מדרי׳ המקרה מיחסה לו ית׳, כי הכל מאתו בהשגח״פ.

ועיג״כ ברמב״ם הל׳ תשובה פ״ה ה״ד שכ׳: „דע שהכל כחפצו יעשה, ואע״פ שמעשינו מסורין לנו, כיצד כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למע׳ . . . ככה **חפץ** להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו״. ובאריכות יותר קצת בפ״ח משמונה פרקים.

ולהעיר מתודו״ה הכל (נדה טז, ב) „גאין זה בידי שמים כי **אין הק׳ רוצה** לשנות הילוך המזלות״.

* * *

וזאת למודעי דגם לדעות הנ״ל דוקא השגח״פ אין בדצ״ח, אבל **יודע** הוא כל הפרטים ופרטי פרטיות, וכמ״ש בעיקרים מ״ד פ״ז וז״ל: בהכרח להיות ידיעתו מקפת בכל הנמצא והנעשה בעולם ולא יפלא ממנו כל דבר קטן או גדול, אבל לא ישגיח בהם (בבע״ח) לתת גמול ועונש על כל מעשיהם, אלא שישגיח בפרטיהם במה שהם חלקי הכלל ולשמור המין לא זולת זה.

* * *

ואין להקשות דאיך אפשר – גם לשיטה זו – שיהי' ענין בדצ"ח שאינו נוגע לאדם, כיון שכולם לא נמצאו אלא בשביל האדם, וכמו שהאריך הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ,

דפשיטא (דלשיטה זו עכ"פ, וברור, לפענ"ד, שגם לשיטת הבעש"ט **בחשגח**"פ כן הוא) דהא דארז"ל (ברכות ו, ב) כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, היינו **בכללות** מיני דצ"ח **ובכללות** המאורעות, אבל אין לומר דאופן נפילת עלה פרטי הנמצא בירכתי הים נוגע לאדם זה, וכמו שאין כוונת הרמב"ם לפרש מאמר בן זומא (שהביא שם בהקדמתו) ברוך שברא כל אלה לשרתני, שהי' נוגע לב"ז כל הפרטים שהיו בהעולים לחוג. ועיין בלקו"ת סד"ה ושמתי כדכד השני, שבכלל מזכיר טפל ועיקר בבריאת הבע"ח.

ג

והנה בשיטת חכמי ישראל שקודם הבעש"ט, יש לברר:

א) בענין ההשגח"פ בבנ"א, אם היא גם ברשעים, או"ה, סכלים, או רק בבנ"י הצדיקים.

והנה דעת המו"נ הובא לעיל (ועייג"כ מו"נ ח"ג פנ"א) שאינה בסכלים ורשעים, כי ההשגחה היא לפי הדביקות בשכל.

ולפ"ז למדנו ג"כ, דלשיטתו אין הסרת ההשגח"פ ברשע עונש וענין סגוליי, אלא ענין טבעי.

ולכאורה כ"מ דעת הרמב"ן (בראשית יח, יט) שכ' „השגחתו בעולם השפל היא לשמור הכללים, וגם בנ"א מונחים בו למקרים עד בא עת פקודתם, אבל בחסידיו ישים אליו לבו לדעת אותו בפרט כו'".

ועיין בדרך חיים שער התשובה ס"ט שכ': שקוראים תגר על הרמב"ם דהא כתיב עיניך פקוחות על כל דרכי בנ"א גו' וכן היוצר יחד לבם גו' דהיינו למעשה הרשעים כמו דכתיב היסתר איש גו' אע"פ שנכנס בו רוח שטות כבהמה ממש אלא הענין הוא . . לצדיקים משגיח בחסד וטוב ולרשעים במדה"ד כו', עכ"ל.

וצ"ע, לדכוותי', איך ליישב זה בלי' המו"נ –

ובקה"י מע' השגחה הביא דעת הרמב"ן (הנ"ל) והבחיי, דהשגח"פ

מתחלקת לב׳: א) להשגיח במעשיו. וזהו בכאו״א וגם באומות, ב) להגן מן המקרים, וזהו רק בצדיקים.

ודעת האלימה (שם פל״ו) ושו״א אם הסרת ההשגח״פ ברשע הוא עונש סגוליי או טבעי, צ״ע. כי בראש דבריו כתב: „כל א׳ מהם (מבנ״א) מושגח מהשי״ת בתכלית הפרטיות״ ומסיים: „ההשגחה העשירית היא הסתר פנים מאת השי״ת, כי מחמת עונו עזבו ד׳ אל הטבע וההזדמן ... והוא משל אל מעין הנובע מים ... מי שלא ירצה לעלות למעלה במקורו של המעין ישתה מן המים העכורים (שהם בסופו)״.

ב) בצו״ח אם אין כלל השגח״פ, או ששר ומזל הממונה על המין משגיח גם בפרטיות.

והנה במו״נ אלימה, שו״א וכו׳ כתבו **בפי׳** שהפרטים בדצ״ח הם במקרה גמור ואין כח בשר כו׳ וכנ״ל.

אבל בקה״י (הנ״ל) מקשה אדעת הרמב״ן מירוש׳ (שביעית פ״ט ה״א, ואיתא ג״כ בב״ר פע״ט ועוד) דאמר רשב״י צפור מבלעדי שמיא לא מתצדא עאכו״כ נפש דב״נ.

הערה. לכאורה אינו מובן כלל מה נתחדש לרשב״י ע״י הב״ק דצפור, הרי כמה כתובים מעידים על השגח״פ בבנ״א. וי״ל דקמ״ל דגם במקום סכנה כן הוא ואינו מוכרח שיתפס, וק״ו מהציפור, שג״כ הי׳ במקום סכנה מהציד. והא דאל יעמוד אדם במקום סכנה (שבת לב, א) אולי י״ל דשאני הכי דלית לי׳ ברירה, דא״א להשאר כל ימי הגזירה, שא״י מתי תבטל, במערה, וגם בשרו העלה חלודה. ולכן לא דמי ג״כ לצנים ופחים (כתובות לב, א).

– (ואין לומר – כמ״ש בחידושי הרד״ל – שאף את״ל דאין השגח״פ בבע״ח שאני הכא שהרווחת הציד תלוי בזה: א) דא״כ אין שייך לומר שיוצא ב״ק על צפור **פרטי זה** שיהא ניצוד א״ל, וכמ״ש באלימה ושו״א הנ״ל, ב) דא״כ לא הו״ל לרשב״י לעשות הק״ו מצפור לב״נ, אלא מהרווחת פרנסה לנפש דב״נ) –

ומתרץ דהיינו מהשר, והשר משגיח גם על הפרטים.

ולא מצאתי חבר לדעתו, לע״ע.

ג) להמקובלים הנ״ל כיון דבענין הגלגול יש שמתגלגלים בדצ״ח, לכאו׳ ברור שבדצ״ח כאלו **יש** בהם השגח״פ.

ד.

אם נמצא מחוקרי ישראל וחכמיהם – שקודם הבעש"ט – המחזיקים בשיטת השגח"פ גם בדצ"ח.

הנה בחנוך מצוה קס"ט כתב וז"ל: „יש כתות בנ"א יחשבו, כי השגחת השי"ת על כל ענייני עולם . . . בנפול עלה אחד מן אילן הוא גזר עליו שיפול . . . וזה דעת רחוק הרבה מן השכל, ויש כתות רעות יחשבו שלא ישים השגחתו . . . והוא דעת הכופרים, ובעלי דת האמתיים מאמינים שהשגחתו ב"ה על כל מיני בע"ח בכלל . . . וכן קבלנו מגדולינו כו'".

משמע דמבעלי דת האמתיים, דהיינו בנ"י, לא נמצא בימיו מחזיקים בדעת כת הא'.

ומל' שו"א (הובא לעיל) שמבאר ענין השגח"פ „ע"פ מה שמצא גם בס' המקובלים", משמע שגם בס' קבלה לא נמצא.

* * *

ומובן שדעת אלו שלא התעסקו בשאלה זו, לא ידעו שיש מקום לחקור בזה וסברות לכאן ולכאן, ובהלכם אחרי פשוטי הכתובים מרגלא בפומייהו מסל"ת דהשגח"פ בדצ"ח, אין דעות אלו נכנסים למנין השיטות, אף שע"פ הבירור לאחר זמן, כשנתגלה אור הבעש"ט, נודע שכיוונו אל האמת.

דוגמא לדבר: מ"ש ברמב"ם (שגגות פי"ג ה"ה) „בד"א כשהי' זה שידע **שטעו** חכם או תלמיד שהגיע להוראה, אבל אם הי' ע"ה (ומובן שהכונה ע"ה בהלכה זו, ואין נפ"מ אם הוא חכם בהלכות אחרות) ה"ז פטור, שאין **ידיעתו באיסורין** ידיעה ודאית ומצטרף לכלל **השוגגים על פיהם**".

ובנקל יש לחלק בין הנ"ל להא דסש"ב פמ"ב שכ': והנה כדי להשכיל כו' אך כל ישראל מאמינים כו'. ועד"ז באגה"ק סכ"ה: וגם היא אמונה פשוטה כו'.

* * *

והנה במו"נ (ח"ג פי"ז) ביאר דעת הרביעי – לפי הסדר שם – בהשגחה, שהיא בכל הנמצאות – גם בדצ"ח – וזה מכריח לשיטה זו, שיגיע גמול בעוה"ב גם לבע"ח, בעד מה שקרה להם יסורין ומיתה

בעוה"ז, כיון דכל דרכיו משפט. ומסיים: אמנם ענין זה הגמול לבע"ח שאינו מדבר לא נשמע כלל באמונתינו (אולי צ"ל „באומתנו") לפנים וגם חכמי התלמוד לא זכרוהו כלל אבל קצת האחרונים מן הגאונים ז"ל כאשר שמעוהו מכת המעתזילה (כת הפלוסופים) ישר (שיטה זו דגמול לבע"ח) בעיניהם והאמינוהו (והרמב"ם דוחה דעה זו).

וצ"ע אם זהו מכוון לשיטת הבעש"ט, כיון דלשיטה זו מוכרח ענין הגמול לבע"ח בעוה"ב, וע"פ המבואר בדא"ח, ענין השכר אינו שייך כ"א בבנ"א בעלי בחירה.

ואף אם נחלק בין שכר וגמול שבמו"נ שם, שהוא רק תשלום כנגד היסורין שסבלו, ונאמר שזהו בדוגמת מ"ש בלקו"ת סד"ה ושמתי כדכד השני בענין התועלת ותיקון הסוס – א"כ הו"ל להגאונים לומר ענין זה גם בצומח ודומם ולא רק בחי. שאם נקצץ הצומח או נאבד הדומם קודם זמנו (וידוע שהוא קודם זמנו אם הוא באופן דעובר אבל תשחית) ה"ז יסורים ומיתה לנפש הצומחת והדוממת. ועוד שבלקו"ת קאי בעלית ניצוץ הקדושה, ואינו ענין לגמול בעד היסורים.

ואף שע"י המבואר בלקו"ת מתורצת הקושיא, לשיטה הנ"ל, מפני מה יש יסורין ומיתה לבע"ח פרטי זה, בכל זה ענין אחר הוא ולא ענין הגמול. וצ"ע.

ה.

אם הענין דהתהוות היא בכל רגע – וכפי' הבעש"ט בלעולם ד' דברך נצב – מכריח הענין דהשגח"פ בכל נברא,

ואז עכצ"ל דכהנ"ל דס"ל דאין השגח"פ בדצ"ח, חולקים גם בענין ההתהוות בכל רגע.

והנה – אף שאלו שתפסו ענין הצמצום כפשוטו, לכאורה ברור שיחלוקו על הא דההתהוות היא בכל רגע וכח הפועל צ"ל תמיד בנפעל – אבל יש להביא כמה ראיות, דהאומרים דאין השגח"פ בדצ"ח (ובעל שו"א שהוא מכללם, ס"ל דאין ענין הצמצום כפשוטו, כמש"כ באריכות בויכוח ב' סל"ה) אפשר שיחזיקו בשיטה דההתהוות היא בכל רגע. וכל גדולי ישראל הנ"ל אין הכרח כלל לומר דחולקים על שיטת הבעש"ט בענין דדברך נצב, אף שלא פירשו הדבר באר היטב בספריהם. והראיות:

א) גם הסוברים דאין השגח"פ בדצ"ח ס"ל דידיעתו ית' הוא בכל

מאורע פרטי בדצ"ח, וכנ"ל בשם העיקרים. וא"כ גם בכח המהווה יאמרו כן, דמאי שנא.

ב) החידוש בדברך נצב הוא, שבכל **רגע** ההתהוות מחדש. אבל **לכ"ע** ברגע הראשון – וכמו בעת לידת ולד – הטלת נשמה – הוא ע"י דבר ה'. ולשיטת הרמב"ם וכו' לידת ולד בהמה וכו' אינו בהשגח"פ כ"א במקרה.

ג) כמו דאין סתירה מבחירה **חפשית** של האדם לענין דדברך נצב, ואומרים (כנ"ל מרמב"ם הל' תשובה) שחפץ היוצר לתת זה לרשות האדם, כמו"כ נאמר שחיות השייך לדצ"ח ניתן לשר ומזל הממונה על מין זה מדצ"ח.

– (ופשיטא שאין הכוונה כאן לומר, שיש להם בחירה חפשית. עיין תניא רפל"ט, לקו"ת ביאור והניף ס"ג, כבוד מל' תר"ס) – או שזה נתלבש בחוקי טבע או גם שנמסר למקרה בעלמא – (וכנ"ל בל' השו"א) – כי מצד ענין דדברך נצב כל אלו שווים הם.

ד) ע"פ המבואר בדא"ח, לכאורה ברור, דענין ההתהוות וענין ההשגח"פ הם במדרי' שונות. והשגח"פ ענינה שינוים ותלוי' בשכר ועונש, ידיעה שלאחר המעשה ד"ת. משא"כ התהוות וקיום הדבר, ענינה התהוות מאין ליש שרק הוא לבדו בכחו ויכלתו כו', קיום הישנות, סוכ"ע, אלא שבא ע"י ממכ"ע כו'. ועיין בפלח הרמון ד"ה ארדה נא ס"ט מ"ש בהפרש שבין ענין ההתהוות וענין ההשגחה.

והנה בסיום המשך ר"ה רס"ג כ' שההשגחה שעל הנברא זהו חיותו, ומציין לסש"ב פמ"ח (אף ששם לא נזכר אלא הל' ידיעה. ולהעיר מתו"א ד"ה ארדה נא דגם שם משמע דהשגחה וידיעה שייכים זל"ז וזל"ז), וכמו שיש חיות כללי ופרטי, מסוכ"ע וממכ"ע, כן יש השגחה כללית, שבזה כל הנבראים שווים, והשגח"פ שבה בנ"י במעלה לגבי או"ה וכו'. (עיג"כ ד"ה ע"כ יאמרו תרצ"ו הובא הל' בתחילת רשימה זו). ויל"ע בזה ולהשוות ב' המאמרים.

צה

ב״ה, יום ב׳ כ״ט לחודש מנ״א תשג״ה

האברכים המצוינים אי״א שוקדים בנגלה ובדא״ח
ומשתוקקים לתרעא ודרתא תלמידי התמימים שליט״א
פערנדייל נ. י.

שלום וברכה!

מכתבם בהערה ע״ד הכוונה בסש״ב ספ״א במש״כ שם דנפשות או״ה הם מגקה״ט שאין בהם טוב **כלל**. ונסתפקו אם יש באו״ה קצת טוב עכ״פ דלכאורה זהו מוכרח כיון דנצטוו בז׳ מצוות דב״נ. גם הרי יש חסידי או״ה ויש להם חלק לעוה״ב, (אליבי׳ דר׳ יהושע וכ״פ הרמב״ם הלכות עדות ספי״א והל׳ מלכים ספ״ח) או שאין בהם טוב כלל, וכל׳ הסש״ב.

והנה אם בסברא – י״ל כמה סברות לכאן ולכאן, ולדוגמא: א) אם נאמר דיש בהם טוב קצת ופועל בהם א״כ מהו החילוק בין גקה״ט וק״נ, ולמה **כל** צדקה וכו׳, אינן אלא להתייהר, ובפרט שבסנהדרין נז: דקאמר שם ביתו לצדקה משמע דאו״ה נצטוו אצדקה, ולמה נאמר עליהם (סש״ב ספ״א וספ״ו) „טמאות ורעות לגמרי ואין בהם טוב כלל״. ב) א״ת דאין בהם טוב כלל – איך יש להם קיום גם כשעושין צדקה להתייהר הרי יש כאן מעשה טוב וכוונה רעה ואיך אפשר בהם מעשה טוב עכ״פ אם אין בהם טוב כלל.

אבל כבר נתבאר הענין בכתבי דא״ח והוא: בקיצור תניא להצ״צ (נדפס בס״ס דרמ״צ ח״א) פ״ו כתב וז״ל: גקה״ט ואין בהם טוב כלל (ר״ל בעצמותם אבל בבחי׳ גלות בו יש חיות אלקות ניצוץ מי״ס דעשי׳ שבתוכו י״ס דיצירה שבתוכו וכו׳). וביתר ביאור כתב בד״ה פדה בשלום העת״ר כתב וז״ל: מ״ש בסש״ב דגקה״ט אין בהם טוב כלל אין הכוונה שאין בהם שום ניצוץ כלל שהרי א״א להיות קיום שום דבר בלי איזה ניצוץ טוב (הגם שקיומם הוא מהמקיף מ״מ בהכרח שיהי׳ בהם איזה ניצוץ וכו׳) רק שהניצוץ הוא שנתרחק ונחשך כ״כ עד שהוא כמו רע וכו׳ והיינו שאין בהם שום הרגש אלקי כלל וכלל וכו׳, עכ״ל. וכ״ה ג״כ בד״ה

צה

נדפסה בס׳ תניא עם מ״מ ליקוט פירושים וכו׳ פ״א ע׳ מח והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
לתוכנה ראה גם לעיל אגרת יד.

נר חנוכה עת"ר ובד"ה ויגדלו הנערים רס"ה כי „דהטוב נעשה רע ע"ד חתיכה נעשה נבילה"*.

ועיין סש"ב פכ"ד ובאגה"ק סכ"ה ויעויין בקונטרס ומעין מאמר ד' שביאר שם דברי סש"ב פכ"ד ובהעתיק הל' שבסש"ב „ואע"ג דאיהו לא חזי" הוסיף התיבות „כלומר בלי הרגשתם". ועיין ג"כ בתו"א ד"ה ראה ריח בני שיש חיות בדרך מקיף – שאינם מרגישים – ובדרך פנימי שנבלע בהם וענין הבליעה נתבאר בד"ה פתח אלי' תש"ב.

ויש להאריך בכ"ז אבל כיון שממהרים במענה לא רציתי לעכב המכתב.

באיחולי הצלחה רבה בתלמוד ומעשה

ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

יו"ר ועד הפועל

בד"ה וכל בניך ס"ג דלע"ל אף עכו"ם יתבררו כי יהי' ואת רוה"ט אעביר כו'.

צו

ב"ה, יום ה' ט' אלול, תשג"ה

כבוד ידידנו האברך המצויין אי"א וו"ח הרב התמים
מוהרמ"ז שי' גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על מכתביו – בקיצור, כי טרוד הנני בהדפסת קונטרס

---

*) עיין יו"ד סצ"ב ס"ד דעיקר ענין חנ"נ הוא רק בב"ח, ויומתק ע"פ מ"ש בזח"ב קכה, א דע"י בב"ח יונקת סט"א מהקדושה. וע"פ מ"ש במו"נ ח"ג [פמ"ח] דבב"ח הוא שייך לע"ז.

צו

קטע אחד נעתק במבוא לאגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז ע' 8. חלק האחרון בלקו"ש חט"ז ע' 492 וסיומה מכתי"ק שעל גליון העתק המזכירות.

ההוספה שלאח"ז נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ.י. חוב' מח ע' שיז. שם באה גם ההעתקה מהביכלאך. וראה מ"ש בזה ב„כרם חב"ד" גליון א ע' 90.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

ומעין, שיחת חג הפסח ועוד איזה ענינים (וזה הי׳ ג״כ סיבת עיכוב מכתבי ע״ע):

א) בודאי קבל מכתבנו הקודם, על דבר ביאתו הנה, בכדי להתיעץ אודות העבודה במדינתו בעניני חנוך על טהרת הקדש ותעמולה, לחזוק בקיום המצות וללמוד התורה.

ב) מפני סבה נתעכבה הופעת „הקריאה והקדושה״ בחדשים שעברו, ותקותנו אשר יצאו לאור (בעד חדשי תמוז, מנ״א, אלול) בעוד כשבוע ימים.

ג) כל עניני הדפוס שביקש נשלחים לו, ובודאי הגיעו בינתיים גם טופסי המכתב לקליאצקין, ולפלא שנתעכב ע״ע.

ד) קבלנו ממנו כ׳ תמוז מח חוברות, א׳ אלול כה חוברות, וע״י הרה״ג פרעדמעסקי ל׳ חוברות.

ה) ועד הס״ת שלח זה כשבועיים כמה קבלות ומכתבים, ובודאי הגיע גם לכל אלו שהשתתפו על ידו, ובאם לאו – מטובו להודיעני שמות החסרים ואחקור ע״ז.

ו) כפי ששמעתי – ויכול להתודע עד״ז אצל הרש״ל שי׳ – התפלין של מהר״ד ע״ה שיפרין אינם מהודרים כלל, אם בכ״ז רצונו בהם יודיע, ואברר איפה הם ואראה למלאות בקשתו.

ז) להרב קארלבאך נשלח ספרנו ח״א וח״ה כבקשתו.

ח) ע״י מי אפשר לפעול שיחדרו ספרי הלמוד שלנו גם חוגי הקאנגרעס היהודי שלכם?

ט) אולי כדאי ואפשר שהעתון שלכם ידפיס רעצענזיע ע״ד „ספרנו״ בפרט ושאר הוצאותינו בכלל? וכיון שההשתדלות מכאן אינה מביאה לפועל, יש לנסות שכמה מקוראי העתון יפנו במכתבים להמערכת עד״ז, וכיוצא בדרכים כאלו.

יוד) מכינים אנו עתה לדפוס לוח – בשפה האנגלית – כמו דאשתקד, וכן ספר ע״ד ביהמ״ק עם תכנית הבית העבודה וכיו״ב – ג״כ

המכתב לקליאצקין: ראה לעיל אגרת פו סעיף ג. אגרת צ סעיף ב.

הרש״ל: ה״ר שמואל לויטין, שנסע בזמן זה למונטריאל. ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרת ב׳קיח.

התפילין . . שיפרין: שנפטר בי״ג אייר, וכיון שהתפילין שלו היו מהדור הקודם, רצה הרמ״ז ללמוד על פיהם כתב סת״ם של אדה״ז.

בשפת המדינה – ואם ימצאו מנדבים יוכלו להדפיס שמם, אם יהי' הזמן גרמא יו"ל גם לוח, ע"ד הנ"ל, ע"י מחנה ישראל באידית.

מש"כ מה שבשמות עב סג מה מספר המרובה קודם, משא"כ בשם בן.

זה שנים רבות ראיתי באיזה ספר – כמדומה בשם מהר"ש מאסטרופוליא – שמבאר זה, כי עב סג מה במספר קטן בגימטריא תשעה, וגם „בן" כן, כי נון פשוטה היא ז מאות (עיין רש"י סוכה נב רע"ב, וכידוע בענין א"ב איק בכר – נזכר בלקו"ת ר"פ ברכה ועייג"כ ס"פ בלק, ונתבאר בע"ח ש' פרקי הצלם פ"ו וש' תיקון הירח פ"ה) ובמספר קטן ז. משא"כ „נב" שאינו אלא ז במ"ק, ואיני זוכר אם מפרש שם המעלה בזה שיהי' דוקא ט' במ"ק. ואולי הוא מפני כי' ט' הוא „תכלית החשבון שאין למעלה הימנו" (כל' הע"ח), כי עשרה הוא עשירית **אחת** וחוזר לאחד וכן הלאה, ועיין בהקדמת ס' שפע טל (כמדומה שבמדינתו היו לומדים אותו הרבה) שהאריך במעלת מספר ט, לענין דשם מה במ"ק הוא ט.

והנה בפשטות אפה"ל, שכדרך הסימנים, בחרו באופן כזה שיהי' קל לזכרו, היינו שיהי' איזה מובן לתיבה, משא"כ „נב" שאין לו הבנה (וא"כ צ"ע משם „מב" דהול"ל „בס").

ובעומק יותר: בחי' שם „בן" יש להם שייכות לתיבת „א-בן", – (שהיחוה"א ספ"ז. ודרך אגב: מה שסתם שם וכ' „לטעם הידוע ליוצרה" פירש בלקו"ת ד"ה ושמתי כדכד השני ס"ג, ונרמז ג"כ בתו"א בי' לד"ה ותחת רגליו) – לענין ד' בנים שבהגדה (פע"ח שחהמ"צ פ"ו – ונזכר בסידור מהרי"ד מליאדי), עשרה בנים דמאמר אלקנה (לק"ת להאריז"ל ש"א א) ועוד. ועיין בשיחת חה"פ דהאי שתא בענין כאן הבן שואל מה.

ועיין בביאוה"ז פ' בהעלותך בחילוק דנון פשוטה או כפופה ובלקו"ת סד"ה אחרי ד"א תלכו, וצ"ע אם שייך לנדו"ד.

המשך ע"ד שאר השאלות בפעם הבאה.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

בס' נפלאות חדשות – למהר"ש אסטרפולי – בתחלתו מביא

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י**.

שאלה זו בשם קושית המקובלים. ומתרץ כי שם בן רומז, וכשנכתבת נו״ן פשוטה הרי ב״ן בגימט׳ שבת.

ע״ד מ״ש בפנים: בסו״ס פתגמין קדישין (לובלין תרמ״ט) בשם מהר״ש מאוסטרופולי.

אח״ז רב מצאתי: בפי׳ יואל משה על עש״מ חקו״ד ח״א ספי״ט בשם „ר״ל מלבוב״: הטעם כי הט׳ הוא אות קדוש כי לעולם מספר ט׳ אין לו שנוי ב״פ ט׳ במ״ק ט׳ וכו׳.

בלקוטים יקרים לנעמאיטין לח, א: שאל ר׳ אבעלע מווילנא את הצ״צ איתא במדרש שאלו תלמידים לר׳ כמה שמות יש להק׳ א״ל רחמנא לבא בעי א״ל מפני מה כולם שלא על הסדר וא׳ כסדר א״ל מפני ששמו של הק׳ אמת. ופי׳ הצ״צ ע״ד הנ״ל כי עסמ״ב בגימט׳ **רחמנא לבא בעי** ואמת במ״ק ט׳.

הוספה לאח״ז: בכמה ביכלאך דא״ח שראיתי לאחרי זמן מצאתי עד״ז.

צז

ב״ה, יום ד׳ כב לחדש אלול תשג״ה

כבוד הנכבד והנעלה מאד
מורנו הרב ה׳ יעקב שי׳ רוזנהיים
נשיא „אגודת ישראל״ העולמית

שלום וברכה!

במענה על מכתבו אלי מ26 לאוגוסט, הנני להודיעו כי המרכז לעניני חנוך הסכים בחפץ לב לבקשת כמ״ע וכתב למרכז „בית יעקב״ בירושלים תובב״א בדבר ספרי הלמוד, וגם שלח להם דוגמאות מהחלקים מ„ספרנו״ שהופיעו כבר.

הספרים הנ״ל שולח המל״ח גם לכמ״ע.

צז

מהעתקה.

משום טרדותינו בתחלת זמן הלימודים בסדור בתי הספר אחרנו במעננו אליו, ואתו הסליחה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

צח

[כ"ב אלול תש"ג]

...ואסיים בענינא דיומא: אמרו חכז"ל איש לרעהו ומתנות לאביונים ר"ת אלול כי אז מזדרזין בצדקה, והרמב"ם כתב (הל' תשובה פ"ג, ה"ד) נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה כו' מר"ה ועד יוהכ"פ יותר מכל השנה. ואם בצדקה שמביאתו לחיי עוה"ז כך, על אחת כמה וכמה בצדקה המביאתו לחיי עוה"ב, וכדמוכח במשנה (ב"מ לג, א).

ויש לומר עוד מעלה נוספת בצדקה לרוחניות מצדקה לחיי עוה"ז אשר בזו האחרונה יכול להיות לפעמים מכשול בעניים שאינם מהוגנים וע"ד מארז"ל (ב"ב ט, ב) הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר, ואין צריך לומר אם משתמשים במעות צדקה להעביר בני קטנים על הדת, משא"כ בצדקה השייכת לחיי עוה"ב דאין שייך חשש זה, ומכל שכן בחנוך קטנים וחיזוק גדולים בקיום התורה והמצות, שאז אין מקום גם לחשש הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון (חולין קלג, א. ובפרט דאיסור זה י"ל שהוא דוקא אם אפשר באופן אחר. וכמ"ש בשו"ע לאדמו"ר הזקן הל' ת"ת פ"ד קו"א ס"א).

ויהי רצון אשר ע"י כי לך ד' הצדקה נכתב ונחתם בתוך כלל ישראל לשנה טובה ומתוקה.

צח

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1348.

צט

[אלול תש״ג]

בהמשך להקוה״ק מנ״א ... מחלקת „מענה לקוראים״:

חיים אהרן דובער פ.

על המענה שלנו בהקוה״ק מנ״א שארז״ל „בקושי התירו לדבר ד״ת בשבת״ מובא בהוספות לתו״א ולקו״ת – רוצים לדעת אם נמצא ג״כ בספרים שקודם להם.

הנה על שאלות כגון אלו יש להביא מרז״ל והוי זהיר בגחלתן (של חכמים) שלא תכוה

כי כדאי אדמו״ר הזקן ובנו אדמו״ר האמצעי לסמוך עליהם, כשהם מביאים מרז״ל **שבודאי** אמרוהו רז״ל, אף שאין אנו יודעים מקום המאמר לעת עתה.

אבל כיון שדנין אנו את השואלים לכף זכות שאין מפקפק כלל וכלל בהנ״ל, ורק שרוצה לברר מקור המאמר, וע״ד המורגל „מנא הני מילי דאמרי רבנן כו׳ אמר קרא כו׳״

הננו להורות בזה כי מובא מרז״ל זה בס׳ היראה לרבינו יונה מגירונדי – קרוב לסופו. במדרשים שתחת ידינו לא נמצא המאמר, אבל ידוע שכמה מדרשים שהיו לעיני הראשונים נאבדו ואינם אצלנו.

הרב י. י. ה.

1) [כנ״ל בנוגע למרז״ל „ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כאו״א מישראל״, שמצא בדרושי כ״ק אדמו״ר שליט״א]

ראה מענה הקודם.

מאמר זה מובא כמה פעמים בדא״ח. ונמצא ג״כ בראשית חכמה ש׳ האהבה פ״ו, של״ה שער האותיות אות למ״ד ועוד ועוד.

צט

מגוכתי״ק.

בהמשך להקוה״ק מנ״א: **שם במדור מענה לקוראים (ענטפערס צו בריעף־שרייבער, ע׳ ז) נכתב במענה לשואל שלפנינו שהמקור הוא בהוספות לתו״א ובלקו״ת. וראה לעיל אגרת צו, שנתעכבה הופעתו עד אמצע אלול.**

בנוגע למרז״ל „ושכנתי . . מישראל״: **שם במענה לשואל שלפנינו: באחד המדרשים וכעת א״א למצאו.**

ופשוט אשר המובא בספרים בל' „אמרו רז"ל" יכול לכוון לרבותינו שאחרי תקופת הש"ס והמדרשים, ואינו מוכרח שיהי' דוקא בתלמוד או במדרש.

ק

[תש"ב-ג]

רז"ל מספרים (שמ"ר פכ"ח) כשביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל אמר למשה: אמור לנשים תחלה – הן מזדרזות במצות – שיהו מנהיגות בניהן לתורה.

ולכן – ע"י חנוך הראוי שהי' אז – מצינו בדור ההוא של מ"ת אשר כשקבצו זהב לעשית העגל לא רצו הנשים להשתתף בזה בשום אופן – אבל, כשזמן קצר אח"ז, נתנו בנ"י נדבתם לבנין המשכן היו הנשים **הראשונות** להביא לבנין המשכן,

הורים! אבות ואמהות!

שלמה המלך – החכם מכל האדם אמר (משלי יד, א) חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידי' תהרסנו.

כל בת וילדה – היא העתידה לבנות, כשתגדל, בית בישראל. **ובה** תלוי קיום הבית או, ח"ו, הריסתו.

אבל **להכין** אותה למילוי תפקיד היותר חשוב זה – עליכם, הורים, מוטל הדבר. ועל שכמכם כל האחריות בעד עתידה של בתכם ועתידו של ביתה אשר עלי' לבנות אותו.

ולעזור לכם לתת לבתכם חנוך הראוי הדרוש לה למצוא את דרכה דרך הישר בחיים מאושרים ברוח וגשם

ק

מגוכתי"ק.

מתחיל משנת תש"ב, והולך ומוסיף בשנה שלאח"ז, יסד המל"ח כו"כ בתי ספר לבנות „בית רבקה — בית שרה" (ראה לעיל אגרת לו ובהנסמן בהערות שם). הנוסח שלפנינו נכתב בלה"ק ע"מ לתרגמו לאנגלית, להדפיסו כמנשר ולהפיצו בישראל.

אגרות שנכתבו באנגלית לא נדפסים בכרך שלפנינו, אך כאן שנמצא המקור שנכתב בלה"ק, נדפס בלשונו המקורי. וכעין זה גם לקמן אגרות קא. קכג. קכד. קסח.

כדי להמציא לבתכם, בת בתכם וכו' את כל הידיעות הדרושות לה למילוי תפקידה

כדי להעמידה על יסודות חזקים של ה„אני מאמין" של כל עם ישראל

כדי להטביע עלי' חותם בת ישראל הקשורה לדתה תורתה ומסורת אבות

לתכלית זו נתייסדו ע"י ה„מל"ח" בתי הספר „בית רבקה – בית שרה".

הורים! ראו אשר בתכם תבקר בביה"ס ב"ר או ב"ש אשר בשכונתכם.

אנשים ונשים! עזרו את ה„מל"ח" בעבודתו, עבודת התיסדות והרחבת רשת ביה"ס שלו ואזי בטוחים אנו אשר בעהשי"ת יהיו תלמידות ביה"ס האלו המה מהבונות דור הצעיר, דור בריא בגו"ר, דור אשר בו עם ישראל יתפאר.

בברכה וכבוד

יו"ר ועה"פ

קא

ער"ה ה'תש"ד

שלום וברכה!

שולחים אנו לך בזה חוברת קטנה – תוכן שיחה עם כ"ק מו"ח

יו"ר ועה"פ: מל"ח.

קא

מגוכתי"ק, ע"מ להעתיקו לאנגלית ולשלחו, בצירוף לחוב' הנזכרת כאן, לחיילים יהודים שבצבא ארה"ב. ראה הערה לאגרת שלפנ"ז.

עדכ"ז מסופר בקובץ ליובאוויטש (חוב' ראשונה ע' 7):

אויסער דער רעגולערער טעטיגקייט פון „מחנה ישראל" אויף פארשידענע געביטן פון חיזוק היהדות אין פארשידענע קרייזן, פארנעהמט לעצטענס א באדייטענדן ארט אין „מחנה

אדמו״ר שליט״א מליובאוויטש – דברי חיזוק התעודדות ובטחון. ובאו בה פרשה הראשונה של ק״ש וקאפ׳ אחדים תהלים, אשר בחר בהם כ״ק אדמו״ר שליט״א להציע לאומרם בעתים מזומנות, כמבואר בפנים החוברת. ובטוחים אנו אשר לפעמים תכופות תקראנה, וממנה תשאב תוקף באמונה, חוזק לב, אהבת רעים וקירוב לדתך והתורה והמצוה.

רצוננו להעתיק בזה ג״כ דברים אחדים מה שאמר כ״ק אדמו״ר שליט״א באסיפה רבה במעמד עם רב, לאמר:

מצוה גדולה וחוב קדוש על כל אחד ואחד לפרסם ולהודיע לכל אחד מבנ״י הנמצא בצבא בים ביבשה או באויר כדברים האלה:

רבותינו ז״ל אמרו כל המניח תפלין מאריך ימים.

אחינו אנשי הצבא! הזהרו להניח תפלין בכל יום ויום מימות החול.

החיל אשר א״א לו בשום אופן להניחם בבקר יניחם בצהרים, ובלבד שיהי׳ קודם שקיעת החמה.

וזהו סגולה אשר השי״ת יחזיר אתכם בשלום לבתיכם״.

השמר בקיום המצות ובפרט במצוה זו והזהר גם את כל חבריך עד״ז.

ולקראת השנה הבע״ל אנו מאחלים לך שנה טובה ומתוקה, אשר בקרוב הרשעה כולה בעשן תכלה ותחל שנה וברכותי׳ ותחזור לביתך

ישראל״ ארבייט — די פארבינדונג מיט אידישע סאלדזשערס, אויף צו געבען זיי פארשידענע הילף און שטארקען זייער גייסט.

זעהר א שטארקען איינדרוק האט געמאכט דער מעסעדזש צו אידישע סאלדזשערס, געהערט געווארן — אין א שמועס — פון כ״ק אדמו״ר שליט״א, און ארויסגעגעבען אין ענגלי־שער איבערזעצונג דורך „מחנה ישראל״.

די הויפט־טעמע פון דעם מעסעדזש איז „מיט אמונה און בטחון אין דעם אויבערשטען איז מען מוטיג און זיכער״. אין א לייכט־פארשטענדליכער און קורצער שפראך דערקלעהרט כ״ק אדמו״ר שליט״א וועגען השגחה פרטית, וועגען בטחון, וועגען פונק פון אמונה, וועלכער איז איינגעפלאנצט בא יעדען אידען, וועגען די גייסטיגע געפאהרען, וואס לויערען אויפ׳ן אידישען סאלדזשער און ווי צו פארהיטען זיך פון זיי, ווי צו באזייטיגען שרעק און אומעט, א. א. וו.

דיזער מעסעדזש ווערט געשיקט צו יעדען סאלדזשער, וועלכער פארלאנגט עס, ווי אויך צו טשאפלינס, וועלכע טיילן עס אויס צו די אידישע סאלדזשערס פון זייער אפטיילונג.

המאמר לחיילים בצירוף למכתב הברכה שלפנינו נזכר גם לקמן אגרות קד. קז. קלד.

בריא ושלם, בהצטיינות גם כיהודי גם כאמריקאי, וכולנו, בתוך כל אחב״י, נזכה לגאולה שלימה ע״י משיח צדקנו ב״ב.

לשנה טובה תכתב ותחתם!

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועה״פ

קב

ב״ה בין כסה לעשור תשי״ד

כבוד אברכי התמימים, אי״א וו״ח ואנשי מעשה,
תלמידי ישיבת תומכי תמימים ד׳ עליהם יחיו
מאנטרעאל

שלום וברכה!

במענה על ברכתם לשנה הבעל״ט – הנה ברך לקחתי ואשיבם ברכת חתימה וגמר חתימה טובה בגשמיות וברוחניות, בטוב הנראה והנגלה.

ימים האלו – הם ימים בין ראש השנה ל„ראש השנה״, היינו יום הכפורים שגם הוא נקרא ר״ה (תוס׳ נדרים כג, ב), וכמה ענינים יש ללמוד מזה. ומהם חלוק ר״ה דר״ה – ור״ה דיוהכ״פ הוא, שהראשון הוא בבחי׳ חיצוניות והשני בבחי׳ נשמה ופנימי׳ (לקו״ת רד״ה והי׳ ביום ההוא יתקע).

והנה כמו שע״פ פשוט, ענין ימים אלו הוא עבודת התשובה, וכמרז״ל ר״ה יח, א דרשו ד׳ כו׳ אלו עשרה ימים שבין ר״ה ליוהכ״פ,

---

יו״ר ועה״פ: **מחנ״י.**

קב

נדפסה בלקו״ש חי״ד ע׳ 381 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

ימים האלו: **ראה גם לקמן אגרת קד.**

וא"כ מובן שכולם הם הקדמה והכנה ליום הכפורים. כי אז הוא אמיתית ותכלית התשובה אשר לפני ד' תטהרו ועצמו של יום מכפר.

עייג"כ סד"ה צהר תעשה תש"ב „ר"ה הוא שרש ומקור על יראה כו' ויוכ"פ מקור לתשובה".

כמו"כ גם בפנימיות הענינים עכצ"ל, דכל עשי"ת הרי – מלבד ענין הפרטי שבכאו"א מהם – הם הכנה ליוהכ"פ, והיינו שעי"ז באים מהחיצוניות להפנימיות, שזהו כללות ענין התשובה שהוא דוקא בפנימיות הנפש. ואפי' תשובה תתאה כן הוא (רד"ה אר"א למה תוקעין תרצ"א) וכ"ש תשו"ע. ועיין לקו"ת סד"ה שובה (השני) שכ' „בעשי"ת עד יוהכ"פ שאז לפני ד' תטהרו שמגיע לבחי' פני ד' כו' את פניך ד' אבקש", ובד"ה כי תצא (השני) ס"ג מפרש שע"י את פניך ד' אבקש בא **לבקשו פני**, היינו עצמיות פני' נקודת הלב (ולא הארתה).

וי"ל שבזה – ר"ה עשי"ת יוהכ"פ – נכלל כל ענין בריאת האדם: ר"ה נקבע ביום בריאתו, אשר אדם ממקום **כפרתו** נברא (ב"ר פי"ד). אבל הוא עדיין בכח ולא בפועל – ובעבודה בכאו"א היינו מה שבירידת הנשמה משביעין אותה ל' שובע, נתינת כחות מלמעלה. ותכלית הכוונה בזה הוא שיבוא לוהרות תשוב אל האלקים אשר **נתנה** שזהו בחי' יוהכ"פ ויום התשובה ויובל (מובן כ"ז באר היטב מד"ה האזינו – הראשון – שבלקו"ת, ועיין שם רס"ב).

– ולהעיר שעיקר קריאת שם ר"ה ליוהכ"פ הוא ליוהכ"פ שביובל (ערכין יב, א. ומפרשי התנ"ך יחזקאל מ, א) –

ומגיע לזה ע"י עבודתו ממעמקים עומקא דלבא, פני הלב, עשרה עומקים שבנפשו.

והשי"ת יחזרנו בקרוב ממש בתשובה שלימה לפניו – (עיין לקו"ת ביאור ולא אבה בסופו: והוא בנעילה כו', ובביאור דכי תצא שנעילה זהו בחי' נישואין (פנימיות) ולא אירוסין (חיצוניות)) – ונזכה **מיד** (כל' הרמב"ם תשובה פ"ז ה"ה ואדה"ז באגה"ת פי"א) לגאולה שלימה ע"י משיח צדקנו.

בברכת חתימה טובה וגמח"ט

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י**.

קג

[ה' תשרי תש"ד]

מאשרים אנו בתודה את קבלת ה„אלף בית" ששלח לנו, והנה בתוך שאר הדברים אשר ה„אלף בית" שבהוצאת המל"ח שונה מזה ששלח לנו, הנה חילוק עיקרי ביניהם, הוא שהנקודות באלף בית שלנו מסומנות בשמותיהן קמץ, פתח וכו' מה שאין כן באלף בית האחר, שלבד שלא ילמד הילד משם לעולם את שם האמיתי של הנקודות, נקראות הן שם לא כשהן לעצמן כ"א כאלו היו מצורפות לאותיות, ועד כמה שזה נוגע לחנוך של טהרת הקדש יבין כמ"ע בעצמו.

ויעוין בתיקוני זהר בהקדמה ובתיקון ע' כמה דרשות על שמות הנקודות, ובזהר חדש (תיקונים דף צט ע"ג בדפוס ווארשא) אשר הם ר"ת משמות מלאכים, ועיין תו"א סד"ה אוסרי לגפן שפי' ולשרקה בני אתונו שרקה נקודת שרק, בלק"ת ביאור ולא תשבית סוף סעיף ז' מענין נקודת חלם. ובכמה מקומות.

נתענין לדעת המצב ע"ד הפצת קונטרס ומעין, ומטובו להודיענו עד"ז, כן בהנוגע ל„היום יום".

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

קד

יום ו' לחדש תשרי תש"ד

כבוד הוו"ח אי"א נעלה ונכבד וכו' . . . שי' שו"ב

שלום וברכה!

מזמן לזמן באים אנו בכתובים עם החילים היהודים ושולחים

קג

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 402.

קד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 369 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

יצא לאור . . החילים: ראה לעיל אגרת קא.

להם חוברות שונות כדי לחזק את לבם בכלל ולעוררם בעניני יהדות בפרט.

כעת יצא לאור מאמר לחילים מיוסד על דברי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א בענין אמונה ובטחון, ונשלח (כמובן חנם) בצרוף מכתב ברכה לכל החילים היהודים אשר כתבותיהם ידועות לנו. ואם יודיענו את כתבת בנו וחתנו שי׳ העובדים בצבא נשלח גם להם חוברות הנ״ל וכן נכניס שמותיהם לרשימתנו, בכדי לעמוד עמהם בקשור מכתבים גם להבא, וכנ״ל.

שולחים אנו לו בחבילה מיוחדת איזה מהקונטרסים וחוברות שהופיעו ע״י „קהת״.

כי נודע לנו בתמי׳ גדולה אשר עד עתה אין בידו הספרים שיצאו לאור ע״י בזמנים שונים (ואם ארזים כן . . .).

ימים האלו שבין ראש השנה ל„ראש השנה״ היינו יוהכ״פ, שגם הוא נק׳ ראש השנה כמ״ש בתוספות נדרים כג, ב. (ועיין בס׳ חסידים סי׳ רנ״ח, ובלקו״ת בד״ה והי׳ ביום ההוא יתקע וסד״ה יחיינו מיומים) כמה רמזים עמוקים יש בהם, ואחד מהם:

כל החי – ישראל נקראו חיים – ישים אל לבו, אשר ציוונו הקב״ה לעשות ולחוג ראש השנה לא ביום הראשון למעשה בראשית אשר אז נבראו השמים והארץ וכל תולדותיהם (ב״ר פ״א, ועיין תוד״ה ואת חגיגה יב, ב) גם לא ביום השביעי לבריאה אשר ביום זה בחר ה׳ לקדשו מכל הימים – ברם ויצוונו ד׳ לעשות ראש השנה דוקא ביום ברוא אלקים את האדם, יצור אשר תיכף ביום בריאתו אמר והכריז לכל הברואים: ד׳ מלך גאות לבש גו׳ בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד׳ עושנו, וכסיפור רז״ל (פדר״א פי״א, זח״א רכא, ב).

כל אחד מאתנו, וכבו׳ בכלל, שחננו ד׳ בהשפעה בחוג מכיריו ומיודעיו צריך להכריז בדבור ועל ידי מעשיו:

קודם יום הבהיר אשר יהי׳ ד׳ למלך על כל הארץ, בואו והכונו לקראת יום ד׳ הגדול והנורא על ידי תשובה תורה ומעשים טובים.

על כבו׳ הי׳ לעמוד בשורה ראשונה של עובדים – בנפש וגוף ובממון – בתעמולה לחיזוק היהדות וקיום התורה והמצוה בין חוגים

ימים האלו: **ראה גם לעיל אגרת קב.**

היותר רחבים של בני ישראל (כמה אופנים בעבודה זו מבוארים בפרוגראם של „מחנה ישראל" ו„מרכז לעיני חנוך" שנדפסו בקובץ „היום יום").

וד' יזכנו אשר ע"י השחיטה שנעשה אנו – זה הזובח את יצרו (סנהדר' מג, ב) – יבוא בקרוב ממש יום שישחוט הקב"ה ליצר הרע, כהבטחת רז"ל (סוכה נב, ב).

בברכת חתימה וגמח"ט לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קה

ב"ה, י"ג תשרי, תש"ד

כבוד הנעלה וו"ח אי"א עסקן נמרץ ורב פעלים כו'
מהר"ש שי' פאלמער,

שלום וברכה!

נגמרה היום הדפסת שיחת חג הפסח תש"ג, והנני מסגיר בזה חוברת אחת. כן צויתי לשלוח לכבו' תיכף איזה עקז' בחבילה מיוחדה. ובבקשה להודיע כמה עוד עקז' לשלוח לו.

נתאחרה ההדפסה עד עתה מפני כמה סיבות. ומהן, כי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הוסיף על השיחה כהנה וכהנה, וגדלה באיכות וגם בכמות מאשר היתה השערתנו מראש. ועוד זאת היתה בסבה אשר רצינו שתודפס השיחה בתכלית ההידור ועם מפתחות, מראה־מקומות וכו'.

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

קה

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 392 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
כבוד . . פאלמער: **אגרת נוספת אליו — לע"ל פט.**
שיחת חג הפסח תש"ג: **ראה לע"ל שם.**

מברכים על המוגמר, ואביע בזה עוד הפעם את תודתי, בשם כל אלו אשר יקראו וילמדו שיחה זו, על אשר הודות לו, ביחד עם הנכבד והנעלה אי"א וו"ח וכו' מר כץ שי', היתה האפשרות להו"ל חוברת זו.

בחג הסוכות שאז הוא יום הראשון לחשבון בין הקב"ה וישראל אחרי הכפרה ביוהכ"פ – וכסיפור רז"ל במדרש (ויקרא רבה פ"ל) – נצטווינו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל. וביארו רז"ל במדרש שם: אלו ישראל, אתרוג – בני אדם שיש בהם תורה ומעשים טובים; לולב – בנ"א שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט; הדס – בנ"א שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה; ערבה – אלו שאין בהם לא תורה ולא מע"ט. ואמר הקב"ה: יוקשרו כולן אגודה אחת ואותה שעה אני מתעלה.

וזהו מה שיש **בשיחה** מה שאין **במאמר**, אשר לא זו בלבד שהאתרוג והלולב נעשים הדר על ידה, אלא גם ההדס ואפילו הערבה (וכפי' רז"ל ענינם בבני אדם, כנ"ל) הרי, אם ימצא איש שישתדל בזה, יוכל להדרם ולעשותם נאים על ידי כמה מחלקי השיחה, עד שיעשו כולם אגודה אחת – עיין כריתות (ו, ב) כל תענית כו' מהכא ואגודתו גו' – לעשות רצון ה' בלבב שלם.

ואשרי האיש אשר שלמה שמו על שם אשר שלום יעשה בין כל ארבעה סוגי האנשים אשר בבני ישראל כנ"ל, וכשיהיו כולם כאחד אזי ינתן להם – כבקשתנו בברכת שים שלום – ברכה ורחמים וחיים.

באיחולי חג שמח לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועה"פ

מכתבי מיום ז' מנ"א בטח הגיע בזמנו.

יו"ר ועה"פ: **קה"ת.**

מכתבו מיום ז' מנ"א: **דלעיל פט. וראה שם לתוכן האגרת שלפנינו.**

קו

ב״ה, יג תשרי, תשי״ד

כבוד הוו״ח אי״א נכבד ונעלה מו״מ באמונה
מהור״י שי׳ כץ

שלום וברכה!

במענה על מכתבו לשנה הבע״ל (הגיעתני רק ערב יום הכפורים אחרי הצהרים, ולכן נתאחר המענה שלי).

הנה כל המברך יתברך בברכות מאליפות למעלה מעלה בנפש וגוף בטוב הנראה והנגלה.

מכתבי מיום י׳ מנ״א בודאי קבל במועדו.

מפני כמה סיבות נתאחר גמר הדפסת שיחת חג הפסח תש״ג עד עתה. ואחת הסיבות היא אשר כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א הוסיף על השיחה כהנה וכהנה וגדלה באיכותה וכמותה מאשר שערנו מראש. ועוד סיבה, אשר רצינו שתהי׳ החוברת בתכלית ההידור.

היום סוף סוף הביאוה מבית הכורך וצויתי לשלוח לכבו׳ איזה עקז׳ בחבילה מיוחדת (מלבד המוסגר בזה). ובבקשה להודיע עוד כמה עקז׳ לשלוח לו.

בהזדמנות זו הנני מביע לו עוד הפעם את תודתי בשם כל אלו אשר יקראו וילמדו שיחה זו, על אשר הודות לו, ביחד עם הוו״ח אי״א נכבד ונעלה מהר״ש שי׳ פאלמער, היתה האפשרות להדפיס חוברת זו.

אמרו רז״ל (אבות פ״א מי״ב) הוי מתלמידיו של אהרן כו׳ אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. ופירש רבינו הזקן בתניא (פל״ב) שאף הרחוקים מתורת ה׳ ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה׳.

קו

מהעתק המזכירות.

כבוד . . כץ: **אגרות נוספות אליו — לעיל עז, ובהנסמן בהערות שם.**

מכתבי מיום י׳ מנ״א: **דלעיל צב. וראה שם לתוכן האגרת שלפנינו.**

וזהו מה שיש ב„שיחה" מה שאין ב„מאמר", שנוסף על זה אשר הלמדן ויודע ספר יתעורר על ידה, הרי אפילו איש הפשוט וגם בריות בעלמא אפשר לקרבן לתורת ה' ולעבודתו על ידי כמה מהעניינים המדוברים בשיחה.

ולפעול קירוב זה בפרט, זהו מעבודת בחי' אהרן הנמצא בכל אחד מישראל, ובפרט בבני בניו הכהנים.

החותם בברכת חג שמח, לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קז

ב"ה, י"ג תשרי, תשי"ד

כבוד הרה"ג והרה"ח הנעלה, וו"ח אי"א משכיל וכו'
מהור"ר משה ליב שי' ראדשטיין

שלום וברכה!

במענה על ברכתו לשנה הבע"ל אשר קבלתי זה עתה, ברך לקחתי ואשיבנו לו ולביתו יחיו ברכת גמ"ח טובה לכל מילי דמיטב בטוב הנראה והנגלה.

צויתי לשלוח על ידו בשביל „טשיקאגער קוריער" עקז' אחד ונאטיץ ע"ד ה„מעסעדזש" לאנשי חיל, ובודאי יודיע תוצאות הדבר.

כאשר קבלנו נדבות מר פאלמער וכץ שי' להדפסת השיחה כתבתי לכאו"א מכ' ובתוכו איזה מרז"ל עם קצת ביאור. וכן גם עתה כותב הנני, יחד עם שלחי השיחה, שזה עתה יצאה לאור, מכ' כנ"ל.

יו"ר ועד הפועל: **קה"ת.**

קז

מהעתק המזכירות.
כבוד . . ראדשטיין: **בשעה זו היה מנהל אגו"ח בשיקגו. אגרת נוספת אליו — לקמן קמו.**
ה„מעסעדזש" לאנשי חיל: **דלעיל אגרת קא.**
כתבתי לכאו"א: **לעיל אגרות פט. צב.**
כותב הנני: **שתי האגרות שלפנ"ז.**

באשר לא אשרו מר פאלמער וכץ קבלת מכ׳ הנ״ל, ת״ח לו מראש אם בהזדמנות הראוי׳ יוודע עד״ז ויודיענו.

ולקראת חה״ס הבע״ל אשר אמרז״ל (סוכה כז, ב) ראויים **כל ישראל** לישב בסוכה אחת, יה״ר שנזכה במהרה בימינו לקיום היעוד (יחזקאל לז, כב) ועשיתי אותם לגוי אחד גו׳ ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהי׳ לכולם.

בברכת חג שמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קח

ב״ה, יום ג׳ פ׳ לך לך ה׳תש״ד

כבוד האברך המצוין וו״ח אי״א וכו׳ הרב התמים מוהר״ר צבי שי׳ שוסטרמן

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לחתונתו בשטומ״צ, שנתקבלה באיחור זמן,

אשלח ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב ויבנו בית בישראל על יסודי ופנימיות התורה והמצות.

וי״ל בדרך אפשר בל׳ חתונה, חתן, נחות דרגא (יבמות סג, א): דהנה מבואר בכמה מקומות (ומהם במכתב כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א הנעתק בקובץ היום יום ע׳ עח) דהירידה מלמעלה והליכה בעולם זה עד ימי זקנה ושיבה – ע״ז נאמר ובלכתך בדרך.

והנה בהליכה צ״ל שני ענינים: א) הליכה. ב) ידיעה לאן ללכת.

יו״ר ועד הפועל: קה״ת.

קח

מהעתק המזכירות.

לחתונתו: **ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח אגרת ב׳קע.**

מכתב . . הנעתק: **אגרות קודש שלו ח״ב אגרת תרמ (ע׳ תקמו־ז).**

וההליכה בפו"מ נעשית ע"י הגוף, והמורה דרך הישרה היא הנשמה – וזהו משל רז"ל על הנשמה והגוף (סנה' צא א ושם), שהנשמה מתקנת את הסומא והגוף מתקן את החיגר. ודוקא ע"י חיבורם יחד – שנקראו בשם איש ואשה, וזווגם, שזהו ענין עוה"ז הנקרא הלולא (עירובין נד, א) הוא ענין חתונה כדמוכח בזהר (ר"פ ח"ש ודף קפא, ב ושם) – נעשה מהלך. והתכלית: אהוי"ר (גדפין) ותומ"צ.

והנה יקשה לכאורה, הרי אדרבה – כמארז"ל (ב"ר על הסדרה) – הדרך ממעטת ג' דברים שהם: א) מעוט השם – שענינו מעוט העסק במצות, וכמ"ש רש"י ומת"כ במדרש, ב) מעוט הממון – שענינו בעבודה המעוט באהוי"ר שנקראו זהב וכסף כי גם שיהי' צדיק גמור כו' לא יגיע למעלת דבקותו כו' בטרם ירידתו – וכמ"ש בסש"ב פל"ז – ג) מעוט העסק בפו"ר – שענינו בעבודה מעוט העסק בת"ת וכנרמז בדרז"ל (בכורות מד, ב) לא יהי' בך עקר מן התלמידים, כי בדרך – היינו בעולם – הרי יש כמה מניעות על קיום התומ"צ.

וע"ז מתרץ במדרש (שם) דהקב"ה מברך לאברהם (זה הנשמה כמ"ש בזהר פ' חיי שרה שם) דאדרבא, דוקא ע"י לך לך גו' עי"ז ואברכך גו' בממון, שֵם ופו"ר.

וכללות הענין – הוא מה שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזר לו אינו יכול לו (סוכה נב, ב). והברכה הוא מה שעוזרין לו

– ועיין בקונטרס ומעין מי"ג פ"ב ומי"ד פ"א שרשי הדברים –

ואז הרי **דוקא** ע"י ירידת הנשמה בגוף מגיע לאהבת בכל מאדך (ממון), וכן המצות (שֵם) ניתנו דוקא **בגשמיות**, ובתורה אמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו (פו"ר) שלמד **בעוה"ז דוקא** בידו.

והנה משלשה הנ"ל שהם תכלית ההליכה בדרך החיים, הרי עיקר היחו"ע הם ע"י התומ"צ, כי אהוי"ר הם גדפין וכמו שפי' בסש"ב ספ"מ.

ובתומ"צ גופא – המצות הם עדיין בחי' אירוסין ותורה דוקא היא בחי' נשואין (לקו"ת במדבר ד"ה וידבר אלקים פ"ד ועוד) שזהו תכלית בריאת האי עלמא דאזלינן מיני', כי לא לתהו בראה לשבת יצרה.

והנה כשנוסף על ההליכה סתם בדרך גם ענין הגלות, דגלו לבבל כו' לאדום – אזי צריך להקדים קודם לכל דבר העלי' מן הגלות – הוא ענין התשובה – והיינו כמו שהירידה היא שלא בהדרגה כלל, כך צ"ל

עלי׳ בדרך דילוג שלא ע״י הדרגה כלל (והענין בעבודה מובן). וע״ז נאמר ברח דודי ודמה לך **לצבי**.

– וכמשנ״ת באר היטב בהוספות לתו״א ד״ה להבין למה לע״ל כו׳. –

בברכת מז״ט, לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קט

[עש״ק פ׳ לך לך תש״ד]

... שאלתי .. את כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א .. וזלה״ק:

„חביטת ערבה – גבורות ממותקות, און גבורות ממותקות איז ורב חסד ווי עס קומט אראפ אין א טוב הנראה והנגלה״.

... הערות בדרך אפשר בהנ״ל ...

א) גבורות ממותקות ע״י ורב חסד דוקא – יובן ממ״ש בלקו״ת פ׳ נשא ד״ה כתיב ד׳ יחתו מריביו ס״א.

ב) ממ״ש באגרת הקדש – לרבנו הזקן – ס״י ובלקו״ת פרשה וד״ה בהעלותך הראשון (ס״ג ס״ו ובהביאור ס״א) יובן החילוק בין חסד סתם ובין רב חסד בעבודת האדם, ובלקו״ת שם מבואר דרב חסד שייך לאהרן הכהן.

ג) ע״פ מ״ש בלקו״ת פ׳ קרח ד״ה והנה פרח מטה אהרן מובן א) דע״י ורב חסד נמשך למטה ממש בטוב הנראה ב) דהמשכה זו ממשיכים „אהרן ומגזעו תחתיו הכהנים הנושאים את ידיהם ומברכים את העם בברכת כהנים״.

יו״ר ועד הפועל: מחנ״י.

קט

נדפסה בלקו״ש ח״ד ע׳ 1367.

קי

יום ד׳ יב לחדש חשון ה׳תש״ד

כבוד ידידנו הנעלה, משכיל ונבון וו״ח אי״א וכו׳
מוה״ר ... שי׳

שלום וברכה!

שיחתנו בעת קחתו את ברכת הפרידה מאמצת את תקותי כי כבו׳ בשובו לעיר מגורו, בכחות חדשים הנובעים מהחיים הרוחניים בתשרי בכלל ובזמן שמחתנו בפרט, אשר בהם נהנה מדברי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, נגש כבר למלאכתו מלאכת הקודש, בהתחילו בשטומ״צ את זמן הלמוד החדש.

ואף שברור לפני עד כמה שטרוד הוא בעצם מוסד החנוך העומד תחת הנהלתו, בכ״ז מובטחני ע״פ מה שדברנו בהיותו פה, יתן מזמנו ושימת לבו לעבודתינו הכללית, ובפרט בענין הכרת מהות „ספרנו״ בחוגים שיש להם שייכות והשפעה על החנוך, הפצת ה„שמועסן״ מאמר או סקירה בעתונים וכיו״ב, ובודאי אינו צריך להוראה באופני התעמולה וההפצה, ונקוה להתבשר מכבו׳ בשורות טובות בזה.

מבלי שנוכל לדחות יותר את הדפסת ה„לוח״ מוסרים אנו אותו לדפוס עוד טרם השגנו מנדב, ובאם יוכל כבו׳ לעשות עוד דבר מה בזה תהי׳ לו זכות גדולה בהשפעה האהובה של הלוח על רוח הנוער כפי שהראה לנו הנסיון דאשתקד.

פסוקים מארז״ל ועניינים שהכנסתי בלוח דשנה זו אחרים הם מאלו דלוח העבר (לבד הדינים ומנהגי היו״ט וכיו״ב שכמובן באו גם בלוח ההולך ונדפס) צורתו החיצונית כמו זה דשנה העברה.

אמרז״ל בסדרה זו (ב״ר ספנ״ג) זרוק חוטרא לאוירא אעיקר׳ קאי פי׳ (כן פי׳ מהרז״ו במד״ר פ״כ, סכ״ג, ושאר הפי׳ צע״ק) שנופל וקאי על צד העב שאצל השורש, ולמדנו מזה שני דברים א) שאף שהוא מטה יבש

קי

חלקה נדפס בלקו״ש ח״ד ע׳ 1251 והושלמה ע״פ העתקה.

ה„לוח״: „ילקוט יומי שנת ה׳תש״ד״, באנגלית, בהמשך ל„לוח שנת ה׳תש״ג״. על עריכתן ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א ראה מבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז ע׳ 7־9. לקמן אגרות קיג. קיז. קכג. קלא. קלט.

וזה זמן רב שנכרת משרשו בכ"ז אפשר לעורר בו מקורו ושרשו, ב) שצריך המטה סיוע בזה, והסיוע הוא שמפריעין מנוחתו, מגביהין אותו מן הארץ וזורקין אותו באויר, ועל כל אחד כפי יכולתו ובפרט אותם אשר חננם ד' בחוש פדגוגי לעסוק ולהשתדל בסיוע זה.

בפ"ש כל הדו"ש ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קיא

ב"ה, יום ג' יח לחדש מ"ח תשי"ד

כבוד הרה"ג הוו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב שפתיו ישמרו דעת כו' מהורא"א שי' הכהן

שלום וברכה!

בתשובה על מכ' מועש"ק וירא

בקשת כת"ר להזכירו פנימה ולמסור הפ"נ שלו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מלאתי, וע"פ מרז"ל (מכילתא שמות יט, ח) שהורו שאף שידע המשלח בכ"ז מודיעים ע"ד השליחות, הנני כותב עד"ז.

ולהעיר אשר בת"י (שם) הוסיף בשני הפסוקים – פסוק חי"ת וטי"ת – התיבה „בצלו", וי"ל דכוונתו בזה לתרץ הקושיא במכילתא וכי הי' צריך משה להשיב – ודלא כמ"ד ללמדך כו'.

ובנידו"ד אפ"ל דל"פ, כיון דכאן ידיעת המשלח תהי' רק לאחר זמן.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ד ועד הפועל

קיא

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 251 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהרא"א: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל מא, ובהנסמן בהערות שם.

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קיב

ב"ה, יום ג' י"ח לחדש מ"ח ה'תשי"ד

כבוד הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נכבד ונעלה וכו'
מהרח"ב שי'

שלום וברכה!

מכתבו הגיעני באיחור, ואח"כ הייתי טרוד בהדפסת שיחת חה"פ של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א והקונטרס ומעין מבית ד', וגם עתה אין הזמן גרמא להאריך מפני שמכין אני לדפוס שיחת ח"י אלול דהאי שתא ועוד קונטרס מאמרים – וכ"ז נוסף על עבודה הרגילה של „מחנה ישראל" ו„מרכז לעניני חנוך".

בכ"ז הנני בא בשורותיים מפני כבוד התורה, ומוסג"פ, כפי בקשת כת"ר, העתק מכתבי אליו מקיץ העבר, – כיון שלקחתיו מן הארכיון הנני שולחו **על מנת להחזיר**, ות"ח מראש. –

והנה כ"ז הוא בענין תלמוד גדול, אבל מה נעשה ביום שידובר בנו ע"ד מעשה גדול וכבר כתב אדמו"ר הזקן (בתניא חלק אגה"ק ס"ט): כל עיקר עבודת ד' בעתים הללו בעקבות משיחא היא עבודת הצדקה כמשארז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה ולא אמרו רז"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם שת"ת הי' עיקר העבודה אצלם וע"כ היו חכמים גדולים תו"א, משא"כ בעקבות משיחא כו'

וידוע מרז"ל (תדב"א פכ"ז) עה"פ הלא פרוס לרעב לחמך גו' כי תראה ערום וכסיתו כו' שהוא שמלביש את חברו טלית תפלין וכו' – שע"י נותן לו חיי עוה"ב –

והיא עבודת התעמולה לקרב את ישראל לתומ"צ.

וכבר הבטחנו רז"ל במ"ר סדרה זו (ספנ"ג) זרוק חוטרא לאוירא אעיקרי' קאי – פי' (כ"פ מהרז"ו בבמ"ר פ"ב סכ"ג, ושאר הפי' צע"ק)

קיב

מהעתק המזכירות.

מהרח"ב: **גינזבורג. אגרות נוספות אליו — לעיל ג. פא.**

מכתבי אליו מקיץ העבר: **דלעיל פא.**

וכבר הבטחנו רז"ל: **ראה גם לעיל אגרת קי.**

שנופל וקאי על צד העב שאצל השרש, ולמדנו מזה שני דברים א) שאף שהוא מטה יבש וזה זמן רב שנכרת משרשו – בכל זה אפשר לעורר בו מקורו ושרשו, ב) שצריך המטה סיוע בזה, והסיוע הוא שמפריעין מנוחתו, מגביהין אותו מן הארץ וזורקין אותו באויר, ואזי **אעיקרי' קאי**.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קיג

[י״ח מ״ח תש״ד]

התחלתי בהכנה להו״ל שיחת ח״י אלול ועלי להגיה הרשימות ולסדרם להוסיף איזה מ״מ והערות ונוסף ע״ז למצוא מקור לכסף – ואין איש עוזר בכל זה – (ותיכף אח״כ יש עוד איזה קונטרסים העומדים על הפרק להו״ל ודורשים את כהנ״ל)...

הלוח האנגלי גמרתיו שבוע העבר ונמסר לדפוס, תכנית הלמודים תקותי שיצא לאור ימים אלו ואזי אשלח לו כבקשתו.

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

קיג

נדפסה במבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז ע׳ 8, והיא אל הרמ״ז שי׳ גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.

הלוח האנגלי: **ראה לעיל אגרת קי.**

תכנית הלימודים: **ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז אגרת א׳תתקנ, ובהערות שם.**

קיד

יום יוד כסלו תשי"ד

ידידי הרה"ג והרה"ת הנכבד והנעלה וו"ח אי"א חו"ב
מרביץ תורה וכו' התמים מהור"ש שי'

שלום וברכה!

במענה על מ"ש ע"ד הקושיא המובאה בקונ' ומעין – לכ"ק אדמו"ר נ"ע – מתחיל מסוף מאמר יז – בסתירת מרז"ל שאמרו (ביצה טז, א) דמזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יוהכ"פ ובר"ה (טז, א) אמרו שאדם נידון בכ"י, וכותב שהקשה לו גדול א':

א) הלא ר' יוסי, שהוא האומר אדם נידון בכ"י, הוא יחיד, ורבנן פליגי עלי' וס"ל דנידון בר"ה.

ב) בספר מקראי קדש לר' יוסף מאמיגה (ח"ב ס"י ואילך) מסיק דבאמת לדעת ר"י אין חילוק בין ר"ה לשאר ימות השנה **לענין הדין**, ורק שר"ה נקבע להזכיר ולעורר את בנ"א לעשות תשובה בכ"י ויום בלי הבדל בין יום ליום.

ג) תמי' מפני מה לא הוזכר בקונטרס ומעין שבס' מקראי קדש מפלפל ע"ד סתירה הנ"ל.

ומה שנראה לי בכ"ז:

א) גם א"ת דאין הלכה כר"י, ולכן, **לדידן**, ל"ק מהא דאדם נידון בכ"י, הרי בכ"ז לר' יוסי הקושיא במקומה עומדת: מהו ענין דין דר"ה כיון דנידון בכ"י.

ופליאה על המקשה שעמד ע"ז, כיון דבמקומו גופא מבואר כן בקונט' ומעין, וז"ל: צ"ל משארז"ל אדם נידון בכ"י ואיך יתווך זה עם מאמר הנ"ל דמזונותיו קצובין לו מר"ה כו' דודאי גם **ר"י** שאמר דאדם נידון בכ"י מודה דהדין ומשפט הוא בר"ה כו'. וביתר בי' בלקו"ת ס"פ

קיד

חלק נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 375. חלק נוסף בח"י ע' 240 וחלק האחרון בח"י ע' 182 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מהור"ש: **זלמנוב. אגרת נוספת אליו — לקמן קמד.**

קרח, דכתב: והגם שמה שאמרו אדם נידון בכ״י זהו דברי ר״י ור״נ משא״כ לרבנן, מ״מ הא ע״כ גם לר״י ור״נ עיקר הדין בר״ה, דאל״כ כו׳ וכן מרז״ל מזונותיו של אדם קצובים לו מר״ה ועד יוהכ״פ משמע דאתי ודאי לכ״ע ואין בזה שום מחלוקת, ואעפ״כ ס״ל דאדם נידון ג״כ בכ״י עכ״ל.

נוסף על הנ״ל: מה דפשיטא לי׳ להמקשה דאין הלכה כר״י כ״א כרבנן – וכ״כ בס׳ מקראי קודש ח״ב רפי״א דהלכתא כרבנן – צע״ג, דאדרבא איפכא מסתברא – דהלכה כר״י, והוא א) ע״פ הידוע בכללי הש״ס דאם אמוראים שקו״ט בסברת תנא אחד ש״מ דהלכה כמותו, ורב חסדא (ר״ה טז, א) נושא ונותן לפרושי דברי ר״י, ואין לסתור מהא דכמה אמוראים שקו״ט (ר״ה יח, א) בדברי רבנן במתני׳, דשם אינו שייך לדעת רבנן, כ״א באופן הדין למעלה, וגם אליבא דר״י שייך פירושם. ב) כל אלו דס״ל דגז״ד של יחיד אינו נקרע, (עיין ר״ה יז, ב ונדה ע, ב) ודלא כר׳ יצחק, ע״כ דס״ל ג״כ כדעת ר׳ יוסי, כיון דמצלינן אקצירי ומריעי, וכדאי׳ בר״ה (טז, א), – ודוחק גדול לתרץ דכולם לא היו מתפללים אקצירי ומריעי, ובפרט שבש״ס אומר בפשיטות כמאן מצלינן האידנא, משמע שכו״ע היו עושין כן, ועיג״כ בנדרים (מט, ב) דרבא לא קאמר אי בעית אימא דמצלינן אקצירי ומריעי גם אליבא דרבנן (אף דיש לדחות דשאני התם שלא הובא ענין זה אלא דרך אגב).

הערה: אין להביא ראי׳ דהלכה כר״י מהכלל דהלכה כר״י מחבריו, וגם אם נאמר דהוא דוקא מחברו ולא מחבריו (עיין תוד״ה כרבי עירובין מו, ב וד״ה בשעת שם פו, ב וכבר האריכו בזה בספרי כללי הש״ס), הרי כאן כיון דכאו״א מחבריו יש לו דעה מיוחדת חשובים כיחידים כדמשמע בעירובין (מז, א) דפליגי שם ר״מ ר׳ יודא ור׳ יוסי.

דאינו – דכיון שהוא מחלוקת בברייתא וסתם במתני׳ – כרבנן – הרי הלכה כסתם (יבמות מג, ב).

ב) מה דמסיק בס׳ מקראי קודש (ה״ב פי״ב) דר״י (ומכ״ש ר״נ) ס״ל „דאדם נידון בכ״י כמו בר״ה בלי שום הבדל כו׳ לא שהוא יום דין משאר ימות השנה, ומה שאנו אומרים . . בריות בו יפקדו . . הכוונה שביום זה יפקדו וכן בכל שאר הימים״ והאריך בזה, הנה אפי׳ שטתו דאין הלכה כר״י ור״נ, צע״ג איך אפ״ל דר״י ור״נ ס״ל כן, וכמו שהקשה בלקו״ת (שם), ובפרט אחרי האריכות בזהר בענין ר״ה איך שהוא יומא דדינא רבה כו׳, ור׳ יוסי שהי׳ מהחברייא דרשב״י, איך יחלוק על כל זה.

וביותר קשה מזח״ג (לא, ב ולב, א) דהאריך שם בענין פתקין דהו״ר

ובענין ריח וגם ר' יוסי בין המדברים, ואיך יפרנס בעהמ"ס מק"ק סתירה מפורשת כזו.

ג) מפני מה לא הזכיר בקונ' ומעין דבס' מקראי קדש מפלפל בסתירה הנ"ל, הנה בקונטרס זה בא לברר הענין ע"פ יסודות כתהאריז"ל ותורת החסידות, ואין מענינו להביא כל מקום שמדבר שם עד"ז, ומה שהביא ס' עשרה מאמרות הוא לסיוע שיש לפרש בסוגיין דר"ה דר"י ורבנן לא פליגי ומר אומר חדא ומר אומר חדא.

* * *

עוד הקשה לו במ"ש במבוא לקונטרס ומעין (דף 25 עב) אשר בהתפרסם אגה"ק ע"ד יט כסלו שהוא ר"ה לחסידות חב"ד אמרו „חב"ד ב"ה לעבט און הש"י זאל געבען אז חג"ת זאל זיך אפלעבען" והקושיא איך אפ"ל על חג"ת, ספי' קדושות, ל' כזה.

והנה בודאי גם להמקשה פשוט דכוונת האומר היא על חסידי חב"ד – שסדר עבודתם להשכיל ולהתבונן כו' (ועי"ז באים לאהוי"ר) שנתוסף בהם חיזוק וחיות ע"י פרסום אגה"ק זו, וזהו „חב"ד ב"ה לעבט", ובאמירתו חג"ת נתכוון לחסידי פולין, שסדר עבודתם באמונת צדיקים (ואשר הצדיק ישפיע בהם) ואהוי"ר. וכנראה קושיתו היא על ביטוי הלשון לבד.

אבל באמת הנה כבר מצינו עד"ז שאמרז"ל (זח"ג קיג, א) ועשיתם אותם אתם כתיב מעלה אני עליכם כאלו עשאוני **וממש כל' הנ"ל במבוא אבל בנוגע לספירות**, הוא גם בגליא דתורה בברכות (לב, א) חי אני כו' שא"ל הקב"ה למשה משה החייתני בדבריך, וכבר האריכו עד"ז בספרים (והובאו כמה מרז"ל בזה) בביאור הענין דעבודה צורך גבוה (עבוה"ק בהקדמה ותחלת חלק העבודה, של"ה בהקדמה דרוש שער הגדול ועוד).

והענין – בקיצור – מבואר בדא"ח ע"פ הקדמת מהרנ"ש לפע"ח וז"ל (בהנוגע לכאן) דיש בספירות בחי' עצמם – ולא תחסר ולא תעדיף איש איש במדרי' ועבודתו, מן הכתר העליון עד סוף כל המדריגות, ובענין זה אין להם חלק בתחתונים כלל אם יטיבו או יריעו שהחוק **חקבוע** לא יושבת, אמנם ע"י עבודת התחתונים יוסיפו אור מלמע' ויזדככו זיכוך רב, ותהי' ההוספה הזאת מרובה על העיקר כו' עד שלא יחשוב קצבתם הקצובה אליהם בערך התוספת ההיא (עיין לקו"ת שה"ש ד"ה להבין ענין הטעם למה שהאתעדל"ע).

והנה מבואר בכ״מ אשר יש מצות תלויין ברישא דמלכא ומנהון בגופא ומנהון בידוי כו׳ (זח״ב פה, ב, ת״ז תי׳ ע׳ דף קל, א ועוד) וכשמשתמש בשכלו שבנפשו להשכלה והבנה בתורה זהו תלוי במוחין דלעילא.

וכנרמז ג״כ בגליא שבתורה דאמרז״ל (תדב״א ח״א פי״ח) כל ת״ח שיושב ועוסק בתורה ושונה הקב״ה יושב כנגדו קורא ושונה עמו.

וכן כשמעורר אהוי״ר בנפשו או שעושה חסד כו׳ תלוי בחג״ת עילאין, לענין התוספת אור וכנ״ל.

וזהו לשון חסידים המסופר במבוא, דאם אינם נביאים בני נביאים הם, שע״י העסק בהשכלת והבנת התורה ובפרט פנימיות התורה איז חב״ד לעבט למטה באדם הלומד, ועי״ז ממשיך מאוא״ס הסוכ״ע אור וחיות בחב״ד דלמעלה (לקו״ת שה״ש ד״ה לסוסתי – השני) וע״י העבודה בחג״ת שבנפשו ממשיך ג״כ למעלה בחג״ת תוספת אור.

* * *

ואגב דאתי׳ לידי ס׳ מקראי קודש רציתי להעיר בדבר תמוה שראיתי בפרקים הנ״ל והוא

בפי״א שהאריך במסקנא שביום ד׳ נתלו המאורות ועמדו על פתח הרקיע (כמו הדשאים) ורק בבריאת האדם ביום הששי התחילו לשמש ולהתנענע ולסובב ולכן אז נקבע לר״ח תשרי ולא ביום ד׳.

והנה אחרי בקשת סליחה וכו׳ זהו תמוה ביותר א) לית דין צריך בושש דברכת החמה דרואה חמה בתקופתה ולבנה בגבורתה הוא ביום ד׳ ולא ביום וא״ו (ברכות נט, ב) ומדר׳ יהושע נדע גם לר״א דאמר בתשרי נברא העולם. ב) כיון שנבראו המאורות ביום א׳ – וכמ״ש גם בס׳ מק״ק – והתחילו לסובב ולהאיר על הארץ – לפי דעתו – רק ביום וא״ו, א״כ למה קטרגה הלבנה ביום ד׳ כשנתלו בשמים ממנ״פ או שהי׳ לה לקטרג תיכף לבריאתם או כשהתחילו לשמש ולהאיר (ואין לתרץ שמתחילה אמרה שלא יתלו ברקיע אחד – חגיגה יב, ב – דאם באופן זה לא איכפת לה, א״כ למה נזקקו למיעוט הירח). ג) בת״י (בראשית א, טז) דהיו השמש והירח שוין בכבודם כ״א שעה חסר תרע״ב חלקים (דיוק משך זה דוקא נתבאר בס׳ עשרה מאמרות מאמר אכ״ח ח״א סי״ד, ודלא כהגהת הרד״ל) וגם בזה הקושיא כנ״ל דממנ״פ אית לי׳ לחשוב או משעה שנבראו או משעה שהתחילו להאיר אבל לא מעת

שנתלו ברקיע ד) איתא בברייתא דשמואל רפ"ו חכמי מצרים אמרו תחלת בריאת המאורות חמה נברא בארי' בט"ו חלקים לבנה בסרטן בט"ו חלקים כו' נמצא חדשה של לבנה (עד המולד שאז השמש והירח במקום אחד במזלות) כו' שני ימים ורביע (שבמשך זה הולכת הלבנה ל' מעלות שמסרטן עד ארי'. עיין הל' קדה"ח להרמב"ם פי"ד) – משמע להדיא שתיכף לבריאת המאורות התחילו לסובב בפו"מ (משא"כ בתוד"ה לתקופות – ר"ה ח' ע"א – דאינו אלא לחושבנא אבל אינו מוכרח לומר שהי' הסיבוב בפו"מ. וכמו מולד בהר"ד שהוא מולד תוהו ולא שהי' בפו"מ). ואף דלדעת ח"מ הנ"ל דבט"ו באב נבראו המאורות לא מצאתי, לע"ע, חבר במקום אחר בדרז"ל אבל מה לן לאפושי פלוגתא ולומר דגם בסיבוב המזלות תיכף לבריאתם פליגי.

סוף דבר דעת בעה"מ לא זכיתי להבין ומשזכינו לכתהאריז"ל נתבאר בע"ח ש' מיעוט הירח פ"ב וז"ל: ואז – ביום ד' – נגדלה כל ג' בחי' . . עד שתהי' בחי' פרצוף גמור, וכאשר הירח קטרגה אז נתמעטה וענין מיעוט הירח הי' ביום ד' אח"כ ביום וא"ו חזרה להתגדל בבחי' הג' הנ"ל היותה פרצוף שלם (עד שחטא אדה"ר) ומן הסוד נדע ע"ד הפשט כי מתאימות המה. ענין מיעוט הירח ע"פ דא"ח עיין אור התורה – להצ"צ – פ' בראשית וש"נ.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

הוספה לאח"ז:

בענין פי' מרז"ל בברייתא זו ראה מכתבי להר"ד שפירא ירות"ו.

יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י**.
מכתבי . . שפירא: **לקו"ש ח"י ע'** 183.

קטו

ב״ה, יוד כסלו תש״ד

כבוד הנכבד והנעלה אי״א עסקן חרוץ וכו׳
מהרר״א שי׳ פייגלשטאק

שלום וברכה!

שמחנו לשמוע כי כבמ״ע עוסק במקום מגורו החדש בחזוק התורה והיהדות, וכי בטח שמע כבר פחות או יותר ע״ד עבודת „מחנה ישראל״ וה„מרכז לעניני חנוך״ בכלל, והספרים והחומר לקריאה אשר מופיע ע״י הוצאתנו „קהת״ בפרט.

כבר לפני הפסח העבר שלחנו לכמ״ע דוגמאות מחוברתנו השונות, ולפלא שלא אשר עדיין קבלתן.

מצרפים אנו בזה רשימה של הוצאתינו כדי שיוכל כמ״ע לבחר מהנחוץ לו ובהודיעו לנו את המספר הדרוש נשלח לו אי״ה.

מוסדות העוסקים בחנוך היהדות ורוצים בהפצת החומר שלנו יכולים לקבל הנחה של עשר אחוזים (10%) ופטורים מהוצאות המשלח – שעולה לסכום גדול – למדינתם – או **25%** והמשלח על חשבונם.

ואסיים במצות חדש זה היא – נר חנוכה: ג׳ מצות מצינו בנרות: נרות ביהמ״ק, נר שבת נר חנוכה. ואחדים מהחילוקים שבין אחד לחברו: נרות ביהמ״ק מאירים במקום היכל ביהמ״ק אבל בטלים משחרב ביהמ״ק. נר שבת מצותה גם בזמן הזה אבל תפקידו להאיר בבית איש הישראלי, מוסיף עליהם נ״ח אשר מלבד זה שמצינו שקיים הוא תמיד (ראה רמב״ן עה״ת ר״פ בהעלותך) מצינו להאיר גם בחוץ ברה״ר (והרמז מובן), וצ״ל **פרסומי** ניסא, אשר סוף סוף הקב״ה מוסר טמאים ביד טהורים ורשעים ביד עוסקי התורה.

ונפסק לדינא שאפילו הדר בעלי׳ (והרמז בעבודת האדם לקונו –

קטו

מהעתק המזכירות. לתוכנה ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח אגרת ב׳שיח, ובהנסמן בהערות שם.

הדר בעלי׳: ראה גם לעיל אגרות לח־מא. לקמן קכב.

ראיתי בני עלי׳ והם מועטין – סוכה מה, ב – כי עבודתם היא במדרי׳ גבוהה ביותר) ואין לו פתח לחוץ (שאין לו שייכות למסחר, ובכלל לעניני עוה״ז) בכ״ז גם עליו להאיר את החוץ ע״י הנחת נ״ח עכ״פ בחלון.

בתקוה לעמוד עמו בקישור מכ׳ תמידי ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קטז

יום ד׳ יא לחדש כסלו תש״ד

הרה״ג הוו״ח אי״א חו״ב נכבד ונעלה...

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו בצרוף דולר אחד, ומתאונן על אשר מעיקים בשלוח ספרים וכו׳,

והנה לא היתה כלל כוונה להעיק וידוע מארז״ל (חולין ז, ב) ישראל קדושים הן יש רוצה כו׳ – וכמו שכתוב בפירוש במכתב הנשלח ע״ד הספר אשר כל אחד יכול להחזיר הספר אם מאיזה טעם שיהי׳ (עיין סוטה מד, א. לפיכך תלתה תורה כו׳) אינו רוצה בו.

ומוסג״פ הדולר חזרה, עפמ״ש בחולין שם. הקונטרס „ומעין״ אינו צריך להחזיר לנו וישאר אצלו – **ולכמה** אנשים נשלח הוא מבלי כל דררא דממונא – ובטוח אני אשר אם יעיין בו ימצא בו דברי חפץ וכו׳ ולא להסכמתי הספר זקוק.

והנה ביותר נפלאתי על מכתב כת״ר, כי ראיתיו מציין – לענין שילוח הספרים – לקרא ולשו״ע חו״מ סי׳ צ״ז, וכנראה כוונתו לסעיף ב׳ וז״ל שם אסור לנגוש את הלוה לפרוע כשיודע שאין לו ואפילו

קטז

נדפסה בלקו״ש חי״א ע׳ 304. קובץ יגדיל תורה — תשובות וביאורים ע׳ 344 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

להראות לו אסור מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע.

ובאשר נגע בענין דינא, ולפענ״ד דבריו תמוהין ראיתי להאריך קצת בבירור הדבר. והתמי׳ בדבריו היא מכמה טעמים:

א) קרא – דלא תהי׳ לו כנושה – והשו״ע הוא דוקא **כשיודע** שאין לו, וכל׳ הש״ס והפוסקים.

ואם המלוה מסופק אם יש ללוה אם שייך בזה לומר סד״א לחומרא כבר העיר במנחת חנוך (מצוה סז) דמלשון השו״ע (חו״מ סצ״ז ס״ב) משמע דאין כאן איסור כלל, ועיי״ש טעמי׳ דמסתבר, ועל אחת כו״כ בנדון דידן.

ב) מה שתמוה עוד יותר במה שציין לדין דאסור לנגוש כו׳ הוא דדין זה לא נאמר אלא בלוה ומלוה.

והחילוק פשוט: הן מצד הנוגש – דעבד לוה לאיש מלוה (עיין רמב״ן עה״ת שמות כב, כד) וע״ז נאמר הרכבת אנוש (ב״מ עה, ב)

ויש לצרף גם הא דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ע״פ גי׳ רש״י (ב״ק קז, א) שהוא מפני שעושה לו טובה דזה שייך גם להנגישה והכלימה –

הן מצד הענין – דמחוייב לשלם לו – משא״כ בנדון דידן דלא שייך כל זה, ופשוט.

ולא עוד אלא אפילו אצדקה דיש כאן מצוה – אף שאין החיוב בזה כמו החיוב דפרע״ח, דשם גם אם אין ידו משגת בכ״ז יש עליו החיוב גם בשעה זו, משא״כ בצדקה דאינו חייב בצדקה אם אין לו פרנסה – עיין טוש״ע יו״ד ר״ס רמ״ו וסי׳ רנ״א ואכ״מ – אבל **בצדקה** דאין הענין דעבד לוה גו׳ לא קאי אצדקה הדין דלא תהי׳ לו כנושה, וכדאי׳ בב״ב (ח, ב) דהוצרכו לקרא דופקדתי על כל לוחציו, ואינו אלא מדברי קבלה ולא דאורייתא, וגם האיסור זה בצדקה אינו אלא כשתובעו, וכמ״ש הרמב״ם הל׳ מתנות עניים פ״ז הי״א, והועתק בשו״ע יו״ד רמ״ח ס״ז, משא״כ בלוה דאפילו להראות לו אסור,

ועפי״ז מובן **בפשיטות** הא דירוש׳ הוריות (פ״ג ה״ד) מעשה בי׳ ר״א כו׳ וראה רבותינו ונתייאש מהן עלה לו לביתו כו׳ דלכאורה קשה הם לא היו צריכים להראות לפניו, דמדסיים שם ונתפללו עליו משמע דידעו דירד מנכסיו.

ויש לדחות דאולי לא ידעו דאין ידו משגת **כלל** ובפרט לגירסת דב"ר פ"ד ס"ח דאיתא שם **א"ל** התפללו עלי, אבל מל' הפוסקים הדין ברור דאינו אלא בתובעו וכ"ש בנדון דמכירה, ועאכו"כ כשמודיעין מתחלה שבידו שלא לקנות.

ג) בכמה מקומות בש"ס ופוסקים מוכח, דאחד מדרכי מכירת סחורה הי' ע"י שהיו מחזרים בבתים עם סחורתם (ב"ב כב, א ועוד) ואין פוצה פה ומפקפק כלל וכלל, ועאכו"כ כשהוא ע"י כתב המוכר ולא ע"י פיו דאז קל יותר להשיב פניו, **דאין מקום כלל לפקפוקים**.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קיז

ב"ה, יום ב' ט"ז לחדש כסלו תשי"ד

כבוד ידידנו האברך המצויין וו"ח אי"א וכו' התמים מוהרמ"ז שי'

שלום וברכה!

א) כל עניני הדפוס אשר בקש נשלחו לו ובטח יודיע מקבלתם.

ב) מאשר יצא לאור (כפי השערתי), בעתיד הקרוב הם, ע"פ סדר הפעתם: שמועסן כסלו, הלוח האנגלי, שיחת ח"י אלול, שכל אלו כבר נמצאים בדפוס. עוד קונטרס שיחות ומאמרי כ"ק מו"ח אד"ש תקותי שאוכל לשלחו להדפיס בשבוע הבע"ל. ואח"כ עומדים על הפרק: היום יום ו„ספרנו" מהחלקים שעדיין לא נדפסו. קונטרס ע"ח, מכמה סיבות, אינו נוגע לעתיד הקרוב.

יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

קיז

חלקה נדפס במבוא לאגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ז ע' 9. חלקה בלקו"ש חי"ט ע' 471 וחלקה בח"ד ע' 1251 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהרמ"ז שי': **גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

ג) באו לידינו עוד עקז' מס' חכמי ישראל בעש"ט, ויודיע אם לשלוח לו וכמה.

ד) מפני מה נשתקע ענין רשימת הזכרונות?...

ו) נתקבל ממנו במשך הזמן מחשבון האחרון, קנ. מהם למחנה ק', והשאר נתחלק כהוראתו.

ז) נבהלתי לשמוע מהקרירות והזהירות – (אשר ע"פ פרש"י – ע"ז כ, ב – מובן, שענינו של האומן הנודע בזה הוא להשתדל, שאם באה מצוה ליד האדם בלי כל התאמצות מצד האדם, הרי עכ"פ לא „יכשל" בהשתתפות וסיוע למצוה זו) – של חברים מחבורתכם בענין שליחות

– יעויין בלקוטים לרא"ה משטראשעלע – דף יג ע"ג – מבואר, ע"פ דא"ח, גודל ענין זה, ועד כמה נוגע לכאו"א הרוצה להיות מקושר, ובנגלה ידועים מרז"ל בזה –

שליחות ידידנו הרה"ג והרה"ח כו' וכו' ... בעת היותו במחנם.

וכנראה אשר כבר הזמין אומן זה כמה תירוצים ונימוקים מדברים דסטרא דקדושה, אשר אדרבה ואדרבה כו', וכמבואר בקצרה ובדקות הענינים ובמדרי' נעלית יותר במכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (הנעתק בהיום יום ע' סד) והתוצאות בעבודה מובן עפמשנ"ת בקונטרס ומעין מט"ז פ"ב...

ט) מוסג"פ הר"ד דשמח"ת – באשר זה נוגע לפו"מ יותר, וכשיחזירם – יושלח לו ח"א, היינו ר"ד דר"ה חה"ס ושמע"צ ובודאי לא יעכב החזרה, אם תודפס רשימה זו א"י עדיין, רשימה זו היא קודם ההגה"ה, ולכן צריך זהירות יתירה בפרסומה.

יוד) בבקשה ללוות ממעות קה"ת הנמצאים תחת ידו ח"י שקלים דכאן ולחתום בשמי – ואינו שייך למל"ח או למחנ"י אלא פרטי ממני – להרה"ח כו' וכו' התמים מוהר"י שי' וויינבערג ביום חתונתו, ואני אשלם החוב כאן, וענין מתנה זו מבואר בלקו"ת ס"פ נשא.

ויה"ר אשר ע"י עניני חדש תליתאי זה

וחלוק מחודש תליתאי דימי הקיץ, דימי הקיץ הם העבודה בדרך

רשימת הזכרונות: ראה לעיל אגרת פב, ובהנסמן בהערות שם.
מוהר"י . . חתונתו: ראה לקמן אגרת קיט.

או"י עבודת הצדיקים, משא"כ ימי החורף הוא בדרך או"ח, בע"ת, עבודה דימי הגלות ובפרט עקבתא דמשיחא – כמובן מסד"ה ביהשמע"צ תרפ"ט

נזכה ב"ב ממש לגילוי ביום השלישי יקימנו שזהו ע"י משיח צדקינו – ונעשה ע"י הקדמת יפוצו מעיינותיך חוצה

– עיין בשיחת שמח"ת תר"ץ אות לב ואילך –

שהוא גילוי אור החסידות, ובפרט אחרי המאסר בפ"ב שיצא לחירות ביום השלישי, יום שהוכפל בו כי טוב טוב לשמים וטוב **לבריות** (קדושין מ, א) שזהו הדיוק חוצה דוקא

ולהעיר מסש"ב פל"ב ולכן נק' בשם בריות כו'

– והוא ע"י זה האיש שני־אור אור כי טוב ופועל בעצמו ב"פ אור בגימט' ואהבת גו' בכל מאדך (עיין שיחת כ' כסלו צ"ג אות יז) והכלי לזה ואהבת לרעך.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קיח

ב"ה, יום ו' כ' כסלו תשי"ד

כבוד האברך המצויין וו"ח אי"א וכו' הרב התמים מוהר"ר מאיר שי' גרינבערג

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לחתונתו בשטומו"צ, הנני להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב, ויבנו בית בישראל על יסודי התורה והמצוה.

שיחת שמחת תר"ץ אות לב: **לקוטי דבורים ח"ב שיא, א.**
שיחת כ' כסלו צג אות יז: **לקוטי דבורים ח"א מד, ב.**

קיח

נדפסה בלקו"ש ח"ז ע' 368 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

וי"ל – דהנה בירידת הנשמה בגוף, היא עצמה אינה צריכה תיקון כלל, וירידתה הוא לתקן הגוף ונפש החיונית וחלקו בעולם (וכמ"ש בסש"ב פל"ז), והתורה – ל' הוראה – היא המורה דרך איך לבוא לזה, והוא ע"י המצות, שכולן הן להעלות נפש החיונית כו'.

והנה כשבא כבר בעבודתו לזיכוך חלקו בעולם, ע"ז אמרז"ל (יבמות סג, א) אדם מביא חטים חטים כוסס כו' וזקוק הוא לעזר כנגדו זו אשה.

וזהו ג"כ הסדר השווה לכל שהתוו במשנה (אבות ספ"ה) בן חמש למקרא כו' למשנה כו' לתלמוד, ורק אח"כ בן יח לחופה כי באופן זה הרי כשבא לכלל לרדוף (שהוא הוא „טרדה גדולה" אשר בשו"ע אדמוה"ז דלקמן) בתקון עוה"ז, שזהו בהיותו בן עשרים

כי אז כבר קיים קשוט עצמך, כי הוא בתכלית השלימות, וכמובן ממ"ש בלקו"ת ד"ה בן כ' למכור.

– יגמור כבר גם למוד התלמוד, שהוא נמשך חמש שנים, וכמ"ש בהל' ת"ת לרבינו הזקן רפ"ג.

– ומ"ש שם „ב' או ג' שנים", י"ל דלצדדין קתני, ואליבי דשני הפי' בבן י"ח אם הוא י"ח שלמות (תוד"ה בר כתובות נ, א) או בתחלת י"ח (רמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ב, ועייג"כ טושו"ע אה"ע ס"א ס"ג ונ"כ) –

והא דעוד קודם לזה כבר אמרו רז"ל בן י"ג למצות, י"ל דהוא תחלת העבודה, שהיא בהשייך לגופו ונפשו החיונית בלבד, בלי שייכות לחלקו בעולם, כי מעט מעט אגרשנו גו'.

אבל כיון שאין זה עיקר ענין המצות, לכן אינו נקרא מצוה מן המובחר, ובזה יומתק דיוק ל' השו"ע שם: והמקדים לישא בן י"ג **מצוה מן המובחר**, ולפירש"י הוא גם כשנה לפני זה, כי גם אז הוא מופלא סמוך לאיש ונדריו נדרים מן התורה –

והנה כמו שבפשטות ע"י הנשואין נתגלה אח"כ כח ההולדה שהוא דוגמת בחי' כח הא"ס (עיין לקו"ת סוף ביאור דששים המה מלכות ועוד) כמו"כ בעבודת האדם כנ"ל תכליתה הוא התגלות א"ס שזה הוא ע"י המצות ומעלתן על התורה שהיא בבחי' נימין ושערות (לקו"ת שם סס"א וס"ב).

ונש"י ועבודתן ממשיכים זה גם בתורה, ע"י שמחברים אותה

בשרשה ובפרט היחידי סגולה שהשגתם היתה בהתורה כמו שהיא למע' מהצמצומים וכמשנ"ת בר' מאיר שהי' מראה פנים כו' ונת' בלקו"ת ס"פ תזריע.

בברכת מזל טוב, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קיט

יום ג' כ"ד כסלו ה'תשי"ד

כבוד האברך המצויין וו"ח אי"א וכו' הרב התמים
מוהר"ר יוסף שי' וויינבערג

שלום וברכה!

לבואו בברכת הנשואין עם ב"ג תי' הנני להביע ברכתי שיהי' הבנין בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה,

ויהי רצון אשר – ע"פ הסדר במדריגה אחר מדרי' – אחרי ירידת הנשמה והתלבשותה בגוף

– אשר נשמה וגוף הם איש ואשה זה בערך לזו (כדאיתא בזח"א ר"פ חיי שרה ודף קפ"א ב ושם) וצ"ל הנהגתם ע"פ מרז"ל (יל"ש שופטים רמז מב) אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שהיא עושה רצון בעלה – שהגוף עושה כרצון הנשמה –

ואחר משך זמן הרי, לעבודתו בעולם, זקוק האדם לעזר כנגדו זו האשה כפשוטו (יבמות פג, א) וגם בזה זכו איש ואשה שכינה שרוי' ביניהם (סוטה יז, א)

ואז, ע"י עבודתו, קונה חלקו בעולם מזככו ומאירו,

קיט

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 329 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

כבוד . . וויינבערג: **אגרת נוספת אליו — לעיל פב.**

לבואו בברכת הנשואין: **על החתונה שהתקיימה בכ"ד כסלו ראה קובץ ליובאוויטש גליון 1 ע' 14.**

אשר חלקו זה הוא בדוגמת אשה לגבי העובד בו שנק׳ איש ואדון – ראה יל״ש ר׳ תשמ״ג משל לאדם שהלך לישא אשה כו׳ –

והאדם העובד נוטל חלק בראש – ברוחניות ונמשך ע״י האשה גם בגשמיות ממש להניח ברכה אל ביתך, וכמרז״ל (יבמות פב, ב) ונתבאר בלקו״ת ס״פ וזאת הברכה.

אבל גם באופן עבודת האיש צ״ל דוגמא ואתדל״ת להמשכה עד למטה ממש, והוא עבודת הצדקה – וכמו שהאריך רבינו הזקן באגה״ק – בכ״מ – הן צדקה כפשוטה, הן צדקה ברוחניות שחס על מאן דלית לי׳ כלום – בתומ״צ – ובמילא אינו שייך אלא לעשי׳ לחוד בלי הבנה ואהוי״ר (עיין אגה״ק ס״ח־ט ועוד) ולא עוד אלא שנוסף ע״ז, הרי ע״י שחטא ופגם כו׳ ירד עוד למטה מעולם העשי׳ – והוא מעוררו לתומ״צ וממשיך לו חיים למטה מטה להעלותו מבירא עמיקתא, וכידוע הפי׳ עה״פ כי תראה ערום וכסיתו (שיחת פורים תרצ״א ע״פ תדבא״ר פכ״ו).

וכללות הדבר היינו שע״י אשר ב׳ נשים הנ״ל כשרות הן ועושות רצון בעליהן, אזי גם אשה זו – חלקו בעולם שלא נברא אלא לשמשו – עושה רצון בעלה, וכמ״ש אם בחוקותי תלכו גו׳ ונתתי גשמיכם בעתם גו׳ וישבתם על הארץ לבטח.

בברכת מזל טוב, לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קכ

יום ד׳ ב׳ טבת תשי״ד

כבוד הרה״ג הוו״ח אי״א נכבד ונעלה וכו׳
מהור״י שי׳ שאפירא

שלום וברכה!

בטח שמע כת״ר מפעולותיהם של „מחנה ישראל״ ושל ה„מרכז

קכ

מהעתק המזכירות.

לעניני חנוך", אשר נתייסדו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ואשר ראשי פרקים ע"ד מטרותיהם מובן מהגליונות המוסג"פ, ושולחים אנו לכת"ר בחבילה מיוחדת דוגמאות מהחוברות החדשיות לבני הנעורים היו"ל ע"י המרכז.

וכפי ששמענו ע"ד כת"ר, בטח יוכל בע"ה לפעול הרבה בעבודת „מחנה ישראל" וה„מרכז לעניני חנוך" בעירו בכלל, ובתוך הקרובים ביותר להשפעתו בפרט, ולהיות בזה מן הזוכים ומזכים את הרבים.

ומהראוי לתשומת לב ביותר הוא הפצת ספרי חנוך שהם על טהרת הקודש בין חוגי הנוער היותר רחבים אף שהם רחוקים, לע"ע, מחנוך כשר.

נשמח אם יעמד אתנו בחליפת מכתבים, ומובן מאליו, כי מוכנים אנו לעזר לו בע"ה בעבודתו הנ"ל במדת האפשרות.

ימי חנוכה האלו, אשר חובת היום הוא פרסומי ניסא ברה"ר (בחצר) דוקא ומשתשקע החמה דוקא ע"י הדלקת הנרות בודאי צריכים לעורר בנו אומץ נוסף לתעמולה לעבודה.

ברה"ר – מקום פרוץ ומפולש, מקום שכאו"א יש לו דריסת הרגל שם ומחווה דעתו, גם אם הוא היפך דעת תורה –

ומשתשקע החמה – זמן אשר הגוים, והמתיוונים מבני ישראל אומרים אי' אלקיכם שנאמר עליו כי **שמש** ומגן ד' אלקים –

עד שידליקו נר ד' נשמת אדם אשר בכאו"א מישראל, ואפילו החוטא וכו' הרי אע"פ שחטא ישראל הוא ומוסיפין והולכין מיום ליום כי מעלין בקדש ולא מורידין.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

ימי חנוכה האלו: **ראה גם שתי האגרות שלאח"ז.**
יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

קכא

יום ד׳ ב׳ טבת תשד״ה

כבוד הנכבד והנעלה אי״א וו״ח וכו׳ התמים מהור״ר
שמואל דוב שי׳ גאנעלעס

שלום וברכה!

ידידנו הרה״ח כו׳ ר׳ דובער שי׳ חסקין מסר לנו את נדבת כמ״ע בסך חמישים דולר ל„קרן שלום״, הקרן שמטרתה להו״ל את הספרים של כ״ק אדמו״ר הרש״ב נ״ע.

ובשם הוצאת „קהת״ ובשם כל אלו הזוכים ללמוד ולהאיר נשמתם באור הספרים הנ״ל, הננו לאמר למע״כ:

יישר כחו וזכות הרבים תעמד לו לעד להתברך בכל מילי דמיטב ולהשתתף גם לעתיד בעניני פרסום והפצת תורת רבותינו הק׳ חוצה בין חוגים היותר רחבים של בנ״י.

ימי חנוכה האלו אשר ענינם הוא פרסומי ניסא ומוסיף חנוכה על פורים אשר צ״ל הפרסום על פתח ביתו מבחוץ דוקא ומשתשקע החמה דוקא, ומובן אשר לזה צ״ל הארה והמשכה ממקום גבוה ביותר – וכמו שנתבאר בארוכה בדא״ח בדרושי חנוכה –

דוגמתם בחיי האדם היא העבודה בזמן הגלות הנמשל ללילה כי אז האלקות בהסתר ואין מאיר בגלוי השמש ומגן ד׳ אלקים, והנה עיקר תכלית הגלות אינו ענין של עונש כ״א צירוף וזיכוך להיות ראוים לקבל הגילוים דמשיח, וכמ״ש בתו״א ד״ה קול דודי ס״ה: „והנה תכלית הירידה והגלות היא צורך עלי׳ גדולה שיאיר אור ד׳ בגילוי רב לימות המשיח״. וכ״ה בכמה דרושים, ובזמן הגלות צריך לעשות כלים לגילוים אלו.

וזהו אשר על שאלת הבעש״ט אימתי קאתי מר (משיח), הי׳ המענה כשיפוצו מעינותיך חוצה, שאור תורת החסידות הוא הכלי לגילוי משיח, אשר בגמר הכלי מתגלה האור.

קכא

חלקה נדפס בלקו״ש ח״י ע׳ 312 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
ימי חנוכה האלו: ראה גם אגרת שלפנ״ז ושלאח״ז.

והתנאי הוא אשר יפוצו גם חוצה, גם לאלו שאין ניכר בהם הרגש שנמצאים בהם ברשות היחיד יחידו של עולם (ובדוגמת נ"ח שמצותו להאיר בחוץ דוקא) – יעויין שיחת שמח"ת תר"ץ ובפרט באות לב־לג נג –

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קכב

ב"ה, יום ד' ב' טבת ה'תשי"ד

כבוד ידידנו הרה"ח אי"א וו"ח נכבד ונעלה כו'
מהרח"ה שי' האוולין

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"א מר־חשון:

א) בשים לב כי משתדלים אנו להוזיל לפי האפשרות במחיר הספרים של הוצאתנו בכלל, ושגם איננו מחשבים לכם את הוצאות המשלוח אשר עולה כעת בממון רב, תבינו כי אין ביכולתנו למרות התחשבותנו עם טעמיו ונמוקיו, לתת הנחה יותר גדולה מעשרים אחוזים למאה.

ב) בקשתו בענין הקוה"ק מסרנו למערכת.

ג) חלק מהספרים שבקש כבר שלחנו לו ובקרוב נשלים אי"ה למספר שבקש, משום סבות טכניות שולחים אנו לפעמים חבילות, חבילות, אבל כלן מתיחסות ללשכתו, כגון מה ששלחנו ע"ש הרה"ג גאליצע[נ]שטיין, אורינשטיין, פאריז, ובודאי יקחם אצלם.

שיחת שמח"ת תר"ץ: **לקוטי דבורים ח"ב שיא, א ואילך.**
יו"ר ועד הפועל: **קה"ת.**

קכב

מהעתק המזכירות.

ד) מאשר התאחרה הופעת „היום יום" לשנה זו נדפסה חוברת קטנה מורה שיעורי הלמוד היום יומיים ושלחנו לו מאה עקז' מהם.

ה) תמי' שלא נתקבל ע"ע מענה על מכתביי להרה"ג והרה"ח וכו' ש"ב מהרשיל"א וש"ב מהרח"א נאה שי'.

ומסיים בענינא דיומא יומי דחנוכה, דאופן חובת היום הוא פרסומי ניסא, ומוסיף חנוכה על פורים שצ"ל פרסומי ניסא בלילה דוקא וברה"ר דוקא – ומובן ענינם ע"פ משנ"ת בדא"ח בדרושי חנוכה – דקאי על זמן הגלות, שהוא משמש הקדמה והכנה לגילוים דמשיח וזמן הגאולה.

והנה ידוע תשובת משיח על שאלת הבעש"ט אימתי קאתי מר שהוא לכשיפוצו מעיונותיך חוצה, חוצה דוקא – ונתבאר בשיחת שמח"ת תר"ץ בארוכה – שלכן צ"ל הארה נעלית יותר, וד', בתוס' וא"ו, יגי' חשכי (כמ"ש בדרושים הנ"ל).

ולכן גם בעבודה, אמרז"ל דגם הדר בעלי' (ראיתי בני עלי' והם מועטים, שמבוארת מדריגתם בתניא ספ"י) ואין לו פתח (וקשור כלל לרה"ר, בכ"ז גם הוא מחוייב בעבודה הנ"ל וצריך להאיר ברה"ר ע"י חלון.

– ויש לדייק בתיבת **חלון**, שזהו למעלה מהארה ע"י מסך ואפי' ע"י נקב, עיין לקו"ת רד"ה להבין ענין יו"ט שני של גליות –

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

מכתביי . . מהרשיל"א: **לעיל סג.**
ומסיים . . דחנוכה: **ראה גם שתי האגרות שלפנ"ז.**
הדר בעלי': **ראה גם לעיל אגרת קטו, ובהנסמן בהערות שם.**

קכג

[ימי חנוכה תשי״ד]

שולחים אנו לו ספר „ילקוט יומי״ – Pocket Encyclopedia – אשר בטוחים אנו, כי יעניין אותו ביותר, עד כי לפרקים קרובים יעיין בו וימצא בו רב חפץ.

הילקוט נדפס בפורמט כיס למען יהי׳ נוח לשאתו ויוכל להיות מזומן תח״י בכל עת יִדָרֵש לו.

גם הקצבנו בו מקום מיוחד לרשימת ענינים ודברים קצרים נחוצים, בהיותנו בטוחים אשר יהי׳ הילקוט מְלַוֶה אתכם וחבר טוב שלכם לא רק בשבתכם בבית אלא גם בלכתכם בדרך.

ות״ח אם תודיעונו מקבלת הספר, מהרושם אשר עשה עליכם – ואם יש אתכם – הערות בנוגע להילקוט אשר נדון עליהם בשימת לב הראוי׳ ביחס להילקוט של שנה הבע״ל.

נשתמש בהזדמנות זו לעוררו עוה״פ – אף שתקותנו שגם בלאה״כ רעיון זה תמיד לנגד עיניו הוא – אשר בכל מקום היותו הנה ד׳ אלקי הצבאות נמצא אתו עמו משגיח עליו תמיד ומתבונן בכל מעשיו – (וכמבואר בארוכה בשיחת כ״ק אד״ש מליובאוויטש Message) – . ולכן אין מקום ליראה ויהי׳ חזק ברוחו ובבטחונו בנצחון על הצר הצורר.

יוסיף אומץ בהתקשרות לדתו ואמונתו וישתדל בכל תוקף בקיום התורה והמצות ככל יכלתו ואפשריותו כי הנה ד׳ נצב עליו.

וכמש״נ (דברים כג, י־טו): כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל

קכג

מגוכתי״ק, ע״מ להעתיקו לאנגלית ולשלחו, בצירוף הלוח האנגלי „ילקוט יומי״, לחיילים היהודים שבצבא ארה״ב. ראה לעיל הערה לאגרות ק. קא. על משלוח האגרת שלפנינו ושלאחריה מסופר בקובץ ליובאוויטש (חוברת א ע׳ 8):

חנוכה האט „מחנה ישראל״ פאנאנדערגעשיקט צו אלע אידישע סאלדאטען, וועלכע געפינען זיך אויף איהר מיילינג ליסט דעם „ילקוט יומי״ (ענגליש) צוזאמען מיט א התעוררות בריוו.

א ספעציעלער התעוררות בריוו איז געשיקט געווארען פון מחנה ישראל צו אלע אידישע טשאפליינס וועגען זייער זכות און פליכט צו ווירקען אויף די סאלדזשערס.

דבר רע – כי ד׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והי׳ מחניך קדוש.

באיווי שיחזור בקרוב לביתו שלם אחרי נצחון גמור ואיחול גאולה שלמה לכל בנ״י.

קכד

[חורף תש״ד]

שלום וברכה!

בודאי קבל בשעתו את כל העניני דפוס אשר שלחנו לו ובטוחים אנו אשר מביאים הם תועלת רבה בפרט בחזוק רוח התורה והיהדות בין אנשי החיל ובאִימוץ רוחם וחוזק בטחונם בכלל.

ומאליו מובן, אשר עומדים אנו הכן בכל עת לעזור לו בכל הנ״ל ככל יכולתנו ובודאי יודיענו אם תהי׳ הזדמנות לזה.

עבודת הקודש הועמסה עליו להיות מנהיג רוחני ומורה דרך לכל בני הצבא הנמצאים תחת השפעתו: הן לעודד את רוחם שיהיו חזקים בבטחונם בנצחון גמור ואל יערצו מפני האויב הן לעוררם שיהיו תקיפים באמונתם ודתם ושישתדלו בכל תוקף בקיום התורה והמצות ככל יכולתם וכל אפשריותם, כי ד׳ אלקי הצבאות נמצא בקרבם משגיח עליהם תמיד ומתבונן בכל מעשיהם ולכן – והי׳ מחנם קדוש.

וכמסופר בתורת משה (דברים כג, י־טו): כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע – כי ד׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והי׳ מחניך קדוש.

ועוד שם (כ, ב־ד): והי׳ כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם כי ד׳ אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם.

תקותנו חזקה אשר משתדל בעבודתו ככל יכלתו, ואז, בלי ספק,

קכד

מגוכתי״ק. ראה בנעתק בהערות לאגרת שלפנ״ז.

רואה הוא פרי רב בעמלו, כי לב בן ישראל תמיד ער הוא אם רק נמצא המעוררו על דתו ואמונתו ומזכירו על קיום המצות ככל הכתוב בתורה.

ומקול"ע הננו מאחלים לו הצלחה רבה במלוי תפקידו זה.

בברכת נצחון גמור בקרוב וגאולה שלמה לכל בנ"י ע"י משיח צדקנו.

קכה

ב"ה, יום ד׳ ט"ז טבת תדש"ה׳

כבוד הרה"ג והרה"ח הוו"ח ובעל מדות תרומיות
נעלה וכו׳. . .

שלום וברכה!

הגלוי׳ שלו בעתה קבלתי, אבל רק עתה השגתי – אחרי חפוש ודרישה את הספר ברכת אברהם – לר׳ אברהם אביש – אשר מזכיר במכתבו, ולכן נתעכב מכתבי ע"ע ואתו הסליחה.

וכפי בקשתו הנני להעתיק בזה דברי נכד המחבר בספר הנ"ל, במענה השאלה:

מה נשתנה מצות נ"ח שמצינו בה מהדרין ומהדרין מן המהדרין משא"כ בשאר מצות.

וז"ל בהנוגע לנדו"ז (המוקף בחצע"ג הוא משלי):

ראוי לבאר למה במצוה זו (דנ"ח) נשתנה למהדרין ולמהדרין מהמ"ד כו׳ ועוד דהא אם יש לאחד כמה ב"ב שבזה יש חסרון כיס למהדרין ביותר שהוא צריך להדליק נר לכל אחד ואחד והממה"מ הוא מדליק עבור כולם.

– (כשיטת התוס׳ – שבת כא, ב – ומנהג ספרד. וצע"ק למה תפס

קכה

נדפסה בלקו"ש ח"ה ע׳ 449 והושלמה ע"פ העתקה.

היפך מנהג הפשוט של מדינות אלו כיון שהי׳ אב״ד סעראצק, ואולי ס״ל דאינו אלא מנהג בעלמא – ועי״ד מה שפי׳ בלח״מ (רמב״ם הל׳ חנוכה פ״ד ה״ג) מנהג ספרד – ולא משום דס״ל כשיטת הרמב״ם בפי׳ סוגיא דשבת. ואולי הכריחו לומר כן כיון שבכ״מ אשכנזים ס״ל כתו׳ נגד הרמב״ם, וכמו שהעידו ע״ז בנ״כ השו״ע או״ח סתרע״א, אבל משטחיות הל׳ ברמ״א שם לא משמע כן) –

ונראה לפרש כו׳ שהגזרה הי׳ על שבת כו׳ ובודאי הי׳ גם בישראל כמה מדרי׳ וקצתם לא קנאו רק לשמו ית׳ ויתעלה . . . וקצתם שהי׳ בהם גם לכבוד בעוה״ז, וכפי חמימות לב כאו״א כן הי׳ נצחונם . . . ועי״כ אף בהתגלות הנס לכח נחלק לפי פועל אדם למענהו שכת הטהורים שמסגלים מצות כמה מדליקים כמה נרות (כנראה כונתו לדין ממה״מ) ובאמת המצוה יותר מהודרת כשעומדים בשורה אחת (צע״ק כוונתו) אבל כת הצדיקים אין משגיחין לעשות מצות הרבה כי קשה . . . לעשות הרבה מצות . . . ועכ״ז ימצא בהם יראה הפנימית . . . מי שהוא צדיק . . . עושה מעט באופן היותר נאות (כנראה זהו דין דנר לכאו״א) ובזה נחלק מצוה זו, והממה״מ להדר גוף המצוה (צ״ע הכוונה) עכ״ל.

וצ״ע א) דלפי״ז כת הטהורים, שהם פחותים מכת הצדיקים, הם כנגד הממה״מ והצדיקים הם כנגד המהדרים לחוד, וכלפי לייא?

ב) פשיטא דגם ביצי״מ היו כמה מדרי׳ בנ״י – וכדמוכח גם מהא דעל ים סוף נחלקו לארבע כתות כדאי׳ בירושלמי תענית פ״ב ה״ה – וכן במ״ת ועוד, וא״כ במה נשתנה נס חנוכה.

ג) יש להעיר בדקות יותר, דאין התירוץ מכוון להקושיא, דהשאלה מה נשתנה מצות נ״ח משאר מצות היא לא על זה דבנ״ח יש ג׳ אופנים בקיום המצות (נר איש וביתו, נר לכאו״א, ומוסיף והולך) ובשאר המצוות אין כ״א ב׳ אופנים (לדוגמא: אתרוג כביצה, אתרוג גדול ממנו – ע׳ ב״ק ט, ב –).

דמכמה טעמים אינה קושיא כ״כ: א) אי״ז חילוק **באיכות** אופני קיום המצוה אלא **בכמות** – ב) גם בשאר המצוות יש יותר משני אופנים, וכמו באתרוג דיש אתרוג כביצה, גדול ממנו שליש, גדול עוד יותר (יעויין שם בב״ק), ומצינו בדומה יותר למצות נ״ח – בשמן למנחות (מנחות פ״ו, א) דראשון שבראשון אין למעלה ממנו, למטה ממנו שני שבראשון כו׳, וקא חשיב ה׳ אופנים.

ועוד בדומה יותר לנ"ח – בדין ד' מינים, דלדעת הרמב"ן צריך – למצוה מן המובחר – ג' הדסים שלמים, ואם אין לו צריך להיות עכ"פ ג' קטומים, ובדיעבד יוצא בא' קטום –

(יעויין בנ"כ הרמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ז, דמדאמר שמואל – סוכה לד, ב – דרשי לכו כר"ט ולא קאמר ר"ט ור"ע ביחד, משמע דיש הידור ג"כ בג' קטומים לגבי א' קטום) – ולהעיר ג"כ **משמנה** מעלות בצדקה (רמב"ם פ"י מהל' מתנות עניים) ועוד.

והשאלה בשינוי נ"ח משאר המצוות הוא על השינוי באיכות:

דבכל המצוות לא מצינו כ"א מצוה והידור מצוה – וכמו באתרוג – הנ"ל – דהן גדול שליש או יותר משליש נכנס בסוג **אחד** דהידור מצוה, ועד"ז בשמן למנחות צריך להיות מהמובחר ביותר שיש תח"י וכמוש"נ כל חלב להוי' (רמב"ם סוף הל' אסה"מ) שכל האופנים נכללו בזה.

משא"כ בנ"ח דמצינו סוג חדש דמהדרין מן המהדרין נוסף על סוג דהידור.

– ולדוגמא: אם הי' לשון רז"ל בנ"ח: המהדרין נר לכאו"א למעלה מזה בש"א פוחת והולך כו' אז אין מקום לקושיא – אף שכל מש"כ בספר ברכת אברהם במקומו עומד, לבאר מפני מה יש מדליקין רק נר אחד ויש מוסיפים.

* * *

ומה שנלפענ"ד במענה השאלה מפני מה דוקא בנס חנוכה מצינו מהדרין מן המהדרין, הוא בהקדם ביאור – בקיצור, כי אכ"מ להאריך – בענין הידור מצוה וענין הניסים בכלל, ואז **ממילא** יובן מפני מה בנס חנוכה דוקא אמרו רז"ל דיש לא רק מהדרין כ"א גם ממה"מ.

דהנה אמרו רז"ל (ברכות רפ"ב) למה קדמה שמע לפ' והא"ש כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצוות, והשכר על זה הוא כמש"נ והי' אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו' – הנהגה טבעית על מלואה – לטובה.

והנה – כנראה גם בחוש – העושה מצד קב"ע ומורא האדון בלבד לא יעשה אלא כמה שמוכרח לעשות, כיון שמצד עצמו בהפקירא ניחא לי'.

נוסף עליו מי שזיכך עצמו וכפף יצה"ר – כלשון הרמב"ם (שם) –

אשר לא זו בלבד שיקיים המצוה אלא שגם יהדר בה וידקדק על עצמו גם במה שאינו חיוב גמור.

כנגדו בשכר המצוות –

שכל מדותיו של הקב״ה מדה כנגד מדה (סנהדרין צ, א) –

נותנין לו לא רק גשמיכם בעתם המגיע מצד ההנהגה (טובה, אבל עכ״פ) טבעית, היינו **המחויבת** מצד הנהגת הטבע,

אלא שההנהגה עמו היא ג״כ לפנים משורת הדין, וגם אם עפ״י דין **וחיוב** הטבע יפול בצרה, ינצל ממנה ע״י נס שלמעלה מן הטבע.

וזהו שארז״ל (ברכות כ, ב) א״ל (הקב״ה) וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה כו׳ והם מדקדקים על עצמם כו׳.

– והא דאיתא שם (כ, א) ראשונים מתרחש להו ניסא משום דקא מסרו נפשייהו על קדושת השם דוקא,

הנה לבד דאין הכוונה מס״נ למיתה כ״א שאינו משגיח על כבודו וממונו אף אם **אינו מחויב** בזה, וכדמסיים בעובדא דר״א בר אהבה – הרי שם קאי בזה שתקובל תפלתו על הנהגה ניסית על **כל הצבור** –

והנה הנס דיצי״מ, דפורים, ענני הכבוד וכו׳ – באו בעיקרם להציל את ישראל מצרה העלולה לבוא עליהם – או שכבר באה,

ולכן גם במצוות הקשורות עם ניסים האלו יש מצוה והידור מצוה.

וכן בכללות כל המצוות – הרי יסודם ושרשם הוא אנכי ה״א אשר הוצאתיך מארץ מצרים שאמרז״ל (הובא בפירש״י במקומו) כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי – לכן אמרו להם התנאה לפניו במצוות.

נוסף על כל הנ״ל בנס חנוכה, שמלבד שהי׳ גם ענין ע״ד הנ״ל, היינו נצחון ונס המלחמה אשר מסרת גבורים ביד חלשים כו׳.

הנה עוד יש בה נס השמן – שלא בא להציל מצרה, כ״א – סימן לחביבות יותר גדולה – **נס כדי שיוכלו בנ״י לקיים מצוה** – לכן ניתוסף ג״כ בקיום מצותה חביבות יותר גדולה מהדרין מן המהדרין.

ובזה יומתק ג״כ הא דבחנוכה גופא – ענין דממה״מ הוא בהדה״נ ששייך לנס השמן, ולא בחיוב דלהודות ולהלל, כי דא גרים לדא.

ומה שדוקא בחנוכה אירע נס כזה –

מובן עפ"י המבואר (יעויין לבוש וט"ז או"ח סימן תר"ע) שהיונים לא ביקשו לשלוח ידם, וישראל ישבו על אדמתם וביהמ"ק בנוי וגזרת מלכות יון הי' רק להשכיחם תורתך ולהעבירם כו' וכמאמר רז"ל (ב"ר פ"ב) כתבו כו' שאין לכם חלק באלקי ישראל,

– והמלחמה לא היתה אלא פועל יוצא מזה, ובזה יש ליישב ג"כ לשון הרמב"ם דריש הלכות חנוכה: ופשטו ידם בממונם כו' – שלא יסתור למ"ש בלבוש וכו' –

ולכן אז דוקא אירע נס כזה שהנשמה לבד נהנית בו.

* * *

והנה כהנ"ל הוא בישוב השאלה ע"ד הפשט. ולשלימות הענין הנני להעתיק ג"כ מה שמצאתי בזה בדא"ח:

א) בספר קדושת לוי (לקוטים סוף קדושה ד): התענוג של כל דבר נק' דקה מן הדקה לכן היתה הקטורת של יוהכ"פ דקה מן הדקה שיוהכ"פ כנגד עולם התענוג כו' שהרוחניות של כל דבר הוא דקה והתענוג של הרוחניות הוא דקה מן הדקה, ולכן כיון דפלוגתייהו של ב"ש וב"ה אם מוסיף והולך או פוחת והולך דפליגי איזה **תענוג** יותר או תענוג של גוף (קיום) המצות (דתענוג זה מוסיף מיום ליום) או תענוג כיון שנתגלה להם שיוכלו לקיים המצוה (דפוחת מיום ליום) כו' ולכן הוא מהדרין מן המהדרין כמו דקה מן הדקה והוא כנגד עולם התענוג עכ"ל.

– וצע"ק דא"כ גם ביוה"כ הי' צ"ל ענין ממה"מ ממש –

ב) בסידור פי' מהרי"ד מלאדי (נכד הצ"צ) ח"ב שער החנוכה (קעז, ב) וז"ל: המהדרין – עי' סד"ה שחורה אני בפי' והדרת כו' גם מלך השמיני הדר תיקון כו', ומהדרין מה"מ ע"ד עקודים שלמעלה מתהו ותקון, עכ"ל.

ושייכות זה לחנוכה דוקא, יש לבאר עפ"י משנ"ת בדא"ח בדרושי חנוכה (תו"א ושערי אורה סד"ה כי אתה נרי ועוד) דבזמן ההוא נכנסו יונים להיכל וטמאו כל השמנים של בחי' החכמה דקדושה ונעשה נס ע"י הארה מלמעלה מעלה מן ההשתלשלות – יעויי"ש ביאור הענין.

ולכאורה ב' פירושים הנ"ל אחד הם – אלא שבפי' מהרי"ד מדבר

בשרש ההארה דחנוכה ובשמות העולמות מצד ההתכללות שבהם – ובספר קדושת לוי מדבר בשמותיהם המושאלים מכחות הנפש ובהארה דחנוכה לאחר שנמשכה משרשה.

כי פירש אדהאמ״צ בשערי אורה (שם סי״ז) דהפך שמן שמצאו הוא בבחי׳ העלם עצמות התענוג טרם שבא לגילוי בחכמה כו׳ שכל התפעלות המדות שברצון ותענוג כו׳ כלולים כאחד (עד״מ התענוג עצמי והיולי כו׳) – והרי מבואר בכמה מקומות בביאור ענין עקודים (תו״א ס״פ נח ובביאור יותר בתו״ח שם. ועוד) שהוא עד״מ בכחות הנפש כמו שהם כלולים עדיין בהנפש בלי שום התחלקות.

ועדיין צ״ע בזה.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

קכו

ב״ה, יום כ״ד טבת תשי״ד

במענה על מכתב כת״ר מיום כ׳ טבת.

א) מה שהעיר מב״ק (ט, ב) די״ל דהידור מצוה עד שליש הוא בדוגמת מהדרין ויותר משליש הוא בדוגמת מהדרין מה״מ, ולכן שכר מיוחד הוקבע לו שהוא משל הקב״ה.

הנה לפענ״ד אינו כן, וכמ״ש גם במכתבי הקודם, דכיון דלא אשתמיט הש״ס לחלק בההידור גופא שיש הדור והדור מהמ״ה עדמ״ש בנ״ח, אין לנו יסוד והכרח לחלקו לסוגים, ובפרט שהן שליש הן יותר משליש – המחייבם **אחד** הוא (פסוק דזה א־לי גו׳ התנאה לפניו). וכמו שלא נאמר בשמן למנחות שצ״ל נאה ומובחר שיש מהדרין ומהדרין מה״מ וכו׳ עד חמש פעמים כנגד ה׳ מעלות שיש בשמן (מנחות פו, ב) – וכן בשאר המצות שהעירותי עליהם במכתב הקודם. וכמו שנאמר במנחות שמצד החיוב להביא מן המובחר נתחייב **תיכף** בשמן שאין למעלה הימנו אם רק ישנו תח״י, כמו״כ גם בהא דב״ק אם חפצו לקיים ציווי דהתנאה לפניו במצות הנה **תיכף** נתחייב – אליבא דמערבא

קכו

נדפסה בלקו״ש ח״ה ע׳ 453.

משמי' דר"ז – בהיותר נאה שמוצא גם אם הוא יותר משליש – (משא"כ בנ"ח, שאם רצונו להדר אין לחייבו לעשות דוקא כמהדרין מה"מ, כיון שהוא סוג אחר במקיימי מצות).

כי פשיטות הלשון בב"ק משמע דמערבא משמי' דר"ז מחלקים בין שליש ליותר משליש לענין אם פורעין לו בחייו או לא, אבל לא בענין החיוב. וכ"מ גם ל' הרשב"א הובא בשט"מ.

וצ"ע דמשמע קצת בפי' הר"ח שגם לענין החיוב מחלק.

והא שבפי' הר"ח בב"ק הביא ברייתא דנ"ח, אין הכרח לומר שדעתו שגם בב"ק הוא ענין דמהדרין מה"מ (וכמו שא"א לומר כן אליבי' דפי' השני שבר"ח שמפרש „משל הקב"ה" אם הרחיב לו הקב"ה בממון)

אלא כוונתו להביא סמוכין עוה"פ בש"ס לענין הדור מצוה.

ולע"ע, לא ידעתי בש"ס בבלי עוד מקום הובא הלשון **דהדור** מצוה לבד מהנ"ל (אף שלפרש"י אחד הוא עם התנאה לפניו דשבת קלג, ב).

ב) מה שנסתפק אם בגמ"ח כשעור אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו' או דוקא במהדר – יעוין קדושין (מ, א) מוכח כסברא הראשונה.

ג) מה שר"ל דאכילת פירות בעוה"ז אחד הוא ממש עם „משל הקב"ה" (וכנראה הכריחו לפי' זה תוד"ה משל – ב"ק שם).

לכאורה **עכצ"ל** דאינו כן, ויש בזה מה שאין בזה:

א) אכילת פירות בעוה"ז אינו דוקא באותו דבר גופא, ולדוגמא: אם ע"י כבוד או"א הי' לו חסרון כיס, לא מצינו הבטחה שימלא הקב"ה חסרון זה, דאכילת הפירות דכבוד או"א הוא „למען ייטב לך" סתם,

– ועובדא דדמא בן נתינא (קדושין לא, א) דלשנה האחרת קיבל ממון שהפסיד אינה ראי' **שתמיד** הוא כן, כיון דקרא דלמען ייטב לך סתמא כתיב –

משא"כ בהדור מצוה דמשל הקב"ה, היינו שממלאין לו ממון שהוציא (וע"ד הוצאות שויו"ט ות"ת דבניו ביצה טז, א) וכפשיטות הל' בש"ס.

ב) מכאן ואילך משל הקב"ה אין במשמעו אלא פרעון בעוה"ז **כמה** שהוציא, מילוי חסרון,

משא״כ אכילת פירות דמתני׳ דפאה אשר בגמ״ח כתיב – ימצא חיים צדקה וכבוד ועד״ז בשאר המצות, היינו פירות מרובים שלא בערך לגבי ההוצאה.

ואם נאמר שבהנ״ל מוכרח בפי׳ אכילת פירות ומשל הקב״ה, ע״כ צריך לדחוק בכונת תוד״ה משל (ב״ק ט, ב) דאין ר״ל דמשל הקב״ה אוכל כו׳ היינו מכוון ממש להא דמתני׳ דפאה,

אלא דבא לומר דמילוי מה שהוציא הוא רק פירותיהן אבל הקרן קיימת לו לעוה״ב, או שבא לשלול פי׳ הב׳ שהביא בר״ח דמשל הקב״ה היינו אם עשיר הוא ולא קאי בשכר המצוה. ומשתמש התוס׳ בל׳ המשנה ע״ד שמצינו במשנה משתמשין בל׳ הכתוב (פאה פ״ב מ״ב). וכמובא בס׳ כללי הש״ס.

ולהעיר אשר ע״י פי׳ זה בדברי התוס׳ יתורצו שתי קושיות:

א) בקדושין (מ, א) איתא דאין פירות אלא למצות שהוא טוב לבריות ובהידור מצוה דאתרוג וכה״ג אינו אלא טוב לשמים.

ב) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן דוקא הוא ומידי אחרינא לא, כדאיתא בשבת (קכז, א) וקדושין שם, ואין הידור מצוה יותר מכשליש – בכלל.

קכז

ב״ה, יום ג׳ כ״ט טבת ה׳תשי״ד

אל האברכים היקרים והנעלים . . .

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מח״י טבת:

א) בענין הת״ת כדאי לזרז את המורה שיבקר את המל״ח, כי עדיין לא הי׳ כאן, גם בבקשה להודיענו האדריסה של הת״ת ושל המורה.

קכז

נדפסה בלקו״ש ח״ט ע׳ 280. קובץ יגדיל תורה — תשובות וביאורים ע׳ 29 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

ב) מאמרים ורעיונות קצרים בעניינים הרצויים להם יוכלו למצוא בקבץ „היום יום", בשיחת חה"פ ה'תש"ג וכו'.

ג) ע"ד מנחה בעש"ק נכון הוא – ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – שיתפללו **בצבור** מנחה גדולה ולא מנחה קטנה ביחידות.

ד) מה שהעירו ע"ד אמירת פסוקי דזמרה, הנה הלכה פסוקה היא (ברכות לב, א) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל מנלן ממשה כו' ולכן תקנו לומר פסוד"ז קודם התפלה וכן כדי לעמוד בתפלה מתוך שמחה של מצוה, והובאה תקנה זו **בכל ספרי הגאונים מפרשי הש"ס והפוסקים**, וא"כ המזלזל באמירת פסוד"ז מזלזל בתקנה אשר נתקבלה, ע"י גאוני עמודי התורה וההוראה שבכל דור ודור, אנשים אשר כל בית ישראל נשען עליהם, ומהם: רב עמרם גאון, רב סעדי' גאון, רב נטרונאי גאון, ר' משה גאון, רי"ף, ר' יונה, רש"י, רמב"ם, רשב"א, רמב"ן, סמ"ג, סמ"ק, טור, ב"י, רמ"א, ב"ח, לבוש, ט"ז, מג"א ועוד ועוד.

והא **דבדיעבד** התירו משום תפלה בצבור, לדלג בפסוד"ז (ודוקא ע"פ האופנים המבוארים בשו"ע) אינו ענין לשאלתם כלל, כיון שמפורש הטעם ע"ז, דפסוד"ז נתקנו בשביל התפלה שתהא רצוי' ומקובלת וע"י תפלה עם הצבור תפלתו מקובלת ודאי (וי"ל סניף לזה, דהרי הצבור בתפלתם הקדימו ואמרו פסוד"ז, והוא כולל עצמו עמהם) וכיון שהוא **בדיעבד** שא"א לו לקיים שתיהם (וה"ה אם א"א לו לומר אפילו ברוך שאמר וישתבח) מדלג ומתפלל עם הצבור.

– וכבר פסקו האחרונים שאחר התפלה יאמר כל מה שדילג מלבד הברכות דהיינו ב"ש וישתבח –

אבל לכתחילה חייב כל אדם לזרז את עצמו בענין שלא יצטרך לדלג כלום, ופשוט.

והעושה **בשאט נפש** היפך הנ"ל, ומזלזל בתקנת חכמים ומנהג כל ישראל ענינו מפורש במשנה גמרא וכו' ואין להאריך.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קכח

[טבת תשי״ד]

מעת אשר נתפרסם אשר יום השמונה עשר בחודש אלול הוא יום ההולדת של הבעש״ט ושל רבנו הזקן – נהגו, בכמה מקומות ובפרט בבתי כנסיות חב״ד, לעשות אותו יום־התועדות בסיפור מעשי צדיקים, חיזוק בדרכי החסידים בכלל ואהבת ישראל בפרט וקבלת החלטות בקביעות עתים ללימוד התורה – הנגלה והנסתר.

בהתעוררות מיוחדה חוגגים יום הולדת זה בבית הרב והאדמו״ר אומר דברי התעוררות בתורה ועבודה ולפעמים – גם מאמר חסידות. . .

קכט

ב״ה, ט׳ שבט תשי״ד

כבוד הרה״ג והרה״ח הנכבד והנעלה אי״א וו״ח נו״מ חו״ב כו׳ וכו׳ מהרר״א שי׳ קאראסיק

שלום וברכה.

במענה על מכתבו מי׳ כסלו:

א) חבל על שלא נודע בעתו כי אין לחלק חנם את עניני הדפוס, אבל עתה תקותינו אשר ישתדל כעת שיסודר בע״ה הכל כפי הוראתינו וגם לתקן בנוגע להעבר במדה האפשרית, כי רק חסרון אמצעים מעכב הדפסת כמה ענינים.

ב) המל״ח משתדל כי בכל המדינות ובכל בתי־הספר אשר לומדים

קכח

נדפסה בלקו״ש חכ״ד ע׳ 518, והיא מהקדמת כ״ק אדמו״ר שליט״א לקונ׳ ח״י אלול תש״ג.

קכט

נדפסה במבוא לאגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ז ע׳ 9 והושלמה ע״פ צילום האגרת.

כבוד . . קאראסיק: אגרת נוספת אליו לקמן קמא*.

בהם לשון הקדש ילמדו אותה על טהרת הקדש, ולתכלית זו מוציאים לאור ספרי־לימוד וקריאה מתאימים לזה, אבל אין זה הוראה על שום יחס של המל"ח, חיובי או שלילי, לבתי הספר הנ"ל.

ג) שמחים אנו לשמע הערות נכונות אשר כדאי להתחשב אתם בהוצאת הבאות, בכל אופן מענין אותנו לדעת את כל דברי הבקורת, ונודה לו כשיודיענו מה ששמע בזה, ומאיזה סוג אנשים באה הבקורת: מאלו שכוונתם רצוי', אלו המחפשים עלילות על חב"ד והחסידים וכיו"ב.

ד) באשר חשוב מאד כי הועד להפצת עניני הדפוס – הן בדא"ח הן בעניני חנוך ומחנה ישראל – יתיסד בהקדם האפשרי ויגש לעבודה, באשר איננו יודעים מי הראוים לזה באופן אשר העבודה תתנהל במרץ ויחד עם זה גם לא תפריע לענינים אחרים אשר עוסקים [ע]תה בהם, מצרפים אנו בזה מכתב כללי, ובטח תתאספו כלכם ותבחרו בהכי מתאימים לזה, ואחר שתודיעונו מי הם נוכל אי"ה לבא בכתובים ישר עמהם.

ה) אם מפני איזה סבה תתעכב התיסדות הועד הנ"ל, מטובו להודיע כמה עקז' לשלוח להם מכל סוג מהנדפס, לע"ע.

ו) נגמר עתה בדפוס קונטרס שיחות ומאמרי טשיקאגא תש"ב, כנ"ל ח"י אלול תשג"ה, ספרנו ח"ב, ספרנו ח"ד, ניתן להדפיס: צ"צ על משניות (פוטוגרפיא מדפוס הא') היום יום ה'תש"ד. מכינים לדפוס ספר מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

ז) בבקשה להודיע אם התניא שהדפיס הוא פוטוגרפיא או סודר מחדש, כמה עקז' נדפסו ואם יש תח"י מאטריצין וכיו"ב.

המחכה למענה על כהנ"ל ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

ת"ח אם ימסור מכתב המוסג"פ להרח"י שי' ראזענבלום.

התניא שהדפיסו: **ת"א תש"ג. ראה גם לקמן אגרת קמא*.**
מכתב: **שלאח"ז.**

קל

ב״ה, ט׳ שבט ה׳תש״ד

כבוד הוו״ח אי״א נו״מ נעלה ונכבד כו׳ מהורח״י שי׳

שלום וברכה!

מזמן לזמן שומע הנני מהנעשה אתו ואת כב״ב שי׳ ע״י כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, אבל כנראה ממעט הוא בכתיבה, והעיקר הוא – שאך טוב וחסד ימצאוהו בכל הפרטים.

זה כשנה ששלחתי על שמו מאה וחמישים שקל (ונכלל בשילות החמש מאות של כ״ק מו״ח אד״ש כמבואר בשעתו בהטעלעגראם) ובקשוהו בטעלעגרמה ע״ד שילוח חבילות להורי שליט״א. כן כתבתי לו אחר זה עוד הפעם עד״ז בשאלה אולי הגיעו איזה ידיעות מהם שקבלו החבילות ובכלל מהנעשה אתם, אבל לא נתכבדתי ממנו במענה לע״ע אף שכנראה ממכתבו לחמותי הרבנית תי׳ שלח חבילות, ואכפול בזה בקשתי כפול ומשולש, להודיעני – ולו יהי׳ בקצרה – ע״ד החבילות והעיקר אם יש איזה ידיעות מהנעשה אתם.

ואצפה בכל אופן למענה ממנו בהקדם.

החותם ברוב ת״ח מראש ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הפ״ש כב״ב שי׳.

קל

מהעתק המזכירות.

מהורח״י: רוזנבלום. ראה אגרת שלפנ״ז בסופה.

ששלחתי . . שקל: ע״מ לשלוח חבילות להורי כ״ק אדמו״ר שליט״א ברוסיה, בגלות, בעיר קאזאקסטאן.

על משלוח חבילות לרוסיה ע״י ארה״ק, ראה אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ ג״ע ח״ח אגרות ב׳רלז. ב׳רצא.

קלא

ב"ה, יום ג׳ י"ד שבט תש"ד

כבוד ידידנו האברך המצויין אי"א וו"ח וכו׳ הרב התמים
מוהר"ר מנחם זאב שי׳ גרינגלאס

שלום וברכה!

במענה על מכתבו המהיר מג׳ שבט והקודמים לו (מכתבו המהיר הגיע אלינו רק בח׳ שבט, בודאי משום ששהה אצל הצענזאר):

א) מאה לוחות אנגלים כבר נשלחו אליו, ובודאי יודיע בהקדם כמה לשלוח עוד כי רבו הדורשים וא"י אם נדפיסם עוה"פ.

ב) שיחת ח"י אלול ועוד קובץ מאמרים ושיחות (טשיקאגא תש"ב) נמצאים בדפוס ועסוקים כעת בהגהתם, וכן ספרנו ח"ב וחלק ד׳.

ג) נבקש את ידידנו הרי"ד שי׳ לכתב אליו מה שנשאל ע"ד נסיעתו.

ד) קבלנו מכתב מהר׳ יוסף שי׳ ראדאל והר׳ מ"א גרליצקי בענין „בית רבקה" במאנטרעאל, כבר ענינו להם.

ה) נתענין מהפעולות בחדש טבת בעניני החנוך כנזכר במכתבו, ותוצאותיהן, גם הידיעות ע"ד מצב החנוך, שרכשו התלמידים הנוסעים.

ו) תודה על השתדלותו לפני מר דאלפן שי׳, מה שישלם לפרקים לא איכפת לנו, ובלבד שיהי׳ הדבר בטוח. עדיין לא החלטנו מה להדפיס, ובעתו נודיענו.

ז) השמועסן מחדש טבת נשלחו כבר אליו לפני שהגיע מכתבו, ע"ד הקוה"ק הודענו למשרד.

ח) שמחנו לבשורתו ע"ד הרחבת ה„מסבות שבת" ומעונינים אנו לשמע ע"ד זה בפרטיות־יותר.

קלא

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: **אגרות נוספות אליו — לעיל כב, ובהנסמן בהערות שם.**

הרי"ד: **ה״ר ישראל דזייקאבסאן.**

נסיעתו: **של הרמז"ג ממונטריאל אל בית חיינו בנ. י. — לחה"פ. בבואו לנ"י התדבר אודות המשך עבודתו במונטריאל מטעם המחנה ישראל ומרכז לעניני חינוך. ראה עד"ז לעיל אגרת צו. קובץ ליובאוויטש גליון 2 ע׳ 27 וע׳ 31.**

בית רבקה . . מסבות שבת: **ראה לעיל אגרת מח, ובהנסמן בהערות שם.**

ט) מר ... שי׳ לא דבר עם כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א אדות הדפסת קונטרס, ולכן נא לברר הענין על אתר, להביאו לידי גמר טוב ולהסבירו הענין דכל המרבה ה״ז משובח, ואשר מריבוי בכמות אפשר להעשות ריבוי ועילוי באיכות.

יוד) בענין רשימת הזכרונות – הנה זה **יותר משנה** שמדברים עד״ז ואחרי כל ההשתדלות – שלחו רשימה **אחת**, וחסל. ומבאר במכתבו ש„לא הי׳ לו (להרר״י שי׳ וויינבערג) **עד עכשיו** פנאי לזה״!. יציירו בעצמם שאחר הוא הכותב והם הקוראים, איזה רושם היתה עושה עליהם הצטדקות כזו?

יא) יודיע בפתקא מיוחדת איזה שיחות וקונטרסים – מהיו״ל מעבר לים – דורש הוא וכמה מכאו״א, ואמסרה להממונים על השילוח. ואם במשך הזמן ימצאו ישלחו לו.

יב) להרב קעלמאן טאראנטא יכתבו מכ׳ התעוררות כהוראתו.

יג) במ״ש שטוב לומר עתה שרוצה הוא לבוא לכאן כמה פעמים במשך השנה, הנה ידוע מרז״ל בזה (יל״ש תהלים יט) דוד דומה כו׳ ונפסק להלכה בטור ושו״ע (אדמה״ז) ואו״ח סתקפ״ב ס״ח, ומה שאמרו ע״ד ד׳ שבועות הוא ע״פ עצתם גופא.

יד) תמי׳ רבה ביותר שזה זמן רב שלא נתקבל מאומה בסילוק החוב, והוא הולך וגדול.

טו) כבקשתו, מוסג״פ מכ׳ ע״ד משניות בע״פ ע״ד הנגלה לבד, ואם יש איזה הערות מעניינים מהשומעים והקוראים בטח יודיע.

טז) מש״ש ע״ד המוסגרים דשו״ע דרבינו הזקן – יעוין בשער הכולל פרק א׳.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יו״ר ועד הפועל

רשימת הזכרונות: **ראה לעיל אגרת פב, ובהערות שם.**

להרב קעלמאן טאראנטא יכתבו: **לקמן קלג.**

דוד דומה: **לסוחר כו׳ בתחלה הם אומרים יש לכם מעט מים, משׁשתה הוא אומר יש לכם בצל אחד כו׳.**

ושו״ע (אדה״ז) ואו״ח סתקפ״ב ס״ח: **כי המבקש צריך לבקש תחלה דבר מועט ואח״כ מוסיף והולך.**

מכ׳ ע״ד משניות בע״פ: **שלאח״ז.**

המוסגרים דשו״ע . . בשער הכולל: **וראה גם מבוא ל„קונ׳ השלחן״ להרא״ח נאה. מבוא ל„תורת חב״ד״ ספרי ההלכה של אדה״ז ע׳ כג. „כרם חב״ד״ גליון 1 ע׳ 95.**

יו״ר ועד הפועל: **מחנ״י.**

קלב

[י"ד שבט תשי"ד]

בבקשה לבאר, גם ע"פ נגלה הענין דחזרת משניות בעל פה.

הרב מנחם זאב הלוי גרינגלאס
מאנטרעאל, קאנאדא

* * *

תשובה. במענה על שאלה זו, וכדי לעורר עוד הפעם על גודל ערך חזרת משניות בע"פ ואופנה, הנני מעתיק בזה – עם איזו הוספות – מה שכתבתי מכבר לאחדים מחברי חברת „משניות בעל פה" אשר ע"י „מחנה ישראל".

ע"פ מרז"ל (ספרי פ' נשא ובמד"ר פ"ז) אין מזרזין אלא למזורזין, באתי בזה להזכיר עוד הפעם, ע"ד השתתפותם בחזרה בעל פה את הששה סדרי משנה, באופן אשר ע"י כל החבורה יחד יושלם, במשך שנה, למוד כל הששה סדרים ויחזרו אותם בכל שעות הפנאי: בלכת בדרך וברחוב, בשבת בחנות ובמשרד, אם רק הוא מקום שמותר לדבר שם בדברי תורה. וכמו שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ביסדו חברה זו, וז"ל: **השעה אומרת אז מען מוז מטהר זיין דעם אויר... טהרת האויר איז דורך אותיות התורה... עס איז זייער נויטיג אז אידען זאלען לערנען משניות בעל פה... און חזר'ן די משנה'ס בכל עת ובכל מקום... דאס איז ניט קיין מפלגה זאך אדער א שיטה זאך... עס איז אן ענין כללי וועלכער איז נוגע דעם כלל ישראל און איז א שמירה.**

עוד אמר בע.ת הגרלה הראשונה (א"ח השבועות ה'תש"ב): **די משנה משניות וואס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין און אין וואס פאר א פלאץ מען וועט זיין, וועט באלויכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קודשא בריך הוא.**

ובעת ההגרלה השני' (טו"ב סיון ה'תש"ג) וז"ל: **אמר רב בנאה**

קלב

נדפסה בקובץ ליובאוויטש, חוב' ד ע' 63. תשובות וביאורים ע' 13. וע"פ האמור בסוף האגרת שלפנ"ז נשלחו שתיהן יחד.

בעת הדפסתה בקובץ ליובאוויטש (שלהי קייץ תש"ד) עובדה מחדש בהוספות (ראה גם לעיל אגרת פה) ולכן מעתיק בה גם משיחת כ"ז סיון תש"ד.

(ויק"ר פכ"א) **לעולם ישקיע אדם עצמו במשניות שאם ירתק יפתחו לו אם לתלמוד לתלמוד אם להגדה להגדה... דורך דעם וועט אים רעכט ווערן הן בהלכה והן בהגדה, ווייל משנה איז אותיות נשמה.**

ובעת ההגרלה השלישית (כ"ז סיון ה'תש"ד): **יעדער חבר זאל אויף זיך נעמען אויסלערנען די משניות בע"פ... אל יהי דבר זה קל בעיניך: יעדע משנה בע"פ האלט א עולם ומלואו.**

* * *

ולבאר בקצרה ענין חזרת משניות בע"פ גם ע"פ נגלה מיוסד על מרז"ל, אבוא בזה על הסדר בחלקי ענין זה, והם:

א. ערך האויר וטהרתו.

קיום הגוף וחבורו עם הנפש, אשר אז האדם חי הוא, תלוי – ע"פ רצון המפליא לעשות שהוא המקשר נשמה וגוף – בשתים(א) בדם,

---

(א) ממרז"ל (סוכה נג, א) שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר. אין להביא ראי' דגם בשינה תלוי חיות האדם (ולא רק שהיא תנאי המאפשר האכו"ש והנשימה), דשם לא בא לומר אלא דבטבע האדם אשר, במשך ג' ימים, **על כרחו** יישן ואינו מדבר בתנאי חייו. ונמצאת השינה היפך האכו"ש, דגם באכילה אם נשבע שלא יאכל (ז' ימים) מלקין אותו ואוכל, אבל באכילה הטעם הוא מפני שימות אם לא יאכל (ועיין ר"ן שבועות פ"ג) ולא מפני שעל כרחו יאכל, כמובן.

ובחילוק זה יש להסביר דעת הירושלמי (הובא בכס"מ הל' שבועות פ"ה ה"כ) דבשבועה שלא אוכל ז' (מ"ש בכס"מ ג' – הוא ט"ס וצ"ל ז'. וכבר העיר ע"ז במנ"ח מצוה ל') ימים אינו אוכל לאלתר, ועל כרחך לומר דס"ל להירושלמי דחלה השבועה ודלא כמו בשינה, אף שגם באכילה הרי נשבע על דבר שאי אפשר לו לקיימו (עיי"ש בכס"מ). והסברא בזה היא, דבשבועה שלא אישן ג"י אי האפשריות היא בשינה גופא, משא"כ באכילה.

דוגמאות לדבר: בכתובות (כו, ב): האשה שנחבשה ע"י נפשות דאסורה לבעלה ישראל (ע"פ שיטת רש"י ותוס') אף שהוא ריצוי שמחמת פחד – וכקושית הרמב"ן (הובא בשט"מ) – והטעם (עיין צמח צדק חידושים על ש"ס משנה דף צד וקד, וש"נ) שהאונס אינו על הבעילה גופא. – ברמב"ם הל' יסוה"ת (פ"ה ה"ו): אם עבר ונתרפא – במקום סכנה – בע"ז שפ"ד וג"ע עונשין אותו אבל אם עבר עליהם באונס אין עונשים אותו (שם ה"ד). ואחד הטעמים (בס' אוהלי יוסף סוף דיני קידוש השם בשם חמדת שלמה חאו"ח סי' לח) דפועל ע"י אונס לא מיקרי מעשה כלל משא"כ בחולי מסוכן, בשעת מעשה עושה ברצון. – בחו"מ סי' שפח: אנסו אנס להראות ממון שלו והראה של חברו חייב, אבל אם אנסו **באונס ממון** (ש"ך שם ס"ק כ"ב, וש"נ. ועייג"כ הפלאה כתובות יט, א על תוד"ה דאמר) להראות ממון חברו פטור. ועייג"כ צפנת פענח מהד"ת ריש ח"א בזה. ואכמ"ל.

אבל בפדר"א (פי"ב) איתא דהשינה היא „מזונו ורפואתו וחיים" של האדם, עיי"ש. ועייג"כ מדרש תהלים סי' כה (ותוד"ה אמת ברכות יב, א) „הפועל הזה עושה מלאכה כל היום ונפשו יגיעה עליו ושחוקה ושחרית היא חוזרת לגופו ברי' חדשה". – ובכ"ז חלוקה היא השינה מאכו"ש ונשימה, בזה שהיא שב וא"ת וענין שלילי מצד האדם.

הנעשה מהמאכלים ומשקים שאכל ושתה, ובאויר אשר האדם נושם[ב], וכידוע אשר זהו תפקיד הסימנים – הושט והקנה[ג].

והנה אף ששניהם – אויר ואכילה ושתי' – מוכרחים לחיי האדם בכ"ז חלוקים הם בזה אשר האכו"ש הם רק בזמנים ידועים,

– ואמרז"ל (יומא עה, ב) בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולין שמנקרים באשפה עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה, וברמב"ם (הל' דעות רפ"ד) לא יאכל אדם אלא כשהוא רעב ולא ישתה אלא כשהוא צמא –

משא"כ הנשימה שהיא תמידית (ע"ד הרגיל), עד שארז"ל אשר עד שבעת ימים[ד] אפשר שיחי' אדם בלא אכו"ש (רמב"ם הל' שבועות פ"ה ה"כ) אבל בלא נשימה הנה לשעה קלה מת הוא (ראה נ"כ שו"ע אה"ע סי' י"ז סל"ב שו"ת צ"צ חאה"ע סי' סח-ע ובמקומות שציין בשד"ח כללים אות כ ס"ק קח – שיעור שעה קלה זו כמה היא).

ממילא מובן אשר כיון שע"י האכו"ש הוא קיום הגוף וחבורו עם הנפש, צריכים האוכלים ומשקים להיות מתאימים לתפקיד זה. ועוד זאת – אשר איכותם משפעת על איכות הגוף בכללו וקשורו עם הנפש בפרט, וכמרז"ל בזה (ברכות מד, ב) כל ירק חי מוריק וכל קטן מקטין וכל נפש משיב את הנפש וכל קרוב לנפש משיב את הנפש, ואמרו חכמינו ז"ל בטעם איסור אכילת בע"ח הדורסים וטורפים שזה מוליד אכזריות בלב האוכל (רמב"ן עה"ת ויקרא יא, יא ועוד).

עוד זאת: גם מאכל אשר לולא מחשבת האדם או דבורו לא הי' נאסר – וכמו השוחט לשם הרים (חולין לט, ב) וכיו"ב – פועל הוא להוליד מזג רע באדם האוכלו. וכמו שמצינו באלישע אחר (רות רבה ג, יג) שאכלה אמו, כשהיתה מעוברת, מתקרובת ע"ז, וזה גרם שיצא אחר לתרבות רעה.

ואין לומר שבאחר הי' זה בתור עונש ולא מצד הטבע, דהרי אם

(ב) וי"ל אשר זהו כוונת מרז"ל (ב"ר ספי"ד) על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא – בדוגמת הברכה על אכו"ש.

(ג) עיין לקו"ת סוף הביאור דלבבתני שזהו ג"כ ענין ב' חללי הלב.

(ד) בס' אור שמח הראה רמז לזה מיומא (ד, ב) למרק אכו"ש שבמְעיו לשומו כמלאכי השרת. – והוא תמוה שהרי שם היתה פרישה של **ששת ימים** ולא שבעה כמש"נ (שמות כד, לז) וכמרז"ל (שם ג, ב) זה בנה אב כו' טעון פרישת שש.

אחר לא עשתה איסור באכילתה, ואדרבה עוברה שהריחה מאכילין אותה (יומא פב, א) ומצוה היא עושה(ח).

– דדוחק גדול לומר שהי׳ אביזרייהו דע״ז באופן כזה דיהרג ולא יעבור. וגם מהלשון **נתנו לה מאותו המין ואכלה** משמע דצריכים היו לתת לה –

ולכן צ״ל, שאף את״ל שיש בזה ענין של עונש, יש כאן גם ענין **טבעי**, בזה שהמאכל האסור מוליד באדם האוכלו תכונות מיוחדות. אלא שבכל זה במקום שיש פקו״נ מצוה עליו לאכול את המאכל ואף שיגרום לעצמו מזג רע עי״ז,

– כי הרי המאכל לא נשתנה ובטבעו ואיכותו עומד הוא אלא שאדם זה המסוכן הותר באכילתו. ובפרט אשר גם בנוגע להחולה הרי פקו״נ **דוחה** האיסור **ולא מתירו** (רמב״ם הל׳ שבת רפ״ב וש״נ בנ״כ. ומ״ש בצפנת פענח – להגאון מראגאצאוו – על הרמב״ם שם צ״ע. ואכ״מ)(ו) –

ובדוגמת דבר כמו שחותכין אבר בשביל הצלת כל הגוף(ז).

ובכלל – אם המאכל דבר אסור הוא, **נפש** האדם חותה ממנו ואין אכילת **הגוף** אכילה, אף אם אכל **בלא הודע**, וכפסק הדין ברמב״ם (תרומות פ״י ה״י ע״פ הירוש׳ תרומות פ״ו ה״ב).

ואם אכו״ש כך, הרי כ״ש וק״ו אשר האויר צ״ל מתאים נקי וזך, הן בגשמיותו הן ברוחניותו, למען יוכל האדם להיות בריא ושלם בגשם וברות. וכמו שהורונו רז״ל דוגמאות **כוללות** בזה: אוירא דארץ ישראל מחכים (ב״ב קנח, ב) אויר מגדל משכח (סנהדרין קט, א).

(ה) בירושלמי (חגיגה פ״ב סוף ה״א) איתא דעברה על בית ע״ז והריחה וריח זה גרם לאחר. ואי״כ אפ״ל דלהירוש׳ הוא בדרך עונש. אבל בתוד״ה שובו (חגיגה טו, א) נראה דגריס בירוש׳ כמו שהוא ברות רבה הנ״ל.

(ו) צע״ק בל׳ אדמו״ר הזקן (אגה״ק סי׳ כו) שכותב „שאכל לפקו״נ שהתירו רז״ל ונעשה היתר **גמור**״. ואולי מפני הנ״ל תיבת **גמור** מוקפת ובכמה דפוסים אינה.

(ז) ע״פ המבואר דהא דמאכל אסור מוליד מזג רע הוא ענין טבעי (אף אם איסורו אינו מצד טבעיותו וגשם המאכל, אלא כמו תקרובת ע״ז בעובדא דאמו של אחר, כי לא חילקו הפוסקים בין איסור לאיסור) ובמילא אין נפ״מ אם גם יש פקו״נ בדבר – מבואר פס״ד הט״ז וש״ך (יו״ד סוף סי׳ פא) דמינקת שאכלה דבר אסור לא תניק את התינוק אף אם אכלה בהיתר משום פקו״נ. וכן מובן שאין לחלק בזה בין איסור ע״ז החמור ואיסור חזיר וכיו״ב. ואדרבה, אם בע״ז שהתורה אסרתו רק מפני כוונת האדם, גם במקום פקו״נ שהותרה אכילתו מוליד מזג רע – אעכו״כ חזיר וכיו״ב שאיסורו בא מצ״ע וגשמיותו. (ובתורה שלמה ח״ח מלואים סי׳ יב נשאר בצ״ע בשתי אלה).

ובפעולות האויר על הגוף ובריאותו, בב"ר (פל"ד): אוירא דתמן ... כד ינוקא מתיליד ... טושין מוחי׳ דלא יכלוני׳ יתושי׳. ובזהר (ח"ג י, א): בריין משניין בחזווייהו משינויא דאוירא כפון כל אתר ואתר. – אף שבשני מקומות אלו יש לפרש **אויר – אקלים**. וכמו שמצינו **אויר** במובן זה במאמר (ב"ר שם) ברית כרותה לאוירות, שפי׳ אקלים. – ובש"ס לא מצאתי, לע"ע, אויר במובן אקלים.

ב. טהרת האויר על ידי אותיות התורה.

והנה פעולת האדם על העולם אשר מסביב לו הוא ע"י מעשה דבור או מחשבה – ומצינו בהלכה כמה ענינים(ח) שבהם מחשבה עושה פעולה **גם בדבר שמחוץ לאדם החושב** –

(ח) הדוגמאות בזה יש לחלק לסוגים: א) למעלה מכולם ענין שהפעולה נעשית ע"י מחשבה אף שאין שם דבור ומעשה כלל. וכמו נדבות קדשים (שבועות כו, ב. רמב"ם הל׳ מעה"ק פי"ד הי"ב. דמוכח שם שהבהמה נתקדשה ע"י מחשבתו, ולא רק שעל האדם חל חיוב לקדש הבהמה בפיו ולהביאה נדבה. וצע"ק מלשון רש"י תוס׳ וכו׳ רפ"ב דמעילה שכתבו „משהוקדשה **בפה**") הפרשת תרומה (שבועות שם. רש"י ד"ה ובמחשבה גטין לא, ב. ועיין בתוד"ה ובמחשבה – בכורות נט, ב דללשון אחר ברש"י בעי דבור. ובשער המלך תרומות פ"ד הט"ז שקו"ט בדעת הרמב"ם) להחשיב אוכלין למאכל אדם (טהרות פ"ח מ"ו ומוכח שם דהיינו מחשבה ולא דבור מדמסיים „חשב עליו **חרש**". וצ"ע בתויו"ט ותפא"י ספכ"ה דכלים) ועוד. – ב) הפעולה נעשית ע"י מחשבה. אבל אין המחשבה פועלת אלא אם כן באה בשעת עשי׳. וכמו המחשב בקדשים שצ"ל בשעת עבודה דוקא, אבל נחשב הוא ללאו שאין בו מעשה (רמב"ם פסוה"מ פי"ג ורפי"ח וש"נ. ובמל"מ שם רפי"ג מ"מ פלוגתת הראשונים אם סגי במחשבה. ועיין בשטמ"ק ב"מ ספ"ג ישוב כמה סתירות בענין זה). – ג) הפעולה נעשית ע"י מחשבה וע"י מעשה, שניהם יחד דוקא. ולכן לוקה על לאו כזה מפני המעשה. אבל אין אדם יכול לפעול בשל חבירו בענין כזה (לדעת תוד"ה אין יבמות פג, ב). וי"ל הטעם בזה (עדמ"ש בכס"מ רפי"ב מהל׳ טומאת אוכלין) כי מחשבה שלו הרי אין לה כל קשור עם דבר השייך לחברו. – דוגמא מסוג זה כלאים בכרם (כלאים פ"ז מד"ח) – וכ"ש בסוג א׳ שלא מהני מחשבתו בשל חברו, וכמ"ש ברמב"ם (הל׳ כלים פכ"ה הי"א) לענין טומאה דבעינן מחשבת בעלים דוקא (עיי"ש פכ"ד ה"ז במל"מ). – בתרומה וקדשים ילפינן מקראי (גטין נב, א. רשב"ם ב"ב פח, א) דבשל חבירו גם הפרשה ביד ודבור לא מהני.

יוצא מכלל זה הוא מחשבה בקדשים דגלי קרא דתלי בעובד (זבחים מו, ב) ויעוין חולין (לח, ב) לענין חולין.

ד) הפעולה נעשית ע"י מעשה לבד, אבל אין העשי׳ מועלת ופועלת אלא אם כן ישנה למחשבה. והוא בעניני דלשמה, מזיד וכיו"ב. וכיון דאין המחשבה עצמה פועלת ואינה אלא מציירת את העשי׳ הבאה עמה יכול לפעול גם בשל חבירו. וי"ל שזהו טעם האומרים דבהכשר משקין ובפרה אדומה דעת הנותן ועובד בעינן ולא דעת בעלים (תוד"ה הא ב"ק צח, א. רשב"א חולין לא, ב) משום דקסברי דעניינים אלו הם מסוג זה ולא מסוג ג׳. ועי"ז מתורצת, בכל אופן, קושית הר"ש (כלאים פ"ז מד"ה) על התוס׳ גטין (שם). משא"כ למ"ד דגם הכשר ופרה בעי דעת בעלים (רמב"ם הל׳ טומאת אוכלין רפי"ב. תוד"ה אף ב"מ ל, א לתירוץ הראשון. ועי׳ מנ"ח מצוה שצז בזה) הוא משום דס"ל דגם

מיוחד בהם הדבור, אשר הנושא אותו ומעבירו מן המדבר אל השומע הוא האויר.

ומובן אשר דבור טוב עושה רושם טוב באויר ודבור רע עושה רושם רע. וכבר האריך הרמב״ם בביאור סוגי הדבור בפירושו על המשנה (ספ״א דאבות) וכל המרבה דברים מרבה חטא. ומתוך דבריו מבואר – וכנראה בחוש – אשר סוג דבור המאוס או האסור **מעוטו** מצוי בבית הכנסת ובבית המדרש ורובו מצוי בשוקים ברחובות וכיו״ב. היוצא מזה, אשר גם התיקון בטהרת האויר נחוץ הוא ביותר **מחוץ** לביהמ״ד, אף שלפעמים גם אויר ביהכ״נ וביהמ״ד צריך טהרה וזיכוך.

ומובן אשר טהרת האויר גם היא צ״ל נעשית ע״י דבר העושה פעולה באויר, דהיינו ע״י דבור הטוב שהוא נרשם באויר, והבלא מפיק הבלא. ובפרט – הוא ע״י דבור אותיות התורה, אשר בהם ארז״ל (רמב״ם סוף הל׳ ק״ש ע״פ ברכות כב, א) אין דברי תורה מקבלין טומאה אלא עומדין בטהרתן לעולם שנאמר הלא כה דברי כאש נאום ד׳ מה אש אינה מקבלת טומאה אף ד״ת אינם מקבלין טומאה.

– ולהעיר ממרז״ל (סנה׳ לט, א) עיקר טבילותא – שהוא לטהר הטמא – בנורא הוא –

* * *

ג. חזרת אותיות התורה בעל פה דוקא.

והנה אמירת אותיות התורה בביהכ״נ ובביהמ״ד יכולה להיות הן בע״פ הן מתוך הכתב,

אף שבכל אופן צ״ל בדבור דוקא, וכמרז״ל (עירובין נד, א) פתח פומיך קרי פתח פומיך תני כו׳ מוציאהם בפה.

משא״כ בחוץ וברחובות, וע״פ רוב גם בבית מסחר וכיו״ב, אשר שם דוקא נחוצה טהרת האויר ביותר וכנ״ל, ואין זה מקום מנוחה ומקום ספרים ללמוד מתוך הכתב, לכן צ״ל מן המוכן אצל כאו״א אותיות התורה **בעל פה** לחזור עליהם בכל עת ובכל מקום שמותר לדבר שם בד״ת.

הם מסוג ג׳ הנ״ל. ויש להאריך בכ״ז ולבאר מה שבכמה סוגיות הושוו ענינים מסוגים שונים להדדי. ואכ״מ.

ועוד להעיר, שאינם שייכים לנדו״ד נדרי קדשים (שבועות שם), מצות שבמחשבה וכה״ג, כי בכל אלו אין המחשבה פועלת **מחוץ** לאדם החושב.

והנה ארז"ל (גיטין ס, ב) דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ. ואף שהרמב"ם לא הביאו, גם יש אומרים שאין האיסור אלא אם מוציא אחרים ידי חובתן ע"י אמירתו,

– יעויין רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"ז, ועיין בבלי (וירושלמי) יומא ע, א, ות"י שם, תענית כח, א, תוד"ה דברים, תמורה יד, ב. וכבר האריכו בזה בטושו"ע ונ"כ או"ח סי' מ"ט. ובשד"ח חלק הכללים מע' דלת אות מד ובפאת השדה מע' דלת כלל ד ציין לאחרונים המדיינים בזה –

אבל בשו"ע או"ח סי' מט פוסק שאסור לאמר בע"פ אם לא שהוא דבר השגור בפי הכל.

ולכן כשלומד בע"פ דברים **שבתושבע"פ** אין בזה פקפוק לכל הדעות.

ד. חזרת משניות – דוקא – בע"פ.

והנה אף שבכללות כל התשבע"פ העיקר הוא השגת והבנת הדין וההלכה (אלא שצריך ג"כ להוציאה בדבור פה דוקא, וכנ"ל), ואם אומרה ואינו מבין אינו נחשב לו ללימוד (מג"א שו"ע או"ח ס"נ ס"ק ב') משא"כ בתושב"כ אשר אף עם הארץ מברך ברכת התורה אף שאינו מבין אפילו פי' המלות,

בכ"ז חלוק ישנו בתלמוד גופא בין משנה ומה שבא לאחר המשנה, וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ וז"ל: והיו דבריו במשנה דבר קצר וכולל ענינים רבים כו' ואולם לא היו אלו הברייתות כולם כצחות דברי משנה ולא כתיקון עניני' וקוצר מלי' כו' וכל הבא אחרי' כו' לא שם לבו ומאודו אלא להתבונן בדברי המשנה כו' – עיי"ש שהאריך – אשר מובן מזה שבמשנה העיקר הוא הדקדוק בלשונה (אלא שצריך להיות בהבנה דוקא וכנ"ל במג"א) **ושמירת** אותיותי', כי כלול בה כל האמור בברייתא וכו' וכמאמר אלפא (תענית כא, א) דכל מתניתא דר' חייא ור' אושעיא פשיט לה ממתני'. ויתרה על זאת בירושלמי (פאה פ"ב ה"ד): כמה הלכות נאמרו למשה בסיני **וכולהן** משוקעות במשנה. וחלק השני בתלמוד הוא הנק' – בכלל – **פירוש** המשנה (מבוא התלמוד לר"ש הנגיד) היינו שעיקרו הבנה והסברת הטעמים וכו'.

ולכן מובן אשר גם חזרה בע"פ, שענינה כנ"ל טהרת האויר ע"י אמירה בדבור אותיות התורה – שייכת יותר במשנה מבגמרא,

שהחילוק בין אחד לחברו הוא: אמירת אותיות – או הבנת הענין (אף שבשניהם צ״ל אמירה והבנה).

ה. ערך מיוחד שיש לכל הנ״ל בזמננו עתה.

והנה בדורות דעקבתא דמשיחא, כאשר קרב קץ גלותנו, ערך מיוחד וענין נוסף במשנה ע״פ מרז״ל (ויק״ר פ״ז, ג) אין כל הגליות האלו מתכנסות אלא בזכות משניות.

– עוד אמרו חכמינו ז״ל (האריז״ל. הובא במדרש תלפיות ענף אפוד): כשדנין אותו (את האדם) לגיהנם קורא לכל שבט ושבט שיצילהו משם ואין קול ואין עונה וכשקורא לאשר משיב לו אשר קראת מימך משנה(ט) אם אומר לו הן מיד מוציא אותו מגיהנם בזכות המשנה, עכ״ל. – ומובנת שייכות שני ענינים אלו, גיהנם וגלות, כי הם מחליפים זה את זה וכמרז״ל (ב״ר פמ״ד, כא) א״ל (הקב״ה לאברהם) במה אתה רוצה שירדו בניך בגיהנם או במלכיות. וכן הוא בזוהר (ח״ב פג, ב). ובמילא דבר המציל מאחד מהם מציל גם מהשני, וכדאיתא שם בזוהר –

ולבאר קצת, **ע״פ נגלה**(יוד), הטעם שקבוץ גליות הוא ע״י המשניות דוקא, י״ל: מובן אשר בכדי שיהי׳ קבוץ גליות צ״ל הסרת ותקון הסבות שגרמו לגלות. והודיעונו רז״ל (יומא ט, ב) אשר חורבן בית שני הי׳ בעון שנאת חנם (מדה כנגד מדה: מפוזר ומפורד בין העמים – ע״י הפירוד שהי׳ ביניהם). עוד זאת: כיון שהגאולה מגלות בבל לא היתה גאולה שלימה (סוטה לו, א. ועיי״ש בפירש״י ד״ה ליעשות) על כרחך צ״ל שגם הסיבה שגרמה לחורבן הראשון לא הוסרה ונתכפרה כולה. וסיבה זו היא – שלא ברכו בתורה תחלה. היינו – כמו שביאר הר״ן (נדרים פא, א) – שאף שהיו עוסקין בתורה תמיד, הקב״ה שהוא יודע מעמקי הלב פירש שלא היתה התורה חשובה בעיניהם שלא היו עוסקין בה לשמה

(ט) בטעם שייכות המשנה **לאשר** דוקא י״ל – כי לימוד התושבע״פ בדיוק הלשון והתיבות עיקרו הוא במשנה, וכנ״ל, וצ״ל בע״פ – מדינא. והנה אמרז״ל (הוריות יג, ב) ה׳ דברים משיבים את הלימוד (נ״א: יפים ללימוד). ויפה בכולם הוא שמן זית שרק עליו אמרו שם שמחזיר תלמודו של שבעים שנה. ושמן זית הוא ברכתו של אשר ונמצא בחלקו. וארז״ל (מנחות פה, ב) תקוע אלפא לשמן כו׳ חלקו של אשר מושך שמן כמעין כו׳. – וע״פ הנ״ל יובן ג״כ בטוב מרז״ל (ב״ר פס״ו) ומשמני הארץ זו משנה.

(יוד) ע״פ דא״ח נתבאר מרז״ל זה: תו״א ד״ה ואלה שמות סס״ו, לקו״ת ד״ה ציון במשפט רס״ג ועוד.

והיינו לא הלכו בה (שאמר הנביא) כלומר בכונתה ולשמה, ועל זה אבדה הארץ חרב ביהמ"ק וכו'.

ולכן כדי שיזכו ישראל לקבוץ גליות צ"ל: א) שיברכו בתורה, שתהי' חשובה בעיניהם. ב) אחדות הנפרדים, היפך משנאת חנם - פירוד המאוחדים. ושני תנאים אלו הם מתקיימים בעסק המשנה.

כי הנה בשלשת חלקי התורה: מקרא, משנה, גמרא - בחלק המקרא אין חידוש באחדות, כי אין שם מקום כל כך לפירוד, כיון דאינו נוגע בפסקי דינים הלכה למעשה. וגם בהבנה - הרי, כנ"ל, אין זה העיקר בתושב"כ, וגם אם אינו מבין מברך ברכת התורה. כן אין חידוש כשמברכים ונזכרים על ד' בלמוד חלק תורה זה כיון שכמה פעמים הולך ונשנה: ויאמר ד' וידבר ד' גו'.

- עוד י"ל בשלילת המקרא בנדו"ד, כיון שאין חלק זה הוא המבדיל בין ישראל לאו"ה, כ"א תושבע"פ וכמרז"ל במדרש (שמ"ר רפמ"ז) וגם הצדוקים מודים בו, משא"כ תושבע"פ -

כן הגמרא שהוא הפלפול במשנה הבנת טעמי' וכו' שכל אחד מעמיק בזה ומבין כפי שכלו והשגתו ומחוה דעתו, הרי בהשקפה ראשונה אין ניכרת האחדות שבין החולקים ואדרבא מתחלה נעשו כאויבים זל"ז, ואת והב הוא בסופה דוקא (קדושין ל, ב) - (ופסק הדין הלכה למעשה כשהוא בהסכם כולם יחד, ה"ה בכלל המשנה כמ"ש בשו"ע לרבינו הזקן הל' ת"ת רפ"ב) -

וגם הלימוד הוא דוקא להבין הענינים בשכל אנושי ולא רק מפני שקבלה היא.

שונה משני חלקים אלו היא המשנה העוסקת בפסקי הלכות **למעשה** וצריך להבינה (גם לפי דעת הסוברים - רמב"ם רי"ו. כמשנ"ת בקו"א לרבינו הזקן שם - שאין ידיעת **טעמי'** מוכרחת) ובכל זה הכל מודים בכל האמור בה, ואין בזה חלוקי דעות - שלכן כל הטועה בדבר משנה חוזר (סנהדרין לג, א)(יא). ועי"ז גופא שהכל מסכימים לדין אחד, אף שאין דעותיהם שוות, מראים הם אשר ד' הוא שנתן לנו תורתו ותורה אחת לישראל גוי אחד. ובפרט אשר חכמי המשנה „עיקר פסקי

(יא) בזמן הזה גם פסקי הגאונים טושו"ע וכיו"ב בכלל משנה הם בנוגע לכמה פרטים (שו"ע חו"מ ס' כה. הל' ת"ת לרבינו הזקן שם). וצ"ע אם גם ביחס לנדו"ד כן הוא.

הלכות שלהם לא הי׳ ע״פ הכרעת שכלם רק ממה שקבלו איש מפי איש עד משה״ (רבינו הזקן תו״א ד״ה ואלה שמות סס״ו).

* * *

והשי״ת יזכנו לראות ב״ב בקבוץ גליותינו ע״י משיח צדקנו שנאמר בו ונחה עליו **רוח** גו׳ **רוח** גו׳ **והריחו** ביראת ד׳ גו דמורח ודאין (סנהדרין צג, ב).

קלג

ב״ה, ר״ה לאילנות תש״ד

כבוד הרה״ג הנכבד והנעלה מהר״ר קעלמאן שי׳
טאראנטא

שלום וברכה!

בטח שמע כת״ר מפעולותיהם של „מחנה ישראל״ ושל ה„מרכז לעניני חנוך״, אשר נתיסדו ע״י כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, ואשר ראשי פרקים ע״ד מטרותיהם מובן מהגליונות המוסג״פ, ושולחים אנו לכת״ר בחבילה מיוחדת דוגמאות מהחוברות החדשיות לבני הנעורים היו״ל ע״י המרכז.

וכפי ששמענו ע״ד כת״ר בטח יוכל בע״ה לפעול הרבה בעבודת „מחנה ישראל״ וה„מרכז לעניני חנוך״ בעירו בכלל, ובתוך הקרובים ביותר להשפעתו בפרט, ולהיות בזה מן הזוכים ומזכים את הרבים.

ומהראוי לתשומת לב ביותר הוא הפצת ספרי חנוך שהם על טהרת הקודש בין חוגי הנוער היותר רחבים אף שהם רחוקים, לע״ע, מחנוך כשר.

נשמח אם יעמד אתנו בחליפת מכתבים, ומובן מאליו, כי מוכנים אנו לעזר לו בע״ה בעבודתו הנ״ל במדת האפשרות.

אמר הכתוב כי האדם עץ השדה, כרם ד׳ צבאות – בית ישראל,

קלג

מהעתק המזכירות.

והפירות הם הילדים כבנים כבנות, ומה גדולה אחריות המנהיג והגנן, אשר בידו מסר בעל הכרם כרמו, שלכן אמרז"ל שלימוד הילדים נקרא מלאכת ד', ומה גדול זכותו אשר מנהו ד' לנוטר כרמו, ורואים אנו אשר כל הטבה ואפילו קטנה, בגרעין, גורמת יפוי ושבח רב באילן הצומח ממנו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קלד

ב"ה, י"ט שבט תשי"ד

להנכבד והנעלה, אי"א חו"ב וכו'
מהרי"י שי' שיינפלד, שו"ב
ראקסברי מאסס.

שלום וברכה!

נדבתו בסך שמונה עשר דאלאר אשר מסר על דעתי הגיעתני ע"י ידידנו הנכבד והנעלה עוסק בצרכי צבור באמונה ובעל מדות תרומיות אי"א התמים ר' יהודה לייב שי' הורביץ, ומסרתי הכסף ל„מחנה ישראל" להקופה המיוחדת להוצאות קנית תפילין לאנשי צבא. ומוסג"פ קבלה.

מקום חשוב בעבודת „מחנה ישראל" תופסת עבודת התעמולה ע"ד הנחת תפילין בין נדחי עמנו בכלל, ואנשי הצבא בפרט, ובע"ה הצליחה העבודה ורבים מאלה שזה שנים רבות אשר לא הניחו תפילין, ואולי לא הניחו כלל מימיהם, התחילו כעת לקיים מצוה גדולה זו.

וכדי להקל הנסיון לאלה להשיג הסכמתם להניח תפילין, ניתן

יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

קלד

מהעתק המזכירות.
מהרי"י שי' שיינפלד: **אגרת נוספת אליו — לעיל מד.**

להם תפילין מ„מחנה ישראל" חנם או במחיר קטן וכפי רצון כאו"א, ובפרט לאנשי הצבא, שנשלחים התפילין במתנה.

אגב בטח יענין אותו לדעת כי בנוגע לאנשי צבא, משתדלים אנו לחזק את רוחם ואמונתם ע"י ספרים וחוברות שונים ששולחים אנו מזמן לזמן חנם לכל אנשי הצבא אשר כתבותיהם ידועה לנו.

לדוגמא מצרפים אנו בזה את המעסעדזש מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לחילים אשר נתחלק כבר לאלפים וגם מכתב ע"ד תפילין, ובאם מעונין כמ"ע שנשלח גם את מי ממיודעיו החילים על רשימתנו, נשלח להלן גם להם את החוברות השונות.

ומדי דברי ע"ד תפילין אציע לפניו, שאחר שזכה להיות מן התומכים בכספו להוצאות קנית תפילין, ילך בזה מחיל אל חיל, ואף שטרוד הוא יתענין להתדבר עם מכיריו אשר דבר ה' נגע ללבם, ויתחילו בתעמולה מסודרת בעירו בענין הנחת תפילין, ובטח שדבריהם היוצאים מן הלב יכנסו אל לב השומעים, ויעלה בע"ה בידיהם להיות מן המזכים את הרבים ברוחניות – היינו הנחת תפילין, ובגשמיות – השמירה הבאה בעקבות קיום המצוה, וידוע מ"ש הרמב"ם בזה (הל' תשובה פ"י ה"א) שעמי הארץ והנשים והקטנים מחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה וביאר שם שהעובד מיראה כוונתו בזה העובד ע"מ שיקבל כל הברכות הבאות בשכר המצות.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

המעסעדזש . . לחילים: **אודותה לעיל אגרת קא.**
יו"ר ועד הפועל: **מחנ"י.**

קלה

ב״ה, יום ג׳ כא שבט ה׳תשי״ד

ידידי הנכבד מר בעזבאראדקא שי׳

שלום וברכה!

מוסג״פ ימצא קבלה על נדבתו להחזקת בתי הספר העומדים „תחת הנהלת המרכז לעניני חנוך״. ותודה רבה, בשם ה„מל״ח״ נתונה לו בזה, על השתתפותו במפעל חנוך בני ובנות ישראל על טהרת הקדש.

ותקותינו חזקה, אשר גם להבא יקח חלק בעבודה זו וישתדל להשפיע גם על מכיריו ומיודעיו להתענין בזה ולעזור לה„מל״ח״, כל אחד לפי אפשריותו, וכל המביא את חברו לידי פעולה טובה זכות חברו תלוי בו.

וגם מענין יומא דפגרא דחדש זה הוא יום ראש השנה לאילנות, הרבה יש ללמוד בזה, כי האדם השם לבו לכל הנעשה מסביב לו הרי מכל דבר ודבר יוסיף חכמה על חכמתו בהנהגה שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, ולאו דוקא ממחזה בלתי רגיל, אלא אפילו מעניינים המצוים ביותר, וכמו אילן צומח, כמה הוראות בחיי היום יומיים של האדם יש להבין.

ואעיר בזה על אחדים מהם, והם:

רוב מין הצומח ובפרט האילנות מצורפים מחלקים רבים הנכללים בכלל בשלשה: שרש, גוף האילן (גזע, ענפים, עלים) פירות (קליפה, הפרי עצמו, גרעינים).

מהחילוק אשר ביניהם: **השרש** – נעלם הוא מעין הרואה, אבל **עיקר** חיות האילן ע״י נמצא (אף שגם ע״י העלים שואפים האילנות מן האויר חומרים המוכרחים לחייהם, וכן קולטים החום מקרני השמש וכיו״ב), עוד זאת, אשר דוקא ע״י השורש עומד האילן על עמדו ואם שרשיו חזקים לא ייראה מכל רוחות המנשבות שיעקרו אותו.

גוף האילן – הוא הוא רוב המכריע של בנין האילן, מזמן לזמן

קלה

מהעתק המזכירות. טופס דומה נכתב בכ״ז שבט ונעתק בלקו״ש ח״ו ע׳ 308. והיא אל: כבוד הרה״ח הוו״ח מו״מ באמונה אי״א ורב פעלים הנעלה מר צבי שי׳ מאסקאוויטץ.

מוסיף הוא בעובי בענפים ובעלים, עד שעל ידו – ובפרט ע״י גזע האילן – יודעו שנות האילן.

אבל תכלית שלימות האילן הוא בעשותו פירות, כי ע״י הגרעין הוא מזריע זרעו להצמיח אילנות חדשים דור אחר דור.

והנה האדם עץ השדה, היינו אשר בכמה פרטים דומה האדם למה שנראה באילן ועץ השדה ואפילו בחייו הרוחניים, וגם הם בכללותם: נחלקים לשלשה סוגים:

השרש – היא האמונה, אשר על ידה הוא קשורו עם מקום ומקור חיותו, הוא הבורא ית׳ ואף כשגדל בחכמה תורה ומצות חיותו נמשך לו ע״י אמונתו בד׳, דתו ותורתו.

גזע וגוף האילן – הם הם לימוד התורה וקיום המצות ומעשים טובים, אשר הם צריכים להיות רוב בנין ורוב מנין של מעשי האדם ופעולותיו, וע״פ רוב המצות וגדלו בתורה ניכרו ימי שנות חיי האדם, היינו חיים מלאים תוכן של חכמה ומעשה.

פירות – תכלית שלימות האדם הוא, כאשר, נוסף ע״ז שהוא מקיים כל המוטל עליו בינו לבין עצמו, הנה משפיע הוא על חביריו והסביבה שלו שגם הם יהיו על צד השלימות, והיינו שפעולתו היא „גרעין״ המצמיח אילן (אנשים) בעל שרשים (עקרי האמונה) גזע וענפים (תורה ומעשים טובים) ונושא פירות (מזכה את הרבים).

המורם מכל הנ״ל: שרש האדם ועיקרו – היא אמונה תמימה. חלישות באמונה מעמידה בסכנה קיום חייו הרוחניים של אדם גדול אפילו.

רוב מנין ורוב בנין האדם – הם מעשיו הטובים ההולכים ומתרבים מיום ליום.

אבל שלימות האדם הוא נושא פירות – היינו כשהוא משפיע על הרבים ומזכה אותם להיות גם הם ממלאים את תפקידם ומטרת בריאתם אשר אז פעולתו עושה פירות ופירות פרותיהן דור אחר דור וזכות זה תלוי בו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

יו״ר ועד הפועל: מל״ח.

קלו

[מהדורא נוספת מהנ"ל]

והנה האדם עץ השדה, היינו שישנו חלק חשוב מחיי האדם, אשר בו דומה הוא מצד כמה עניינים לכמה עניינים בחיי מין הצומח.

השרש – היא האמונה, אף שאין לזה מקום ע"פ השכל וטו"ד. אבל עי"ז הוא קשורו עם מקום ומקור חיותו הוא הקב"ה, ועי"ז נמשך חיותו גם כשהאדם כבר גדל בחכמה ובתומ"צ.

גזע – תומ"צ. רוב בנינו של האילן. ומשנה לשנה מתרבה, כי האמונה צ"ל בתוקף גם אם אין שכלו מפותח, וקטן הוא בחכ'. משא"כ תומ"צ, שצ"ל – בא בימים, שבכל יו"י מוסיף תומ"צ, כי ימים יוצרו גו'. והתנאה לפניו בתומ"צ, שזה נראה לעין כל, וגם השכל מודה על יופים. וישנם מצות שמסתעפים לכמה מצות (ציצית – ד' מצות, מקדש כולל כמה מצות: כלים, קרבנות כו') וכמו ענפים המסתעפים גם הם לכמה ענפים קטנים.

אבל – זכות יש לה פירות, היינו שיש סוג מצות שמשפיע על אחרים ג"כ ע"י עשיתם, וכמ"ש בפיה"מ בטעם שטוב לבריות אוכל פירותיהם בעוה"ז, וזהו אחת מתכליות בריאת האדם שישפיע גם על זולתו היינו שמעשה הטוב שלו יזריע ויצמיח פרותיהן כיוצא בהן.

והנה אם חפצים שיהי' הזרע זרע של קיימא – זהו תלוי בגרעין דוקא היינו במה שאין בו טעם ולא ריח היינו מה ובאיזה אופן נכנס ללב השומע דוקא אם הוא ירא"ש ומדבר במס"נ ומצד נקודת האמונה אשר בו (אף שזהו מכוסה, ובגלוי אומר טעמים שכליים. וכמו שהגרעין מכוסה בגוף הפרי ובקליפתה שיש להם טעם ומראה וריח, אבל הגורם לדיבורו והנותן חיות והתלהבות בדיבורו הוא המס"נ שלו) ואז מצמיח אילן גדול נושא פירות וענפים.

המורם מכל הנ"ל: שרש האדם וקישורו עם מקור חיותו הוא אך ורק ע"י האמונה בלי כל יפוי ושרך ופרכוס, וחלישות באמונה אפי' קלה – מחלשת כל קיום האילן אף אם הוא גדול וחזק בגזע ענפים וכו', כי אין כ"ז מועיל אם האמונה אינה בתקפה.

קלו

מגוכתי"ק.

תפקיד האדם להוסיף תומ״צ בכיו״י, וכאילן הצומח וגדל תמיד. וזה אך זה הוא במינו ואיכותו ומהותו, אבל בתוך הגזע, הענפים ואפילו העלים נובע חיות, אשר השרשים שואבים מן הארץ – כנס״י מקור הנשמה – ושולחים בַגזע, בָענפים וכו׳ להחיות אותם. כי בתומ״צ צריך לזכור תמיד כח המס״נ (סש״ב ספכ״ה) ובאמונתו יחַי׳ כל התומ״צ שלו.

אבל סו״ס תכלית האדם הוא להשפיע גם על אחרים.

– קודם חטא עה״ד כל האילנות נשאו פרי. ולע״ל עתידים כל אילני סרק לשאת פירות. –

וכפירז״ל שמצוה הא׳ היא פו״ר, אַאיד דארף זען עס זאל זיין נאך אַאיד.

וזהו תכלית שלימות האילן כשרואין שכבר הצמיח פירות, מזריע זרע להצמיח עוד אילן.

וזהו ההוראה דט״ו בשבט, ר״ה לאילנות, שלכל לראש הוא השרש, אמונה, אח״כ בא גודל עובי וקומה של הגזע – תומ״צ ברבוי ובשופי. והשלימות נראה בטיב הפרי והגרעין – היינו שהמזכה את חברו זכות חבירו או גם הרבים תלוי בו, והגיע לשלימותו הנרצה.

קלז

ב״ה, יום ב׳ כ״ז שבט תש״ד

זייער געעהרטער מר. חיים שי׳ ליבערמאן

שלום וברכה!

איך ויל דא אויסדריקן מיין דאנק פאר אייער באזוך אין „מרכז לעניני חנוך״.

עס האט מיר זייער געפרייט אייך קענען צו לערנען און דורכצוריידן זיך וועגן די אקטועלע פראבלעמען פון דעם אידישן חנוך אין אמעריקע.

קלז

נדפסה באגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח ע׳ קלו. לקו״ש חכ״ג ע׳ 422.

חיים שי׳ ליבערמאן: העיתונאי. אגרת נוספת אליו — לקמן קמח.

איך בין זיכער אז דער געשפרעך וועהרנד אייער באזוך בא מיין שוויגערפאטער כ"ק אדמו"ר שליט"א, וועט האבען בא אייך א פארזעצונג אין פראקטישער ארבעט לחנוך היהדות.

אין מדרש פון דער היינטיגער סדרה ווערט געבראכט לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא – בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק.

דער מוסר השכל בא יעדער מענשען איז, אז דער טאלאנט מיט וועלכן דער אויבערשטער האט אים באשאנקען איז נברא בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק וואס בא יעדען אידן אין הארצן, און נאר בזכות זה איז ראוי להשתמש בו בעולם אויך.

האפענדיג שטייען מיט אייך אין קאנטאקט פון ענינים של עבודה בפועל.

אייער, בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קלח

ב"ה, ר"ח אדר תשי"ד
ברוקלין

כבוד הנכבד והנעלה וו"ח אי"א ורב פעלים
ר' יצחק נטע שי' נאק
וועלינגטאן נ. ז.

שלום וברכה!

מכתבו מאי' לפי' ויחי הגיענו ושמחנו לדעת כי עניני הדפוס אשר

אייער באזוך: ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע שם "נכון במאד אשר יבקר את חתני הרה"ג הרמ"מ שליט"א להתועד עמו ועם ידידי הרב חדקוב שי' על אודות התעמולה בהנוגע לחינוך הכשר". וע"פ האמור כאן ביקר אז גם אצל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

קלח

חלקה נדפס בלקו"ש חי"א ע' 308 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

שלחנו לו הגיעו אליו בשלמותם ומביאים בע״ה תועלת מרבה בחנוך היהדות במחנם.

את מכתבו לאחיו, ידידנו ר׳ נחום שי׳ מסרנו לו.

עפ״י בקשתו, שולחים אנו לו כעת עוד ספרים וחוברות כפי הרשימה המצורפת למכתבנו זה, ומטובו להודיענו כמה עקז׳ לשלוח לו להבא מכל סוג ספרים וחוברות היו״ל על ידינו, וכן לאשר קבלתם.

נהנינו לקראת בשורתו שכבר נתארגן ועד לבנין המקוה בעירו, ובטח יכירו וידעו כי הוא ענין של פקוח נפש וגוף ממש, ואשר יש להזדרז בבנין המקוה בכל האפשרות מבלי לדחות אותו כלל וכלל, ואין שום ספק וספק ספיקא שבאם רק יגשו לדבר מתוך רצון כביר לעשות את כל האפשר בידם, אשר ה׳ יהי׳ בעזרם להוציא כוונתם מן הכח אל הפועל.

קבלנו מכתב מאיש אחד מר . . . מניוזעלאנד, אשר לא הכרנו אותו עד עתה. באשר אפשר כי גר הוא בשכונתו ואולי כדאי שיבא אתו בדברים מצרפים אנו בזה העתקה ממכתבו אלינו וממעננו אליו, ונבקשו להודיענו את כל מה שיודע אדותיו.

בודאי כפי האפשרי משתדל הוא ג״כ ביסוד חברת תהלים – וכפי המבואר בארוכה בקובץ מכתבים שני מכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א אשר שלחנו לו זה מכבר.

ואסיים בדברי התעוררות מענינא דיומא הוא אחד באדר:

ארז״ל (שקלים פ״א מ״א) באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים, ויש לבאר שייכות ב׳ הענינים בעבודת האדם לקונו בימים האלו דעקבתא דמשיחא:

דהנה אמרז״ל (ר״ה יא, א) אר״י בניסן נגאלו בניסן עתידים להגאל.

– וקי״ל כר״י דהגאולה היא בניסן, ע״פ הכלל דר״א ור״י הלכה כר״י, כדאיתא בס׳ כללי הש״ס, ועיג״כ פרש״י ותוס׳ ר״ה (יב, א) על מרז״ל למבול כר״א, דכתבו דמדמונין לתקופות כר״י הרי דכר״י ס״ל כו׳, ובתוד״ה כמאן (ר״ה כז, א) תימא הא קי״ל כר״י כו׳.

ואפילו לר״א דבתשרי נגאלין, ניסן הוא חדש הגאולה כי בו יצי״מ, הגאולה שלימה הראשונה.

והנה כמו שבגאולת מצרים חפשו רז״ל כמה טעמים ודברים

שבזכותם נגאלו אבותינו (יעויין סוטה יא, ב. שמ"ר פ"א ועוד) עאכו"כ אשר אח"כ שמפני חטאנו גלינו מארצינו, צ"ל מתחלה תקון המעוות היינו הסרת סיבת הגלות, ואח"כ תבוא הגאולה, וכדאיתא בסנה' (צז, ב) רא"א אם ישראל עושין תשובה נגאלין כו' ריו"א אם אין עושין תשובה כו' מעמיד עליהם מלך שגזירותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה, הרי דלכ"ע תהי' התשובה קודמת לגאולה.

והנה בגלות זה, שהוא גלות האחרון, הרי מלבד שצריך הוא – הגלות – לתקן ענין הפרטי שע"י בא, שע"ז ארז"ל (יומא ט, ב) מקדש מפ"מ חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם, הנה ע"י העבודה בזמן הגלות דעתה יהי' גמר הבירורים, וכמרומז במרז"ל (סנה' צח, א) אין ב"ד בא אלא בדור שכולו זכאי או שכולו חייב, שלא יהי' עוד תערובות טו"ר, אשר ההתחלה לתערובות זו הי' חטא עה"ד טו"ר.

וזהו רמז המשנה דתחלת שקלים: **באחד באדר**, אשר חדש אדר הוא הקדמה והכנה לחדש הגאולה הוא ניסן (יעוין רש"י ד"ה משנכנס **אדר** – תענית כט, א – שפי' ימי נסים היו לישראל פורים **ופסח**) וידוע אשר יום הראש חדש – אחד באדר – הוא ראש וכולל כל החדש, שלכן מתפללים אז חדש עלינו את החדש הזה כו', ולכן באחד באדר מכריזין ב"ד על כללות העבודה דחדש זה שהיא ההכנה להגאולה, ושני ענינים בהכנה זו: **על השקלים**, שכל בנ"י משתווין – העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט – ומתכללים – בהשתתפות כולם יחד – בקומה שלימה להקריב קרבן לד', שנעשים כולם אגודה אחת לעשות רצון אביהם שבשמים, שזהו תקון ענין הפרטי דסבת גלות זה, שהוא שנאת חנם כנ"ל.

ועוד זאת מכריזין **על הכלאים**, שהקליפה והסט"א שהיא צד אחר והפך בתכלית מצד הקדושה, ואין לך כלאים מין בשאינו מינו כתערובות טו"ר, הנה צריך לעקר ולשרש אחרי'.

וע"י עבודה זו מתקיים ג"כ מרז"ל (תענית כט, א) משנכנס אדר – היינו תיכף מראש חדש – מרבין (ל' ציווי וגם ל' **הבטחה**) בשמחה.

והשי"ת יזכנו ב"ב אשר לכל בנ"י יהי' אורה ושמחה וששון ויקר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

קלט

ב״ה, יום א׳ י׳ לחדש אדר תש״ד
ברוקלין

כבוד הוו״ח אי״א נכבד ונעלה מו״מ באמונה
מהור״י שי׳ כ״ץ

שלום וברכה!

במענה על מכתבו הראשון והשני (שנתקבלו ביחד)

מוסג״פ קבלה על הצעק למל״ח.

ואף שאין דברי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א והוראתו בשילוח ה„אנציקלאפעדיא של כיס-ילקוט יומי״ אליו, צריכים חיזוק

בכ״ז רמז ודוגמא יש למצוא בפרשת שבוע זה המתחלת במצות הדלקת הנרות ע״י הכהן.

שרואים אנו במוחש בכל הדלקה, אשר המדליק אינו פועל אלא הארה ראשונה ואח״כ הנר כבר דולק מאליו ומעצמו.

וככל החזיון הזה הוא בכל אחד מישראל, אשר גם מאיזה סיבה נתרחק מתומ״צ – די, ע״פ רוב, לעורר אותו ואזי הנר ד׳ נשמת אדם אשר בו הולך ואור מעצמו ומאליו.

ואשרי האיש המאיר את העולם ע״י שמדליק הוא את הנרות – אלו בנ״י – להאיר את חשך העולם, שזכות זה תלוי בו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קלט

נדפסה בלקו״ש חכ״א ע׳ 483 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מהור״י שי׳ כ״ץ: אגרות נוספת אליו — לעיל עז, ובהנסמן בהערות שם.

אנציקלאפעדיא . . יומי: דלעיל אגרת קי, ובהנסמן בהערות שם.

קמ

ב"ה, פורים ה'תשי"ד
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א ובעל מרץ וכו'
התמים מוהרמ"פ שי' הכהן

שלום וברכה!

זה עתה הביאו מבית הכורך את הקונטרס "ח"י אלול, ה'תש"ג" ונשלח לו עקז' א' במחיר, וכאשר יודיע בכמה עקז' רוצה, יושלחו לו בהקדם.

ובשם מערכת "אוצר החסידים" תודה שלוחה לו בזה על אשר לקח ע"ע להמציא נדבה את האמצעים הנחוצים להדפסת הספר ועי"ז היתה האפשרית להו"ל בהקדם.

* * *

גודל ענין הפצת דא"ח ע"י הדפסה וכיו"ב אין זקוק לאריכות הביאור לי' ולדכותי', וגדל ערך ענין זה ביותר בזמננו זה עקבתי' דמשיחא, אשר קרב קץ גלותינו, ועי"פ מענה משיח להבעש"ט (בעת עלית הנשמה הידועה), ביאת משיח תלוי' בזה שיפוצו מעיינות תורת הבעש"ט **חוצה**, וכמו שנת' דיוק הלשון "חוצה" בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – שמח"ת תר"צ (עיי"ש אות לב, נב, נג).

והנה יש לבאר ענין הפצת דא"ח בקשר עם רמזי האי יומא דפורים, ואגב יבוארו כמה פרטים בנוגע למצות היום, והוא:

* * *

מצות היום דפורים – משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים,

קמ

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1285. חלקה בח"ב ע' 667 וחלקה שם ע' 670 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהרמ"פ: **כ"ץ. אגרות נוספות אליו — לעיל כ, ובהנסמן בהערות שם.**

להמציא נדבה: **ראה גם לקמן אגרות קמא. קמה.**

בשיחת . . אות לב: **לקוטי דבורים ח"ב שיא, א.**

וארז״ל (מגילה ז, א ובפוסקים) שצריך לשלוח שני מיני אוכלין לרעהו ושתי מתנות – או מעות או מיני אוכלין – לשני אביונים. וכמה דיוקים יש לדקדק בזה:

א) מהו השייכות דמשלוח מנות כו׳ לפורים.

ואי משום דעשו אותו ימי משתה ושמחה וחייב אינש לבסומי כו׳ הלא גם בשויו״ט יש חיוב סעודה וקדוש, וביו״ט אין שמחה אלא בבשר או ביין נוסף בפסח ד׳ כוסות, ובעיוכ״פ חייב להרבות באכו״ש – ועיין בערוך השולחן או״ח סתר״ד דמנה הדעות אם הוא דרבנן או דאורייתא – וא״כ או יתקנו גם בהנ״ל משלוח מנות כו׳, או דנילף משם ולא יתקנו גם בפורים.

ב) מפני מה במנות נכתב „משלוח״, משא״כ באביונים דכתיב סתם.

ואף די״ל דתיבת משלוח קאי אשניהם, בכ״ז הרי לא כתב משלוח מתנות לאביונים ומנות איש לרעהו, ובפרט דלכאורה משובח ביותר המשלוח במתנות לאביונים, כי הרי בצדקה יש מעלה שלא ידע המקבל והנותן זה מזה וכדאיתא בב״ב (י, ב) וזה א״א כ״א כשאינו נותן מיד ליד אלא שולח ע״י גבאי צדקה וכה״ג, משא״כ באיש לרעהו דליכא טעם זה וא״כ הו״ל לסמוך ענין דמשלוח למתנות לאביונים מלמנות לרעהו.

ג) מהו דיוק החיוב רעהו **אחד**, **ושני** אביונים.

ד) מפני מה לרעהו מחויב לשלוח ב׳ דברים, משא״כ לאביון מספיק דבר אחד, ואיפכא מסתברא, דהרבוי צ״ל בענין השייך לצדקה ולא באיש לרעהו. ועדמ״ש ברמב״ם (הל׳ מגילה ספ״ב) מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, כמו״כ גם בעיקר החיוב הי׳ צ״ל רבוי במתנות לאביונים לא רק במספר האנשים כ״א גם במתנות כל אחד מהם.

ה) מפני מה לרעהו מחויב לשלוח דבר מאכל דוקא ולאביון הוא כרצונו אם מעות או מאכל אף שמצינו בצדקה דיש מעלה בנותן דבר מאכל דוקא וכדאיתא בתענית (כג, ב) וא״כ כ״ש דבפורים דלרעהו שולח מאכל, דלעני עאכו״כ צריך לתת מאכל דוקא.

ויובנו כל דיוקים אלו **בחדא מחתא**, בהקדם הבנת ענין פורים על בוריו בביאור בקצור עכ״פ, כי אין הזמן גרמא לכתוב באריכות.

* * *

הנה ענין הפורים הוא ענין כללי, זאת אומרת, כמו שבגשמיות והמאורע כפשוטו, היתה הגזירה להשמיד גו׳ **כל** היהודים **בכל** המדינות, ובפרט לש"ס דילן דפליג אמדרש רבה (מג"א פ"א) וס"ל (מגילה יא, א ושם) דאחשורש מלך בכיפה וסליק מלכותי׳, וא"כ היתה הגזירה על כל עם ישראל וההצלה היא הצלה כללית,

כמו"כ גם ברוחניות הי׳ בזה ענין כללי, וכמרז"ל (שבת פח, א) שאז קימו מה שקבלו כבר, היינו שבזמן ההוא הי׳ גמר וקיום קבלת התורה והמצות. ואדרבה דוקא אז הי׳ באתדל"ת ומדעת עצמם בלי התעוררות מלמעלה, משא"כ במ"ת והתחלת קבלת התורה יש מודעה רבה לאורייתא.

והנה מ"ת ותומ"צ ענינם הוא שיהי׳ לו ית׳ דירה בתחתונים דוקא, וכמענה מרע"ה להמלאכים (שבת פח, ב) למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם כו׳, ולא ענו לו שתנתן להם התורה ברוחניות.

וכבר הי׳ לעולמים מעין זה במ"ת אלא שאח"כ נתגשמו בנ"י והעולם, ומני אז הדבר תלוי בעבודת התומ"צ של כללות בנ"י, שעי"ז מעלים ג"כ כללות עוה"ז התחתון, וכמובן כ"ז מסש"ב פל"ו ול"ז. וכמו שבמ"ת נאמר ויחן שם ישראל לשון יחיד, כאיש אחד, ועי"ז זכו למ"ת (עיין יל"ש יתרו רמז רע"ג, תו"א ביאור ד"ה ובבואה לפני המלך בסופו) כמו"כ גם בנס פורים נאמר וקבל היהודים ל׳ יחיד, וגם בעבודה עתה תנאי עיקרי הוא שצ"ל כולנו כאחד דוקא, וכמ"ש בסש"ב פל"ב ונת׳ בס׳ דרך מצותיך באור היטב.

המורם מכל הנ"ל: כיון שפורים הוא קיום וגמר קבלת התומ"צ צ"ל נרמזים בו ענינים העיקרים דתומ"צ והם דירתו ית׳ בתחתונים והתנאי שבזה שיהיו כולנו כאחד, ונוסף בפורים שכ"ז צ"ל לא מצד אתעדל"ע אלא ע"י עבודת האדם.

* * *

ונבוא עתה לביאור פרטי רמזי פורים.

אמרז"ל (שמ"ר ר"פ יתרו ורש"י ד"ה דעלך שבת לא, א) רעך ורע אביך אל תעזוב זה הקב"ה, ולכאורה איזה ריעות וחבור שייך בין ברי׳ שפלה ועצומ"ה ית׳? אלא שעלה ברצונו שבנתינת התורה נמכרתי כביכול עמה (שמ"ר רפל"ג) ושכר מצוה מצוה ל׳ צוותא וחיבור כו׳,

כמבואר בארוכה בדברי כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א בהתמים (א׳ כ״ח וקוטב הענין ב„היום יום״ ע׳ קב).

וידוע שזהו הטעם שהתומ״צ נא׳ עליהם ל׳ אכילה ושתי׳ (מ״ר קהלת ב׳ כ״ד כל אכו״ש שנאמר במגילה הזאת בתורה ובמע״ט הכתוב מדבר, ועוד), ונמשלו ללחם וכו׳ – הן מצד האדם הן מצד למע׳ כביכול, וכמש״נ לכו לחמו בלחמי (עיין לקו״ת ביאור דד״ה וידבר גו׳ המטות ועוד דקאי גם אמצות) לחמי, וגם אתם לחמו.

וזהו בכללות התומ״צ, אבל בפרטיות הרי בתומ״צ גופא יש חלוק: כל התומ״צ – והאהוי״ר שאינם אלא גדפין (סש״ב ספ״מ, עיי״ש הטעם) ונק׳ זהב כסף (בדא״ח – תו״א תו״ח ועוד – דרושי וישב) שתכליתם הוא לקנות בהם עניני אכו״ש הנ״ל.

וזהו דמצות פורים הוא: א) משלוח מנות איש (זה בנ״י) לרעהו (זה הקב״ה, כנ״ל) ודוקא מיני אוכלין ומשקין, כי זהב וכסף (אהוי״ר) הנה גם שיהי׳ צדיק גמור לא יגיע למעלת דביקותו בד׳ בדו״ר בטרם ירדתו לעוה״ז (סש״ב פל״ז) ולא זהו ענין ירידתו למטה, שהוא לעשות דירה בתחתונים ע״י היום לעשותם דוקא.

ודוקא ב׳ מנות, כ״א נותן רק מנה אחת, היינו סוג מצוה אחת, יש מקום לחשש שעושה כן מפני טבעית גופו ואין בזה ענין של דירה בתחתונים וע״ד ספק שנסתפק רחב״ת (ע״ז יח, א) מה אני לחיי עוה״ב, וכמשנ״ת בתו״א תולדות בי׳ דמים רבים.

ומדייק שיהי׳ **משלוח** מנות כי התומ״צ צריך להעלותן ע״י דו״ר טבעיים או שכליים כו׳ וכמשנ״ת בסש״ב (פ״מ ובההגהות שם) ולא שישארו למטה בעוה״ז הגשמי שהוא מדור הקליפות.

והנה כ״ז הוא בנוגע לעצמו, אבל הרי נת׳ לעיל שצ״ל כולנו אחד, ויחן וקבל ל׳ יחיד, ולכן באה מצוה השנית בפורים והיא מתנות לאביונים היינו שצריך להשתדל ולהוכיח את חברו האביון ועני בדעת שגם הוא יעסוק בתומ״צ. ואין זה סותר למה שנת״ל שבפורים צ״ל העבודה מצד עצמו דוקא, כי בזה באו לשלול אתעדל״ע שזהו מעין ענין של כפי׳ והכרח, וכמו כפה עליהם הר כגיגית כו׳ שם תהא קבורתכם, וכמובן ג״כ מהראי׳ שבתו״א (סד״ה חייב אינש לבסומי) שבימי הפורים לא היתה אתעדל״ע מפני שע״ז נאמר ואנכי הסתר אסתיר פני גו׳ – אבל לא בא לשלול ענין הוכח תוכיח וכיו״ב ע״י בנ״א, ופשוט – אבל הענינים לעורר את חברו אינם שווין בכאו״א: יש מתפעל ומתחיל

להניח תפילין – לדוגמא – ע״י שרואה אחר מניח תפילין ויש מתפעל ומתחיל להניח תפילין ע״י שאחר מסביר לו ענין אהבת השם ויראתו. ולכן ה„מתנות״ אפשר שיהי׳ מעות או אוכלין, כי אין תפקידם לעשות דירה בתחתונים, כ״א להיות סיבה **שהאביון** יעשה דירה לו ית׳ בתחתונים.

ולכן מספיק גם מתנה אחת, כי אף את״ל שנותן המתנה מפני טבעית גופו, הרי אם רק פעל שהאביון מקיים תומ״צ **לשמה** ע״ז דיו, כמובן.

וע״ד שאמרז״ל (ב״ב ט, א) בצדקה גשמיית: אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין או״ה ונוטלין בזרוע ואעפ״כ נחשב להם לצדקה כו׳.

אבל צריך לתת לשני אביונים, כי בכלל ישנם שני סוגי אנשים הזקוקים להתעוררות מחבריהם, כי קיום התומ״צ צ״ל בהשתתפות ועבודת הגוף והנפש גם יחד כמרז״ל (סנה׳ צא, א ושם) במשל דחגר וסומא, ובל׳ דא״ח שהעבודה צ״ל הן מצד נה״א הן מצד נה״ב, והא בלא הא לא סגיא, ובשניהם צריך להשתדלות כי גם הנשמה נתגשמה ע״י ירידתה למטה, או בסוגי העובדים יש: א) עובדי ד׳ בגופם ב) עובדי ד׳ בנשמתם, וזה[ו] שצ״ל נתינה **לשני** אביונים.

* * *

והנה בהשתדלות לפעול על חברו לקרבו לתומ״צ כמה אופנים ישנם ובכללותם מתחלקים לשנים:

א) שמציירים לפניו פחיתות האדם, מאוס ושקוץ הרע, עונשי גיהנם וכו׳ היינו שהעסק והדבור הוא במה שצריך להתרחק ממנו – ובכללות זהו דרך שיטת המוסר.

ב) שמבאר לו ומאריך בהסברת גדולת הבורא, מה רבו מעשיך, עילוי התומ״צ עד אין קץ כו׳ היינו שהעסק והדבור הוא במה שצריך להתקרב אליו שבכללות זהו דרך שיטת החסידות.

והנה אחד מהחילוקים אשר ביניהם: כשמשתדל עם חברו בהצעת ענין של סוג הראשון: איך כי רע ומר גורל החוטא, פחיתות אדם המתאווה לתענוגי עוה״ז וכה״ג הצעת הענין מצד עצמו אינה מצוה, לולא התקוה שיש בזה, שעי״ז ישוב חברו לדרך הישר, משא״כ בסוג השני, שגם הצעת הענין מצ״ע מצוה רמה ונשאה הוא דידיעת ס׳ ההשתל׳, דע את אלקי אביך, ליחדו וכו׳ וברמזים הנ״ל: הסוג האחד

אינו אלא ענין של מתנות לאביונים משא״כ בסוג השני, אם אין בזה פניי, ה״ז משלוח מנות איש לרעהו וגם מתנה לאביון, ובחסידות גופא דיש ב׳ הענינים דמאמרים ושיחות, הנה מאמרים שייכים יותר לנה״א, מוחין, פעולה בדרך מלמעלמ״ט (באדם גופא) משא״כ שיחות הכלולים מסיפורים, ביאורים בעניני השכלה שבחסידות, התעוררות לעבודה וכו׳ שייכים לשני סוגי אביון הנ״ל.

וע״י פרסום – לשמה – והפצה ברבים שיחה של דא״ח הכוללת עניני תורה דא״ח, התעוררות ליר״ש וקיום תומ״צ, ודברי ימי רבותינו וחסידים הזקנים אשר מהם ילמדו וכן יעשו כאו״א באופנו, הוא ענין הכולל רמזי מצוות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים לכל פרטיהם.

כהנ״ל בדרך אפשר כמובן וד׳ יכפר בעדי.

בברכת פורים שמח, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

מענה בקצרה על השאלות דשאילנא קדמיכון.

בדעת זקנים מבעלי התוספות שמות (יד, ב) עה״פ לפני בעל צפון ניכחו תחנו, דהקשה ר״י והא אסור לומר המתן לי בצד ע״ז (סנה׳ מג, ב) ומתורץ שם א) דדוקא לאדם אסור ולא להקב״ה ב) דעדיין לא ניתנה התורה, ולכן אין לחוש, ע״כ התוכן. ומקשה א) הרי ע״ז שנזכר בתורה מותר להזכיר (סנה׳ שם) וא״כ גם בעל צפון בכלל ב) הרי גם אחרי מ״ת מוזכר כמה שמות ע״ז בתורה.

מענה לפענ״ד (ובהקדם דאין להקשות מדעת בעה״ת משאר מפרשי הש״ס והפוסקים – דגברא אגברא קרמית): שני אופנים יש בהזכרת שם ע״ז א) הזכרה גרידא ב) הזכרה לצורך דאז נוסף בזה גם הענין דנותן בה ממשות (ועיין הקס״ד דהרא״ש, ל׳ הטור יו״ד סקמ״ז ובפי׳ הדרישה ובט״ז שם שכתב ורבותא זו יותר פשיטא), וס״ל לבעה״ת דבהזכרה גרידא, אם הוזכר כבר בתורה אין איסור, אבל באופן השני אין נפקא מינה, והאם בשביל שהוזכר שם ע״ז בתורה מותר ליתן בה ממשות? אתמהה!

המתן לי בצד ע״ז: **ראה לקו״ש חכ״ג ע׳** 166.

(ובאמת היא סברא אלימתא, וצ"ע שלא נמצא חילוק זה בפוסקים).

ואין להקשות דא"כ מה מתרץ בסנה' שם אמתני' (זבים א' ה') כמגדיון כו' דמותר להזכירו כיון דכתיבי בקרא, והרי לפי סברא זו גם אז אסור ליתן ממשות.

ואינה קושיא – דהנ"מ דנותן ממשות, כשאומר המתן לי בצד ע"ז אבל כשמשערין כמגדיון כו' אין זה הע"ז עצמה, אלא שם המקום (וכפיה"מ) שעמדה שם הע"ז **מלפנים** (קודם נצחון החשמונאים – ע"פ פי' הר"ש) ומודדין **ממקום** זה ולא מפסל הע"ז, וא"כ תו ליכא אלא איסור הזכרה גרידא שנק' המקום ע"ש הע"ז, ופשוט.

ב) הספורנו (שמות טז, כז-כח) כתב שבלקיטת המן יש חילול שבת דתולש דבר ממקום גידולו, ומקשה דהלא המן הי' לחם מן השמים וא"כ אין שייך בו תלישה מן הקרקע, ובפרט שהי' מונח על הטל כמרז"ל (יומא עה, ב) ולא על הקרקע.

מענה (בהקדם, כנ"ל, שאין להקשות על הספורנו מפירש"י הראב"ע וכה"ג – דגברא אגברא קרמית), מוקשה לו – להספורנו – דמלשון הכתוב: יצאו מן העם **ללקוט** גו' עד מתי מאנתם לשמור מצותי ותורתי ראו כי ד' נתן לכם השבת גו' משמע דבהלקיטה לחוד הי' ענין של עבירה דחילול שבת, ולכן מפרש – דכמו דמצינו בשבת (קז, ב. לא בפ' כלל גדול) איסור תולש בעוקר כשותא מהיזמי (וכן בעוקר פוטרא מאונא דחצבא, שם) אף שבין לילה הי' והוא עוקרו מן העצים ומן האבנים – ולא מן הקרקע, ומפרש הטעם בש"ס משום דהיינו רביתי' כמו"כ הוא גם במן, אף שהי' מתחדש בכל לילה והוא לוקטו מעל הטל ולא מע"ג הקרקע, וי"ל בשני אופנים א) דבירידתו למטה נתגשם ע"י לחלוחית הקרקע ב) דבירידתו למטה גדל מלחלוחית הקרקע (וכמו ב' הפי' ברמב"ן שם טז, ו).

ג) הבעה"ט (שמות כ, יג) כתב דתר"ך אותיות דעשה"ד הם לנגד תרי"ג מצות וז' מצות ב"נ, ומקשה דהא ז' מצות ב"נ ע"ז ג"ע כו' כבר נכללו בתרי"ג מצות.

מענה אפשר הי' לומר כמה סברות בזה, אבל באמת קושיא מעיקרה ליכא דגם במספר תרי"ג מצות אין הכוונה תרי"ג ענינים **כללים** שונים, כי גם פרטי הענינים נחשבים כאו"א בפ"ע אם יש בהם ציווי מיוחד, ולדוגמא הל' ע"ז שיש בה כמה מ"ע ומל"ת וכאו"א מהם

נחשב במנין תרי״ג (הגדרים בזה מבוארים בסהמ״צ להרמב״ם שרש ט׳ ונ״כ שם) ועאכו״כ בז׳ מצות ב״נ, שיש עליהם ציווים מיוחדים וחלוקים הם בדברים עיקרים ממצות אלו עצמם שבתרי״ג מצות של בנ״י – שנמנים בפ״ע.

קמא

ב״ה, פורים ה׳תש״ד

כבוד הוו״ח נכבד ונעלה אי״א וחרד על דברו כו׳
מוהר״ד שי׳ הלוי

שלום וברכה!

זה עתה יצא לאור הקונטרס „ח״י אלול ה׳תש״ג״ ומצורף לזה יקבל עקז׳.

ובתענוג ושמחה הנני להודיעו אשר נדפס הקונטרס ע״י האמצעים שהמציאו יו״ח ובפרט חתנו הרה״ג והרה״ח אי״א ובעל מרץ כו׳ וכו׳ התמים מוהרמ״פ שי׳ וביתו בתנאי אשר ההדפסה תהי׳ ע״ש חותנו הוא כת״ר (בצירוף עוד שם איש אחד, שהשתדל חתנו אצלו אשר ישתתף בהוצאות קונטרס זה) וכמו שיראה מודפס בקונטרס זה.

והנה נודע מארז״ל (רש״י שבת כג, ב) חתנו כבנו, אף כי כמובן, כמה חילוקים ביניהם (ועיג״כ יל״ש ש״א כד׳. טוש״ע יו״ד סי׳ ר״מ סכ״ד ובב״ח ובבאורי הגר״א, שם) ומהחילוקים בנוגע להאב או החותן הוא ע״פ מ״ש כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א (שיחת שמיני עצרת תרצ״ז, אות מ״ח, מ״ט): אויף געבארענע קינדער איז מען ניט קיין בעל בחירה (ומובן שאין לזה סתירה מהא דעדיות פ״ב מ״ט ומרז״ל כיוצא בו, ועייג״כ תניא ספ״ב) תלמידי הישיבה זיינען בחירה קינדער, מען קען

קמא

נדפסה בלקו״ש ח״א ע׳ 344 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מוהר״ד: שטוקהאמער. אגרת נוספת אליו — לעיל פה.

מוהרמ״פ: כ״ץ. ראה אגרת שלפנ״ז אליו.

בצירוף עוד שם איש: ראה לקמן אגרת קמה.

שיחת . . אות מח: לקוטי דבורים ח״ב שנא, ב.

אויסקלייבען, אשר מובן מזה שיותר יש לעמוד על טיב אדם ע"י מה שרואים מהות חתנו שבחר לבתו (וכמש"נ את בתי נתתי לאיש הזה) ממה שרואים ע"י מהות בנו.

והנה ישראל נק' בנים למקום וכמש"נ בנים אתם לד' אלקיכם והם ג"כ חתן – איידעם – למקום, וכדאיתא בשמ"ר ר"פ תרומה: משל למלך שהי' לו בת יחידה (זו התורה) בא אחד מן המלכים (אלו ישראל) ונטלה, וחילוק ב' המדרי' הוא – בדא"פ – דחתן למקום הוא רק ע"י נשואי התורה, היינו ע"י עבודה רבה בתומ"צ עד שהתורה נעשית שלו והוא המושל עלי', כאיש ואשה, וכמרז"ל בקדושין (לב, א ושם) משא"כ בן דאפי' חש"ו בנו הוא לכל דבר, כי אהבת האב לבנו אינו תלוי במעלות הגלויות של הבן כ"א היא אהבה עצמית.

– ועוד בדרז"ל דיש מעלה בחתן על הבן בשהש"ר ע"פ נגילה ונשמחה בך: א"ל באו בניך כו' ומוסיף אח"כ: א"ל באו חתניך כו' דמשמע מזה דיש בזה שמחה נוספת על גאולת הבנים עי"ש, ועיג"כ לקו"ת סוף הביאור דוכל בניך –

וזהו ג"כ מעלת האי יומא דיום הפורים דאמרז"ל (שבת פח, א) קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר כי במ"ת היתה קבלת התורה ע"י שכפה עליהם הר כגיגית ופי' רבנו הזקן (תו"א ד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא) דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמע' על ישראל . . שאהבה זו תחבקני לכנס"י ומקפת אותו מכל צד אפי' לבחי' אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו פב"פ.

מוסיף ע"ז פורים שאז קיימו – וכל' רבנו הזקן – וקבלוה ברצון גמור . . שהי' מס"נ בכל ישראל מעצמם שלא ע"י התעוררות מלמעלה בתחלה ע"ד גילוי בחי' וימינו תחבקני. דהא אז הי' בחי' הסתר פנים . . וכמרז"ל אסתר מן התורה מנין דכתי' ואנכי הסתר וגו'.

ואז נחשב לגמר קבלת התורה נשואי בתו היחידה של ממה"מ – **מ'וועֿרט דעם אויבערשטענ'ס איידעם,**

ויה"ר אשר יקבל רוב נחת ועונג מכל יו"ח וחתניו שי' וכאו"א יוסיף אומץ להגדיל תורה ולהאדירה.

ונזכה כולנו בתוך כלל ישראל בעת הזאת דהסתר פנים (חגיגה ה, א ושם) **ביום ההוא** לקיום יעוד הנביא זכרי' יד: והי' ביום ההוא גו'

לעת ערב יהי' אור גו' (עיין תו"א סד"ה ותוסף אסתר) והי' ה' למלך על כל הארץ **ביום ההוא** יהי' ד' אחד ושמו אחד.

בברכת פורים שמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קמא*

ב"ה, פורים ה'תש"ד

כבוד הרה"ג והרה"ח הנכבד והנעלה אי"א וו"ח נו"מ
חו"ב וכו' וכו' מהורר"א שי' קאראסיק

שלום וברכה!

א) בטח הגיע לכמ"ע מכתבנו מט' שבט והמכתב הכללי בענין הפצת עניני הדפוס ומחכים אנו לדעת מה נעשה בזה.

ב) באשר תמו כבר כל ספרי התניא שנמצאו ברשותנו ורבו בע"ה הרוצים ללמד בהם, הננו לבקשו להשתדל שישלחו לנו מספרי התניא דפוס א"י במספר כמאה אם אפשרי, וגם להודיענו את מחירם.

ג) אחד מידידנו בקש אותנו למצא מי שיוכל לעורר בחור אחד בא"י ושמו . . . אשר לפנים, כנראה, למד והלך בדרך הישרה ואח"כ סר ממנה. אביו זקנו של הבחור הזה ר' . . . ואפשר לברר אצלו כל הדרוש ע"ד הבחור.

ולכן הננו לבקש את כמ"ע למסר את הענין למי שראוי לזה ושיתמסר להצלת נפשו ולעוררו לתורה ומצוות.

ות"ח אם יודיענו התוצאות בזה.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קמא*

מצילום האגרת.

כבוד . . קאראסיק: **אגרת נוספת אליו — לעיל קכט.**

התניא: **ראה לעיל שם.**

קמב

ב"ה, ח"י אדר תשי"ד
ברוקלין

האברך המצוין וו"ח אי"א חו"ב וכו'
התמים מוהר"ר אברהם שמואל שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מקישורי התנאים שלו

יהי רצון שיקויימו כל הברכות אשר ברכם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כפשוטם וכמשמעם בטוב הנראה והנגלה.

וי"ל בדיוק לשון שטר התנאים בראשיתו ועיקרו – כפי מנהגנו מנהג בית רבינו: ראשית דבר כו' לא **זה מזו ולא זו מזה**.

תיבות „זה, זו" מורות שיכולים להראות על הדבר במוחש ממש, וכמרז"ל (סוף תענית ועוד) מראה באצבעו שנאמר כו' זה גו', ולכן למדו רז"ל (יל"ש במקומו מן המכילתא) מלשון הכתוב **זה** אלי, דראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וישעי', כי הנביאים נתנבאו בכה – ורק משה נתנבא בזה – (ספרי מטות) ופי' ברמב"ם (יסוה"ת פ"ז ה"ו) החילוק שביניהם „כל הנביאים . . רואים . . במשל וחידה . . משה רבינו . . רואה הדבר על בוריו כו'" (ונת' הענין ע"פ דא"ח בדרושי מטות – בלקו"ת ועוד).

ולכן **אמיתת** תואר „זה" שייך דוקא בהקב"ה והדבקים ומיוחדים בו, וכמש"כ בערה"כ (לבעהמ"ס סדר הדורות ומובא ספר זה בלקו"ת בד"ה מזמור שיר חנוכת הא' ועוד) בערך זה „כל הנבראים הם משתנים מה שהי' אתמול אינו היום ומה שהוא היום אינו למחר ולא יצדק עליו לומר זה הוא אבל הקב"ה אין לפניו שינוי וכמ"ש אני ה' לא שניתי" – ורק בהשאלה אפ"ל „זה" גם על שאר דברים ואפילו על זה לעומת זה, ולהעיר מלקו"ת ד"ה ראו סס"א וד"ה חוקת סס"ב –.

קמב

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 328 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהר"ר אברהם שמואל: **שטיין. אגרת נוספת אליו — לקמן קנה.**

התנאים . . מנהג בית רבנו: **ראה גם אגרת שלאח"ז.**

ובזה מובן מרז״ל (בבא בתרא טז, ב) עשו כפר בעיקר דכתיב למה זה לי וכתיב זה אלי ובסנה׳ (מב, א) כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני השכינה כתיב הכא החדש הזה וכתיב התם זה אלי דלכאורה הרי כמה פעמים זה כתוב בתנ״ך – ובהנ״ל מובן. ובמנחות (נג, א) יבוא אדיר . . ידיד . . טוב . . זה זו, זאת כו׳ ואינו מובן: דבשלמא בתוארי אדיר ידיד טוב יש מעלה ושבח, אבל מהו העילוי במה שקוראם זה זו זאת – משא״כ כפהנ״ל דאינו שייך אמיתת שם זה רק בהקב״ה ובמילא גם בישראל (זו) ובתורה (זאת) כיון דישראל ואורייתא וקוב״ה כולא חד.

– ועיין במנחות בחדא״ג שדבריו – עדמ״ש בלקו״ת חקת הנ״ל –

והנה שיהי׳ **בגילוי** הא דהקב״ה נקרא זה וגם לכל העולם (כי בקי״ס לא הי׳ אלא לישראל) הי׳ זה בעת מ״ת, וכנ״ל במנחות, אלא שאח״כ נתגשם העולם וע״י עבודה דתומ״צ של כל בנ״י יהי׳ כן לע״ל וכנ״ל בתענית, ועיין סש״ב פל״ו ואילך.

והנה מבואר בכ״מ אשר במ״ת ובפרט לע״ל (שאז יתגלו טעמי תורה – פנימיות התורה –) זהו בחי׳ נישואין של הקב״ה (זה) וישראל (זו).

והנה אדם התחתון שהוא בדוגמת אדם העליון, ועל בנ״י – אתם קרויים אדם (יבמות סא, א) – נאמר ד׳ צלך שהוא כביכול כצל שהוא פונה אחר האדם (לקו״ת ד״ה מה טובו סס״ד ועוד) לכן גם הם כשמתדברים ע״ד נשואי איש ואשה הנה ראשית דבר הוא . . . **זה** . . . **זו** . . . וד״ל.

באיווי אשר ב״ב ממש נזכה כולנו לקיום היעוד ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גו׳.

לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

אחר זמן רב. מצאתי באוה״ת (שלא, ב) בי׳ בזה וזו שבתנאים. גם מבאר הסיום וישלטו בנכסיהם שוה בשוה היינו שזו״ן יהיו שוין בקומתן (לע״ל).

יו״ר ועד הפועל: מחנ״י.

קמג

ב"ה, ח"י אדר תשי"ד
ברוקלין

כבוד האברך המצויין הוו"ח אי"א נעלה ונכבד כו'
התמים מוהר"ר [יצחק] שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לקחת חבל בשמחתו שמחת קשורי התנאים ביום זה

אביע מאוויי שיקוים בו מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' הטוב.

וי"ל בל' התנאים שבראשיתם – בנוסח בית רבנו: ראשית דבר . . ישא למז"ט כדת משה וישראל ואל יבריחו ואל יעלימו . . וידורו ביניהם באהבה וחיבה כאורח כל ארעא

דלכאורה תמוה דהו"ל להסמיך „וידורו ביניהם כו'" תיכף אחר „וישא למז"ט – כדת מו"י" ואח"כ יבוא „ואל יבריחו וכו'"

וי"ל בהקדם הקדמה כללית אשר בנ"י בנים הם לד', וכמו שהבן הוא בצלם ודמות האב כך כביכול כו', אדם אדמה לעליון.

ופשיטא אשר כל עניניו והנהגותיו אשר ע"פ התורה או במנהג ישראל אשר תורה היא הם בדוגמא שלמעלה.

ובפרט בנשואין וכל השייך לזה בפרטי פרטיות שאיש ואשה הם בדוגמת ז"א ומל' ולמע' מע' בשרש שרשם, אשר בזה יובן מה שברכות נשואין מתחילים בספור תכלית כל הבריאה כולה, כי הבריאה הוא ע"י זו"ן.

והנה ההתחלה לסדור הנשואין הוא סדור התנאים (ראשונים) ובתחלתם בא הוראת תכלית והעיקר, וזהו: ראשית דבר שישא למז"ט, ומבאר הענין – שאל יבריחו ואל יעלימו כו'.

קמג

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 327 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מוהר"ר יצחק שי' הכהן: **הענדל. אגרת נוספת אליו — לקמן קנח. על חגיגת התנאים שלו ביום זה — בקובץ ליובאוויטש חוב' ב' ע' 30.**

התנאים . . בנוסח בית רבנו: **על דיוקים נוספים — לעיל אגרת שלפנ"ז.**

והביאור בזה הוא:

ידוע באופן הבריאה בתחלה הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות . . . וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות צמצם האור ההוא ונשאר חלל ומקו"פ ואח"כ המשיך קו א' כו' – כמ"ש ונתבאר בתו"א ד"ה פתח אלי' לקו"ת ד"ה להבין מ"ש באוצ"ח ועוד. והנה חלוק צמצום זה מכל הצמצומים שענינו סילוק ולא מיעוט בלבד ועי"ז יכול להיות נמשך אח"כ הקו היינו אור המתלבש בכלים ויוכל להיות מציאות העולמות (יעויין ד"ה למען ידעו דורותיכם תש"ח ועוד) ופעולת הצמצום באור הבל"ג והגבול (ראה ד"ה ביוהשמע"צ רצ"ט).

והנה תכלית הכוונה הוא גילוי האור שלפנה"צ והחידוש הוא א) שיתגלה אור זה בעולמות ב) שיהי' גילוי אור עליון שלמע' גם מאור הקודם וזהו התוס' אורות שנמשך ע"י התומ"צ (עיין יו"ט שר"ה רס"ו למען ידעו הנ"ל ועוד) אבל הא דאפשר כ"ז הוא דוקא מפני שצמצום הראשון הי' בשביל הגילוי הנ"ל.

והנה גילוי ב' הענינים הנ"ל – הוא לע"ל דוקא שאז הוא אמיתית בחי' הנשואין (עיין לקו"ת סוף בי' דעל כל כבוד חופה) גילוי פנימית התורה כו' אבל תלוי הוא ע"י העבודה דתומ"צ שקודם לזה.

וזהו אשר כשמבארים בהתנאים התכלית בשישא למז"ט אומרים אשר לא יבריחו – אור שלפנה"צ שנתצמצם ונסתלק, לא יבריחו כ"א יתגלה ונכלל בזה גם הגילוים שלמעלה מזה (עיין תקעו צ"ד שלע"ל יהי' גילוי העצם ולא בדרך משפיע ומקבל, ולהעיר מביאור דולא תשבית ס"ג) ואל יעלימו – אור שנתעלם בכלי, מציאות העולמות שעתה הוא מל' העלם, הנה לע"ל יהי' אחעט"ב, הנשמה ניזונית מהגוף, וד"ל.

באוויי אשר ב"ב ממש נזכה כולנו לקיום היעוד מהרה ישמע גו' קול חתן וקול כלה (עי' בי' דכל כבוד הנ"ל).

לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קמד

ב"ה, יום ד' כ' אדר תשי"ד
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הנכבד והנעלה וו"ח אי"א
חו"ב מרביץ תורה וכו' התמים מהור"ש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, אחרי בקשת סליחה על האיחור מפני הטרדה, וגם עתה אין הזמן גרמא לענות כ"א בקצרה על ראשון ראשון כו' כפי סדר מכתבו

א) העיר על מה שכתבתי בענין הלכה כר"י או כרבנן – בפלוגתתם אם אדם נידון בכ"י – שהרי בדא"ח מבואר (לקו"ת ס"פ קרח, קונטרס ומעין מי"ז) דמר אמר חדא כו' ולא פליגי.

מכתבי נכתב במענה על קושית השואל הנשען על פי הס' מקראי קדש בסוגיא דר"ה דר"י ורבנן פליגי, וכותב שם בפשיטות דהלכה כרבנן, וע"ז תמהתי **דלפירושו** אין זה פשוט, ואדרבה כו'.

ב) מביא ראי' דלר"ח (ר"ה טז, א) דיליף טעמי' דר"י ממש"נ לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו – עכצ"ל ד„עבדו" קאי אכל אדם, וזהו הראי' דנידון בכ"י, וכיון שתיכף אומר, ואמר ר"ח מלך וצבור מלך נכנס תחלה שנא' משפט עבדו והדר עמו ישראל דמפרש תיבת „עבדו" אמלך הרי כדי שלא יסתור דברי עצמו עכצ"ל דמימרא קמייתא אליבי' דר"י קאמר לה ולי' לא ס"ל.

– ולפענ"ד כ"ז מופרך מכמה טעמים: א) אין זה כלל מסגנון הש"ס שבתחלה יחפש טעם לר"י אף דלא ס"ל כוותי' ויאמר שטעמי' מהכא, ותומ"י יאמר מימרא שעפ"ז מוכרח פי' **הפכי** בקרא, מבלי להעיר ולרמז ע"ז כלל, ב) א"ת דעבדו קאי אכל אדם, א"כ מה מוסיף בתיבות „ומשפט עמו ישראל" ואין לתרץ דבא להוסיף גם דין הצבור, דא"כ בקשה

קמד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 376 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"ש: **זלמנוב. אגרת נוספת אליו — לעיל קיד.**
מה שכתבתי: **לעיל שם.**

מיותרת היא, דאם משפט היחיד יהא נעשה בכ״י, פשיטא דנעשה דינא דצבורא שהוא חשוב יותר, ג) א״ת דעבדו קאי אכל אדם, א״כ יהא דין היחיד קודם לדין הצבור והוי סברות הפוכות עם אידך, דר״ח. ד) לעשות משפט עבדו הוא מתפלת שלמה המלך ופי׳ הפשוט דעבדו קאי על המלך, וא״כ מה ראי׳ והכרח יש מתיבה זו דכל אדם נידון בכ״י היפך דעת דרבנן כיון שאדרבה אנו מוציאין את התיבה מידי פשוטה או שאומרין עכ״פ דמלך וה״ה כל אדם שאין כתוב בקרא.

ועכצ״ל דהראי׳ לדעת ר״י דאדם נידון בכ״י הוא ממש״נ ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, ובאחת משתי פנים: א) דלא ס״ל לר״ח לחלק בין דין דיחיד וצבור לענין נדון בכ״י, ב) מיתור תיבת ישראל והראשון נ״ל.

ג) מביא ראי׳ מר׳ כרוספדאי אר״י ג׳ ספרים נפתחים בר״ה כו׳ והובא ברמב״ם להלכה הרי דהלכה כרבנן דנידון בר״ה.

הנה מפסק הרמב״ם אין ראי׳ די״ל דס״ל כמ״ש בס׳ עשרה מאמרות ובלקו״ת דאין כאן פלוגתא.

וממאמר ר׳ כרוספדאי אר״י אין ראי׳ – גם למאן דס״ל דפליגי ר״י ורבנן, דיפרש כדעת תוד״ה ונחתמין דקאי בחיי עוה״ב די״ל דבזה גם ר״י מודה כיון דקרא דמשפט עמו ישראל דזהו טעמי׳ דר״י, והא דמצלינן אקצירי ומריעי הוא בחיי עוה״ז.

ד) כותב דכיון דר״מ (ר״ה יח רע״א) ס״ל כרי״צ דיפה צעקה גם לאחר גז״ד – מסתמא גם רי״צ ס״ל כר״מ דאדם נידון בר״ה דלאפושי פלוגתא בברייתא למה לן,

ולא הבנתי – דלאפושי פלוגתא היינו באותו הענין גופא, אבל וכי משום דר״מ ורי״צ אמרו דבר אחד בענין קריעת גז״ד – נאמר דגם לענין דין דר״ה דעותיהן שוות, ואם יש להביא ראי׳ מברייתא זו – איפכא מסתברא דפליגי בזה, דאלת״ה – רי״צ היינו ר״מ.

ה) הביא ראי׳ דהלכה כרבנן ממרז״ל (שם יח, א) ויחיד אימת אלו עשי״ת, והנה אין מזה ראי׳ אלא שנוח יותר לעשות תשובה בעשי״ת יותר מכל השנה כמש״נ דרשו ה׳ בהמצאו, ובמילא נקרע עי״ז הגז״ד, אבל אין מזה ראי׳ דאין אדם נידון בכ״י. (ועי״ד יוהכ״פ שמפורש בקרא כי ביום הזה כו׳ – ובכ״ז אין מזה סתירה לדעת ר״י).

ואו) מה שכתבתי דכל אלו האמוראים דס״ל דאין גז״ד של יחיד

נקרע, עכצ"ל דס"ל כר"י דאדם נידון בכ"י כיון דמצלי אקצירי ומריעי – הנה כן הוא **בפרוש בש"ס** (ר"ה טז, א), וכמ"ש במכתבי הקודם, ודברי תוד"ה כמאן (שם) הוא לפרש אליבא דרבנן הא דמצלינן **ברכת רפאנו והשנים** (**ואקצירי** – לפי גירסת הב"ח) ומה שכתב לסתור דברי הש"ס לא הבנתי.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קמה

ב"ה, יום ד' כ' אדר תש"ד
ברוקלין

כבוד הנכבד וכו' רודף צדקה וחסד אי"א וכו'
מר ארי' יעקב שי' לעהעמאן

שלום וברכה!

ביילאגענד שיקען מיר אייך א עקזעמ' פון ספר קונטרס ח"י אלול, וואס מיר האבען לעצטענס ארויסגעגעבען, דורך אונזער פריינד הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א וכו' הרב ר' משה פנחס כץ שי' און זיין פרוי תחי' פון נוארק האבען מיר ערהאלטען אייער פארלויפיגע דאניישען פופציג דאלער ($50) וואס איר האט דורך זיי געגעבען אלס אנטייל אין די הוצאות פון דרוקען א ספר. און לויט אייער פארלאנג – איבערגעגעבען דורך זיי – האבען מיר ארויפגעשטעלט דעם נאמען פון אייער פאטער ר' חיים ב"ר קלונימוס שי', ווי איר וועט זעהן אויף דעם קאווער פון ספר.

גרויס איז דער זכות פון מזכה זיין את הרבים, און ספיציעל מיט'ן אפדרוקען דיזען חשובען קונטרס.

יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

קמה

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 294 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
לתוכנה ראה לעיל אגרות קמ. קמא.

איינע פון די גרעסטע מצות, איז די מצוה פון צדקה, צדקה מיינט אבער ניט נאר אז מ׳העלפט יענעם קערפערליך: ער זאל האבען וואס צו עסען, מיט וואס צו באקליידען זיך, זיין גוף א. ז. וו. אז מ׳העלפט יענעם גייסטיג, אז מ׳זעהט אז זיין נשמה זאל באקומען איהר „שפייז״ אין וועלכער זי נויטיגט זיך, און זי זאל ניט ארומגיין נאקעט אהן תורה און מעשים טובים, איז דאס פון די איידעלסטע און העכסטע צדקות וואס א מענש קאן טאן, ווי די גמרא דריקט זיך אויס זה הביאו לחיי עולם הזה – זה מביאו לחיי עולם הבא.

און א וועג ווי מען קאן יענעם העלפען גייסטיג, איז דורך דערמעגליכען עם צו לייענען די דברי התעוררות און די טיפע ערקלערונגען און אנווייזונגען פון די גדולי מנהיגי ישראל וואס אין יעדער דור, ובדורנו – כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א.

ויהי רצון אז בזכות פון די גרויסע מצוה זאלט איר בקרוב הערען בשורות טובות פון אייערע עלטערען און אלע אייערע פריינט, און איר זאלט זוכה זיין צוזאמען מיט כל ישראל, מקבל זיין פני מ״צ בב״א.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קמו

ב״ה, יום ג׳ כ״ו לחדש אדר ה׳תש״ד
ברוקלין

הרה״ג והרה״ח הנעלה וו״ח אי״א משכיל וכו׳
התמים מהררמ״ל שי׳ ראדשטיין

שלום וברכה!

א) מכתבו (המוסגר במעטפת כ״ק מו״ח אד״ש) הגיענו, ולא ידענו

קמו

נדפסה בלקו״ש ח״ב ע׳ 677 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
הרה״ג . . ראדשטיין: אגרת נוספת אליו — לעיל קז.

אם לחכות – במכ׳ תודה – עד שיביא הענין לפועל ממש, אם לאו, אבל כפי הנראה מהגלוי שלו, שנתקבלה זה עתה, דעתו שצריך לשלוח המכ׳ מיד, ומוסג״פ העתקה מהמכ׳ א) לפלייער ב) לבני ווייסמאן.

ב) בנוגע לגמר ההדפסה – כ״ק מו״ח אד״ש הבטיח לתת להדפיס רשימתו מהשיחות בטשיקאגא ותיכף לכשיגיע לידינו תצורף גם הוא למה שנסדר – געזעצט – כבר ויו״ל.

ג) להדפיס התמונה של הנפטר – לא נ״ל כלל בכ״ז שאלתי את כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א וענה בשלילה. דרך זה.

ד) בודאי ימציא לנו הידיעות על דברי ימי חיי המנוח – מה שידוע בבירור.

ה) נתקבל מכ׳ מבימ״ס בציקאגא, ומאשר לא ידענו המצב בזה במקומו – שלא יהיו סתירות בין מה שדיבר כת״ר ומענה שלנו – ענינו כפי העתקה המוסג״פ ביחד עם המכתב שקבלנו (האחרון, מטובו להחזיר לנו) ות״ח אם יודיע מהנעשה בזה.

ו) מענין לדעת אם דיבר עם מהר״י פלייער ע״ד מאמר ממנו במכ״ע ע״ד הוצאתינו (ילקוט יומי, שמועסן, ספרנו) ואם היו תוצאות בזה.

ז) „ח״י אלול״ וספרנו ח״ב וח״ד ודאי הגיעו ובטח יעשה תעמולה האפשרית להפצתם, מוסג״פ מה שהדפסנו פה.

ח) מתכוננים אנו להו״ל **ימים אלו** בוילעטין שבו יכתב ע״ד המאורעות **בעולם החבד״י** במשך הזמן י״ט כסלו ה׳תש״ד – ט׳ אדר ה׳תש״ד, ואם ימציא לנו – בהקדם – הידיעות האלו ממה שנעשה במחנו ובסביבתו במשך זמן זה (התמנות רב, פתיחת ת״ת או קביעת שיעור וכיו״ב) אקוה שיהי׳ „בכדי שיעשו״ להכניסם בביולעטין זה, ומוטב שירבה בידיעות ופח יקצרו, ולא היפך, כמובן.

ט) עוררו אותי – שאולי כדאי הדבר שכת״ר יתדבר עם מערכת ה„פרד״ס״ שידפיסו מאמרים או עכ״פ רצנזי׳ קצרות ע״ד כל הנדפס ע״י קהת ע״ע ולהבא, ולהרעיש על העורך בקול רעש: אתה כו׳ מפני מה לא נעשה בדבר הזה ע״ע. אם כפי ששמעתי, א״א הדבר בלי תשלום – אל בינתו אשען אם כדאי הוא.

לבני ווייסמאן: **שהדפיסו את הקונ׳ ביקור שיקאגא לע״נ אביהם ר׳ אליעזר שנפטר בה׳ אד״ש תש״ד. ראה לעיל אגרת מו.**

בוילעטין: **הוא קובץ ליובאוויטש התחיל להופיע בשעה זו.**

יוד) כיון ש„מארגען זשורנאל" כתב ע"ד „ומעין" ו„היום יום" (ובצע כסף לא לקחו!) אפשר שגם הקוריער הי' עושה כזאת – בנוגע להנ"ל או לס' אחרים שלנו, בנוגע לתשלום אם א"א בלא"ה הוא כנ"ל בסעיף שלפני זה.

אחכה למענה על כהנ"ל ואחתום בתודה לבבית על השתדלותו לאפשר להו"ל את הקונטרס בדא"ח ופני' התורה – ובודאי יוסיף אומץ גם על להבא.

והרמז בימים האלו שבין פ' פרה לפ' החדש – הנה הטעם על סדר פ' אלו הוא שצריך ליטהר קודם הקרבת ק"פ (שלהי מגילה במפרשים) ליטהר ולבוא לבחי' יצי"מ (לקו"ת ד"ה זאת חוקת סס"ב) וכמ"ש הפטרת פ"פ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו', והנה אמרז"ל (סנה' לט, א) עיקר טבילותא בנורא היא (אלא שכל מי שאינו יכול לבוא באש מפני שישרף תעבירו במים. פירש"י).

והנה הטהרה (מלמעלמ"ט ע' סד"ה ארע"ק המשך רס"ו) – בחייב הרוחניים – הוא ע"י התורה, וכמרז"ל (איכ"ר בתחלתו) אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה מחזירם למוטב, ובתורה גופא שנמשלה למים וגם לאש, עיקר טבילותא בנורא – פנימיות התורה (עיין היום יום ע' עט בזה) וכדיוק הלשון **המאור** שבה וכמ"ש במפרשי המדרש אלא שיש שיכול לישרף, לכן מקדימים העברה במים – גליא שבתורה – ואח"כ באש (ואולי אפ"ל שזה כפל הל' מים **טהורים וטהרתם**).

וי"ל שתורת החסידות כוללות ב' המעלות: דאש וגם שא"א לישרף, דאדרבה תורת דא"ח מבארת מעלת השוב ומכרחת העבודה בנה"ב ג"כ, ולא בדרך שבירה וכפי' הבעש"ט עה"פ כי תראה חמור, כידוע,

ולכן דוקא בדורותינו עקבתא דמשיחא, דגאולה שלימה כימי צאתך מארמ"צ הולך ומתגלה אור החסידות ביותר (ע' מכ' אדנ"ע הנדפס בהתמים ח"ג ע' נה וקונ' ע"ח) – טהרה במים ובאש שקדמה לגאולה – פ' פרה ואח"כ פ' החדש. וכל המסייע לטהרתן של ישראל שכרו מובן ממ"ש בזח"ג (צח, א) זכאה חולקיא דחבריא כד יתבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטהא כו'.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קמז

ב"ה, ב' ניסן הלולא של כ"ק אדמו"ר נ"ע

האברך הוו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב וכו'
התמים הרה"ג הר"א שי' העכט

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לקחת חבל בשמחתו שמחת קשורי התנאים ביום זה,

אביע ברכתי שיקויים בו ככל הכתוב בנוסח התנאים מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מד' הטוב,

אשר זה כולל כל טוב גשמי ורוחני כמבו' בדרז"ל (יבמות סג, ב) מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כו' אי בתורה משתעי קרא כו'.

כי כמו שהאדם כלול משתים נשמה (העיקר והפנימיות) וגוף (טפל – עיין בשעיהוה"א פ"ו – והחיצוניות), כמו כן צרכיו נחלקים לשתים: א) צרכי הנשמה שהם תומ"צ, שלכן נקראו בשם אכילה ושתי' – לנשמה – כמרז"ל בקה"ר (ב, כד) בדוגמא אכו"ש שהם הכרחים לחיי הגוף ב) צרכי הגוף שהם כל ענינים הגשמיים.

ואמרז"ל פאה (פ"א מ"א) שת"ת שקול כנגד כל המצות, ובקדושין (מ, ב) לימוד גדול שהלימוד מביא לידי מעשה ופירש"י נמצאו שניהם בידו (ועיין הדק היטב בל' אדמה"ז הל' ת"ת פ"ד ס"ב וג' – ולהעיר מפיה"מ פאה שם – ובלקו"ת ד"ה וידבר גו' אנכי דפ' במדבר) צרכי הנשמה. ובצרכי הגוף הרי ארז"ל (יבמות סג, א) במה אשה עזרתו לאדם א"ל אדם מביא חטין כוסס פשתן פשתן לובש, אשר בזה נכללו „כל צרכי האדם", בל' הרמב"ן דברים (י, יח).

ובפנימיות יותר הנה ע"י התורה ממשיכים כל הגילולים הן בנוגע לחיים רוחניים הן בנוגע לחיים גשמיים, וכמאמרם על התורה (ברכות

קמז

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 326 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

קשורי התנאים ביום זה: ר"ח ניסן. ראה קובץ ליובאוויטש חוב' ב' ע' 31.

סא, ב) במקום חיותנו, והם נמשכים למטה, שיהי׳ להניח ברכה אל ביתך ממש ע״י האשה (יבמות סב, ב, וכמשנ״ת בלקו״ת ס״פ וזאת הברכה)

והנה עדיין אין כ״ז מספיק וצ״ל **ויפק רצון מה׳ הטוב** כי בתורה הרי אמרז״ל (יומא עב, ב) דאם ח״ו לא זכה (ל׳ זיכוך ובירור) נעשית – התורה – לו כו׳

– ואין להקשות אמאמר זה ממארז״ל (איכ״ר בתחלתו) המאור שבה מחזירו למוטב, וכפמ״ש בהל׳ ת״ת שם ובקו״א –

ועד״ז בסוטה (יז, א) ובפירש״י שנמצאו כו׳, ובעניינים הגשמים כמשארז״ל (פסחים קיט, א) ופי׳ הרשב״ם שעל ידי כו׳, ועיין קונטרס ומעין מ״ו, ולכן מפרשים תומ״י הברכה (יבמות סג, ב) ויפק רצון שעונותיו – ל׳ עיקום ועיוות שסר ר״ל מדרך המלך מלכו של עולם – מתפקקין, והוא ע״י מהוי׳ – שם הוי׳ דוקא, כמבואר בהמשך רס״ו ובד״ה אנכי ה״א תרפ״ח – שאז אינו נוטה לימין או לשמאל ומכוון לאמת לאמיתו הן בתורה הן בעבודה.

ובת״ת הוא ע״י לימוד פנימיות התורה – גאר פשוט לערנען חסידות און הארעווען ביז מ׳פארשטייט – כמובן מקונ׳ עץ החיים לבעל ההילולא ומרומז באגה״ק סכ״ו, ועייג״כ לקו״ת ד״ה ולא תשבית –

ובעבודה הוא ע״י יר״ש ונוחין ועלובין, וכמו שמסיים בד״ה אנכי הנ״ל „והגם כו׳ היו מחודדין כו׳ אך מצד הביטול שלהם היו הם דוקא כלים להשיג האמת לאמיתו״.

בברכת מזל טוב, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קמח

ב״ה, יום א׳ ט׳ ניסן
ברוקלין

זעהר געעהרטער מר. חיים ליבערמאן

שלום וברכה!

אין צוזאמענהאנג מיט דעם פארשלאג וועגן א וואכנבלאט, וואלט איך אייך בעטן מיטצוטיילן אונז אויב מעגליך, צי וואלט איר געקענט צושטעלן אונז אין די נאענטסטע טעג אייער פראיעקט לויט ווי מען האט גערעדט בשעת אייער באזוכען אונזער אפיס.

מיט דאנק פאראויס.

בברכת חג כשר ושמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קמט

ב״ה, ערב פסח, תש״ד

כבוד הרה״ג הרה״ח החו״ב אי״א כו׳
מוהר״ר אברהם אלי׳ יחי׳

שלום וברכה!

שני מכתביו – ע״ד הספרים מעזבונו של נייהויזען ע״ה – קבלתי,

קמח

נדפסה באגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח ע׳ קלז.

חיים ליבערמאן: **העיתונאי. אגרת נוספת אליו — לעיל קלז.**

קמט

נדפסה בלקו״ש ח״ז ע׳ 297 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.

מוהר״ר אברהם אלי׳: **אקסלרוד. אגרות נוספות אליו — לעיל כו, ובהנסמן בהערות שם.**

ע״ד הספרים . . קיבל כת״ר מענה עד״ז: **אגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח אגרת ב׳שפט.**

ותיכף מסרתי אדות זה לכ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א, ובודאי כבר קיבל כת״ר מענה עד״ז.

בטח הגיעו, בזמניהם, הוצאותינו האחרונות: קונטרס ח״י אלול, ספרנו ח״ב וח״ד, סימני סדר של פסח, קובץ ליובאוויטש.

וחבל על אשר אין משתמש בתוקף בהשפעתו על החוגים השונים במקום מגורו, להגדיל יותר מספר הקוראים ולומדים בס׳ הנ״ל וכיו״ב.

ובפרט במה שנוגע לס׳ חנוך, שבזה תועלת כפולה, כי ע״ז שלומדים בס׳ אלו, נדחים הס׳ שיש בהם אפיקורסות וכו׳ ממחיצת ביה״ס.

וכמה מוסדות חנוך פה שא״א לחשוב אותם בשום אופן בין חסידי חב״ד, ואדרבה כו׳, ובכ״ז הנהיגו לימוד ס׳ הנ״ל מפני טעם זה.

ובודאי כדאי לקיים בזה מדת ויגבה לבו, אשר „גם״ במדינה זו נותנים חשיבות לדברים הנאמרים בתקיפות ובהחלט. ובטחוני, על יסוד מה ששמעתי אודות השפעתו, שאם הי׳ מנסה לחוות דעתו בתוקף (ובפרט שיכול להביא ראי׳ שגם בבית יעקב וכיו״ב לומדים בס׳ וחוברות מהוצאות המל״ח) הי׳ מצליח. ות״ח צריך שיהי׳ בו שמינית שבשמינית. ומבואר בדא״ח (דרושי פורים) שעי״ז פועל שאין יניקה לרשעים.

ומדי דברי בזה אזכיר מה שצע״ק לי ולדכוותי׳ בדרושים הנ״ל מפרש אליבי׳ דמ״ד שצ״ל שמינית שבח׳, והרי הלכה כמ״ד (סוטה ד, א) דלא מינה ולא מקצתי׳ וכמ״ש הרמב״ם בהל׳ דעות פ״ב ה״ג וכ״פ רבינו הזקן בשו״ע או״ח סקנ״ה וסקנ״ו ס״ג –

ואסיים במה דסיים כת״ר בענין הגאולה דשמעתי אומרים פתגם שגור בפי חסידי פולין: שמיני שמונה שמנה (פי׳ שהשנה שקורין ח״פ פ׳ שמיני – וכמו שנה זו – תהי שמנה), ואולי אפ״ל דיש לזה יסוד ע״פ המבואר בדא״ח במעלת מספר ח׳ דכנור דלע״ל יהי׳ בן ח׳ נימין וכמ״ש בלקו״ת ד״ה למנצח על השמינית. וח״פ ויהי ביום השמיני הוא בדוגמת מ״ש בדא״ח בענין המשכת הבינה בכל הגבולין (ד״ה להבין כו׳ יו״ט שר״ה ס״ה) ב׳ בחי׳ דשער הנו״ן (ד״ה מעט תוס׳ ביאור על ענין

שמינית שבשמינית: בהמשך לזה — לקמן אגרת קס. קסא. עוד משו״ת כ״ק אדמו״ר שליט״א בענין זה ראה לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ע׳ שא. לקו״ש חכ״ב ע׳ 162.

וספרתם) ובכללות הוא מה שבבינה גופא הוא ג"ר – ולא ז"ת – שכללותם הוא ספי' הבינה וכידוע בענין ותבואי בעדי עדים וקה"ק (ד"ה אלה פקודי). ותחילה צריך להביא ראי' מן התורה שכן צ"ל – עדמ"ש לענין פסוקי דמלכיות כו' (ד"ה להבין הנ"ל ובהמשך רס"ו) וזהו שכשקוראין ח"פ שמיני אזי השנה שמנה וכמו שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בשם הה"מ נ"ע דפי' ביום השמיני עצרת: שמיני וגם שמן ושמן דמעלת שמע"צ הוא פר אחד כו' ואין לזרים אתך דזה יהי' בבוא הגאולה שלמה ב"ב ע"י משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קג

[תחלת קיץ תש"ד]

זה מכבר פנו אלינו בבקשה להו"ל השיחות, מאמרי דא"ח והמכתבים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הקשורים בביקורו בעיר שיקאגא בחדש שבט ה'תש"ב.

מכמה סיבות נתעכב הדבר ע"ע.

* * *

הנני משתמש בהזדמנות זו לענות לרבים השואלים ומקשים בשיחות או במאמרים.

אף שהשיחות ברובם המכריע מובנים לכל אחד, אף לאלו שאין להם ידיעה בתורת חב"ד, בכל זה יש בהם ענינים, וביותר אלו שלא באו אלא בדרך אגב, שא"א להבינם על בורים כ"א אחרי הקדמת לימוד תורת החסידות, עכ"פ ידיעת יסודי שיטה זו שלא נתבארו מתחילה ועד סוף בשיחה זו וע"פ כלל הידוע ד"ת עניים במקום זה ועשירים במקום אחר.

קג

מגוכתי"ק. נכתבה כהקדמה לקונ' ביקור שיקאגא, שנדפס בתחלת קיץ תש"ד.
לסיבה לא ידועה לנו לא נדפס כ"ז בהקדמה. קטע מהמובא בזה שולב לאגרת קנד דלקמן.

מובן מאליו, אשר המקשה בשיחה או במאמר ועל יסוד זה שאין הוא יודע תירוץ לקושיתו – השיחה או המאמר אין להם מקום אצלו, אף שכל ידיעתו בשיטת תורת חב״ד ויסודותי׳ היא בת חד יומא ולפעמים תכופות גם „ידיעה״ שטחית זו מוטעת היא, הנה עליו נשא משל הרמב״ם בהקדמתו לפיה״מ בדברו ע״ד לימוד סודות התורה וז״ל: והנני נותן לך בו משל מבואר כגון שנשאל לאיש . . נבון ומשכיל והוא נעור ורק מחכמת התשבורת וחכמת הכוכבים ונאמר לו מה אתה אומר באיש שהוא טוען שגוף השמש . . (יודע הוא) כמה מילין יש במדתו . . האיש ההוא זך הרעיון . . לא יהי׳ בלבו ספק על היות זאת הטענה בטלה . . אבל כשירגיל נפשו בלמוד . . תשיב לו הטענה אמת שאין בה ספק . . ויאמין בו אמונה גמורה . . ק״ו יהי׳ הענין במי שאין לו חכמה כלל . . אבל הי׳ נסעו משכל אמו לשכל אשתו שנשאלהו שאלה משאלות האלקיית שהם צפונות בדרשות אין ספק שהם רחוקים בעיניו כרחוק השמש מן הארץ ויקצר שכלו להבין דבר מהם, עכ״ל.

וכמו שהחולה ברגליו לא ילך לבקש רפואה אל האדריכל אף שהלזה בנה בחכמתו בנינים גדולים ומפוארים, כ״א ישאל בעצת הרופא המומחה באותו מקצוע, ואם האדריכל איש ישר הוא, הרי גם הוא בעצמו יבאר להחולה שאף שגאון הוא – האדריכל – בחכ׳ בנין בתים אבל אין לו הבנה כלל בחכמת הרפואה ולכן על החולה לפנות לרופא,

כן הוא מי שהוקשה לו ענין או פרט במאמר דא״ח ורוצה לבארו לאמיתתו אין לו לפנות אלא לאלו הלומדים בתורת החסידות ועוסקים בה.

ואם עכ״ז כשיטעה ופנה בקושיתו למי שאינו מומחה בתורת החסידות ויהי׳ האיש, מי שפנה אליו, איש ישר ותם לבב יודה ויאמר: גדול הנני ב״ה במקצוע פלוני שבתורה אבל בתורת החסידות לא עסקתי כדבעי ולכן עליך לפנות לבקי בשיטה זו דוקא.

קנא

ב"ה, יום ב׳ א׳ לחדש אייר ה׳תש"ד
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א ורב פעלים בעל מדות תרומיות וכו׳ מוהרח"צ שי׳

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו להבר מצוה של בנו שי׳ הנה מבלתי יכולת להיות נוכח הנני לשלוח ברכותי שילך הלך וגדל בגשמיות ורוחניות ויהי׳ ירא שמים חסיד ולמדן.

ולקשר ענין בר מצוה עם יום זה יום כ"ו בניסן י"ל ע"ד הרמז.

דהנה ענין בר מצוה הוא שנעשה מחוייב בתומ"צ, שאז יצר הטוב מזדווג לאדם (קהלת רבה ד, יג) היינו שאז הוא גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם (שו"ע או"ח לרבינו הזקן מהדורא בתרא סס"ד)

– וי"ל שזהו דיוק לשון קה"ר „מזדווג" דוקא –

ואז הוא יוצא במלחמה עם היצה"ר **לכבוש** (תניא פ"ט) את העיר קטנה זה הגוף (נדרים לב, ב ועיי"ש בפי׳ הרא"ש).

ובמה אפשר לנצח את היצה"ר, ע"ז ארז"ל (ב"ב טז, א) ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תורה תבלין,

והנה **עיקר** המלחמה עם היצה"ר התחילה בכניסה לארץ ישראל, כי במדבר הרי כמעט שלא הי׳ לבני ישראל עסק עם עניני עוה"ז, כי אכלו לחם מן השמים, שמלתם לא בלתה, וענני הכבוד סובבים אותם והורגים הנחשים.

– בסנהדרין (קח, א) בדור המדבר פלוגתא דרע"ק ור"א, ומשמע דהלכה כר"א דבאין לעוה"ב, מדקאי רבב"ח אר"י כר"א (שם קי, ב). ובפרט לפמ"ש בס׳ עשרה מאמרות מאמר תקי"ד ח"ב פ"ח דעת רע"ק שאין להם חלק לעוה"ב היינו שאין להם צורך לעוה"ב, וע"פ פי׳ זה

מהעתק המזכירות.
מוהרח"צ: קריגער.
ענין בר מצוה: ראה גם לעיל אגרת ס.

מתורצת הקושיא: לדעת רע״ק איך דמו מתי מדבר כמאן דמיבסמי – וכמו שהעירו בתוד״ה ודמו (ב״ב עג, ב).

ולכן דוקא יהושע בן נון שהוא הי׳ מנהיג דור באי הארץ, עליו אמרז״ל (מג״א רבה פתיחתא ס״י) יהושע ראש **לכובשים**. וכיוון שהיכולת לנצח את המלחמה ה״ה ע״י התורה, כנ״ל לכן קיבל יב״נ ממרע״ה כל התורה כולה וכמרז״ל (תמורה טז, א) א״ל ליהושע שאל **כל** הספיקות שיש לך א״ל רבי כלום הנחתיך שעה אחת כו׳.

– אלא שאח״כ בתור עונש נשכחו ממנו ש׳ הלכות כו׳ ויש לדייק בל׳ הרמב״ם בהקדמתו ליד ובמפרשי המשנה רפ״א דאבות, ואכ״מ. –

והנה ארז״ל (סוף ברכות) ת״ח אין להם מנוחה לא בעוה״ז כו׳ ילכו מחיל אל חיל, היינו שמיום ליום מעלין בעבודתם בקודש, וא״כ מובן שביום פטירתם הם במדרי׳ היותר נעלית.

– ולהעיר מפי׳ מצו״ד מ״ב ב, י, ומכל המקומות המצויינים בס׳ מעבר יבוק מ״א פי״ז –

עוד זאת המעלה ביום הפטירה „שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה בבחי׳ העלם והסתר מתגלה ומאיר בבחי׳ גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו״

– לשון רבינו הזקן באגה״ק סימן כח, וי״ל שזהו כוונת רז״ל (אבות פ״ו) „שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו כו׳ אלא תורה ומע״ט״ **בשעת** ממש –

והארה מאירה בכל העולם בכלל ובתלמידיו בפרט (כמ״ש באגה״ק שם ובסי׳ כ״ז)

ועד״ז הוא בכל שנה ושנה ביום זה, כידוע מענין לג בעומר ועייג״כ יבמות (קכב, א) רש״י ד״ה תלתא בשם תשובת הגאונים שמאיר מעין תורת ועבודת צדיק זה בעולם – פעולת הארה זו היינו סיוע מלמעלה ללכת בדרכי הצדיק וא״כ גם ביום פטירת יהושע ב״נ כן הוא, שאז יש סייעתא דשמיא מיוחדת להיות כובש כמו שיהושע הי׳ ראש לכובשים. ופטירת יב״נ הי׳ ביום כ״ו בניסן כמ״ש בסוף מגלת תענית והובא בטושו״ע או״ח סתק״פ.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קנב

ב"ה, יום ג' ג' לחדש אייר תשי"ד
ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

... ואמרתי מכבר שי"ל שזהו הרמז בדרז"ל (יבמות קיד, א) אשר ג"פ נאמר החיוב דלהזהיר גדולים על הקטנים: שקצים דם טומאה.

דהנה מצד המחונך והמודרך (שהוא הקטן לגבי המחנך והמדריך אותו הגדול בדעה) ישנם נמנעים ומתיאשים משתפעול ההשפעה עליהם מפני כמה טעמים הנכללים בשלשה:

א) אומרים שהמצב עתה ובפרט במקום פלוני הוא כזה שטבע האנשים גס וחומרי ביותר ומותר האדם מן הבהמה אין ואיך יכנס באזנם ענין של תורה ויר"ש וכו', ועי"ז בא הציווי שאפי' האוכל שקצים שזהו מורה שאינו בגדר אנושי כלל, כי הרי שקצים נפשו של אדם קצה בהם (הוריות יא, א) בכ"ז מצווה אתה לחנכו ולהזהירו, וכמו שהעידו חז"ל (במ"ר רפי"ב) שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כח המצווה, עכצ"ל שיש בכח המחנך לעשות ולפעול.

ב) אומרים שבד"א שאפשר שתהי' תועלת בתעמולה וחנוך – בנוגע לעניינים שלא הורגל בהם כל ימיו, אבל אם כבר עבר ושנה ושלש כו' ונתיישן בהנהגתו ופעולותיו אין תקוה שיחזור בו, ושלילת דעה זו מבוארת באזהרת גדולים על הקטנים בענין הדם שארז"ל (ספרי) עה"פ רק חזק לבלתי אכול הדם אתה למד שהיו שטופים בדם לאכלו, הרי שגם בעניינים אלו מוכרח ומועיל חנוך.

ג) אומרים שבד"א שצריך להתעסק בהשתדלות וחנוך דוקא במה שאפשר לבאר להמחונך ע"פ השכל וטעם ודעת אבל במה שתלוי באמונה וקבלת עול והלזה טוען שאינו מאמין הרי אין גם פתח להכנס עמו בדברים, ולזה בא הציווי לגדולים על הקטנים בענין הטומאה אף שאין לזה מבוא בשכל ואינה אלא גזרת הכתוב וכמ"ש הרמב"ם (סוף

קנב

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 680.

ואמרתי מכבר: לע"ל אגרת עב. וראה גם אגרת שלאח"ז.

הל׳ מקואות) דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזה״כ הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו וה״ה מכלל החוקים עיי״ש.

והציווי גופא נותן כח לפעול בהמחונך והמודרך ועדמ״ש לענין אם בחוקותי תלכו (בקצור בהיום יום ע׳ נו).

ואיך יועיל חנוך בענינים כאלו יש להסביר עפמ״ש הרמב״ם בהל׳ גרושין ספ״ב.

החותם בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

קנג

ב״ה, יום ה׳ י״א אייר תשי״ד
ברוקלין

כבוד הרה״ג הנודע לתהלה אי״א ורב פעלים עוסק בצ״צ באמונה וכו׳ מוהר״ר אלי׳ נ״י ד״ר יונג

שלום וברכה!

כפי בקשתו נשלחו לו, בחבילה מיוחדת, ספרנו ח״א וח״ה, וכן דוגמאות מהירחון היוצא לאור על ידנו (באידית ובאנגלית).

ת״ל, הביאו ספרים הנ״ל תועלת רבה בכמה ישיבות קטנות ת״ת ובתי הספר המשתמשים בהם, ומזמן לזמן, מתרחב חוג הלומדים וקוראים אותם, ובטוחים אנו אשר גם כבו׳ ישתמש בהשפעתו הרבה להכירם ולהנהיגם בכל מוסדות החינוך העומדים תחת הנהלתו, או הנשמעים להוראותיו.

ואם בכל המדינות רוח השורר בבתי הספר בכלל וטהרת ספרי הלמוד וקריאה לבני הנעורים בפרט יש להם השפעה מרובה על כל חיי הדור הצעיר, על אחת כמה וכמה במדינה זו, שהשפעת האבות על הבנים מעוטה היא ביותר, בערך למדינות אחרות, שבתי הספר צריכים השגחה מעולה וחומר הקריאה והלמוד הבא לידי התלמידים

קנג

מהעתק המזכירות.

והתלמידות צריך להיות על טהרת הקדש נוסף על היותו מתאים למטרתו מנקודת המבט הפדגוגי, ואז יש לקוות אשר דור הצעיר יהי' דור ישרים יבורך בכל הפרטים, אפילו אם תנאי הסביבה והזמן אינם טובים.

ואמרתי זה מכבר במאמר רז"ל (יבמות קיד, א), אשר ג"פ נאמר החיוב דלהזהיר גדולים על הקטנים: בדין שקצים, דם וטומאה.

וי"ל הרמז בזה בתורת החינוך, אשר זהו ענין הזהרת גדולים על הקטנים.

דהנה מצד מהות המחונך והמודרך (שהוא הקטן בדעה לגבי המחנך והמדריך אותו – הגדול בדעה) ישנם נמנעים ומתיאשים משתפעול ההשפעה על התלמידים מפני כמה טעמים, ונכללים הטעמים בשלשה סוגים.

סוג א) אומרים: שהמצב עתה ובפרט במקום פלוני הוא כזה, שטבע האנשים גס וחומרי ביותר, ומותר האדם מן הבהמה אין, ואם כן איך יכנס באזנם ענין של תורה ויר"ש וכו', וע"ז בא הציווי שאפי' האכל שקצים, שזהו מורה שאינו בגדר אנושי כלל, כי הרי שקצים נפשו של אדם קצה בהם (הוריות יא, א) בכ"ז מצוה אתה לחנכו ולהזהירו.

וכיון שהעידו חז"ל (במ"ר רפי"ג) שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כח המצווה, עכצ"ל שיש בכח המחנך לעשות ולפעול גם על תלמיד כזה.

סוג ב) אומרים: במה דברים אמורים, אשר אפשר שתהי' תועלת בתעמולה וחנוך – הוא דוקא בנוגע לעניינים שלא הורגל בהם כל ימיו, אבל אם כבר עבר ושנה ושלש כו' ונתיישן בהנהגתו ופעולותיו אין תקוה שיחזור בו. ושלילת דעת זו מבוארת באזהרת גדולים על הקטנים בענין הדם, שארז"ל (ספרי) עה"פ רק חזק לבלתי אכול הדם אתה למד שהיו שטופים בדם לאכלו, הרי שגם בעניינים אלו מוכרח ומועיל חנוך.

סוג ג) אומרים: במה דברים אמורים, אשר צריך להתעסק בהשתדלות וחנוך – הוא דוקא במה שאפשר לבאר להמחונך ע"פ השכל וטעם ודעת. אבל במה שתלוי באמונת הלב וחוקה היא בלי טעם גלוי ומובן והלזה טוען שאינו מאמין, הרי אין גם פתח להכנס עמו בדברים, ומה תועלת בהשתדלות עמו בעניינים אלו, ולזה בא

ואמרתי זה מכבר: **לעיל אגרת עב. וראה גם אגרת שלפנ"ז.**

הציווי לגדולים על הקטנים בענין הטומאה, אף שאין לזה מבוא בשכל ואינה אלא גזירת הכתוב, וכמ״ש הרמב״ם (סוף הלכות מקואות) דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו וה״ה מכלל החוקים.

ואיך יועילו חנוך תעמולה והשתדלות בעניני׳ם כאלו ובנוגע לאנשים הנ״ל, יש להבין ע״פ מ״ש הרמב״ם על כל אחד ואחד מישראל **בלי חבדל כלל**, וז״ל (הל׳ גרושין ס״פ שני): מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה ... הוא אנס עצמו בדעתו הרעה ... שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, עיי״ש.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קנד

[אייר תש״ד]

אחת ממטרות התיסדות קובץ זה היא שישמש בימה שממנה יתדברו אנ״ש, וכל הנלוה עליהם, בכל דבר הקשה בתורת החסידות בכלל ובספרים היו״ל במשך זמן האחרון בפרט, וכמ״ש בהקדמת המערכת בקובץ חוברת א.

כמובן יודפסו בקובץ רק אלו השאלות ותשובות שיש בהם ענין לכל קהל הקוראים. אותן השאלות שלא יענינו אלא את היחיד יבוא המענה עליהם אם במכתב אל השואל או בקובץ במדור זה אבל בקצור.

* * *

קנד

נדפסה בקובץ ליובאוויטש חוב׳ ב ע׳ 22 (תשובות וביאורים בתחלתו). הקובץ מוקדש לימים ט׳ אדר — לג בעומר, ומוסבר בו על דברים שארעו בפסח שני, ואו״כ יש לשער שמאמר זה נכתב במשך חודש אייר.

במאמר זה לא נתפרש אם נכתב בתחלה כאגרת (ראה לעיל סי׳ קנ) אמנם בזה נפתח מדור שבו באות תשובות לשאלות שנכתבו כאגרות (ראה לעיל אגרות נד. פה. קלב. לקמן קסב־ג) לכן נכלל גם הוא בקובץ אגרות קודש שלפנינו. לתוכנה ראה גם לעיל — קנ.

בפתיחת מדור זה הנני לענות על שאלה כללית, אשר שמעתי רבים שואלים בקראם בשיחות היו"ל על ידי מערכת „אוצר החסידים" והיא:

ענין פלוני אשר בשיחה – אינו מבואר כלל.

פירוש הפסוק ומרז"ל אשר בשיחה – הלא אינו אלא צחות בעלמא ואין לו יסוד ומקור.

התשובה על זה היא: אף שהשיחות (הנדפסות), ברובם המכריע, מובנות אף לאלו שלא עסקו בתורת חסידות חב"ד, בכל זה יש בהם כמה ענינים, ובפרט מאלו שלא באו בשיחה אלא דרך אגב, אשר אי אפשר להבינם, כי אם אחרי הקדמת לימוד תורת החסידות, או, על כל פנים, ידיעת יסודי שיטה זו. ובמאמרי דא"ח או בשיחה אחרת מתבאר בודאי ענין זה כדי צרכו, כי דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר (ברייתא דל"ב מדות טו. וע' ג"כ ירוש' ר"ה פ"ג סוף ה"ה).

כן פירושי הכתובים ומרז"ל אשר בשיחות רובם ככולם מקורם הוא בדרז"ל, או שמיוסדים הם על המתבאר בדרז"ל בתורת הנגלה והנסתר.

* * *

לדוגמא הנני מביא פה אחת התמיהות ב„מאמר פליאה" (לפי דעת השואלים), אשר שאלו בקונטרס „ביקור שיקאגא" שיצא זה עתה לאור. בחרתי בשאלה זו, באשר חשבוה השואלים לתמי' שאין מקום לתשובה עלי' כלל וכלל. וכאשר נוכח בזה שאפילו שאלה כזו אינה אלא מחסרון ידיעת השואלים, ולא עוד – אלא שהמאמר פליאה מקורו מפורש בדרז"ל, הרי מתמי' זו ידונו בכל שכן וקל וחומר על שאר השאלות.

בשיחה ב' שבקונטרס זה (ע' 20) מסופר, אשר הרב ר' ברוך מרדכי אמר ע"ד הצחות: עקביא בן מהללאל אומר – די פיאטע פון א דאוונער וואס לויבט דעם אויבערשטען ב"ה זאגט כו'.

כשנתפרסמה השיחה לראשונה – במימיוגרף, חורף ה'תש"ב – נתחלקו המקשים לשתי כתות:

כת המבקרים על מנת לקנתר ושמחים למצוא תקלה הכריזו: הלא אלו דברינו מאז ומקדם, אשר דרך החסידים ומנהגם לאמר רמזים וצחות בלי כל יסוד ומקור, והרי בזה ראי' נוספת. כי אף אשר התיבות „עקביא" „מהללאל" הם לשון נופל על לשון „עקב" ו„הלל". אבל היש

מקום בשכל לאמר, אשר הנאמר במשנה „עקביא בן מהללאל אומר״ יש לזה איזה שייכות לענין „א פיאטע פון א דאוונער וואס לויבט דעם אויבערשטן זאגט?!״ . . . והנה לא די לחסידים בזאת ועוד הוסיפו חידוד על חידוד, כי – עקביא ומהללאל הם אנשים נפרדים ופירוש החסידים הוא כאלו זהו אדם אחד!

כת השני׳, אלו החפצים לדון את כל אדם, „אפילו את החסידים״, לכף זכות, אמרו: אמת כן הוא אשר מאמר הר׳ ברוך מרדכי אינו אלא צחות ואין לו יסוד – אבל הרי מפורש נאמר בשיחה שאינו אלא צחות. ואם לטובי המגידים הותר לאמר פי׳ כאלו למה יגרע חלק החסידים? ובפרט אשר רעיון הכרוך במאמר זה רעיון נשגב הוא: בגודל ערך עבודת הלב והרגש וכו׳.

פתגם הר׳ ברוך מרדכי עורר תמי׳ עד כדי כך שאפילו מאנ״ש נמצאו שואלים בטענה: למה מפרסמים בדפוס ענינים הנותנים מקום למנגדים לקנתר: ראו החסידים הוסיפו „עוד״ פי׳ אחד שאין השכל סובלו ואין לו מקור בדרז״ל.

* * *

והנה אם נשים לנגד עינינו אופי האיש שאמר פתגם הנ״ל ובאיזה מסיבה אמרה, אשר הרב ר׳ ברוך מרדכי הי׳ מהגאונים אשר בימיו ובהיותו צעיר לימים כבר הי׳ – **בימי הגר״א** – ריש מתיבתא בעיר ווילנא, וצחות זו אמר במענה לגיסו – גאון בנגלה מנגד על שיטת החסידות ובנו של מנגד לשיטה זו, ואמרה במעמד גאוני העיר ולומדי׳ ואחרי שמיעת פלפול עמוק.

לא ישאר מקום לספק כלל, אשר רב״מ לא הי׳ עונה לגיסו בצחות ודבר מוסר בעלמא בלי יסוד חזק בדרז״ל, חזק כל כך עד אשר גם גיסו וכל המסובים מוכרחים יהיו להודות בזה. ובפרט אשר בימים ההם הנה רוב המכריע של המתנגדים אחזו בשיטה, אשר אין ענין למגידים ואומרי מוסר אלא בשביל הנשים, עמי הארץ ות״ח בשעה שראשם כבד עליהם וא״א להם לעסוק בלימוד. ובכל דבר וענין היו שואלים לכל לראש: מנא הני מילי ואיפוא רמיזא באורייתא.

* * *

והנה שיטת מדרש השמות – לדרוש סמוכין בין משמעות השם **ומהות** הנקרא בשם זה – חזון נפרץ הוא בתושב״כ ובתושבע״פ.

ולא רק בשמות כלליים – שמות המין – השם מורה על טבעי המין, וכמרז"ל (ב"ר פי"ז) א"ל (הקב"ה למלאכים) חכמתו (של האדם) מרובה משלכם הביא לפניהם את הבהמה את החי' ואת העוף, א"ל זה מה שמו ולא היו יודעין, העבירן לפני האדם, א"ל זה מה שמו, אמר זה שור זה חמור כו'. וביאר הרמב"ן (בראשית ב, יט) הקב"ה הביא כל חית השדה וכל עוף השמים (עיין תוד"ה כל. חולין סו, ב) לפני אדם והוא הכיר טבעם וקרא להם שמות, כלומר השם הראוי להם לפי טבעיהם (ועי' ג"כ בחיי ע"פ זה, של"ה בהקדמה בית המקדש בסופו. תניא שער היחוד והאמונה פ"א, ד"ה אר"י כו' לא אבוא בירושלים של מעלה כו' דשנת ת"ש – נדפס בקונטרס מא, ועוד) אלא גם בשמות פרטיים כן הוא, אשר דרשו משמעות השם על מהות הנקרא בשם. וראשון במקרא מפורש (בראשית ג, כ) ויקרא גו' חוה כי היא היתה גו'.

יותר מזה: מצינו דדורשין שמות אפילו במקום דלא נתכוון נותן השם לדרשה כזו. ודבר זה כתוב בתורה (בראשית כז, לו) הכי קרא שמו יעקב ויעקבני גו' וכפול בנביאים (ש"א כה, כה) כי כשמו כן הוא נבל שמו גו'. ומצוי לרוב בדרז"ל.

למעלה מזה: אף את"ל שאין ראי' מדרשות רז"ל בשמות המובאים בתנ"ך, כי בהם יש לומר הטעם לדרשה, אשר כיוון שהובא השם בתורה בודאי גם בו יש איזה רמז ולימוד (ובזה מתורצת הערת המהרש"א בחדא"ג יומא פג, ב).

הרי מצינו (יומא שם) דר' מאיר הוה דייק בשמות אנשים שהיו **בימיו**. ומעשה רב הוכיח כדברי ר' מאיר.

– והא דמסיים שם ר"מ אימא דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי, הוא משום שאין בעל השם **מוכרח** במעשיו, כי הבחירה בידו היא, אלא שטבעו נוטה לזה (עדמ"ש ברמב"ם ריש הל' דעות ועיי' ג"כ הל' תשובה פ"ה ה"ד. ומש"כ שם בלח"מ – מפורש הוא ברפ"ח משמונה פרקים להרמב"ם). וי"ל שזהו ג"כ כונת המדרש (ב"ר פע"א): יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים כו', להשמיענו שאין השם מכריח באופן – בל' הרמב"ם – שא"א לזוז ממנו –

וגדולה מזה מצינו בדרז"ל, אשר השם הוא לא רק **מורה** על מהות האדם אלא גם **גורם**, וכמרז"ל (תנחומא ס"פ האזינו) לעולם יבדוק אדם בשמות לקרוא לבנו . . כי לפעמים השם גורם טוב או גורם רע. וביומא (לח, ב) חזי מאי סליק בי' (היינו דשמו – על שמו של רשע –

גרים למיתתו. דאין לומר שהוא בתור עונש, דא״כ העונש גדול יותר מדי ועוד דהעונש הי׳ צ״ל על נותן השם ולא על נושא השם). וגורם באיש נושא השם לא רק במה ששייך בעצמו, אלא גם ביוצאי חלציו, וכדאיתא בברכות (ז, ב) מאי רות אר״י שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו כו׳ מנא לן דשמא גרים כו׳.

במילא מובן שיש מקום לדרוש שמות האבות גם בנוגע למהות הבנים. ושני אופנים מצינו בזה בדרז״ל: א) שהאבות נקראו על שם מהות הבנים וכנ״ל ברות וכמרז״ל (מגילה יב, ב) מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש תנא כולן **על שמו** (של מרדכי) **נקראו**, ב) שאף שלא נקראו ע״ש הבנים, בכל זה כשמזכירין שם האבות על הבנים הרי זה בא להורות על תכונות הבנים וכמרז״ל (סנה׳ קט, ב) קרח כו׳ בן יצהר בן שהרתיח עליו את כל העולם כצהרים כו׳ וליחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם כו׳ – אשר מדמקשי׳ בפשיטות וליחשוב נמי בן יעקב מוכח דאף דלא נקראו האבות לא מינה ולא מקצתי׳ ע״ש הבנים, בכ״ז דורשין שמותיהם אם נזכרים על הבנים.

* * *

עד כאן בנוגע למדרש שמות **בכלל**, אשר מיוסד דרך דרוש זה בדברי רז״ל לדייק בשמא, ולא רק בשמו עצמו, אלא גם בשמות אבותיו אם נזכר שם אביו עליו (וכמו בעקביא בן מהללאל).

ובנידון דידן דצחות הרב ר׳ ברוך מרדכי בפרט – מקורו **מפורש בדברי האריז״ל**.

ונקדים מ״ש במדרש אגדת בראשית (הוצאת בובער, מבוא פי״א) וז״ל: ולמה נקרא שמו (של בן קינן) מהללאל, שהוא חזר בתשובה תחלה להלל והתחיל לשבח לפני הקב״ה.

וזה״ל בכתבי האריז״ל בשער הגלגולים (הקדמה לא): דע כי כל הנשמות . . כלולים ונתלים באדם הראשון . . כל אבר ואבר מרמ״ח אבריו . . והנה העקב . . מתחלק ליותר מן תרי״ג ניצוצות נשמות ומכללם הם נשמת . . ונשמת עקביא בן מהללאל.

וביתר באור שם (סוף הקדמה לב) וז״ל: **עקביא בן מהללאל . . בסוד עקב . . ולכן נקרא שמו עקביא ולפי שעקביא זה תיקן גם כן בחי׳ מהללאל בן קינן לכן נקרא עתה עקביא בן מהללאל**.

– ויש להעיר מן המשנה (עדיות פ״ה מ״ו): אין עזרה ננעלת בפני

כל אדם מישראל בחכמה – ויש גורסין **בענוה** – **וביראת חטא כעקביא בן מהללאל**. וראה בבעל הטורים ר"פ עקב, של"ה שם ועוד – על הפסוק עקב ענוה יראת ד' – ששניהם, ענוה ויראה, נקראים עקב.

* * *

ביאור יסוד צחות „תמוה" זו יוכל להיות לנו לדוגמא ולאות, כי בודאי כל המאמרים אשר בשיחות הקודש, אף אלו הנראים לתמוהים בעינינו, יש להם פי' וביאור היטב. ועל כגון זה ארז"ל (ירוש' פאה פ"א ה"א) כי לא דבר רק הוא מכם, ואם הוא רק, מכם הוא, למה שאין אתם יגיעים בתורה.

ואם צחות של חסידים הראשונים כן תורתם ועבודתם על אחת כמה וכמה.

קנה

ב"ה, יום ד' ט' סיון תשי"ד
ברוקלין

האברך המצוין וו"ח אי"א חו"ב כו'
התמים מהור"ר אברהם שמואל שי'

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לחתונתו בשטומו"צ אשלח ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב ויבנו בית בישראל על יסודי ופנימיות התורה והמצוה.

וי"ל דהנה חתונה הכללית של עם ישראל עם הקב"ה הי' בחה"ש וכמרז"ל במכילתא יתרו (הובא ברש"י עה"ת ר"פ ברכה) שהקב"ה יצא לקראתם כחתן כו'.

והנה אנן פסקינן דבששה בסיון ניתנה התורה וכמ"ש רבינו

קנה

מהעתק המזכירות.

מהור"ר אברהם שמואל: **שטיין. אגרת נוספת אליו — לעיל קמב.**

לחתונתו: **בט' סיון. ראה קובץ ליובאוויטש חוב' ג ע' 47.**

בשולחנו הטהור ר״ס תצ״ד (וכ״מ ממנהגנו בקרה״ת, עפמ״ש ברש״י ד״ה והאידנא מגילה לא, א) ושבעת ימי המשתה הם עד י״ב בסיון ועד בכלל, וא״כ יש לקשר זה עם מה דתשלומין דעצרת הם עד י״ב ועד בכלל (חגיגה יז, א) ועם מ״ש רז״ל (יומא ד, ב) דלמ״ד בששה ניתנה תורה, הימים שעד י״ב ועד בכלל היו מחולקים – לפרישה – מימים שאח״כ.

עכ״פ, לכ״ע ימים האלו הם משבעת ימי המשתה של החתן מלך מלכי המלכים הקב״ה.

ויהי רצון אשר,

ע״פ מרז״ל (פדר״א ספט״ז) מה המלך פניו מאירות כאור החמה (כמ״ש באור פני מלך חיים, הרד״ל) כך החתן פניו מאירות כאור החמה –

יאר ה׳ פניו אליו שיקויימו בו כל הברכות שברכו כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א.

בברכת מזל טוב, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קנו

ב״ה, יום ג׳ כ״ב סיון ה׳תש״ד

כבוד הרה״ג והרה״ח הוו״ח אי״א ורב פעלים
מורה משפט ליעקב מוהרא״א שי׳ הכהן

שלום וברכה!

בחבילה מיוחדת הנני מחזיר לכת״ר את הס׳ „ועשה טוב״ ות״ח על השאלה.

קנו

מהעתק המזכירות. חלקה נדפס בלקו״ש ח״י ע׳ 176; אמנם שם היא אגרת נוספת שכתב בנידון זה, בשנת תש״ז, שנעתק בה חלק מאגרת שלפנינו.

מוהרא״א שי׳ הכהן: **יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל מא, ובהנסמן בהערות שם.**

ראיתי שם דברים תמוהים ביותר על שיטת כו' וגדלה התמי' בפרט אחרי שהנסיון הורה במשך דורות שעברו מאז, אשר שיטה זו הקימה כמה וכמה אלפים ורבבות אנשים יר"א וכו' וכו'

אבל נתקררה דעתי בראותי שם (דף יב סע"ב) שחולק גם על מקובלים ראשונים.

וכיון דאתי לידי' ראיתי להעיר כאן בדברי הספר

א) כ' שם (יב רע"ג): שניהם (זכור ושמור) מצוה אחת מתרי"ג. (אולי מקורו מלשון הסמ"ג סוף מ"ע כט שכתב „נאמר בדברות ראשונות זכור ובאחרונות שמור ועשה אחד הוא") וצ"ע שהרי א) זכור הוא מ"ע ושמור מל"ת (וראה רמב"ן עה"ת שמות כ, ה) ואיך אפשר שיהיו מצוה אחת במנין תרי"ג, ב) זכור׳ מ"ע דקדוש היום בדבור או על היין (מ"ע קנ"ה בסהמ"צ להרמב"ם) ושמור הוא איסור עשיית מלאכה (רש"י ד"ה בשמירה ברכות כ, ב) אלא שלא נמנה בפ"ע כיון דמנו לא תעשה כל מלאכה (מל"ת שך).

ב) עוד כ' שם הוכחנו שדעת הזהר לברך שתי ברכות (בתפילין) וצ"ע: א) בתז"ח קרוב לסופו (בדפוס וילנא תרכ"ז הוא דף מו, ב) משמע דס"ל דהוא פלוגתת הבבלי והירושלמי **והבבלי** ס"ל דאין מברך אלא אחת (וכפרש"י) ומסיים שם „ומסיטרא דעמודא דאמצעיתא – לא צריך אלא ברכתא חדא" ויעויין ביאוהגר"א שו"ע או"ח סכ"ה. ב) אף אשר בש' הכוונות דרושי תפלת השחר דרוש ב' וג' הביא ב' הדיעות וביאורם ע"ד הקבלה (נזכר בד"ה ויאמר ד' אליו מי שם פה בתו"א לרבינו הזקן) אבל בפע"ח ש' התפילין פי' איתא „פ"א . . ולא יברך על ש"ר אם לא שפסק בדיבור" וקשה לומר שהי' כ' כן אם הי' דעת הזהר להיפך, ועיין מ"ח מס' הנחת תפלין פ"ג מ"ד ובשער הכולל (להרא"ד לאוואט ש"ב סק"ו).

ג) עוד כתב בדף שלאחריו (דף ב סע"ג): ויש למי שראיתי (כ"ה בסי' שער הק"ש רד"ה להבין פ' ראשונה דק"ש) כתב בשם הר"ר מהרד"ב נבג"ם תירץ לזאת הקושיא (למה לא נבה"ע מקודם) כי הזמן ג"כ נברא ומתחלה לא הי' זמן, ובאמת איני מאמין שיצא זה מן הקדוש כו' ומה יעשה הרב במד' ב"ר (הוא רפ"ג) שאמר מלמד שהי' סדר זמנים קודם

י) בהגהות על הסמ"ג מחלק בין „שמור" ו„השמר" ודוקא ל' אחרון הוא מל"ת – ויל"ע בזה – ועדיין צ"ע שהרי זכור הוא – מ"ע.

ובגמרא אמרו אלפים שנה קדמה תורה לעולם כו׳ – ומרמז לס׳ מו״נ – והוא ח״ב פ״ל.

– עיין בשומר אמונים ויכוח שני סי״ז עדכ״ז –

והנה מלבד דעת הרמב״ם (שם) שהזמן נברא כ״כ בפירוש כמה מגדולי ישראל וגאוניו: רס״ג (אמונות ודעות מ״א ד״ה והראי׳ הד׳) רשב״א (שו״ת תיח) רמ״ע מפאנו (ע״מ מאכ״ח ח״א פט״ז) ספורנו בתחלת פי׳ עה״ת ועוד.

ובעומק יותר י״ל: דהנה ב׳ ענינים בזמן: זמן המשוער ונמדד (ע״י תנועה איזה שתהי׳) עצם המשך הזמן (והוא הנק׳ בל׳ חוקרי ישראל במו״נ ח״ב פי״ג – שיעור זמן, דמות זמן – או – בלשון ס׳ העיקרים פ״ב מי״ח – זמן בלתי משוער). וגם עצם המשך הזמן נברא הוא (ודלא כדעת העיקרים שם) עיין סהמ״צ לבעל הצ״צ מצות האמנת האלקות סי״א. וכ״מ בס׳ עשרה מאמרות (שם).

ומרז״ל דב״ר הנ״ל שלא יהי׳ נוטה לדעת הקדמות כבר תירצו באופנים שונים ראה עיקרים שם, בחיי ר״פ בראשית ועוד.

וע״פ דא״ח יש הפרש בין זמן לסדר זמנים שנזכר בב״ר הנ״ל, וסדר זמנים הוא דק יותר מענין הזמן (היפך מפי׳ בעל העיקרים) והוא שרש הזמן (וכ״מ בפרד״ס ש׳ ערה״כ ע׳ סדר זמנים ובס׳ עבוה״ק ח״ד פ״ה) וכמו שביאר בארוכה בס׳ המצות (שם) ובכ״מ.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

במה שהעיר כת״ר מבכורות (נ, א) „שדר לי״ דמכאן ראי׳ לפדיון הבן ע״י שליח, ודלא **כרמ״א** (שו״ע יו״ד סש״ה סס״י) י״ל בפשיטות דרק הכסף שלח ע״י שליח, אבל פדה״ב עשה בעצמו, ויעוין בחי׳ רע״ק שם.

קנז

כ"ה. יום ה' כ"ד סיון ה'תשי"ד

כבוד הוו"ח אי"א נכבד ונעלה
מו"מ באמונה מהור"י שי' כ"ץ

שלום וברכה!

אייער בריף פון פאר שבועות – צייטיג ערהאלטען, האב ביז ייעצט ניט געענטפערט, ווייל איך בין געווען פארנומען מיט'ן צוגרייטען צום דרוק דעם קונטרס שיקאגא, קובץ ליובאוויטש נאמבער צוויי א.א. ואתו הסליחה.

דער ביכעלע „שבועות" האט געהאט א גרויסן ערפאלג און דאס גיט אונז ערמוטיגונג אויף פארטזעצען די סעריא פון אזיינע חוברות.

און אייך אדאנק אין נאמען פון מרכז לעניני חנוך פאר נעמען א גרויסען איינטייל אין זייער פארשפרייטען.

מיט דריי יאר צוריק, ווען מיין שווער כ"ק אדמו"ר שליט"א איז צוגעגאנגען גרינדען דעם מרכז לעניני חנוך, האבען אסך מענשען געזאגט: אין אמעריקע קען אזא זאך ניט האבען קיין קיום, אמעריקע איז אנדערש, אסך זאכען וואס מ'טאר ניט איז אין אמעריקע מוז מען עס טאן, אין אמעריקע מאג מען.

די ארבעט האט אונז אבער באוויזען, אז אין אמעריקע קען **און מוז** – זיין א חנוך על טהרת הקדש, לערן ביכער און לייען בראשורען איינגאנצען ריין פון כפירה, גרופען קליינע קינדער **געבארען דא אין לאנד** וואס אגעטירען פאר שבת און יהדות א.ז.וו. א.ז.וו.

נאר מיר מוזען האבען מיטהעלפער, ווייל די ארבעט איז זייער גרויס און זייער וויכטיק.

און דערפאר איז אונז אזוי טייער יעדער צוגעטראגענער פריינד און מיר האפען, אז ער וועט מיטברייננגען מיט זיך אויך זיינע פריינד.

אין היינטיגער סדרה ווערט דאך דערציילט די מעשה פון די

קנז

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ב ע' 687 והשלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"י שי' כ"ץ: אגרות נוספות אליו — לעיל עז, ובהנסמן בהערות שם.

מרגלים, די מרגלים זיינען געווען ראשי בני ישראל ואותה שעה כשרים היו, אויך דערנאך האבען זיי אנגעהויבען מיט זאגען: זבת חלב ודבש היא, כי עז העם היושב בארץ גו׳ עמלק יושב בארץ הנגב גו׳ – וואס דאס אלץ איז געווען אמת, נאר דער אויספיר – לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו – איז געווען פאלש און די גמרא ערקלערט (סוטה לה, א) וואס דאס מיינט: כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו – כפירה.

בדוגמא זו, אז מען טענה׳ט אז אין אמעריקע איז זבת חלב ודבש, מען האט אלע תענוגים גשמיים און מ׳איז פאר טאן אין זיי, מ׳איז ארומגערינגעלט מיט עמלקים – איז ווי קען מען גאר רעדען מיט א צווייטען וואס איז ווייט פון יהדות וועגען איינפירען א שטרייגען תורה ומצות לעבען, ניט דא איז דער ארט אויף דעם – איז דאס ר״ל, היפך האמונה, מען דארף נאר האבען בא זיך דעם החלט, ווי כלב האט געזאגט: **עלה נעלה** – וועט במילא זיין **יכול נוכל לה**.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קנח

ב״ה, יום ג׳ כ״ט סיון ה׳תשי״ד
ברוקלין

האברך המצויין וו״ח אי״א חו״ב כו׳
התמים מוהר״ר יצחק הכהן שי׳

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לחתונתו בשטומו״צ אשלח ברכתי ברכת מז״ט מזל טוב ויבנו בית בישראל על יסודי ופנימיות התורה והמצוה.

יו״ר ועד הפועל: מל״ח.

קנח

נדפסה בלקו״ש חי״ט ע׳ 513 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
מוהר״ר יצחק הכהן: הענדל. אגרת נוספת אליו — לעיל קמג.
חתונתו: בכ״ט סיון. ראה קובץ ליובאוויטש חוב׳ ג׳ ע׳ 47.

וי"ל דהנה ידוע מרז"ל (עירובין נד, א) האי עלמא דאזלינן מיני' כבי הילולא דמיא ומבואר בדא"ח הענין בזה (אוה"ת – לצ"צ – סוף בי' ד"ה ויאמר יהונתן, כד, ב) דירידת הנשמה בגוף בעוה"ז היא עד"מ חתונה, שעי"ז נעשה בחי' א"ס, וכמו כן הנשמה בעוה"ז נעשית בחי' מהלך, **דאזלינן מיני'**, היינו בחי' בלי גבול, בכל מאדך.

והנה כמה סוגים באופני חתונה זו, היינו עבודת האדם הישראלי בעוה"ז ובכללות נחלקו: א) בעבודתם הנוגע לעצמם: עובדי ה' בגופם, בנשמתם. ב) בעבודתם בעולם: יושבי אוהל ובעלי עסק.

– וי"ל שזהו רמז מרז"ל (סוף קידושין) א"א לעולם בלי בשם (מוכר בשמים. ריח, דבר **שהנשמה** נהנית ממנו – ברכות מג, ב) ובלי בורסקי (עורות דגוף ונה"ב).

והנה סיימו רז"ל (קידושין שם) אשרי מי שאומנתו בשם. ובכללות עם בנ"י היינו ענין שבט לוי, אשר (ל' הרמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל) „הובדל לעבוד את ד' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים הצדיקים לרבים כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' אלא הם חיל השם".

ועאכו"כ הכהן, אשר (ל' הרמב"ם שם) „נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעובדו כו' ה"ז נתקדש ק"ק ויהי' ד' חלקו כו' ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו".

בברכת מזל טוב, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קנט

ב״ה יום ה׳ א׳ תמוז ה׳תשי״ד
ברוקלין, נ. י.

הנכבד והנעלה מר צבי פאלמער שי׳
ניו־דזשערסי

שלום וברכה!

אייער ברודער, דער זייער געערטער מר שלמה שי׳ פאלמער האט מיר דערציילט וועגן אייך, און אויף דעם גרונד, שרייב איך דעם בריף.

צוערשט א פאר שורות וועגן דעם ציעל פון דער חברה „מחנה ישראל״.

„מחנה ישראל״ האט מיין שווער, דער ליובאוויטשער רבי הרב יוסף יצחק שניאורסאהן שליט״א, געגרינדעט מיט דעם צוועק – צווישען נאך אנדערע צוועקען אויף באקאנען און מפרסם זיין בא אידען פון אלערליי קרייזען דעם ריכטיגען מיין און הויכען ווערט פון אידעשקייט, און אויך ענטפערען אויף די מעגלעכע שאלות, וואס עס קענען זיך ערוועקען בנוגע יהדות, תורה און מצות.

לויט ווי אייער ברודער האט מיר אייך פארגעשטעלט, האט איר אינטערעס אין די פראגען, איז דערמיט ערקלערט זיך מיין שרייבען צו אייך, אויף צו זאגען אז מיר זיינען גרייט צו שטיין אין קאנטאקט און לויט אונזערע ידיעות מיט פערגעניגען, ערלויטערען פערשידענע פרטים, וואס זיינען פארבונדען מיט די אויבען דערמאנטע פראגען.

* * *

איינע פון די הויפט געדאנקען פון אידעשקייט איז אחדות, ניט נאר אמונה אין ד׳ אחד ותורה אחת, נאר אויך אחדות בא יעדען מענטשען אין זיין אינערלעכין לעבען.

אין געגענזאץ צו שיטות וואס זאגען אז מ׳דארף נאכגעבען דעם גוף

קנט

נדפסה בלקו״ש ח״י ע׳ 279 והושלמה ע״פ העתק המזכירות.
הנכבד . . פאלמער: אגרת נוספת אליו — לקמן קסו.

ניט רעכענענדיק זיך מיט דער נשמה, אויך אפילו אין געגענזאץ צו דער שיטה וואס זאגט אז מ'דארף שטענדיג פייניגען און מאטערען דעם גוף כדי די נשמה זאל זיין אלעמאל גענצליך און געבונדען דורך דעם גוף, זאגט שיטת התורה אז אבוואהל די נשמה **דארף און מוז** אנפירען מיט דעם מענטשען, אבער איר אויפגאבע איז ניט – פייניגען דעם גוף, נאר זעהן אז ער – דער גוף – זאל זיך פיהרען, געזונטערהייט, לויט ווי די תורה, וואס ווערט אנגערופן **תורת חיים**, האט עס אנגעוויזען.

אחדות אין נשמה לעבען בפרט: עס איז דא דריי מיינונגען וועגען דער ריכטליניע פון מענטשליכען לעבן:

א) איין שיטה האלט אז מען דארף זיך ריכטען אויסשליסליך נאכן קאלטן שכל קאפ, לאגיק.

ב) א צווייטע שיטה זאגט, אז מ'זאל זיך רעכענן נאר מיט דער הארץ אוןווארעמען געפיל.

ג) דריטע זאגען, אז וואס מ'טראכט אדער פילט אין הארצן איז ניט אזוי נוגע, די הויפט זאך איז אז אין מעשה – טהאטען – זאל מען זיך פירען ווי עס דארף זיין.

זאגט די תורה און פסק'נט אפ, אז א מענטש דארף זיין א שלם, ער דארף שטרעבען צו זיין פערפעקט. און אדם השלם קען מען זיין נאר דאמאלסט, אויב מען בעהמיט זיך אז די **קאפ**, די **הארץ** און די **האנד** (סימבאל פון גוף) זאלען אלע זיין באחדות און הארמאניערען אין זייערע אויפפירונגען לויט דעם אויבערשטענ'ס אנווייזונגען.

און אזוי וויכטיג איז די ריכטליניע, אז רז"ל ערקלערן אונז אז דאס איז איינע פון די געדאנקען פון דער מצוה פון תפילין: אז א איד וועט לייגן תפילין זאל ער זיך דערמאנען אז די האנט (תפלה של יד) די הארץ (אנקעגען וועלכער מען דארף לייגען די תפלה של יד) און די קאפ (תפלה של ראש) מוזען אלע איינשטימען צווישען זיך און לעבען א אידישען תורה לעבען.

נאך טיפער: דער מקיים זיין די מצוה פון תפלין, די מעשה אליין פון לייגען די תפלין, וועט שטארקען דעם אידן און אונגעהויער פארגרעסערען זיינע נשמה כחות אויף דורכפירען אין זיין לעבען די הארמאניע פון האנד, הארץ און קאפ אין דעם תורה וועג.

כאטש מיר פארשטייען ניט ווי קען די מעשה פון הנחת תפלין

ווירקען אויף די כחות הנשמה, פונקט ווי א קינד באגרייפט ניט די שייכות צווישען דעם ברויט וואס ער עסט, מיט דעם וואס די נשמה זאל באלעבען זיין גוף.

אויף ווי וויכטיג די מצוה פון תפלין איז קען מען זעהן פון פארשידענע ערצעהלונגען און ערקלערונגען פון חז״ל, איך וועל דא ברייגען נאר א פאר:

א) (קידושין לה, א) הוקשה כל התורה כולה לתפלין – די גאנצע תורה מיט אלע מצוות זיינען געגליכען – און פארשידענע פרטים פון זיי קענען אפגעלערנט ווערען – פון דער מצוה פון תפלין.

ב) כאטש די מצוה פון תפילין קען מען יוצא זיין מיט לייגען זיי איינמאל במשך פון טאג און נאר אין שול אדער בא זיך אין דער היים, פלעגט מען אבער, ווען מענשען זיינען געווען ריינער און מעהר צוגעטראגען צו רוחניות׳דיגע זאכען, טראגן תפילין א גאנצען טאג און סיי אין דער שול און היים סיי אין סטריט.

אויף ווי פיל אלע האבען געהאלטען און אפגעהיט די מצוה – איז צו זעהן פון דעם וואס די גמרא (שבת קל, א) באקלאגט זיך, דערציילענדיג וועגען דער בעציהונג אין א בעשטימטער צייט צו תפלין.

עס איז דאמאלס געווען א גזרה, אז דער וואס וועט טראגען תפלין וועט מען עם הארגענען.

קען מען מיינען אז מ׳האט אויפגעהערט לייגען תפילין? – ניין, אויף דעם האט די גמרא ניט וואס צו באקלאגען זיך, מ׳האט ווייטער געלייגט תפילין.

מיינט מען אז מ׳איז זיך בעגייגען מיט דעם **מוז** פון מצות תפילין אליין, מיט׳ן לייגען איינמאל א טאג, וואס דערמיט איז מען יוצא די מצוה פון תפילין? ניין, דאס אויך ניט דערציילט די גמרא, מ׳האט געטראגען תפילין אין גאס גייענדיג אויך ניט קוקענדיג אויף דער לעבענס געפאר, אזוי וויכטיג און טייער איז אפילו דאמאלסט געווען תפילין בא אידען.

אזוי ווי אבער איינצעלנע מענשען האבען דאס לעצטע געטאן ווי צום ביישפיל אלישע בעל כנפים, באטראכט עס די גמרא פאר ניט גענוג מסירות נפש לויט ווי מצות תפלין פארדינט.

תוספות ערקלערט נאך מעהר, אז אויף דעם איז אויך ניט געווען

וואס צו באקלאגען זיך, אין וואס זשע פארט האט זיך אויסגעדריקט דאס וואס די מצוה פון תפילין איז געווען ניט אזוי שטארק בא אידען ווי זי האט געדארפט זיין, און וואס די גמרא באקלאגט זיך אויף דעם און וואונדערט זיך אויף דעם?

ברייננגט די גמרא א ביישפיל: אין דער צייט פון דער גזירה איז אלישע געגאנגען אין גאס, און זעלבסטפערשטענדליך אין תפילין. א ממונה האט עם דערזעהן האט ער אנגעיאגט אלישע'ן און געפרעגט וואס טראגט ער, האט אלישע געענטפערט: כנפי יונה.

איז דאס וואס ער האט ניט געהאט די שטארקייט זאגען אז עס איז תפילין (חאטש דאס וואלט געמיינט זיכערען טויט פאר עם) באווייזט אז די באציהונג צו תפילין איז געווען ניט אזוי הייס, ווי מצות תפילין פארדינט און דארף האבען.

* * *

פון אלע מצות קענען מיר זייער פיל לערנען און אלע מצות שטארקען דעם מענשען אין זיינע נשמה כחות (חאטש מיר קענען עס ניט אלעמאל באגרייפען, ווי אויבענגעזאגט).

ובפרט די מצות וואס מען האט אנגעזאגט אז מ'דארף זיי טאן טעגליך, ווי תפילין, (שחיובם בכל יום אחוץ שבת און יום טוב) און וואס ווערען אנגערופען אות – א צייכען אז אידען און דער אויבערשטער זיינען איינס.

* * *

איך וועל זיין צופרידען הערען פון אייך און בעט זיך ניט זשענירען און ווענדען זיך צו אונז אויב איר רעכענט אז מיר קענען מיט עטוואס מיט-העלפען לויט ווי דערמאנט אין אנפאנג בריף.

מיט בעסטע וואונשען לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קס

ב״ה, יום ה׳ א׳ תמוז תשי״ד
ברוקלין, נ. י.

כבוד הרה״ג הרא״ה וו״ח אי״א נו״מ כו׳
מהורא״א שי׳ אקסעלראד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

א) משי״כ בישוב הענין מה שבדא״ח מבואר נחיצות שמינית שבשמינית (בתחלת העבודה) אף שפסק הדין (רמב״ם הל׳ דעות פ״ב ה״ג וש״ע אדה״ז סקנ״ו סס״א וסקנ״ז ס״ג) הוא דלא מינה ולא מקצתה – דהא בת״ח והא בשאר כל אדם.

יעויין בפיה״מ אבות פ״ד על המשנה מאד מאד הוי שפל רוח דהרמב״ם כ׳ בפירוש דמ״ד לא מינה ולא מקצתה פליג אמ״ד ת״ח צריך שיהי׳ בו ח׳ שבח׳ וכ״מ גם בגמרא (סוטה ה, א) מדהביא כל הדעות בזה אח״ז (אף שצע״ק הל׳ **אמר** רנב״י, ולא רנב״י **אומר**, ע״פ הכלל דבפלוגתא רגיל לשון אחרון).

עיין קיצור כללי התלמוד, כללי התלמוד לבעל כנה״ג ס״ק קי״א – נדפס בש״ס רא״ם אחר מס׳ ברכות – של״ה ריש חלק תושבע״פ, תוי״ט בכורים פ״ג מ״ו ועוד. וכן משמע גם בשו״ע רבינו מדמסיים שם באופני הטלת אימה על העם ובהנהגת ת״ח שביזוהו.

ב) משי״כ שאין לתועלת אם יחווה דעתו בעיר ע״ד נחיצות ספרי למוד עטה״ק דוקא כי לא ישמעו לזה בהיותם חפשים – הרי יכול להדגיש בדברו גם את זה שהם מתאימים וראוים גם מנקודת מבט של הפדגוג וכה״ג, וידוע מרז״ל שבת (נה, א) אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי ומי יודע אפשר תועיל צעקתו.

קס

מהעתק המזכירות.

כבוד . . אקסעלראד: **אגרות נוספות אליו — לעיל כו, ובהנסמן בהערות שם.**

משי״כ בישוב הענין . . שמינית שבשמינית: **לעיל אגרת קמט.**

ג) ע״ד ס׳ דה״י בלה״ק ועטה״ק האחד שהנני יודע הוא דה״י לבנ״י ליעבץ.

ד) בית רבקה האי סקול – לע״ע הוא רק ללמודי קודש, בנוגע לזמן הבא אין עוד החלטה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו״ר ועד הפועל

קסא

ב״ה, יום ג׳ כ״ז תמוז תשי״ד

כבוד הרה״ג הרה״ח החו״ב אי״א כו׳
מהור״ר א״א שי׳

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ד׳ פ׳ חקת א) במ״ש דרנב״י דס״ל לא מינה ולא מקצתה לא פליג אמ״ד ת״ח צריך שיהי׳ בו ח׳ שבח׳ ורצה לומר כן בדעת הרמב״ם.

יעויין בהגמ״י הל׳ דעות פ״ב ה״ג דכתב בפירוש דרנב״י אכולהו פליג.

כן בפיה״מ (אבות פ״ד מ״ד) כתב דמ״ד בשמתא מאן דלית בי׳ כונתו אחלק ח׳ שבח׳ ועכצ״ל דס״ל להרמב״ם דגם הוא קאי בת״ח (וכפשיטות ל׳ רש״י) וע״ז פליג רנב״י.

ב) מה שציינתי לתויו״ט ושל״ה – הוא בנוגע לחילוק הל׳ „אמר ר׳

בית רבקה . . החלטה: ראה לעיל אגרת לו ובהערות שם.

קסא

מהעתק המזכירות.

מהור״ר א״א: אקסלרוד. אגרות נוספות אליו — לעיל כו, ובהנסמן בהערות שם. והוא בהמשך לאגרות קמט. קס דלעיל.

פלוני" או „ר' פלוני אומר". עתה ראיתי מציינים שמדובר בזה בשד"ח קונ' הכללים אות א' ס"ק שס"ה, ואינו אצלי לעיין בו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קסב

[לפני מנ"א תשי"ד]

בס' אמת ליעקב – על אגדות הש"ס – מהרב מליסא על מרז"ל (יומא פו, א) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וא"ר יוחנן עד ולא עד בכלל (כן היא הגירסא בע"י וילקוט) כתב, אשר יחיד החוטא אף שעשה אח"כ תשובה מאהבה גדולה ביותר – וכתשובת דוד המלך – בכל זה נקרא בעל מום שנתרפא ושוב אי אפשר שתשרה עליו שכינה שיהי' נקרא כסא הכבוד. ורק בצבור מועלת התשובה על זה, והראי' שהרי נקראו ישראל היכל ד' אף שעבדו ע"ז כמה פעמים. ע"כ תוכן דברי מהר"י מליסא בנוגע לענינינו.

ולפי שהרב בעהמ"ס חוו"ד הוא מגדולי הפוסקים האחרונים דבריו אלו מדאיבים את הלב. – וראית החוו"ד משבת (נו, א) כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר כו' וד' עמו גו' אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו – יש לדחות דראית הש"ס הוא ממשמעות הכתוב אשר **תמיד** הי' ד' עמו וע"כ שלא הי' רגע אשר חטא. – ובפרט שרבינו הזקן בתניא פמ"ו כתב שהאבות היו בחי' מרכבה כו' וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התומ"צ כו' – ואינו מחלק בין בעל תשובה לצדיק גמור. ושם פמ"ז מוכח דבכל אדם שייך ענין זה. ואיך אפשר לתווך בין שתי הדעות.

הרב א"א הכהן יאלעס, פילאדעלפיא

* * *

קסב

השו"ת שלפנינו נדפסה בקובץ ליובאוויטש חוב' ג ע' 38 (תשובות וביאורים ע' 6). קובץ זה מוקדש לל"ג בעומר־י"ב תמוז תש"ב, ואין בו תאריך לכתיבת השו"ת שלפנינו. אמנם לקמן אגרת קסד, מד' מנ"א תשי"ד, מזכיר את התכנית להדפיס שתי השו"ת שלפנינו, וא"כ נכתבו לפני ד' מנ"א.

הרב . . יאלעס: אגרות נוספות אליו — לעיל מא, ובהנסמן בהערות שם.

תשובה. להבנת דעת אדמו"ר הזקן בזה, יש מקודם לבאר החילוק בין בחינת האבות אשר (ב"ר פמ"ז) הם הם המרכבה ובין בחינת שאר כל אדם עוסק בתומ"צ, אשר בודאי אינם שווים.

והחילוק מבואר בלשון התניא שכתב בפרק כג: האבות ה"ה המרכבה **שכל** איבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עולם הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו **כל ימיהם**. ובריש פל"ד כתב: שהאבות ה"ה המרכבה שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם כו'. ובפל"ט: דעבודה בבחי' מרכבה היינו להבטל וליכלל באורו ית' **הם וכל אשר להם** על ידי קיום התומ"צ ע"ד שאמרו האבות ה"ה המרכבה והיינו לפי **שכל ימיהם** היתה זאת עבודתם. עכ"ל.

נמצא מעלת האבות בענין זה הוא בשנים: א) שעבודתם זו היא כל ימיהם בלי הפסק. ב) שעבודתם היא בכל איבריהם ובכל אשר להם. ודוקא ע"י קיום שני תנאים הללו אמרז"ל שה"ה המרכבה.

ובכל זה כתב בסש"ב פכ"ג ופמ"ו **דכל נפש מישראל** יכול להיות בבחי' מרכבה – והוא מצד **כח נפשי הפרטי** המתלבש בעשית מצוה פרטית זו (עיי"ש פל"ז) **ובשעה** שמקיים המצוה דוקא.

ולכן אין זה בחי' מרכבה באמת לאמיתו, כיון שאינו אלא: א) בכח פרטי, ב) חולף ועובר אחר זה. וכמו שכתב בפרק לד: ולכן כו' ישיב אל לבו כי מהיות קטן שכלי ושורש נשמתי מהכיל להיות מרכבה כו' **באמת לאמיתו** כו' אעשה לו משכן כו' בתלמוד תורה כפי הפנאי שלי כו' בנתינת הצדקה כו'. – הרי מפורש דאף שלומד תורה ונותן צדקה בכ"ז אינו בבחי' מרכבה באמת לאמיתו, והוא כנ"ל.

אבל כיון שכל אדם יכול להיות סור מרע ועשה טוב בקיום התומ"צ במחשבה דבור ובמעשה בכל אשר לו בכל עת ובכל שעה (תניא פי"ד), נמצא שאף בשעה שאינו עוסק בתומ"צ (באופן שאין איסור בזה, כמובן) בכ"ז בכחו גם אז לחזור להתעורר ולדבק נפשו בד' ע"י תומ"צ – הרי יש לומר **שלגבי מדריגתו** גם זה נקרא בחי' מרכבה – וע"ד מ"ש בתניא ספי"ג לענין אהבה. ובזה מובן בפשיטות מ"ש בפכ"ג דכל נפש מישראל יכול להיות בבחי' מרכבה, ואיך שאין זה סותר למ"ש בפל"ד.

עוד זאת למדין אנו ממ"ש בפכ"ג **דכל נפש** כו', דפשיטא דאינו בא להוציא אדם שעבר עבירה פ"א במשך כל ימי חייו אף שעשה תשובה

אח״כ, דא״כ לא שבקת כו׳. ועל כרחך צ״ל דגם בעל תשובה זה נכלל בכלל „כל נפש״.

ואף דבכמה מקומות הדגיש רבינו הזקן דבחי׳ מרכבה צ״ל כל ימיו בלי הפסק אפילו שעה אחת, וכנ״ל. ואף אם נאמר, כנ״ל, דכיון דברגע זה הוא מרכבה בפועל אינו סותר מה שיהי׳ אח״כ אם רק בכל שעה יכול להתעורר להיות בבחי׳ מרכבה (שישנו בכח), בכ״ז במי שעבר עבירה הרי בשעת עשית העבירה לא הי׳ יכול להתעורר, כיון דנכנס בו רוח שטות, ואדרבה אז הי׳ מרכבה לרע הגמור שבשלש קליפות הטמאות. ואף אם אח״כ עשה תשובה, הרי בכ״ז הפסיק שעה אחת, היא שעת עשית העבירה.

הנה כדי שלא יסתרו דברי התניא ממקום אחד לחבירו י״ל כונתו – וע״פ הכלל (ר״ה טז, ב) שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה – אשר אם **בשעה זו** מצבו ומהלך נפשו הוא שלא יפסיק אפילו שעה א׳ מלהיות מרכבה (בפועל, או עכ״פ בכח)

– וגם לא נשאר בו רושם כלל מעבירות שעשה מלפנים, דכבר שב בתשובה הראוי׳ –

הרי אדם זה שם מרכבה עליו עתה.

ומ״ש בתניא שהאבות **כל ימיהם** לא הפסיקו כו׳ – קדושת האבות ומעלתם מספר, שכל ימיהם היו בבחי׳ מרכבה. אבל לא להכריח אשר אדם שהפסיק שעה אחת אבדה תקותו לעולם ועד.

– ועד״ז צריך לפרש בתניא במ״ש (פי״ב) שהבינוני הוא שלא עבר עבירה מימיו ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו. ובפי״ד כתב שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה – וכדי שלא תהי׳ סתירה מפרק אחד לחברו – צ״ל, כנ״ל, שהכונה שמצד מצבו עתה לא עבר (ושלא נשאר רושם) עבירה ולא יעבור כו׳ (ודלא כמ״ש הרב כהן ב„התמים״ חוברת שמינית בזה).

וע״פ כהנ״ל נמצא קיים ג״כ כלל שכללו רז״ל (רמב״ם הל׳ תשובה ספ״ג. ועיין ג״כ ירוש׳ פאה פ״א סוף ה״א) אין לך דבר שעומד בפני התשובה.

* * *

ובכל הנ״ל אין סתירה למ״ש בס׳ אמת ליעקב דמי שחטא אפילו

פעם אחת הרי אף שעשה תשובה הראוי', בכ"ז אי אפשר שתשרה שכינה ויהי' שם כסא הכבוד עליו.

כי בס' הנ"ל מפרש זה במאמר ר' יוחנן דאמר עד ולא עד בכלל ור' יוחנן אזל לשיטתי' (ברכות לד, ב) דצדיקים גמורים גדולים מבעלי תשובה, אבל אנן קי"ל דבעלי תשובה גדולים – וכמ"ש הרמב"ם (תשובה פ"ז ה"ד) ובתניא פ"ז, ועייג"כ אגרת התשובה ספ"ח.

ועיין ביומא (שם) דרמי ב"ח ס"ל דבתשובה מאהבה אין שמו נקרא עליו ונעקר העון מתחלתו, וא"כ פליג ג"כ אדר' יוחנן. ואין לומר – לרמי ב"ח – דהני מילי בצבור, ובהא גם ר"י מודה – דבשלמא לענין השראת השכינה ושיהי' נקרא כסא הכבוד יש מעלה בצבור וכמ"ש השוכן אתם בתוך טומאותם אפילו בשעה שהן טמאין (יומא נו, א), אבל עקירת החטא הרי זה תלוי בתוקף ומעלת ענין התשובה ואם כן מאי נפ"מ יש בין צבור ליחיד?!

* * *

עבודה בבחי' מרכבה – מבואר בכ"מ בדא"ח. לדוגמא מלבד הנ"ל: תו"א ד"ה האבות ה"ה המרכבה, ד"ה ויצג את המקלות דשנת תרנ"ט, ד"ה כל מחלוקת דשנת תרע"א, ד"ה אתה הוא דשנת ת"ש ועוד.

קסג

בשל"ה ריש מס' שבועות ד"ה חייב אדם לשמוח מביא מהס' תולעת יעקב וז"ל: בא הקרבן ביום זה (שבועות) חמץ ומצה, חמץ כנגד הגוף ומצה כנגד הנפש, והחמץ והמצה קריבים יחד על גבי המזבח, גם הנפש והגוף יתענגו יחד בעדון העולם ההוא (שאחר התחי'), שהוא זיו השכינה, כמו שמצינו למשה ואליהו, עכ"ל. – והוא ע"פ מ"ש בזהר (ח"ב קפג, ב) דביומא דשבועות ... מקרבין חמץ לאתוקדא על מדבחא ומקרבין תרין נהמין אחרנין כחדא וחמץ אתוקדא בינייהו בנורא דמדבחא ולא יכול לשלטאה ולנזקא לון לישראל כו'.

והדבר פלא שהרי שתי הלחם דשבועות נאכלים לכהנים ואין בהם למזבח.

קסג

ראה הערה לשו"ת שלפנ"ז.

וכדאיתא במשנה מנחות (עד, ב). ולא עוד אלא שהמעלה מהם ע״ג המזבח עובר בלא תעשה (מנחות נז, ב). ומצוה לתרץ.

הרב ישעי׳ הלוי הורוויץ, וויניפעג, קאנאדא.

* * *

תשובה. לפי גירסא הנ״ל בזוהר יש להוסיף עוד קושיא על קושיתו, והיא:

מלשון הזוהר משמע **דמלבד** החמץ מקריבין **עוד** שתי לחם, והחמץ נשרף עמהם — בה בשעה אשר שתה״ל הם הם חמץ הקרב בשבועות ואין חמץ אחר קרב אז.

והנה כבר עמדו קמאי על מאמר הזוהר זה. ראה: שער הגלגולים בסופו (הובא בהגהות הנדפסות על גליון הזוהר), מקדש מלך, אור החמה, מטפחת ספרים, הגהות החיד״א שעל גליון הזוהר ועוד.

ובמקדש מלך תירץ אשר מ״ש בזוהר דחמץ אתוקדא על מדבחא, הכונה היא על יצר הרע הנקרא חמץ, שעל ידי הנפת שתי הלחם כו׳ הי׳ נשרף כו׳ וז״ש ומקריבין שתי נהמין אחרנין כו׳ שמע מינה שחמץ אתוקדא כו׳ לא קאי על שתה״ל. — אבל החיד״א לא נראה לו תירוץ זה וכתב ע״ז „במק״מ ישב ודרש רמזים״. — (לכאורה, לפי המק״מ, צ״ע תיבות **אחרנין**, כיון **דחמץ** שלפני זה אינו לחם כי אם יצה״ר).

ובשער הגלגולים הביא גירסא אחרת בזוהר שאין בה לא תיבת **אחרנין** ואף לא תיבת **בינייהו**. וסרה קושיא השני׳. וקושיא הא׳ קס״ד שם לתרץ דמיירי בשתה״ל הבאות בפני עצמן, כגון, דאבדו הכבשים, דאז נשרפות כנזכר ברמב״ם הל׳ תמידין ומוספין פ״ח — אבל דחה ישוב זה כי דוחק להעמיד מאמר הזוהר באבדו הכבשים, כיון דבדברי הפסוק עצמו מדבר — ונשאר בצ״ע.

— (ולכאורה גם בלאו הכי א״א לומר דהזוהר קאי בשתה״ל הנשרפות, דהא שריפת שתה״ל אלו היא **בבית השרפה** ובזוהר קאמר דאתוקד **על מדבחא**. וי״ל דעדיפא מינה משני בש׳ הגלגולים) —

* * *

הרב . . הורוויץ: **שתי שאלות נוספות שכתב אל כ״ק אדמו״ר שליט״א נדפסו בקובץ יגדיל תורה נ.י. חוב׳ סח סי׳ ב־ג. גם הם מהשנה שלפנינו.**

ולפענ"ד אפ"ל בלשון הזוהר **דאתוקד על מדבחא**, שהוא ממש ע"ד מ"ש במנחות (נז, ב) דשתי הלחם **יש מהם לאשים**, עד שיש בהם חיוב דכל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו.

ואף ששתה"ל עצמן אין קריבין ע"ג המזבח וכנ"ל, הרי חלבי כבשי עצרת הבאים **עמהן ובגינם** כגוף שתה"ל נחשבים וכמ"ש שם בפירש"י, ולכן ג"כ דין שיריים על שתה"ל.

ונמצא חלוק שבועות מכל השנה כולה, דבכל השנה כל המנחות באות מצה וגם שירי המנחות אסרה תורה להחמיץ (מנחות פ"ה משנה א-ב) משא"כ בחה"ש דשתה"ל חמץ דוקא תאפינה וחלבי הכבשים, דכגוף שתי לחמי חמץ דמי, אתו לאתוקדא על מדבחא.

ואין להקשות דאם כן מהו החידוש דשבועות, הרי גם בכל השנה יש כנ"ל והם לחמי תודה שהם באים חמץ,

ואינה קושיא, דשאני לחמי תודה דאין שם קרבן מנחה עליהם, משא"כ שתה"ל (מנחות מו, ב ותוד"ה כל שם נב, ב). עוד זאת, והוא העיקר, דכבשים הבאים עם שתה"ל כגופם דמו וכנ"ל, ואמרינן נמי שאין הכבשים באים אלא בגין לחם (הוריות יג, א).

– לשון פירש"י שם „**כבשים בגלל שתה"ל**" יש להעיר ממנחות (טו, א) שאף שהתיבה אחת המכוון שונה –

ובפרט לדעת ר' עקיבא (מנחות מה, ב) – וכך פסק הרמב"ם (הל' תו"מ פ"ח הט"ו) – דלחם מעכב את הכבשים (ועיין במנחת חנוך מצוה שז, דר"ל דהא דהוריות מכריח דעת רע"ק).

ולכן כשנשרפין חלבי הכבשים, ה"ז כאלו נשרף משתה"ל ע"ג המזבח, וכנ"ל דחשיבי שתה"ל יש מהן לאשים – מה שאין כל זה בתודה.

ויש להעיר ג"כ ממנחות (טו, א) תודה כו' דלא הוזקקו זה לזה (תודה ולחמה) בתנופה אבל כבשים דהוזקקו זל"ז (עם שת"ה) כו'; ומתוד"ה לא (מנחות עח, ב) דתנופה דשתה"ל כעין הקרבתה אבל הכא (בתודה ולחמה) בשחיטה דלמיקדש לחם בעלמא אתי כו'.

* * *

ובחילוק זה שבין שתה"ל ולחמי תודה יובנו ג"כ דברי הרמב"ן בפירושו עה"ת (ויקרא ז, יד) שכתב וז"ל: ואני תמה כשהוציא הכתוב

מלאו השאור קרבן ראשית תקריבו למה לא אמר ג״כ וקרבן תודה. וזו אינה שאלה כי הכתוב אמר ועל המזבח לא יעלו לריח ניחוח ולחם התודה אין ממנו למזבח כלום כו׳ ואע״פ שאמר בלחם הפנים שעובר עליו בחימוצו מפני שהלבונה שעליו שהיא ללחם לאזכרה אשה לד׳ אבל לחם התודה אין ממנו למזבח כלום עכ״ל. – ולכאורה הוא ממש כמ״ש בזוהר הנ״ל. וכבר הקשה הטור עה״ת על הרמב״ן דהא שתה״ל אין מהם למזבח כלום, ושתה״ל ולחמי תודה בשניהם זבח בא עמם, ומאי שנה הא מהא.

– ובס׳ עיטור ספרים שעל הס׳ מטפחת ספרים ר״ל שהזוהר **והרמב״ן** ס״ל דשתה״ל קריבים ע״ג המזבח, והוא תמוה, כמובן –

אבל כפי מה שנת״ל סרה תמיהת הטור על הרמב״ן.

* * *

והנה לשלימות הענין עלינו לבאר עוד שאלה אחת, והיא: הן אמת אשר ע״פ הנ״ל מתורץ **לשון** הזוהר והתולעת יעקב בשריפת שתי הלחם, שאין כונתם אלא על הכבשים דכגוף שתה״ל דמו. אבל עדיין אין **הענין** מיושב כלל: כיון אשר ע״פ פירוש התולע״י (ועד״ז יש לפרש גם כונת הזוהר) הקרבת החמץ בשבועות מרמז על זה שבעולם התחי׳ גם הגוף, כמו הנשמה, יתענג מזיו השכינה, אם כן הי׳ צ״ל דין שתה״ל שיקרב מגופן ממש ע״ג המזבח, וכמו שמנחת המצה הבאה בשבועות – והרומזת על הנשמה – מגופה ממש קרב ע״ג המזבח.

ולתרץ זה ילה״ק ביאור קצת ביחס הנשמה והגוף.

דהנה תכלית בריאת האדם, שהוא תכלית הבריאה כולה, הוא לעבוד את ד׳, וכמרז״ל (משנה סוף קדושין) אני נבראתי לשמש את קוני, והיינו ע״י קיום התומ״צ, וכדרשת רז״ל (ע״ז ג, א) על הפסוק אם לא בריתי יומם ולילה (תורה) חוקות שמים וארץ לא שמתי. וזה אי אפשר ע״י הנשמה כמו שהיא למעלה, אלא דוקא כשירדה ונתלבשה בגוף, שלכן לא ניתנה התורה למלאכי השרת אלא לבני אדם (שבת פח, ב).

אבל חלוקה השתתפות הנשמה או הגוף בקיום התומ״צ: ממעלות הנשמה שהיא רוחנית, שרוצה ומשתוקקת לתומ״צ, והגוף, שהוא גשמי, מסתיר ומעלים על הרוחני ונמשך אחר החומריות דוקא, ורק ע״י נשמתו אשר בקרבו **רוצה** גם הוא בעשית תומ״צ. וממעלת הגוף על הנשמה שאין היא **יכולה** לקיים תומ״צ, כי אם ע״י כחות ואיברי הגוף.

– ונרמז כ"ז – בענין עבירה על התומ"צ – במרז"ל (סנהדרין צא, א ושם) שהמשילו הנשמה לחיגר שאין הוא יכול לילך והגוף – לסומא שאין הוא רואה אנה ללכת, ורק בהתחברותם נעשה דבר שלם. ועייג"כ חולין (ז, ב) ישראל קדושים הם יש **רוצה** כו' ויש **שיש לו** כו' –

וכיון שאי אפשר לקיום התומ"צ כ"א בהתחברות הנשמה והגוף, לכן גם השכר ע"ז בעולם התחי' הוא דוקא לנשמות בגופים, וכמרז"ל (ברכות יז, ב) העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' כו' אלא צדיקים כו' ונהנין מזיו השכינה, שגם הגוף יהי' ניזון מזיו זה וכמו משה ואליהו –

כמ"ש בתולע"י הנ"ל, וכמו שהאריך בזה הרמב"ן בשער הגמול וחלק שם על פי' הרמב"ם (תשובה פ"ח ה"ב ועוד) במרז"ל זה –

כי אז יזדכך הגוף כ"כ – עיי"ש בשער הגמול – עד שיכול להיות ניזון מזיו השכינה. ומבואר בזה בדא"ח (תורה אור פ' תולדות סד"ה מים רבים) שגם מצד החיות יהי' שינוי, כי יהי' אז גילוי אור נעלה כ"כ, עד אשר יכול להחיות גם גוף גשמי ולא כמו עתה שהנשמה מחי' את הגוף.

והנה, בכל זה גם בעולם התחי' מוכרח חבור הנשמה והגוף גם בענין החיות, כי בכדי שאור נעלה הלזה יחי' את הגוף בסדר והדרגה, וחיות זה – שעל זה כותב בתולע"י שיתענג הגוף מזיו השכינה – יתלבש בו בפרטיות דוקא, צריך החיות לעבור דרך הנשמה ולהיות נמדד על ידה – וכמו שנתבאר כ"ז באר היטב בד"ה לכל תכלה דשנת תרנ"ט.

נמצא דגם לע"ל – שע"ז מרמז שבועות כפי' התולע"י – יהי' חלוק זה בין החיות שתקבל הנשמה להחיות שיגיע להגוף, שאינו בא להגוף אלא ע"י אמצעיות ומעבר הנשמה (אבל אין החיות בא ממנה כמו שהוא עתה).

ולכן גם הקרבנות הרומזים על שתיהם חלוקים: מצה הרומזת על הנשמה קרב מגופה ממש – בלי אמצעי – על המזבח, משא"כ חמץ, הרומז על הגוף, אין הוא ממש קרב ע"ג המזבח. וק"ל.

קסד

ב״ה ד׳ אב תש״ד

כבוד הרה״ג הוו״ח אי״א ורב פעלים
שפתיו ישמרו דעת כו׳
מוהרא״א שי׳ הכהן

שלום וברכה!

בודאי [קבל] כבר כת״ר בזמנו קובץ ליובאוויטש הא׳ והב׳.

במחלקה „תשובות וביאורים״ של קובץ השלישי יכנסו שאלות: של כת״ר ע״ד הסתירה מבעמ״ס חוו״ד למ״ש בתניא כי ענין מענין הוא לרבים ושאלת רב מטאראנטא כו׳.

שתיהם עם מה שלפענ״ד תשובה עליהן. וברצוני כפי המנהג, שהי׳ מאז, להדפיס השאלה על שם שואלה היינו כת״ר. ויהי׳ עי״ז ג״כ זירוז לרבים לעסוק בדברי דא״ח.

ומטובו להודיענו אם מסכים ע״ז.

מכתבי הקודם – וגם הספר סומוע״ט, בטח קבל בעתו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

קסד

מהעתקה.

כבוד . . הכהן: **יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל מא, ובהנסמן בהערות שם.**

במחלקה . . מטארנטא: **הן שתי השו״ת שלפנ״ז.**

קסה

ב"ה יום ד' ו' מ"א תשי"ד

האברך הנעלה והנכבד וו"ח אי"א וכו'
מר שלום שי'

במענה על מה שהעיר בתניא

א) ברפ"ב במ"ש „ואתה נפחת בי" – נפחת חסר ה"א, אף שבסידור הוא בה"א לבסוף.

– וגם באגה"ק סי' י"ב הוא כמ"ש בתניא.

הנה לחדודי אפשר הי' לומר, שבתניא רצונו להביא ראי' שנפה"א היא מתוכיות ופנימי' החיות דלמע' כביכול, ואם הי' מביא הגירסא נפחתה – שפי' נפחת אותה – הרי אפ"ל שאין נפה"א עצמה מהתוכיות ופנימיות, אלא **שהנתינה** בגוף הי' ע"י נפיחה בכח הבאה מפנימיות החיות דלמעלה – (ובאמת איתנהו לתרווייהו, דהן הנתינה בגוף והן הנשמה עצמה הן מתוכיות ופנימי' כו', עיין ד"ה ויגש רס"ח – בסוף המשך רס"ו) – ולכן כתב ואתה נפחת – היינו שמפרש שמהנפיחה נעשית הנפש, וכן יפורש גם הכתוב: ויפח באפיו – ומהנפיחה נעשית – נשמת חיים.

משא"כ בברכת אלקי נשמה שמדבר באופן השתל' הנשמה והעולמות שעברה דרך שם, צ"ל דוקא נפחת אותה, דהיינו נפחתה בה"א.

אבל מלבד שהוא דוחק קצת – הנה אדה"ז רוצה להביא ראי' לדבריו **ממק"א**, ובכ"מ שמובא נוסח ברכת אלקי נשמה (ברכות ס' ב', רמב"ם הל' תפלה פ"ז ה"ג ועוד) נמצא נפחתה בה"א.

(בפע"ח ד' דובראוונא ש' הברכות פ"ז נדפס נפחת – חסר ה"א – אבל אין להביא ראי' מדפוס זה כי הוא מלא טה"ד, ובפיסקא זה גופא נדפס שם בראתה – בה"א, יצרת נפחת – בלא ה"א, ובש' הכוונות –

קסה

נדפסה בקובץ ליובאוויטש גליון 15 ע' 48. חלקה אף בלקו"ש ח"ז ע' 489 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מר שלום שי': ריבקין.

דפוס ירושלים תרס״ב – בראת יצרת בלא ה״א נפחתה בה״א, ובמ״ח סדר מועד מס׳ חצות פ״ב מ״י – כולם בה״א)

ולכן קרוב בעיני לודאי, אשר מתחלה הי׳ כתוב **נפחת׳** בקו על התיו שהקו בא במקום הה״א – ולפעמים רבות היו עושים כזה כדי שלא לצאת חוץ לשורה, ואח״כ נשמט הקו ע״פ טעות או שגיאות הבחור הזעצער.

ומעין ראי׳ לזה יעוין לקו״ת – הוצאה המתוקנת – ד״ה כי תהיין לאיש שנמצא שם מתוכן פרקי תניא אלו וכתוב ואתה נפחתה בה״א.

(בלקו״ת דפוס הראשון זיטומיר תר״ח – גם שם נפחת חסר הא, אבל כמה טה״ד נמצאו בו בההוצאות שאח״ז).

* * *

הערה. עוד יש קצ״ע בתניא כאן – ותימה שלא העיר במכתבו גם ע״ז – והוא מ״ש „ואתה״ בוא״ו, אף שהנוסח הוא „אתה״ בלא וא״ו.

ולכאורה אפ״ל דהוא״ו אינו שייך לתיבת אתה, אלא שבא להוסיף אראי׳ הקודמת עוד ראי׳ והוא כאלו כתב: ועוד ראי׳ ממ״ש **אתה** כו׳, אבל בלקו״ת (שם) א״א לומר כן, כיון **דמתחיל** בואתה נפחתה בי וגם כפל הלשון עוה״פ „ואתה״ עיי״ש.

וי״ל שהוא ע״פ הרמב״ם (שם) שנוסחא שלו היא „ואתה נפחתה בי״, ובסי׳ אוצר התפלות בפי׳ עיון תפלה הביא שכ״ה במחזור ויטרי, בסידורי התימנים ובמחזור רומא.

אבל דא גופא צריך ביאור, מפני מה שינה בתניא ובלקו״ת לתפוס גירסת הרמב״ם, כיון שהלכה למעשה – בסידורו – פסק לומר „אתה״ בלא וא״ו.

ואולי אפ״ל ע״פ המבואר בדא״ח (פיה״מ להצ״צ הנדפס בח״ב דס׳ המצות סד״ה ואתה תצוה, ובאריכות קצת סד״ה אתה הוא ד׳ לבדך תש״א) דתוספות הואו בתיבת ואתה מורה על המשכה ממקום נעלה ביותר הארת הקו כו׳.

במילא מובן מה שבנוסח שלנו גבי בראתה יצרתה נפחתה אומרים „אתה״, ורק בענין השמירה נאמר ואתה בתוספות וא״ו, כי השומר הוא גדול מהמשתמר ולכן, הן מצד ההארה שמלמעלה השמירה באה ממקום נעלה יותר ממדרי׳ אתה נפחתה (הוספות לתו״א ד״ה להבין

ענין שמחת חו"כ סס"ג), והן מצד הנשמה הרי בי"נ קאי על מדרי' הנשמה המתלבשות בגוף אבל ואתה משמרה – על עיקר הנשמה (לקו"ת ביאור לד"ה לבבתני סס"ב). ובכ"ז קאי ואתה משמרה אזמן היות הנשמה בגוף בעוה"ז, שהוא מדרי' נפחתה בי, וכפי' הפשוט בברכה זו, כי חבור הארת הנשמה ועיקרה וכן גילוי המדרי' השומרת כו' הוא דוקא בעוה"ז הגשמי.

יעויין ד"ה ויגש שבסוף המשך רס"ו וד"ה אתה הוא ד' לבדך תרצ"ט בזה, ושם כ' דואתה משמרה הוא מעיגול הגדול שלפני הקו, וצע"ק מהנ"ל, בד"ה אתה הוא תש"א, שכ' שהוא מחקו. וי"ל דתוספות הוא"ו רומז על המשכה נעלית ביותר, ובכל מקום הוא לפי עניננו: בד"ה דתרצ"ט דקאי בואתה משמרה וכל שמירה הוא מהמקיף – ההמשכה הוא מעיגול כו'; ובד"ה דתש"א דקאי בואתה מחי' את כולם וחיות הוא מהפנימי' – ההמשכה הוא מהקו, ועוד י"ל בזה ואכ"מ –

ולכן בתניא ובלקו"ת (שם) דבעיקר מדבר במדרי' הנשמה המתלבשות בגוף (יעויין לקו"ת ביאור דולא תשבית ס"א) חביא הא דנפחתה בי, וברצותו לרמז גם על עיקר הנשמה, ובפרט שעיקר הנשמה הוא קשור עם מדרי' המתלבשות בגוף, כי הוא מקיף עליהם דוקא ושומרם, נקט הגירסא „ואתה" בתוספות וא"ו לרמז על ואתה משמרה הקשור עם נפחתה דוקא וכנ"ל.

ועיין לקו"ת ר"פ האזינו שכ' אתה בראתה אתה יצרתה **ואתה** נפחתה, אבל איני יודע עד כמה מדויק דפוס זה בחסרות ויתרות כאלו.

* * *

ב) בסש"ב פכ"ד „ומה שפקו"נ דוחה שאר עבירות וגם יעבור ואל יהרג היינו כפי' חז"ל אמרה תורה חלל עליו שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה ולא משום קלות העבירות וחומרן ... אלא דגזיה"כ הוא".

והעיר: מה בא להוסיף בהענין דיעבור ואל יהרג. ואת"ל של' „פקו"נ דוחה" אפ"ל – רשות, ובא להוסיף דגם יעבור כו' היינו **שחובה** לעבור, הרי דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים, ובודאי לא נחית רבינו לפלוגתא.

ואי משום הא לא איריא: א) בכ"מ ל' „דוחה" הוא חיוב, וכמו עשה דוחה ל"ת, טומאה דחוי' בצבור, פסח ראשון דוחה את השבת וכיו"ב.

ב) בד״א די״א דרשאי להחמיר ע״ע וליהרג בשאר עבירות, הוא דוקא כשהנכרי מתכוון להעבירו על דת – שמלבד מעשה עבירה זו, יש כאן גם ענין של הדת בכלל, וכל׳ הירוש׳ סנה׳ (פ״ג ה״ה) אי יהודי יהודי – אבל מצד עשית העבירה בלבד, היינו כשהנכרי מתכוון להנאתו, גם לדעת התוס׳ ודאזלי׳ בשיטתו אסור להחמיר, וכמ״ש במל״מ (יסוה״ת פ״ה ה״ד) וכ״פ בשו״ע יו״ד סקנ״ז ס״א (וש״נ המקורים). ואו״כ בנדו״ד, בתניא, שפיר יש לו להביא ראי׳ מהא **דלכ״ע** יעבור וא״י בעשית שאר עבירות **מצ״ע**.

והנה עוד יש להעיר בתניא כאן, והוא: א״ת דראית דוגם יעבור כו׳ מוסיף אמ״ש פקו״נ דוחה כו׳, לא הי׳ לו להביא כלל הא דפקו״נ דוחה כו׳. ועכצ״ל דיש בראי׳ אחת מה שאין בחברתה.

ואולי אפ״ל בישוב כהנ״ל: לשון וענין פקו״נ דוחה כו׳ שהובא בש״ס (יומא פ״ה א ושם) הוא ע״ד הל׳ עשה דוחה כו׳, היינו: א) שהעשי׳ היא **מצוה** וכמו לפקח את הגל, אלא **שאירע** בזמן של איסור או בדבר של איסור כדין חולה ומי שאחזו בולמוס, וכמו שמדמהו שם בש״ס **למילה** בשבת.

(ועייג״כ בתוספתא שבת ספט״ז: אר״י מנין לפקו״נ שדוחה את השבת שנא׳ את שבתותי תשמרו יכול במילה ועבודה ופקו״נ כו׳).

ב) שחיוב גמור הוא לפקו״נ ולדחות את השבת או שאר עבירה כיו״ב.

לשון וענין יעבור וא״י הוא: א) שהעשי׳ היא **עבירה** וכמו קטול אספסתא (יבמות קכ״א ב׳) וכיו״ב, אלא **שאירע** (או שהנכרי) מקשר זה עם הריגת נפש, ב) אין בלשון זה משמעות חיוב ברור, שלכן נשאר מקום למחלוקת הראשונים כנ״ל.

ולכן הביא בתניא ב׳ הענינים, דפקו״נ ויעבור וא״י, כדי לחזק הקושיא ולהוכיח בפשיטות: א) שדחית העבירה הוא **חיוב** – מפקו״נ, ב) שאין הדחי׳ דוקא אם העשי׳ היא מצוה מצ״ע – מיעבור וא״י.

וצע״ק מכתובות (י״ט ע״א) דקאמר „פקו״נ״ אף שאין שם מצוה, וי״ל דבשל חבירו, שאין שייך לומר בזה דרשאי להחמיר על חבירו אף שעפ״ד יעבור ואל יהרג, בכל אופן חשיב ענין של מצוה (לא תעמוד על דם רעך כו׳). ורק בדידי׳ יש לחלק כנ״ל, כיון די״ל דרשאי להחמיר על עצמו.

והנה ראיתי בס' מנחת חנוך מצוה רצ"ו, דמפרש דפקו"נ דוחה כו' מוסיף ב' פרטים: א) דוחה אף אם הסכנה אינה באה **ע"י** שמקיים המצוה, וכמו מי שאחזו בולמוס, ב) דגם בשביל פקו"נ של חבירו יעבור, כמו לפקח עליו את הגל. ואולי יש לפרש ל' התניא בפשיטות: ומה שפקו"נ דוחה שאר עבירות וגם (במקום שאין הדחי' ברורה כ"כ, וכמו בנוגע לעצמו, בכל זה הרי הדין הוא) יעבור ואל יהרג כו'.

ועדיין צ"ע בכ"ז.

* * *

ג) העיר אטעם שהביא רבינו (שם) חלל עליו שבת א' כדי כו' – והוא משו"ס יומא (פ"ה ב') – דכיון דמסיק דגזה"כ הוא, א"כ ל"ל טעמא דחלל עליו כו'.

וי"ל כי כונת רבינו, אשר **גזה"כ** הוא – מדמקיש נערה המאורסה לרוצח (סנהד' עד, א) – דבג"ע לא יאמרו סברה זו דידחה פ"א כדי שישמור הרבה פעמים, ולא משום חומר העון. ובהא דאמרה תורה חלל עליו שבת א' כדי כו' מבאר רבינו שאין השבת נדחית ע"י ענין **אחר** ומפני שאינה חמורה כ"כ, אלא שמצות שבת גופא, הא שישמרנה פעמים רבות, דוחה את שמירת השבת בפעם הזו, – וגם להלכה למעשה צריכא לטעם זה, וגם לטעם דוחי בהם ולא שימות בהם (יומא שם), דמוחי בהם ילפינן דגם **ספק** פקו"נ דוחה שאר עבירות, ובדין מי שרוצים להוציא בתו מכלל ישראל כו' צריך לטעם חלל עליו שבת א' כו' (שו"ע רבינו או"ח סו"ס ש"ו ועיי"ש בקו"א).

* * *

הערה. פסק רבינו בשו"ע או"ח ס"ס ש"ו דמי שאונסים אותו לעבוד ע"ז פעם אחת אין מחללין עליו את השבת באיסור תורה, להצילו מזה . . מפני שלא ניתנה שבת לידחות בשביל הצלת עבירה חמורה ממנה, ולשיטתי' אזיל בתניא כאן, שכ' שהוא לא מפני קלות העבירות וחומרן.

ואפילו למד"א (לבוש – הובא במשבצות זהב סי' ש"ו סק"ה) דמחללין שבת בשביל להצילו פ"א מאותן העבירות דיהרג ואל יעבור, י"ל דגם הוא ל"פ אשיטת רבינו בתניא, אלא דס"ל דג' עבירות אלו יש להם דין פקו"נ, כיון דחייבתו תורה ליהרג עליהם – וכמ"ש כ"ז בס' אהלי יוסף – לתלמיד רבינו הזקן – דיני קדה"ש ס' כב-כג.

הערה. יש לעיין אם הא דכ' רבינו דגזה"כ הוא – הוא גם בש"ד או רק בג"ע וע"ז. ולהעיר מכס"מ הל' יסוה"ת פ"ה ה"ה.

והתבוננות כלל, מקיף דיחידה, שאינו שייך אז לשכלי כלל, וכמו העבודה דר״ה ויו״כ ועשי״ת.

עוד כתב שם, דבכל אופן, רעו״ד הוא רצון עצמי והשכלי הוא רק להביא **להתגלות** רצון זה, ואולי בזה י״ל שלא יקשה מד״ה לך לך רס״ו דמשמע שם דרק באופן הג׳, רעו״ד שהיא מצד העצם, נתפס איהו ברעו״ד.

* * *

ה) במ״ש מהו ה„אמרי בינה שבס׳ צואת הריב״ש״ שנזכרו ונתבארו באגה״ק סי׳ כ״ה. - מועתק לקמן קטע זה מס׳ הנ״ל, ועייג״כ מהשייך לזה בס׳ בית רבי ח״א פי״ב.

* * *

בברכת לאלתר לתשובה - לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

פי׳ שכל דבר הוא מהתפשטות הקב״ה ע״י מדותיו אהבה ויראה כידוע, רק שאהבה הוא בגלות מלובשת בגשמיות באשה או במאכלים וכשנותן אדם אל לבו שזאת האהבה הוא מלבוש לו ית׳ וח״ו הוא הפשיט אותו ית׳ ממלבושו יחרד חרדה גדולה בזכרו את מעשה הרעה שעשה ויבוש ויכלם, ויאמר בלבו אם אני אוהב זאת שהוא רק אהבה שנפלה בשבירה מלובשת בטיפה סרוחה, כמה יש לי לאהוב אותו ית׳, וכן ביראה אם ירא מעכו״ם או מחרב יאמר בלבו מה יש לירא מאדם כמוני אלא בודאי הוא ית׳ הבורא מלובש בזה האדם וכמה יש לי לירא ממנו ית׳, וכן התפארות וכל השאר, וכן אם שומע אחד מדבר והוא מתפלל, יאמר למה הביאו ד׳ הלום לדבר בתוך תפלתי, הלא כל זה בהשגחה פרטית, אך הדיבור הוא השכינה ושרתה השכינה בפיו של זה האדם, כדי שאחזק א״ע לעבודה, כמה יש לי לחזק א״ע בעבודה הוא תפלה ובפרט אם האיש המדבר הוא נכרי או קטן, נמצא כביכול השכינה באדם כזה כמה ראוי לו לעשות בזריזות.

קסו

ב"ה, יום ה' יד מנ"א ה'תשי"ד

הנכבד והנעלה מר צבי שי' פאלמער

שלום וברכה!

צוערשט וויל איך זיך ענטשולדיגען, וואס איבער אונאפהענגיגע פון מיר סבות, האב איך ביז יעצט ניט געענטפערט אויף אייער בריף.

א) איך בין איינשטימינג מיט אייך, אז יעדער פון אונז האט זיך זיינע „ברילען" דורך וועלכע ער באטראכט אלץ, איך פארשטיי נאר ניט, פארוואס איר דיינקט אז דאס איז נאר ווען מען קוקט אויפ'ן עבר, איך רעכען אז אסאך מעהר ווענדעט מען אן די „ברילען" ווען מען באטראכט דעם „יעצט" איינפאך דערפאר ווייל דער הוה באריהרט מעהר דעם אייגענעם לעבען, איז דערפאר שווערער אפ צושאצען עם לויט דעם ריינעם אמת, ניט צומישענדיג דערביי אייגענע פניות און אהבת-עצמו.

ב) וואס איז די עצה אויף אויסמיידען א טעות פון די אייגענע „ברילען" אין דעם אפשאצען א פאסירונג פון עבר?

דער זיכערסטער וועג איז זיך איינטיפען אין די ווערטער פון דעם וואס דערציילט די פאסירונג, און וועלכער האט געלעבט, אונגעפאר, אין דער זעלבער צייט, און אויב דאס איז ווייניק צוניצען די ערקלערונגען פון מענשען וואס זיינען געווען אמנאענטסטען צו דער צייט פון דער פאסירונג.

דערפאר, אויף צו פארשטיין ריכטיג דעם מיין פון ר' שמעון בן אלעזר'ס (שבת קל, א) ווערטער אז תפילין לא מסרו ישראל כו', האב איך זיך אפגעשטעלט אויף א אינגאנצען ניט פארשטאנדליכע זאך – אויפ'ן ערשטען בליק – דארט אין גמרא: ר' שמעון זאגט דוכט זיך זייער קלארע ווערטער א) אז אויף תפילין האט מען זיך ניט מוסר נפש געווען למיתה ב) אז תפילין איז „מרופה" בא אידען. איז וואס דארף די

קסו

מהעתק המזכירות.

הנכבד . . פאלמער: אגרת נוספת אליו — לעיל קנט.

גמרא האבען ערקלערונגען אויף דעם: „דאמר רבי ינאי" א.ז.וו. – מ׳האט געדארפט אקוק טאן וואס עס טוט זיך בא אידען מיט תפילין, וואלט מען געזעהן צי עס איז מרופה צי ניט און אז ר"ש **דערציילט** אז לא מסרו כו׳, איז וואס גיט אונז צו די ערציילונג פון אלישע בעל כנפים אין פארשטארקען ר"ש ערציילונג (ווען די גמרא ברייגנט אראי׳, איז דאס אויף פארשטארקען א **מיינונג**, א **טייטש**, א **ערקלערונג**, אבער ניט אויף באווייזען, אז דאס וואס א תנא אדער אמורא **דערציילט**, האט ווירקליך אזוי פאסירט).

דערפאר מוז מען אנקומען צו א ערקלערונג אין דעם. האב איך באנוצט די ערקלערונגען פון רש"י אדער תוספות – וואס האבען געלעבט 500־600 יאהר אפגערוקט פון גמרא און וועלכע האבען באקומען די פירושים פון פשט הגמרא דורך ר׳ גרשום מאור הגולה א.ז.וו. פון בבל וואו דער ש"ס איז געשריבען געווארען – וואס לויט דעם, ווערט קלאהר צוליב וואס די גמרא ברייגנט: דאמר ר׳ ינאי א. ז. וו. – אויף צו פארשטיין ר׳ שמעון׳ס ווערטער ניט ווי דער **אויבענ־אויפיגער** טייטש, נאר דעם ריכטיגען מיין: א) **אין וואס** האט זיך אויסגעדריקט דער לא מסרו נפשם למיתה ב) וואס הייסט „מרופה בידם".

– אלעס לויט ווי געבראכט אין פאריגען בריף.

ג) איך האב געבראכט דעם מאמר פון ר׳ שמעון, אלס איליוסט־ריישאן 1) וואס פאר אבעציהונג די מצות תפילין פאדערט צו זיך, 2) ווי, בשעת עס האט באדייטעט זיכערע טויט שטראף, האט מען דאך מקיים געווען די מצוה, און אויף אזוי פיל אז איינציגע פלעגען עס טראגען אפילו **אין גאס** און **אגאנצען טאג** – (זע פאריגען בריף)

ד) איהר שרייבט: אין אמעריקא האלטען אלע פון מילה אבער אסך זיינען ניט מקיים די מצוה פון תפלין רעכנט איהר: דאס האט געמיינט ר׳ שמעון אז מילה איז ניט מרופה אבער תפלין איז יא מרופה.

ווי געזאגט, לויט מיין מיינונג, באזירט אויף די פירושים פון מענשען וואס זיינען געווען נעענטער פון אונז צו דער צייט פון ר׳ שמעון אויף 900 יאר מיינט ר׳ שמעון מרופה – שוואך, ד. ה. ניט אזוי שטארק ווי זי האט געדארפט זיין און ווי אויבענגעשריבען.

איך קען אבער איינשטימען מיט אייך אין פאלגענדעם – וועל קלאר מאכען דורך אביישפיל: מענשען גייען צוזאמען אין וועג, איינער

איז אין דער פינסטער אראפ פון וועג, פארבלאנדזשעט, ביז אין א צייט ארום האט ער זיך געחאפט, אז ער געפינט זיך אין א מיטען וואלד וואו עס זעט זיך ניט קיין וועג, הויז, מענש א. ז. וו.

ווי איז דאס פארגעקומען? מ׳שפרינגט ניט אריבער גלייך פון מיטען גרויסן וועג אין דער טיפעניש פון געדיכטען וואלד, נאר פריער איז ער אראפ פון וועג אויף א אינטש, דערנאך איז צוגעקומען נאך א אינטש, און מיט דער צייט איז מען אין א טיף געדיכטען וואלד. דאס זעלבע אין אונזער ענין:

דערפון וואס אין די צייטען פון ר׳ שמעון, איז מען געווען שוואך, אז מ׳האט געטראגען תפלין אין דער היים אבער ניט געגאנגען **למיתה** אויף טראגען אין גאס אגאנצען טאג, איז אפשר אינטש בא אינטש געקומען בא אטייל אידען די איצטיגע לאגע.

אבער איך פרעג אייך: אויב מ׳וועט קוקען אויף די געמישטע הייראטען פון אגעוויסען טייל מענשען, אף די באוועגונג אין דער פארם פון גלח וראבבאי בשבת און זונטאג, אף די סעמינארען – ישיבות וואו מ׳לערנט אף רב וגלח צוזאמען, אף דעם ראבבאי, וואס הונדערטער טויזענטער אמעריקאנער אידען האלטען עם פאר אפירער און ער שיינקט אוועק אמנורה וואס איז געווען הונדערטער יאהרן אין אבית מדרש – אין אטשערטש און **בערימט זיך דערמיט אין אלע צייטונגען** און **בלייבט ווייטער פירער** – אויב איר וועט צוזאמענקלייבן אלע „טשעמפיאנעס" וואס אמעריקא פארמאגט אויף די געביטען – וואס וועט בלייבען פון אידישען פאלק בא אונזערע קינדער?

מיט בעסטע וואונשע ובברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

איהר דערמאנט אין אייער בריף דעם פראנצויזשען פילאזאף וואלטער – זיין לעבען וואס ער האט געפרעדיגט און זיין פערזענליכען אויפפירונג בין אדם לחבירו, איז איינער פון די בעסטע אלויסטריישען אויף וויפיל מען מוז האבען די הארמאניע פון קאפ און הארץ (תאוות) – ווי אנגעדייטעט אין פאריגען בריף – און צו וואס עס ברייגגט, אויב די הארמאניע איז ניטא.

קסז

ב״ה, כ״א מנ״א, תש״ד

כבוד הרב ר׳ משה יהודא נ״י צעאכאוואל,
מחנה הפליטים, אסוועגא, נ. י.

שלום וברכה!

בטח קבל כת״ר המברקה של נשיאנו כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א מליובאוויטש, והעתקתה באידית מוסג״פ.

בתור יו״ר ועד הפועל של המרכז לעניני חנוך ושל מחנה ישראל הנני בזה לכפול ברכתנו, ברכת שלום עליכם וברוכים הבאים, בשם כל חברינו.

ע״פ פקודת נשיאנו כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א שלחנו לכת״ר ע״ש משרד המחנה חבילה של ספרי לימוד וקריאה והירחון „הקריאה והקדושה״ אשר ישמשו יסוד הגון בעד ספרי׳ ע״י ביהכנ״ס של המחנה. גודל ערכם ותועלתם של עניני דפוס אלה הן יראה כת״ר ויווכח.

כאמור במברקה של כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א לכת״ר וכן במברקה לראש המחנה, וגם במברקות שיצאו ממשרדי המרכז לעניני חנוך ומחנה ישראל, רוצים אנו לשגר ב״כ ממוסדות אלה לבקר את כת״ר ואחב״י הפליטים, ולהוודע על אתר כיצד נוכל להושיט יד עזר וסיוע לאחב״י הפליטים במחנה בשדה החנוך והחזקת היהדות בכלל.

מוסדות מרכזיים הנ״ל העומדים תחת נשיאות כ״ק מו״ח אדמו״ר שליט״א כבר הצליחו בעזהשי״ת לפעול גדולות ונצורות באה״ב וקנדה

קסז

נדפסה באגרות קודש אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע ח״ח ע׳ שה (לקו״ש חכ״ג ע׳ 422). וראה שם לתוכן האגרת שלפנינו.

* * *

בימים שלאחרי כתיבת האגרת שלפנינו הגיעה אל כ״ק אדמו״ר שליט״א שמועת הסתלקות אביו הרה״ג והרה״ח המקובל ר׳ לוי יצחק שניאורסאהן ז״ל, ביום כ׳ מנ״א. זהו, כנראה, הטעם שלא הגיעו לידינו אגרות משלהי חדש מנ״א ומחדש אלול תש״ד, מלבד זו שלאח״ז, שבנוסח האנגלי מתחלת (מתורגם ללה״ק): זוהי ההזדמנות הראשונה שיש לי . . . לאחרונה נפטר אבי, הכ״מ. האיחור במענה אליו והבעת הערותי היה בלתי נמנע.

ביסוד מוסדות חנוך כשרים ובהוצאת ספרי למוד וקריאה ברוחה של תורה בלה"ק, באידיש ובשפת המדינה, ובטחוננו גדול אשר גם במחנם נוכל בעזהשי"ת לפעול בזה עצהיו"ט.

ובאשר ראש המחנה, מר סמארט, אשר פנינו אליו באופן רשמי לאפשר ביקורנו בהקדם, בטח טרוד בענינים שונים, מן הראוי אשר כת"ר מצדו יפנה אליו בשם כל הפליטים לעוררו להחיש לנו רשיון הביקור במחנה, כדי שנוכל לדבר את כת"ר ארוכות וקצרות בכל הענינים הנ"ל הנוגעים לטובת אחב"י הפליטים.

מקוים אנו לשמוע מכת"ר בהקדם. בפ"ש לו ולכל אחב"י במחנה, וברגשי ברכה וחיבה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל של
מרכז לעניני חנוך ומחנה ישראל

קסח

[יו"ד אלול תש"ד]

התענגתי לקרוא מאמרו, לראות אשר הוגה דעות הוא בענינים עמוקים כאלו ומתענין בהם בהסתכלות־שכל חזקה כ"כ.

ותודתי נתונה על הציעו את רעיונו לפני ובקשתו לחוות דעתי בכ"ז.

מפני רוב הטרדות בקשר עם ההכנות של המל"ח לזמן הלמוד הממשמש ובא נתעכב המענה ע"ע ואתו הסליחה.

והנה הענינים עמוקים ביותר ולשון בנ"א דלה היא למצות את המושגים בדיוק ועל מלואם, ולכן כמה פרטים נשארו אי ברורים ונותנים מקום לספקות.

קסח

מגוכתי"ק, ע"מ להעתיקו לאנגלית ולשלחו. ראה לעיל בהערה לאגרת ק.

האגרת היא אל מר יוליוס סטולמאן. בטופס האנגלי בא גם התאריך י' אלול תש"ד, ומתחלת (בתרגום מאנגלית): זוהי ההזדמנות הראשונה שיש לי להשיב למכתבו מהראשון לאוגוסט, בצירוף תזכיר שבו רעיונות אחדים. לצערי אומר, כיון שלאחרונה נפטר אבי, הכ"מ, האיחור במענה אליו והבעת הערותי היה בלתי נמנע.

ומבלי להתעכב על פרטי הענינים אשר במאמרו, אבוא בזה בנוגע לקווים כוללים אשר בו, ואחרי שאציע מסקנת מאמרו אעיר מה שנ"ל בזה.

רעיונו: כל דבר ודבר נמצא בתחלה במצב של „גרעין". אח"כ מתפתח וגדל עד שמגיע לשלמותו – לפי מדריגתו עתה. אבל שלמות מדריגתו זו גם היא אינה אלא „גרעין" (אולי יותר טוב „הקדמה והכנה" במקום „גרעין") ביחס למדריגתו שהוא צריך לעלות אלי'. וכך הוא עולה ממדריגה למדריגה, מתאחד עם גופים אחרים (שעברו גם הם דרך סדר השתלשלות בדומה לזה), והשתתפות כולם ה"ז – (form) „גרעין" אשר ממנו נצמח גוף מורכב. גוף מורכב זה משמש „גרעין" לגוף מפותח יותר וכן הלאה. במדרי' התפתחות ידועה נמצא – בסדר מדרי' אלו – האדם. וכאן נמצא כח חדש – רוחניות ובחירה חפשית לילך ולהתנהג **ע"פ** חוקי ה„צמיחה" או לַמרות בהם.

והנה כמה פרטים נשארו אי ברורים בהצעת מאמרו:

א) כיון שבחירה חפשית אינה אלא באדם ובכל ה„שאר" הכל נעשה ע"פ חקי התפתחות וצמיחה טבעיים, א"כ נמצא **הבחירה** חפשית אשר באדם עושה אותו **לחסר** לגבי כל הנמצאים כולם: באשר כולם אינם הולכים אלא **קדימה**, משא"כ האדם לפעמים נסוג אחור בכח הבחירה שלו.

ב) לא בירר מהו ה„דבר" המתפתח וצומח. לדוגמא: זורעים גרעין, גרעין **זה עצמו** צומח ונעשה ממנו אילן נושא תפוחים חמוצים או קטנים. אבל מגרעין אילן זה צומח אילן שתפוחיו מתוקים או גדולים יותר.

והנה א"א לומר שהגרעין הראשון התפתח לגרעין יותר טוב, כיון שגרעין הא' אינו כבר במציאות. א"א לומר שמציאות מין אילנות תפוחים התפתח – כיון ש„מין" אינו במציאות ואינו אלא **מושג** ציורי, אשר שכלנו משתמש בו בהשגתו את הבריאה אשר מסביב לו, כדי להקל עליו את התפיסא וההבנה ע"י שמסדר את כל ה„תופעות" (Phenomena) לסוגים ומינים ע"פ סימנים וכללים שונים. האם כונתו לומר אשר ה„**טבע**" התפתח, שע"ע לא הי' במציאות כ"א אילן שפירותיו חמוצים וע"י ההשתלמות – ה„**טבע**" מצמיח אילן שפירותיו מתוקים.

ג) לא בירר מהו האבן בוחן (Criterion) אשר ע״י נדע מהו התפתחות ומהו נסיגה לאחור.

לדוגמא: תפוחים מתוקים לגבי תפוחים חמוצים – אין זה התפתחות ודאית (absolute), אלא התפתחות אך ורק מנקודת המבט של צרכי **האדם** לחוד.

חוש הראי׳ חד, אינו מעלה וסימן של התפתחות אלא לבע״ח הדר במקום **אורה** וצריך להשתמש בעיניו. משא״כ לבע״ח שאין מקום לתנאים אלו שאדרבה אינו אלא חסרון ונסיגה לאחור, כיון שאין בו תועלת והעין דורש „מזון״ שימת לב אנרגי׳ וכו׳. וידוע אשר הסוסים הדרים תחת האדמה במכרות הפחם באנגלי׳ זה שנים רבות חוש הראי׳ שלהם הולך ונחלש משנה לשנה. כן כמה מיני דגים שמצאום בנהרות וימים (lake) שמתחת לארץ במערות שאין האור חודר לשם כלל – כמעט שאין עיניהם רואות כלום או שגם אין להם עינים כלל.

בכללות יותר: גוף מפותח ומורכב יותר – **ע״פ שכלנו** – הוא מדרי׳ נעלית ביותר – בסולם ההשתלמות – לגבי גוף פשוט ביותר (קוף ותולעת worm). אבל מנקודת המבט של הגוף עצמו ומלחמת הקיום שלו הוא **להיפך**: גוף פשוט (תולעת) יכול לעמוד בפני קור וחום, כשחותכים אותו לחלקים כל חלק ממנו חי בפ״ע, מזונו והצטרכותו פשוטים ומצויים ביותר, אין בו כמעט מקום לחולי וכו׳, מה שאין כל זה בגוף מורכב ביותר.

ד) ע״פ התכנית (scheme) שלו גופות פשוטים מתפתחים בתחלה **כ״א בפ״ע**, אח״כ מתרכבים יחד וזהו **עלי׳** בההשתלמות של כל אחד מהם ונעשים גוף **אחד** (מורכב). וכאן באה השאלה: מהו או מי הוא המתאם – coordinator – הגדול ה„מוליד״ מתחלה את כל אחד מהגופים בדרך ההתפתחות שלהם באופן כזה אשר אח״כ ישלימו אחד את **חברו**. בשלמא בכל השייך לגוף זה **עצמו**, יש לומר אשר הכל כלול ב„גרעין״ שממנו התחילה התפתחותו, אבל בהנוגע לזה ש„ישלים״ גוף **אחר** איזה שייכות יש לזה ולו בעצמותו. ועכצ״ל ש„כח״ המתאם זהו מה שהוא **מחוץ** לשני הגופים ונמצא ממעל להם, ולכן מושל על שניהם ומוליך אותם בדרך מתאימה למטרה הנמצאת גם היא **מחוץ לשני הגופים**.

* * *

איזה הנחות בהשייך להנ״ל מיוסדות על תורת החסידות א)

הקב"ה ברא את העולם ומלואו ובכל דבר ודבר נמצא ניצוץ אלקי שהוא המהוה ומחי' אותו **בכל רגע** ולולא הניצוץ הי' חוזר לאין ואפס, אף שנמצא הוא בו בהסתר ולא בגלוי (דוגמא: אין נשמת האדם נראית, ומציאותה נודעת רק ע"י הכרח השכל).

ב) כל מה שהניצוץ האלקי נראה ופועל יותר בדבר פלוני, הרי הדבר יותר קרוב גם **בגלוי** למצבו האמיתי, וא"כ ע"ז עולה הדבר ומתפתח ומשתלם יותר.

ג) ד' הוא מקור החיים ועצמותו ולכן כל מה שהחיות מתגלה יותר – עלי' היא בסולם ההתפתחות. במילא **בכללות** הרי צומח למעלה מדומם חי למעלה מצומח מדבר למעלה מחי.

ד) הבורא הוא **חפשי לגמרי**, כי הוא הוא שברא לא רק את המציאות אלא גם את **חוקי** הטבע. מעין זה – חרות ובחירה חפשית – אין אנו מוצאים אלא באדם וזהו אחת הראיות שהאדם הוא למעלה – בהתפתחות – משאר הנבראים.

ה) אם האדם ע"י פעולותיו בבחירה חפשית שלו עושה היפך הנרצה והראוי – וכנ"ל היינו שע"י מעשיו מוסיף הסתר על הניצוץ אלקי אשר בו או גם אשר בדבר אחר (זולל וסובא) – הרי לא לבד שלא עלה בסולם ההתפתחות אלא שעוד ירד אחורנית והוריד עמו (המאכל ומשקה וניצוץ האלקי אשר בהם) – הוסיף חורבן בעולם.

אבל אם ע"י בחירתו **החפשית** בחר במעשה הטוב, הרי לא זו בלבד שעלה במדריגת ההתפתחות, שזה נמצא גם בשאר הנבראים כשממלאים תפקידם, אלא שהוא הוסיף **משלו**, מרצונו הטוב כיון שהי' חפשי בבחירתו ענין **consructure** חדש בבריאה, היינו ענין של בריאה. וכאלו נאמר שהבורא נתן כח באדם לברוא וכמרז"ל (ב"ר פצ"ח) ישראל (יעקב) בורא עולמות.

* * *

אם יש לו איזה הערות בכהנ"ל אשמח לשמוע ממנו ובכל עת הנני מוכן וכו'.

מפתחות

מפתח ענינים

א

אבות:
קכב־ג (בכחות עצמם). דש־שו (הן המרכבה, בלי הפסק ובכל איבריהם, משא״כ בכל ישראל בכח פרטי וחולף ועובר).

אדם נידון בכ״י:
רא־ג (הסתירה ממרז״ל מזונותיו ש״א קצובין לו מר״ה. ההלכה. קושי׳ בישוב הס׳ מקראי קודש). רסט־עא (בענין הנ״ל).

אהוי״ר:
פט (אטו יראה מלתא זוטרתי – וכ״ש אהבה). שיח־ט (א. דרעו״ד שבתניא פי״ז פל״ט ופמ״ד).

אהבת ישראל:
קסד (חורבן ב״ש ע״י שנאת חנם. וכעת הדבר תלוי בתשובה – אהבת ישראל). קסז (כנ״ל).

אויר:
קו (טהרת הא. אותיות. א. רע ע״י אותיות התורה הכנה לגאולה). קלב (א. מגדל משכח, א. דא״י מחכים). רלו־מ (פעולת טהרת הא. על האדם. טהרת הא. ע״י אותיות התורה).

אוכל:
רלז־ח (פעולתו על תכונות האדם).

אומות העולם:
כג־ד (ניצוץ הטוב שבהם בהעלם). קער־ז (כנ״ל).

אונס:
רלו (חילוק בין כשהמעשה עצמו באונס או בד״א).

אחד המרבה כו׳:
סז (איך מתאים עם מרז״ל לפום גמלא שיחנא).

אלול:
קפא (ר״ת איש לרעהו ומתנות לאביונים. להרבות בצדקה, בעיקר צדקה רוחנית).

אלף בית:
קפה (שבהוצאת המל״ח ושבשאר ההוצאות).

אם תעזבני יום גו׳:
קלח (אם הוא רק בתורה או בכל עניני קדושה או ענין טבעי).

ארי:
קנו־ז (שייכותו לק״ש – אוכל מחיים, בשני יצריך).

ב

באחד באדר משמיעין על השקלים:
רנב (אדר – הכנה לחדש הגאולה. הגלות בא משנאת חנם. לכן שקלים – שבהם כולם משתוים. כלאים – לעקר תערובות טו״ר).

בהמה:
מ־ז (שחיטה, מן העפר, נה״ב). קלא (רשע).

בחירה חפשית:
שכו־ח (באדם דוקא, מעלה או חסרון).

בינונים:
פח (המוח שליט על הלב – ע״פ רוב. לא נקרא עליו שם רשע – מצד מצבו עתה). צג (כנ״ל). ש (מצד מצבו עתה לא יעבור לעולם).

ב״ש וב״ה:
פא (לשיטתייהו בנ״ח בעוקצין ובעבודת האדם).

בן חמש כו׳ י״ג כו׳ י״ח כו׳:
ריב.

בני נח:
כד־ה (זמב״נ מיראת העונש, בירור, נהרג על אי קבלת זמב״נ). מד

(בקרבנות רק מחוסר אבר פסול). רסא־ב (זמב"נ ותרי"ג תר"ך, אף שזמב"נ נכללים בתרי"ג).
בקושי התירו לדבר ד"ת בשבת:
קפב (מקור מרז"ל זה).
בר מצוה:
קב. רפא.

ג

גאולה:
קטז־יז (מחלוקת אם בתשרי או בניסן עתידים להגאל מתאמת למחלוקת אם נגאלים ע"י תשובה או שמעמיד מלך כהמן ומחזירן למוטב. זכו או אחישנה. במ"ת – מכאן מודעה, עתה דמצווין ע"י האונס עושין בלב שלם). רמב־ד (ע"י משניות). רנב (קיי"ל שבניסן עתידין להגאל).
גבורה:
קצו (ג. ממותקות. ורב חסד).
גוף:
רצט (נשמה וג. צ"ל שניהם, לא סיגופים). שי־יא (קיום תומ"צ דוקא ע"י נשמה וג. לכן גם בעולם התחי' דוקא נשמה וג.).
גיהנם:
קנא־ב (ג. כלה כשיחרב העולם).
גלגולים:
קמז־נג (עלית רשעים בג. אחר ג"פ, אח"כ בבהמה וחי'). קעב (כשמתגלגל בדצ"ח יש השגח"פ גם עליהם).

ד

ד' מינים:
קצא (באגודה אחת).
דגים:
מ־ז (שחיטה. אסיפה. נה"א). פ (מאימתי מקבלים טומאה). קלא (צדיקים).
דור המדבר:
רפא־ב (אם יש להם חלק לעוה"ב).

ה

הידור:
יא־ב (והדרת פני זקן כו' שיבה. ת"ח).
עיי"ע חנוכה.
הליכה:
קצד־ו (ובלכתך – בעוה"ז. הליכה ממעטת ג' דברים: שם – מצות, ממון – אהוי"ר. פו"ר – ת"ת. ואברכך – הקב"ה עוזרו. כשהירידה בדילוג, גלות, צ"ל תשובה).
הפצת המעינות חוצה:
קכז.
הפקר:
יד (ביובל).
הצנע לכת:
נג.
השגחה פרטית:
קסח (שיטת הבעש"ט – גם בפרטי דצח"מ נוגע לכללות הבריאה). קסט (שיטת חכמי ישראל עד הבעש"ט). קע (ידיעה). קעא (באילו בנ"א היא השגח"פ). קעב־ג (בדצו"ח ובמגולגלים בהם). קעד־ה (שייכותה להתהוות תמידית ולידיעה).
התהוות:
קעד־ה (בכל רגע. שייכותה להשגח"פ). שכח (בכל רגע. הניצוץ בהעלם).
התועדות:
קח.
התפתחות:
שכו־ח (ה. כל דבר בטבעו).

ו

ושכנתי בתוכם כו' בתוך כאו"א:
קפב (מקור מרז"ל זה).

ז

ז' אדר:
צט.

זבלון ויששכר:
קסה־ו (זה"ע אהבת ישראל שמקרבת הגאולה).

זירוז:
נג (אין מזרזין אלא כו'). נח (כנ"ל). סח (מקור מרז"ל הנ"ל).

זכור ושמור:
רצג (אם הם מ"ע אחת או מ"ע ומל"ת).

זכרונות:
ס. קיא. קלח. קנד. רי. רלד.

זמן:
רצג־ד (אם הוא נברא. ז. וסדר ז.).

זקן:
ד־יג (איסור גילוח).

זרוק חוטרא לאוירא אעיקרי' קאי:
קצז־ר (צד העב. ע"י סיוע אפשר לעורר גם מטה יבש).

ח

חגב:
מז (א"צ שחיטה. ביטול. ח. טמאים צירן מותר).

חורבן:
קסב (ב"ר – על מאסה של תורה. ב"ש – שנאת חנם. ב"ר נבנה ע"י שלמה – היפך שנאת חנם והיפך מאסה ש"ת). קסד (ב"ש – שנאת חנם, כעת הדבר תלוי בתשובה, אהבת ישראל לקרבם לתורה). קסז (כנ"ל). רמב־ד (כנ"ל, התיקון ע"י לימוד משניות).

ח"י אלול:
רל (התוועדות).

תחי נושא א"ע:
נט (פירושו).

חלון:
ריח (למע' ממסך או נקב).

חלל עליו שבת א' כו':
שיז (למה מביא בתניא טעם לזה. ל"א הכי באונסים אותו לעבוד ע"ז).

חנוך:
צד־ו (ח. ילדי ישראל מעיקרי הצלת עם ישראל). קב־ג (כנ"ל).
ע"ע להזהיר.

חנוכה:
סב־ה (נ"ח – להאיר בחוץ, אפי' דר בעליה). עב (מאיר במקום החשך). עט־פא (ב' טעמים במ"ס שמוסיף והולך. התירוץ שחלקו השמן לח'. טעם ב"ש דכנגד הנכנסים. ב"ש וב"ה לשיטתייהו בדגים מאימתי מקבלין טומאה. שיטתייהו בעבודת האדם). קלג־ז (ב' טעמים הנ"ל. נפ"מ ביניהם. הנס הי' מיד ביום הראשון. התי' שביום הא' חלקו לח' חלקים. ההדלקה לאו עבודה. לא הי' עדיין מזבח וכו' ואין ההדלקה מצוה. אך א"כ איך הדליקו בשבת. במגלת תענית שהתחילו בסוף מ"ח למה לא הדליקו עד כ"ה בכסלו). רעז (מעלת נ"ח על נרות המקדש ושבת שהוא גם בזה"ז וגם ברה"ר, ואפי' הדר בעלי' – להאיר החוץ). רטו־יח (פרסומי ניסא ברה"ר משתשקע החמה). רכא־ח (הטעם שמהדרין מן המהדרין דוקא בנ"ח. הדוחק שבתי' ברכת אברהם. הטעם כי הנס הי' בקיום מצות נרות. מלחמת היוונים – להשכיחם תורתיך. מ"ש בדא"ח עד"ז).

חסד:
קצו (ורב ח. גבו' ממותקות).

חסידות:
מד (אין עוד ממש, לכן גם חסרון בהידור מצוה וכו' הוי מום).

חשך:
עב (ר"ת חמור שור כלב. גקה"ט. נ"ח מאיר במקום הח.).

חתונה:
קצד־ו (חות דרגא. ירידה לעוה״ז. נשמה וגוף – איש ואשה. עוה״ז – הילולא. אירוסין – מצות, נשואין – תורה). ריב־ד (ירידת הנשמה בגוף. בן י״ג בן י״ח. זיכוך חלקו בעולם). רצא־ב (מ״ת – חתונת בנ״י והקב״ה. תשלומין עד י״ב סיון – שבעת ימי המשתה). רצז (ירידת הנשמה בגוף). ע״ע נשואין.
חתן:
קצד (חות דרגא. ירידת הנשמה). רסב־ג (כבנו, אלא שיש עליו בחירה, ח. להקב״ה ע״י התורה).

ט

ט״ו בשבט:
רמז־נ.
טעם:
ט (אם סומכין על טעם המצוה).

י

יוהכ״פ:
קפו־ז (נק׳ ר״ה. פני׳ ר״ה. תשובה. בחיי האדם – תשוב אל האלקים כו׳). קפט (נק׳ ר״ה).
י״ט כסלו:
רג. רי (בחדש השלישי של חורף גילוי אור החסידות ביום השלישי ע״י שני־אור).
ימים יוצרו גו׳:
נד (פי׳ דא״ח – ולו).
יעבור ואל יהרג:
שטו־יז (רשות או חובה. כשהנכרי מכוין להעבירו או להנאתו. החילוקים בינו לפקו״נ דוחה כו׳. הטעם שהובאו בתניא שניהם).
יראה:
כד (י. העונש גם באוה״ע).
ישק:
צט־קא (לשון נשיקה. משק. נשק).

כ

כלים:
מט (תכלינה מלמע׳ – שגם הכ. יעשו מלמע׳).
כנס:
כג (אגו״ח בארה״ב).
כשרות:
קב (לעובדים בצבא).
כתי״ק:
ג־ד (שו״ת צ״צ). לה (אוסף).

ל

לא ילבש גבר:
ה־ו (במגלח זקנו). ח־י.
להזהיר גדולים על הקטנים: קיט (בג׳ מקומות: דם שקצים וטמאת כהנים, אף שבאלו אפשר שלא תועיל ההשתדלות). רפג־ו (כנ״ל).
לוח ומלוח:
רח־ט (קרא דלא תהי׳ לו כנושה כשיודע שא״ל. רק בל. ומ.).
לוי, שבט:
קנח־סא (אם השתתפו במלחמת מדין. מדין דקות הרע צ״ל גם שבט ל.).
לפום גמלא שיחנא:
נח. סז (איך מתאים עם מרז״ל אחד המרבה כו׳).

מ

מאמרים:*
אדמו״ר מהוריי״צ: טז־יז (תה״ש תרצ״ז. תר״ץ – בארה״ב). מט (צהר תעשה תרצ״א).

*) לא נסמנו מאמרים שצוין אליהם אלא מאמרים שמדובר אודותם.

המגיד מראשית אחרית:
מח־ט (ב׳ פי׳ מלמטלמ״ע ומלמעלמ״ט).
מגלה:
קח־י (נקראת בי״א כו׳ בט״ו. מ. — למע׳ מטו״ד. נקראת מי״א — י׳ עשרה טפחים, רה״ר. בי״ד אותיות הוי׳. בט״ו — קוש״י רק במוקפת חומה).
מדין:
קנח־סא (מ. וז׳ עממין, כבישת ז׳ מדות ולנקום נקם. דקות הרע. בזה גם שבט לוי משתתף. הליכה למלחמת מ. ע״פ משה רבנו (שבכל דרא) וע״י מס״נ).
מוח שליט על הלב:
פח (בבינונים — על הרוב). צ (הסיבה גשמית לזה — שהלב מקבל מהמוח. אתכפיא, רק על חי׳ הלב). צג (בבינונים — על הרוב).
מזבח הפנימי:
צח (נא׳ בסוף. פני׳ הלב).
מזונותיו ש״א קצובין לו מר״ה כו׳:
רא־ג (הסתירה ממרז״ל דאדם נידון בכ״י. ההלכה. קושי׳ בישוב הס׳ מקראי קודש). רסט־עא (בענין הנ״ל).
מחצית השקל:
קיא־ג (העשיר לא ירבה גו׳, בטלו שקלי המן. אפי׳ קשב״ק נקודת היהדות).
מחשבה:
רלט (כמה סוגים בפעולת מ. בהלכה).
מה׳ מצעדי גבר כוננו:
נז. קמ.
מילה:
מה־ו (מ. ופריעה).
מיתה:
לו־ז (יעקב אבינו לא מת — בגוף או בנפש. ביעקב ובישראל. באברהם. בכל הצדיקים).
מכתבים:
אדמו״ר מוהרש״ב: קנה (בענין סתימת דלת).
אדמו״ר מוהריי״צ: לט־מ (קובץ מ.).
קכט (כנ״ל). קנד. קסג. רלא (ס׳ מ.).
מלות בודדות בכח״ק:
קא.
מליקה:
קל־לא (בעוף מהעורף ע״י כהן. בעוף — בינוני, בפנים — השתחוואה, מולק העורף — קב״ע, ונשאר פנים — טו״ד, ע״י כהן דוקא).
מן:
רסא (איסור תלישתו בשבת).
מנורה:
קלה (הטעם שהנרות גדולים מחצי לוג. מי מקדש המנורה או מדת חצי הלוג).
מנחה:
רכט (בעש״ק. מ. גדולה ומ. קטנה).
מסבות שבת:
נב. נו. סא. עו. צד. קיג. קיח. קכ. קכא. קנו. רלג.
מעמד:
עה.
מרגלים:
רצו (דבריהם היו אמת אך הסיכום לא נוכל לעלות הי׳ כפירה).
מרכבה:
דש־שז (באבות בלי הפסק ובכל איבריהם. בכל ישראל בכח פרטי וחולף ועובר. בבע״ת).
מקוה:
קנב.
משיח:
רטז (אימתי כו׳ כשיפוצו כו׳). ריח (כנ״ל). רנה (כנ״ל).
משלוח מנות:
רנה־ס (משלוח — ע״י אהוי״ר גדפין. מנות — תומ״צ הנק׳ לחם. לרעהו — הקב״ה. ומתנות — להוכיח את חבירו. לאביונים — עני בדעת. מתנות ל׳ רבים — עובדי ה׳ בגופם ובנשמתם).

משניות, חזרת מ. בע"פ:
לט־מא. נו. סו. פג. פד (סיום). קה. קיב. קכו (סיום). קכט־ל (סיום). קלב־ג (סיום. טהרת האויר). קלט. קמא (סיום). קנה. קנז. קסג. קסז. רלד־מד (ביאור ענינה ע"פ נגלה. פעולת טהרת האויר על האדם. טהרת האויר ע"י אותיות התורה. חזרת אותיות התורה בע"פ. משניות דוקא. ערך מיוחד להנ"ל בזמנינו).

מתן תורה:
קכב־ד (בדרך מתנה לאחר שהאבות למדו בכח עצמם. ביטול הגזירה. ע"י מ"ט שע"ב ניתן שער הנ').

נ

נדרים:
יד (טעם חילוק עונת נ. בזכר ובנקבה).

נפחת:
שיג־טו (גי' בתניא נפחתה ובסידור נפחת. בתניא ואתה ובסידור אתה).

נקודות:
קפח (לימוד שמותיהן).

נרות:
פד (הדלקת הנ. ה' נשמת אדם — עד שתהא שלהבת עולה). קלב (בגלות הדלקה, לע"ל עולה מאלי'). רנד (הדלקתה ע"י כהן — עד שעולה מאלי').
עיי"ע חנוכה.

נשואין:
ג. קח. קצד. ריא. ריג. רצא. רצו־ז.
עיי"ע חתונה. תנאים.

נשיאות כפים:
כה־ט (מי שא"י לחלק אצבעותיו. עתה רק זכר למקדש. הפסק ברצועות או בטלית בין ה' אורים. ידיו חוץ לטלית).

נשים:
יד (עונת נדרים בנקבות). עו־ח (הקדים בית יעקב לזכרים. נותנות לעני ריפתא. עושה רצון בעלה. קב"ע בקיום המצות). צה (הביאו לנס פורים). קטו (בזכות נ. נגאלו ממצרים). קפג־ד (מעלתן חינוכן).

נשמה:
עיי"ע גוף.

ס

סוכות:
קצא (ראשון לחשבון).

ספירת העומר:
קכט (לרוב הפוסקים מדרבנן — עבודת הבירורים תתגלה לע"ל).

ספר תורה (לקבלת פני משיח):
נ־נב. ס. סג. קה. קיט. קכא. קכט. קנו. קעח.

ספרי':
לה. רעז. שכד.

ספרים*:
ג (ישמח משה). טז (אשכבתא דרבי). כו (שו"ע, מי חיבר פי' התיבות). כט (כנ"ל). מב (סאלדשער). נ (א"ב, לוח, בענטשערל). נא־ג (לוח). ס (לוח). סד (לוח). פג (לוח. סדר ברכות ותפלות). פז (בי' תניא לרש"ג). קא (מלות בודדות. לוח). קיד (בענטשערל). קכט (סדר ברכות ותפלות). קלו (אם מביאים ראי' מהספרים החיצונים). קנה (ס' הריא"ז מרגליות. עמודי ארזים. חכמ"י בעש"ט). קנו (בענטשערל. ספרנו. שמע ישראל). קנח (ספרנו, למנחמי). קסג (ספרנו). קעח (ספרנו. לוח. תכנית הבית). קפ (ספרנו). קצז (ספרנו. לוח). ר (לוח. תכנית למודים). רעט (לוח. ספרנו). רי (חכמ"י בעש"ט). ריט (ילקוט יומי). רלא (ספרנו). רלג (לוח. ספרנו). רנד (ילקוט יומי) רעג (ילקוט יומי. ספרנו).

---

*) לא נסמנו ספרים שצוין עליהם, אלא ספרים שמדובר אדותם, הדפסתם וכיו"ב.

רעה (ספרנו. סימני סדר ש"פ). רפד (ספרנו). רצב־ג (ועשה טוב). רצה (שבועות). **שג** (דה"י ליעבץ). **שיג** (פע"ח ד' דוברואונא מלא טה"ד). **שכ** (צוואת הריב"ש המובא באגה"ק).

אדה"ז: נ (לקו"ת) ס (תניא). קד־ה (הדפסת תניא). רלא (תניא הוצ' ת"א). רלד (מוסגרים בשו"ע). רסד (תניא הוצ' ת"א). **שיד** (לקו"ת תרס"ד — תוקנו טה"ד).

אדמו"ר הצ"צ: רלא (צ"צ).

אדמו"ר מוהרש"ב: קנו (חנוך לנער). קנח (הנ"ל). קסד (קונ' ומעין). קעח (ומעין). קפח (ומעין). קצט (ומעין). רז (ומעין). רט (קונ' עה"ח). רטז (קרן שלום — להדפסת ספריו). עדר (ומעין).

אדמו"ר מוהריי"צ: עג (ביקור שיקגו). רלא (ביקור שיקגו). רלג (ביקור שיקגו). רפז־צא (ביקור שיקגו). רצה (ביקור שיקגו).

אדמו"ר שליט"א: קח (היום יום). קי (הנ"ל). קכו. קכט. קסד (אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה). קסז (היום יום) קפח. רט (היום יום). ריח (היום יום). רכט (היום יום). עדר (היום יום).

ע

עבודה במקדש:
קלה (הטעם שהדלקה אינה עבודה). קלו־ז (השלחן ומנורה מעכבים הקרבנות. אם פרוכת מעכב. לרמב"ם ש"ס דידן פליג).

ע"ז:
רס־סא (ב' אופנים בהזכרת שמה, הזכרה גרידא או לצורך).

עבודת תתחתונים:
רג־ד (פעולתן בעליונים).

עוף:
מו־ז (שחיטה, מן הרקק, נפש השכלית). קלא (בינוני).

עורף:
קלא (קב"ע).

עץ:
פג (האדם ע. השדה. הפירות הילדים). רמד־ה (כנ"ל). רמז־נ (האדם ע. שרש — אמונה. אילן — תומ"צ. פירות — שמשפיע על אחרים).

ערב:
סו (ג' פי').

ערבה:
קצו (חביטת ע. — גבו' ממותקות, ורב חסד).

עשי"ת:
קפו־ז (הכנה ליוהכ"פ, שעי"ז באים מחי' לפני').

עתונים:
לו (שמועסן). לט (הנשר הקנדי). מב (החבר. שמועסן). נא (הקוה"ק. מארגן זשורנאל). נו (הקוה"ק. מארגן זשורנאל. שמועסן). ס (שמועסן). ע (הקוה"ק). עד (שמועסן. נשר). פג־ד (שמועסן). צד (שמועסן). קיא (הקוה"ק. שמועסן). קכב־ד (החבר). קכה (שמועסן). קכו (הקוה"ק). קכז. קכט (התמים). קמ (שמועסן). קנה (הקוה"ק. שמועסן). קנז (שמועסן). קסג (שמועסן). קעח (הקוה"ק. הנשר הקנדי). קפב (הקוה"ק). קצג (קוריער). קצז (שמועסן). רט (שמועסן). ריז (הקוה"ק). רלג (שמועסן. הקוה"ק). רעג (שמועסן. קובץ ליובאוויטש. הפרדס). עדר (מארגן זשורנאל. קוריער). רעז (שבועי). רעח (קובץ ליובאוויטש). רפד (שמועסן). רפו (קובץ ליובאוויטש). רצה (קובץ ליובאוויטש). שיב־ג (קובץ ליובאוויטש). שכד (הקוה"ק).

פ

פדיון הבן:
רצד (ע"י שליח).

פדיון נפש:
קצח.
פורים:
רנז (הצלה כללית. קימו וקבלו – סיום מ"ת. קבל לי יחיד).
פליטים:
פא.
פסוקי דזמרה:
רכט (מתי מדלגים).
פקו"נ:
רלח (דוחה האיסור ולא מתירו). שטר־יז (החילוקים בין פקו"נ דוחה כו' ליעבור ואל יהרג).
פרו ורבו:
קכח (מצוה ראשונה – להוסיף בנ"י). רנ (כנ"ל).
פרשת תרומה תצוה:
צח־ט (נאמרה לפני או לאחרי מעשה העגל). קב (כנ"ל).
פתגמים:
רג (חב"ד לעבט חג"ת זאל זיך אפלעבן). רעח (שמיני שמונה שמנה). רפז (עקביא בן מהללאל – עקב המתפלל). רצה (אמריקא איז ניט אנדערש).
הה"מ: רעט (שמע"צ – שמיני וגם שמן).
אדה"ז: קמ (מה' מצעדי גבר כוננו כו').
אדמו"ר הצ"צ: נה (אלו ידעתם כחם של פסוקי תהלים כו').
אדמו"ר מוהריי"צ: מט (צהר תעשה לתיבה גו'). נד (א איד איז אחד כו' פועל'ן אויף אנדערע). סו (ג' פי' בערב). עג (כשם שא"צ לטעות בחסרונות כו' במעלות כו'). עו (ברית כרותה לתעמולה כו'). עז (כי תראה ערום – בלי תומ"צ – וכסיתו). קכח (מצוה הראשונה פרו ורבו – להוסיף בנ"י). קמ (עיקר חיבת הקב"ה לאברהם למען אשר יצוה כו').

צ

צבא, חיל:
קא. קיב. קיד. קפד־ה. קפח־ט. קצג. ריט־כא. רמה.
צדקה:
ער־ז (ב' אופנים בפעולה על זולתו: אהוי"ר או קב"ע. האשה נותנת ריפתא – קב"ע). קפא (באלול צריך להרבות בצ. מעלת צ. רוחנית שא"א להכשל בה בעניים שאינם מהוגנים). קצט (עיקר העבודה בעקבתא דמשיחא, כי תראה ערום – מתומ"צ כו'). ריד (כפשוטה וברוחניות). ערב (כנ"ל).
צמצום:
יט־כא (ד' שיטות. שיטת אדה"ז, הגר"א, נפש החיים). כג. קכז. קעד (הסוברים צ. כפשוטו אם חולקים על הא דהתהוות בכל רגע). רסח (צ. ומיעוט. הכוונה בשביל הגילוי).

ק

קיץ וחורף:
רי־ריא (ק. – או"י, עבודת הצדיקים. ח. – או"ח, בע"ת).
קליפות, גקח"ט:
כג־ד (באוה"ע, ניצוץ הטוב שבהם בהעלם). ע־עב (מה הן הג'. חלוקם ושרשם). קעו (באו"ה, ניצוץ הטוב שבהם בהעלם).
קרוב אליך הדבר מאד:
פז־ז (בתומ"צ או בתשובה). צג (כנ"ל).
קריאת שמע:
קנו־ז (בקשו לקבוע פ' בלק בק"ש שנאמר כארי. השייכות ביניהם – ארי אוכל מחיים, ק"ש בשני יצריך).

ר

ראש השנה:
קפו־ז (ר. ויוה"כ – שניהם ר"ה, פני'

וחי'. יראה ותשובה. בחיי האדם בריאתו ותשוב אל האלקים כו'). קפט (דוקא ביום ברוא אדה"ר והכריז: בואו נשתחוה וגו'). רא־ג (מזונותיו קצובין מר"ה א"כ מהו אדם נידון בכ"י).

רבי וחסיד:
מג (ר. מביא לתשובה מאהבה. חכם עוקר הנדר מעיקרו).

רעותא דלבא:
שיח־כ (שבתניא פי"ז פל"ט ופמ"ד. כמה מדרי': בתעלומות וחי' הלב; בחי' הלב ובגלוי; בפני' הלב. בזה גופא ג' אופנים).

רפואה:
מג (תשובה מביאה ר. – מקצת שמו בע"מ עליו).

רשעים:
פה־צג (מ"ש בתניא שא"א להתחיל בלי תשובה היינו להתחיל סומוע"ט או מוח שליט על הלב. פי' ר. באמת רוב עוונות או ר. ורע לו). קמא־נג (גם ר. סוכ"ס מעלין אותם משערי טומאה. תחה"מ אף לר. שב בסתר מקבלין. ברא מזכא אבוה. בקשת ר"י מועיל לאלישע. נפרעין לאחר מיתה ועולה. אין להם חלק בגוף זה אך נשמתם בגוף אחר. תירוץ הסתירות במחז"ל).

ש

שבועות:
קכב־ד (אינו קבוע בחודש אלא יום הנ' לספירה. לאחר עשי' בכחות עצמו בא מ"ת בדרך מתנה). רצא־ב (חתונת בנ"י והקב"ה. תשלומין עד י"ב – שבעת ימי המשתה).

שבת, תעמולה:
קכא. קלז.

שחיטה:
מו־ח (בבהמה, עוף, דגים וחגבים).

שיחות:
אדמו"ר מוהריי"צ: טז־יז (תר"ץ – בארה"ב). לט (אחש"פ תש"ב). נ (שמע"צ ושמח"ת וש"ב תש"ג). נד (שמע"צ תש"ג). נט־ס (ש"פ בראשית שמע"צ ושמח"ת). סב. עה (שמח"ת. יו"ד כסלו). עו (תרצ"ד לנשים). עז (פורים תרצ"א. כ' כסלו תרצ"ד). קכא (שי"ל בריגא ובווארשא). קכה (חה"פ תש"ג). קכו. קלג. קלט. קנד (חה"פ. י"ט כסלו). קסא־ה (חה"פ). קסד (י"ט כסלו). קעח (חה"פ). קפד־ה (על חיזוק האמונה ובטחון לחיילים). קצ־צג (חה"פ. מעלת הש. על מאמר). קצט־ר (חה"פ. ח"י אלול). רט (ח"י אלול). רי (חה"ס שמע"צ שמח"ת תש"ד). רלא (ח"י אלול תש"ג). רנה (הנ"ל). רסב (הנ"ל). רעא־ג (הנ"ל). רעח (הנ"ל). רעט־פ (מי שהוקשה לו בש. יפנה להעוסקים בדא"ח). רפז (בענין הנ"ל).

שינה:
רלו (א"א שלא ישן ג"י).

שכר:
רכג־ד (לקיום מצוה ולהידור מצוה). רכז־ח (ש. דאכילת פירות בעוה"ז וש. דמכאן ואילך משל הקב"ה).

שליחות:
קצח (אם צריך להודיע כשהמשלח יודע).

שמות:
מה (ש. מילתא). קעט־פ (ע"ב ס"ג ב"ן מ"ה, הטעם שב"ן מספר המועט קודם). רפח־צא (דורשין ש. ר"מ דייקא בשמא. שם עקביא ומהללאל).

שמיני עצרת:
רעט (פי' הה"מ – שמיני וגם שמן).

שמינית שבשמינית:
רעח־ט (בלקו"ת דלא כהלכה). שב־ג (בענין הנ"ל).

שמש:
רד־ה (זמן תליתה והזמן שהתחילה להתנענע).

שתי הלחם:
שז־י (החמץ שקרב ע"ג המזבח עם

שתה"ל, כמבואר בזהר ושל"ה ורמב"ן).

ת

תהלים, אמירת:
נה.

תורה:
קכג־ד (ניתנה לכולם בשוה. ברכו בת. תחלה. נותן ל׳ הוה).

תומ"צ:
קיא (יחוד זה נצחי. צ"ל איך הוא זה אבל אדה"ז מעיד כו׳).

תחה"מ:
עיי"ע רשעים.

תכונה:
א־ב (ברמב"ם ובדרז"ל).

תמונה:
רעג.

תמים:
מג־ד.

תנאים:
מח־ט (פי׳ המגיד מראשית אחרית כו׳ מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט). רסה־ח (פי׳ זה מזו — הקב"ה. לא יבריחו — אור שלפה"צ יתגלה). ערה־ו (פי׳ מצא אשה מצא טוב — או בתורה כו׳. ע"י התורה נמשכים כל הגילוים. ויפק רצון — עוונותיו מתפקקין, מה׳ — משם הוי׳).
עיי"ע חתונה. נשואין.

תנחומים:
קד (לפטירת הרד"מ רבינוביץ).

תענית:
סא־ו (ת"צ). עד. קלג־ד (ט׳ באב. תחלת שריפת היכל בט׳ והמעשה נגמר אז, מ"מ אר"י אלמלא כו׳ קבעתיו בעשירי, כי התענית לפורענות ולא למעשה).

תפילין:
קג (פועל על הראש והלב). קעח. קפה (לחיילים). רמה־ו (כנ"ל). רצג (לדעת הזהר ברכה א׳ או ב׳) רצט־שא (תש"ר ותש"י מוח ומעשה. יוקר מצות ת.). שכא־ג (פי׳ הגמרא שת. מרופה).

תר"ך:
רסא־ב (תרי"ג וז"מ ב"נ, אף שזמב"נ נכללו בתרי"ג).

תשובה*:
לט־מא (לאלתר לת. כו׳). מג (מביאה רפואה. מאהבה — ע"י חכם העוקר הנדר). סו. ע. עח. פה־צג (מ"ש בתניא שא"א להתחיל לפני ת. — היינו להתחיל סו"מ וע"ט או מוח שליט על הלב). קמ. קמו (הבטיחה תורה עושין ת. ונגאלים). דש־שז (ת. היחיד והרבים. אנן קי"ל דבע"ת גדול מצדיק. בת. מאהבה נעקר העון).
עיי"ע רשעים.

*) לא נסמן כאשר רק בחתימה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

מפתח מוסדות וארגונים

אגודת חב"ד בארה"ב:
טו. כג.
נוארק: קיד.
שיקגו: נא. סד.
אגודת נשים; ליידיס אוקזילערי:
צה (ועמבינער גמ"ח). קיד (נוארק).
אוצר החסידים: רנה. רפז.
עיי"ע קה"ת.
בית יעקב: קפ (ירושלים). רעח.
בחכ"נ: נא (בשיקגו). נה (בנוארק).
בית רבקה – בית שרה:
נ.י. (או כללי): נט. סא. עח. צה־ו. קפג־ד. שג.
מונטריאל: עד־ו. קיא. קיח. קכ. קנו. רלג.
נוארק: קטו.
בנק:
טו.
בתי יתומים:
נב (בשיקגו).
חברת תהלים:
לט־מא. נא. נה־ו. סג. פג. קו. רנב.
חב"ד:
רג (ח. לעבט חג"ת זאל זיך אפלעבן).
כולל חב"ד:
קו. קלט.
מחנה ישראל*:
לח. לט. מה. נא־ח. סא. סד. סו. עג.
פד. קו (עבודתה באה"ק). קיב. קכו.
קלח־ט. קפד־ה. קצ. קצט. רו. רי. ריד.
רטו. רלג. רמד־ו. רחצ. שכד.
מרכז לעניני חנוך*:
לח. מה. נא. נו. סב. סט. ע. עה. עח.
פד. צד־ה. קו. קיג־ד. קכו. קלט. קנח.
קפ. קפג־ד. קפח. קצ. קצט. רו. רי.
ריד. רטו. רכח. רל. רלא. רלג. רמד.
רמז. רנ. רנד. רעח. רצה. שכד־ה.
קרן שלום
(להדפסת ספרי אדנ"ע):
רטז.
קה"ת* (קרני הוד תורה):
לח. קכט. קנח. קפט. רו. רי. רטז.
רעג.
שיעורי לימודי הדת (של"ח):
עח.
תומכי תמימים:
אטוואצק: יח.
ווארשא: נו.
מונטריאל: מא־ב. פב. קח. קיג. קכ (קנין בנין). קפו.
נ.י.: עד. קלט.

*) לא נסמן כאשר רק בהערה מצוין שנכתבה ע"ג ניר המכתבים של מחנ"י, מל"ח או קה"ת.

מפתח אנשים

אברהם אבינו:
מה (א. ואליהו. התחלת ותכלית הזיכוך). קמ (עיקר חיבתו למען אשר יצוה כו').
אהרן הכהן: קצב (מקרב גם בריות, רחוקים מתומ"צ).
אורינשטיין: ריז.
איטיגנא, ברוך מרדכי מבאברויסק: רפז.
אלברט, האחים: נ.
אליהו: מה (א. ואברהם, התחלת ותכלית הזיכוך).
אליהו, הגר"א: יט. כ. רפח.
אליעזרוב, שלמה יהודה ליב (שיל"א): קה.
אלישע: קמג־ד (עליתו ע"י בקשת ר"י).
אלישע בעל כנפים: ש.
אלעזר הצדיק: לו.
אסתרמן, שמואל גרונם: פז (ביאור תניא). צב (כנ"ל).
אקסלרוד, אברהם אלי': מד. סב. רעז. שב־ג.
ארלין: ס.
בארענהאלץ, אלי' נחום: עד. קכא. קנה.
בנימינסון, ירחמיאל: יט. כג. קכו.
בעזבארادקא: רמז.
גאנעלעס, שמואל דוב: רטז.
גוראריי, צבי הירש: לה.
גינזבורג, חיים דובער: עח. פא. קלב. קצט.
גלושטיין: קכא. קנה.
גליצנשטיין, שמעון: ריז.
גרינבערג, מאיר: ריא.
גרינגלאס, מנחם זאב:
לח. מא. מט. נב. נט. ע. עד. קי. קיח. קכ. קכה. קנד. קסג. קעז. ר. רט. רלג. רלה.
גרינהוט, חיים שלמה: קנה.
גרליצקי, משה אלי': מח. קח. רלג.

דובין, מרדכי: לא.
דובער, הרב המגיד ממעזריטש:
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
דובער, אדמו"ר האמצעי: קפב.
דובראוו, יעקב עוזר: סא. קא.
דולצין, משה: נו.
דזייקאבסאן, ישראל:
טר־יח. כא־ב. ל. נ. קה. רלג.
דלפון: רלג.
דסלר, אליהו אליעזר: יט.
דענבערג, נחום דובער: נ. נב.
הארנשטיין, מנחם מענדל: לא.
הארנשטיין, שיינא: לא.
הבלין, חנוך הענדל: ריז.
הורוויץ, יהודה ליב: קנז. רמה.
הורוויץ, יצחק (המתמיד): יט.
הורוויץ, ישעי': שח.
העכט, אברהם: ערה.
העכט, משה יצחק: קג.
העכט, שלמה זלמן: יח־ט.
הענדל, יצחק: רסז. רצו.
וואלאפסקי: עד.
וואלטער: שכג.
וויינבערג, יוסף:
קכא. קלז. קנד. רי.
ווייסמאן, אליעזר: עג. רעג (ובניו).
ויקטאר: נא.
זאיאנס, שמחה: נו.
זילברמינץ, אהרן: קסד.
זלמנוב, שמואל: רא. רסט.
ר"ז הלוי: קלט.
חדקוב, חיים מרדכי אייזיק: עה. רנא.
חיים, הגר"ח מוואלאזין: יט. כ.
חן, אברהם: קנח.
חן, דוד צבי הירש (רד"צ): קנח.
חַנוך: מה.
חסקינד, דובער: לא. רטז.

יאלעס, אפרים אליעזר:
סה. קצח. רצב. דש. שיב.
יהושע בן נון: רפא־ב (פטירתו בכ"ו ניסן. ראש לכובשים).
יוחנן, ר': קמג־ד.
יונג, אלי': רפד.
י. י. ה., הרב: קפב.
יעקב אבינו: לר־ז (לא מת).
ירבעם: קמה.
ישראל, הבעש"ט: קכז. רטז. ריח.
ר"י: פב. קסא.
כהן, הרב: נז.
כהנוביטש, הרב: ס. עד.
כ"ץ, יעקב:
קכז. קסא. קסה־ו. קצא־ד. רנד. רצה.
כ"ץ, משה פנחס:
לו. נה. נז. סז. רנה. רסב. רעא.
לויטין, שמואל: כב. קח. קיא. קעח.
לוריא, האריז"ל: קכז. קמב.
ליברמן, חיים: ל־לה.
ליברמן, חיים (העיתונאי): רנ. רעז.
לעהמן, אורי יעקב: רעא.
לעהמן, יעקב: קנד.
מושקאט, מאיר זלמן: צג.
מינק: נז.
מנדלסון: ס.
משה רבינו:
צז־ט (מחני נא. לא נזכר בפ' תצוה. בעוד כמה פ'). קכז.
נאק, יצחק נטע: רנא.
נאק, נחום: רנב.
רנ"מ: פג.
נעמצאוו, אברהם סנדר: קל.
רנ"ק: נ. נב.
סטולמן, יוליוס: שכה.
סילווער, אליעזר: קכא.
סלונים, זעליג: ג.
סמארט, יוסף: שכה.
עקיבא, רבי: קכז.
פאסטינסקי, הרב: עד.
פוזנר, שלום: נא. סג.
פטשניק, דוד: טו. יז.
פייגלשטאק, א.: רו.
פינגערמאן: נח.
פלייער, יוסף: צט. רעג.
פליסקין, ר"צ: נ.
פלמר, חיים שלמה:
קסא־ב. קסה. קצ. קצב־ד. רחצ.
פלמר, צבי: רחצ. שכא.
פעוזנער, מנחם מענדל: ל.
פעליג, נתן: קכא.
פרידמן, חיים דוד: נז.
פרידמן, שלום יעקב: נז.
פריז, אברהם: קיא. ריז.
פרעדמעסקי, אליעזר: קעח.
פ. חיים אהרן דובער: קפב.
צעכוואל, משה יוסף: שכד.
קאמיעניצקי, הרב: עד.
קארלבאך, הרב: קעח.
קוניקוב, חיים צבי הירש: נט.
קזרנובסקי, שלמה אהרן: לז.
קלאצקין, יעקב: קנד. קסג. קעח.
קליין, אהרן משה: קכא.
קעלמאן, הרב: רלד. רמד.
קריגער, מהרח"צ: רפא.
קרסיק, אליעזר: רל. רסד.
קרעמער, חיים שניאור זלמן: לח.
קרעמער, האחים: לז.
ראדאל, יוסף: רלג.
רבינוביץ, דוד מאיר: קד־ה (משפחתו, הדפסה לזכרו).
רבקין, מנחם צבי: קכח. קל.
רבקין, משה דובער: קסח.
רבקין, שלום: שיג.
רוזין, יוסף (הגאון מרוגוטשוב): א. יד.
רוזנבלום, חיים יוסף: רלא־ב.
רונזהיים, יעקב: קפ.
רוטשטיין, משה ליב:
נא. סד. עג. קצג. ערב.
רייניז, אלכסנדר וסילביה: לא.
שוסטרמן, צבי: קצד.
שטוקהאמער, דוד: קמא. רסב.
שטיין, אברהם שמואל: רסה. רצא.
שיינפעלד, ר"י: סט. רמה.

שכטר, שניאור זלמן: קנה. קסג.
שלייף, פנחס: נו.
שלמה המלך:
קסב (ע"י נבנה בית ראשון, שהוא היפך שנאת חנם והיפך מאסה של תורה שהביאו לחורבן).
שמוטקין: לה.
שמעון, רשב"י: קכו.
שמשון מאסטרופוליא: קעה.
שניאור זלמן, אדה"ז: יט. כ. מט. קכז. קפב.
ראה מפתח ענינים ערך ספרים. פתגמים.
שניאורסאהן, חי' מושקא (הרבנית שתליט"א): ג. לא.
שניאורסאהן, חנה (אם כ"ק אד"ש): רלב.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהריי"צ: לא נסמן לרוב המצאו.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. מכתבים. ספרים. פתגמים. שיחות.
שניאורסאהן, לוי יצחק (אבי כ"ק אד"ש): רלב. שכד־ה.
שניאורסאהן, מנחם מענדל (אדמו"ר הצ"צ):
ראה מפתח ענינים ערך ספרים. פתגמים.
שניאורסאהן, נחמה דינה: רלב.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ב:
ראה מפתח ענינים ערך מכתבים. ספרים.
שפירא, י.: ריד.
שפרין, מרת ב.: צה.
שפרין, דוד: קעה.
שקלאר, אלי' נחום: פה. צ.
תרשיש, א.: קלח.

מפתח מקומות*

אטוואצק: טו. יח. כב. לה.
ראה מפתח ענינים ערך תומכי תמימים.
ארה"ב; אמריקה:
כב. רצה (איז ניט אנדערש).
ברזיל: נו.
ואנקובער: פא. קיא. קיח.
ווארשא: ל. לא. לה. נ.
ראה מפתח ענינים ערך תומכי תמימים.
וואשינגטון: קא.
וינה: טז. יז. פא.
ויניפעג: סא.
טורונטו: עד.
לטביה: לא.
מאנטשעסטער: קכו.
מונטריאל: עה. רלג.
ראה מפתח מוסדות ערך בית רבקה. תומכי תמימים.
נוארק:
ראה מפתח מוסדות ערך אגודת חב"ד. אגודת נשים. בית רבקה.
ניוזילאנד: רנב.
ס. פאול: נו.
פערכטאלסדארף: טז־יז.
פערמדייל: קעו.
פריז: טו־כג. ל־לה.
קנדה: פא.
רוסי': רלב.
ריא דע זשעניירא: נו.
ריגא: א. ג. ל.
שיקגו: כב. נא־ב.

---

*) לא נסמנו המקומות המצורפים לשמות האנשים.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

✿

נדפס ע"י

הרה"ת ר' **יוסף יצחק הכהן** וזוגתו מרת **שטערנא מרים**

בניהם ובנותיהם

שרה רבקה ובעלה הרה"ת **ר' שמעי'**

ובנותיהם **ריזל וחי' מושקא** שיחיו קרינסקי

מרדכי זאב הכהן, זלמן שמעון הכהן,

חי' שצערא, איסר אשר הכהן, זהבה, חנה,

ישראל הכהן, רפאל הכהן וריזל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

גוטניק

הוצאת ספרים
קרני הוד תורה
קה"ת
ליובאוויטש